

13233

BIBLIOTEKA
SEMINARIUM
WYDZIAŁ
13234

RECEIVED
MAY 17 1871
LIBRARY

N° 31.

R E R V M
FRANCICARVM
D E C A D E S
Q V A T V O R.

*Bibliotheca Paucorum
Scholarum Parisiensium*

1751

M R V M
FRANCICARVM
DECADIS
QUATTOR

R E R V M
FRANCICARVM

DECADES QVATVOR.

In quibus Historia Gentis ab Origine:
Imperij Belgarum Exordium, Progressus & Bella,
aliáque memorabilia usque ad Annum

Domus Rademeeus M. D. Scholani Parisian
Auctore I. R. Lovaniense.

BRVXELLIS,
Typis Martini de Bossuyt, dictæ Urbis Typographi,
viâ lapideâ, ad Interfigne S. Petri, 1651.

Cum Gratia & Privilegio.

13234

13234

BIBLIOTECA
SEMINARI
LUDOMIERSKI

R E R V
FRANCICA M

DECADES QUATVOR

In quibus Historiam Genis ab Origine;

hactenus peraguntur: in quibus etiam de

reformatione Christianitatis in America;

et de rebus Americis ab Americo Vesputio

discoverye, et de rebus Americis ab Americo Vesputio

discoverye, et de rebus Americis ab Americo Vesputio

discoverye, et de rebus Americis ab Americo Vesputio

discoverye, et de rebus Americis ab Americo Vesputio

discoverye, et de rebus Americis ab Americo Vesputio

discoverye, et de rebus Americis ab Americo Vesputio

discoverye, et de rebus Americis ab Americo Vesputio

SERENISSIMO PRINCIPI,
DOMINO
IOANNI
AVSTRIACO,
VTRIVSQUE SICILIAE PROREGI,
HISPANIARVM
ARCHITALASSO,
IN ORDINE S. IOANNIS
MAGNO PRIORI, ETC.

SERENISSIME PRINCEPS,

In rebus humanis ita comparatum esse, ut nullus ferè sit Populus, quem non emulus aliquis exerceat; Philippus olim Cominaeus, Auctor, inter Aulicos cordatissimus, scripsit. Quid dico scripsit? Ostendit ad oculum, Populorum quos enumerat exemplis, quæ hodieque

EPISTOLA DEDICATORIA.

Comin. *nondum omnia defecerunt.* Gallis enim, inquit, oppositi sunt Angli: Anglis, Scoti. Hispanis, perpetua quædam similtas intercedit cum Lusitanis. Italiæ Principes, magna ex parte retinent possessiones, nullo ferè titulo, & acerbè suis imperant. Iis adversantur reliquæ potentiores Civitates, Venetiæ, Florentia, Genua: nonnumquàm etiam Bononia, Sena, Luca. Arragoniæ Reges, oppugnantur ab Andegavorum Ducum familia. Mediolani & Insubriæ Vice-comites, ab Aureliana domo. Venetis, sunt infesti Principes Itali & Florentini. Senenses autem & Genuates, oderunt Florentinos. Genuates, laborant & divisi sunt Civilibus factionibus Fregosiorum, Adurniorum & Auriorum. In Germania, magnæ sunt inter Austriacam & Bavaricam domum æmulationes: & quæ sunt ex Baviariæ Ducum stirpe natæ familiæ, inter se dissident. Austriacis Principibus, grave est odium cum Helvetiis. Impugnantur à Clivensibus, Geldris: & hi, valdè sunt iniqui Iuliacensibus. Quæ sunt ad Oceanum Germanicum & Balthicum mare Civitates, bella sæpiùs gerunt cum Daniæ Regibus. In Germania, plurimæ sunt Arces & Castella munita, quæ res licentiùs agendi multis occasionem præbet. Populi Asiæ Africæque, dicuntur inter se non minus

EPISTOLA DEDICATORIA.

nus quàm nos, imò turpiùs aliquantò dissidere. Nam in servitutem se pertrahunt ipsi, seque invicem nostris hominibus vānumdant: & videmus, quàm multi quotidie ad Lusitanos deportentur.

Atq̄ ita memoriter & veraciter Cominaeus: etsi non minus quoq̄ comparatum sit, ut diversis factionibus, unus inter se Populus scindatur, Civitas, Provincia, Regnum. Nulla fuit inter eas, aut ævo celebrior, aut tenuit diutius quàm Guelforum & Gibellinorum, quæ Siciliæ tuæ, SERENISSIME PRINCEPS, originem & incrementum debet. Paulli Æmilij super hac re, verba sunt. Avorum memoriâ, Siculus Rex Rogerius, veritas ne si Conradus Tertius Augustus, in Italiam veniret, Regno ab eo pelleretur, Cæsarum armis, Siculorum dominatui semper infestis; missis in Germaniam Oratoribus, hostem Guelfonem Bavariæ Ducem, in Cæsarem concitavit: belloque ibi conflato, ex Italia Duci, & suo, & ut viribus sanctitatis speciem adderet, Pontificis Maximi, cujus se beneficiarium profitebatur, nomine, ingentia misit auxilia. Cum his, signa contulit Henricus Cæsaris filius, in Oppido Gibellino natus, quo etiam memoriâ natalium, velut Gentilitio cognomine, gaudebat. In hac igitur acie, Io Gibelline: in alterâ, Io Guelfe,
cla-

EPISTOLA DEDICATORIA.

clamabatur. Eo bello, exemplum memorabile conjugalis fidei, mulieres ediderunt. Victor Cæsar, cum Oppido capto, in viros statuisset durius consulere, emigrare jussit mulieres, rerum suarum jure concessio, quantum quæque humeris posset, efferendarum. Flagrantissimus amor, & menti consilium, & infirmitati robur dedit. Viros exportarunt. Hoc egregio dolo se captum delusumque, Cæsare non indignante, victor etiam victum Ducem, in gratiam, positis armis, recepit. Nomina tamen mansere: ac ex ea die servatum, ut Guelfi, Pontificum: Gibellini, Cæsarium partes dicantur. Sed jam memoria propè exoleverat, Fredericus Sículus restituit, ac immortales pestes eas effecit, quibus Italia, & universa, & singulæ propè Civitates laborarent.

Haecenus Æmilius.

Si quis occasionem ejuscemodi factionum inquiret; nullam ferè reperiet, præter emulationem & invidiam alienæ felicitatis aut potentia, quam evertere vel impetere, odium, ubi semel radices egit, studium facit. Neque aliunde bella enascuntur, quæ in duabus hodie Gentibus & Coronis, reliquarum hinc inde federitus, Europam omnem amplexis, mutuis cædibus & cladibus committuntur: ut Gallorum contrarietas, ab Anglis, transisse in Hispanos videatur, ex quo potissimum in stirpem Austriacam, Burgundicæ, Castellanae,

EPISTOLA DEDICATORIA.

lanæ, & Arragoniæ familiarum, jura fortunæq; defierunt. Id etsi haud foret arduum repetere altiùs, imò colligi facillimè clarissimeq; possit, ex Historiæ decursu, quam tractamus; libet attamen præteriti sæculi initio inherere, quo Majestatis Austriacæ & Hispanicæ incrementa, Gallicam invidiam & æmulationem excitarunt. Postquam enim duo utriusq; Siciliæ Regna, tertiumq; Navarræum, Hispanico capiti & corpori, à quo fuerat olim, Blanchæ, ^{Anno} Sanctij I V. filie, nuptiis cum Theobaldo Campaniæ Co- ^{1216.} mite, recisum, non tantum accessissent; sed Insubria quoq; Principatu, Gallica cupiditas exuta foret: mox veluti recuperatura cum fenore, quod amiserat, in Francisco Primo, ad Imperij Romani apicem aspiravit: quò dum non potuit pertingere; ejus qui pertigerat potentia æmula repente facta est. Id nihilominus vitium, magnis, imò vastis animis innasci solitum, ut tegetet; totius Orbis Dominatum, ab ^{Matth.} Hispaniæ Rege, eoq; Cæsare, affectari finxit: ut æterna videlicet bella, Pace sublatâ gereret.

Ab eo enim tempore, Pax sæpenumerò, sed neque fida neque firma fuit, repetito continenter bellandi principio & origine, Hispanicæ nimirum felicitatis invidiâ. Verumtamen stabit illa, crescetque dum fata volent, à quibus Regna dari ^{Lips.} atq; auferri, non veterum solummodo, sed & recentium exemplorum copia docet. Hanc porro fatorum benevolentiam (etsi scæva nonnumquam humanitùs incidant, ad bellicæ potius virtutis exercitium, quam remoram successûs) duraturam,

EPISTOLA DEDICATORIA.

tum nuperæ, tum hodiernæ expeditiones, Tuis etiam auspiciis
& annuente fortunâ, demonstrant.

Quamobrem Nomen IOANNES, quod geris, quodq;
Galliæ Angliæq; Regibus, ob unius utrobiq; sive infortunium
sive regimen, exosum & fatale est, non tantum in Hispania
diro omine caret; sed ejus quoque memoriam Orbi reducit, qui
memorabilem præterito sæculo de Turcis apud Naupactum,
non longè ab eo loco, ubi olim Augustus superavit Antonium,
victoriam Christianis dedit. Loquor de Domino Ioanne Au-
striaco, Caroli V. filio, qui, cum Selymus Turcarum Im-
perator, Cyprio Regno, paucis antea diebus subactò, Ionium
omnem, atque adeo ipsum Adriaticum sinum, ingenti classe,
quæ tertiâ ferè parte Christianam excedebat, infestaret; as-
pirantibus mox propitio Numine, qui prius refflarant ventis,
à meridie ad noctem propè, dimicans ferocissimè, tam sedam
Turcis cladem, quam letum Christianis triumphum peperit.
Captæ quippe sunt, centum circiter octoginta Triremes Tur-
cicæ, & plusquam quadraginta partim combustæ, partim
submersæ, paucis reliquis, certaminis initio, duce Ochialino,
turpem fugam capeissentibus. Occisi ex hostibus, supra vi-
ginti millia, multi capti. Christianorum, qui apud ipsos durâ
servitute premebantur, numerus ingens inventus, præter eos,
quos desperatâ victoriâ, Turcæ antea trucidaverant. Ex
nostris, pauca admodum Triremes sunt desideratæ.

Quin igitur paria de Te ominari liceat, qui Tuo Neapolin
adventu, depressisti fluctus illos, imò sedasti, quibus æstua-
bat

Polyd.

Anno
1571.

EPISTOLA DEDICATORIA.

bat id Regnum: & extortis nuper duobus à Gallo, ^{Anno} val- _{1650.}
 dissimis Propugnaculis PLUMBINO ac LVNGO-
 NENSI PORTV, quæ prius composueras, securitate
 donasti. Quis enim nesciat, horum Propugnaculorum alte-
 rum, donec ab hostibus insideretur, Etruriæ frænum, imò
 compedes fuisse? alterum in Ilyæ Insula, quam Græci olim
 Æthalam, ob ferri officinam eo loco flagrantis, vocaverunt,
 Plumbino tantumnon objacens; apertam viam aditumq̃,
 quo gens inimica, Tyrrhenum æquor navigans, Ilium in Ita-
 liam, ac Neapolin præsertim, uti vidimus apportaret? Id
 etsi bellicæ fortitudinis Tuæ, & felicitatis luculentum argu-
 mentum sit, Clementia nihilominus, quam in hoste devicto
 demonstrasti, duo illa, quæ dixi, longè superexstat: ut
 cum robore Austriacum Te probes, animi lenitate, magis
 etiam ostendas.

Maçte illá virtute, SERENISSIME PRINCEPS,
 quâ propiùs accedis ad Superos: cumq̃ bellicas palmas lau-
 rosq̃ fronti & temporibus circumdederis, Pacis etiam Oli-
 vam cole, pro qua demùm bella geruntur, quamque ferro &
 sanguine fatigatus Europæus Orbis, à Tua Tuorumque si-
 milium, non dico fortuna, sed virtute exspectat. Ita Vide,
 Vince, Triumphæ, in utrumque promptus & paratus: opto
 voveoq̃. Bruxelle 30. Maij, 1651.

Serenissimæ Celsitudinis Tuæ Servus
 humillimus, F. Io. Rivius, Ord. S. A.

Pex-

P Ermissu R. mi in Christo Patris Magistri Philippi
Vicecomitis, totius Ord. Erem. S. Augustini
Prioris Generalis, Neapoli 30. Iulij 1650.

C E N S V R A.

Q VI Historiam, & rerum propter Antiquitatem obscurarum,
scribere se profitentur; debent quidem non negligere oratio-
nis cultum, & elegantem compositionem: tum quidquid lectioni
gratiam conciliat, & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda
est Veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducant
in errorem aliquem; inquit Fl. Iosephus lib. 14. Antiq. Iud. Cap. I.
quod quia hoc Opusculo factum existimo, imprimi poterit. Adum Bru-
xelle die decimâ Ianuarij 1651.

HENRICVS CALENVS Archidiaconus Mechlin.
& Illustrissimi Domini Archiepiscopi
Vicarius Generalis.

S V M M A P R I V I L E G I I.

P HILIPPVS Dei gratia Hispaniarum Indiarumque, &c. Rex
Catholicus, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, &c.
Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, ne qui citra
Martini de Bossuyt, Typographi Urbis Bruxellensis voluntatem, Rerum
Francicarum Decades IV. à R. P. IOANNE RIVIO Ordinis
S. August. concinnatas, ullo modo intra duodecennium in Belgio imprimat,
aut alibi locorum ea in forma & methode impressas, in has Inferioris
Germaniae ditiones importet, venalesve exponat. Qui secus suxit, confis-
catione illatorum exemplarium, & aliâ gravi penâ multabitur, uti
latius patet in litteris datis Bruxella, die 25. Martij 1651.

Signat.

HAPPART.

RE.

RERVM FRANCICARVM

DECADIS PRIMÆ

LIBER PRIMVS.

BREVIARIVM.

FRANCI, Germanie populi, à libertate dicti. Eorum sedes :
Rex Faramundus : Insignia : Indoles : Habitus : Robur : Agilitas.

FRANCI Gallicæ, ut non una gens
est, ita diversas planè terrarum sedes
habuerunt.

Eos, inter Saxones & Alemannos,
collocat Hieronymus : & ut antea Germani fue-
rint, suo nihilominus ævo, Francos dici testatur.

Vita Hi-
lar.

Appellationis causam, nonnulli putant im-
munitatem stipendiorum, quibus ab Imperato-
re Valentiniano levati sunt in decennium. Alij à
libertate derivant, quòd animis & armis conspi-
rantibus, Romanorum jugum ac dominatum,
sive excusserint sive arcuerint.

Vani igitur qui Troianos, vel etiam Antenor-

A

ridas

Gregor.
Turon.
Aimoiu.

noridas, hic nobis fingunt: nimirum

— Dat cuncta vetustas.

Principium Phrygibus:

& consecrari origines suas, nec solum ad Heroës, sed ad ipsos Deos referre gaudet.

Volunt etiam nonnulli, Atticâ linguâ Francos appellatos, quasi Latinè *Ferreos* diceret: domitis præsertim per Frances Alanis, inque ditionem nominis Romani redactis: ob quod stipendiorum immunitatem, ut dixi, adepti sint.

Petav.
Putean.
Mitzus.

Verumtamen non sic habet: sed cum Romanorum jugum, populi plures, qui inter Rhenum, Isalam, Amisiam, Visurgim & Albim, Vastos Germaniæ agros, usque ad Oceanum incolebant, ubi nunc Ducatus Montensis, Transisalania, Frisia Orientalis & Occidentalis, Saxonia inferior, Hafsia & vicinæ aliæ Provinciæ continentur, Romanorum inquam jugum exosum haberent; id animis & armis, ut dixi, sociatis, amoliti sunt.

Lib. 14.
Epist. 10.

Li tum Populi, Bructeri, Chamavi, Ansivarij, Chatti, Tincteri, Frisij, Salij, Angrivarij sunt dicti, & uno mox nomine à libertate Franci: ut eorum idcirco posterioris ævi Historici tantummodò meminerint, Trebellius & Vopiscus. Nam quod apud Ciceronem ad Atticum legitur de

Frati-

DECADIS PRIMÆ LIB. I. 3

Franconibus ; vitiatum esse docet B. Rhenanus, Lib. 2. rer.
Germ.
 probum verò ac reponendum Vangiones : quos
 pro omnibus Germanis , qui ripas Rheni incole-
 bant , sicuti Betasios & Atuas (qui ibidem pravè
 leguntur Theobassi & Suevi) pro nationibus ul-
 terioribus , accipit Cicero.

Neque est verisimile propriam Francorum se-
 dem , eam Germaniæ partem fuisse , cui nunc
 Franconiæ nomen , quod plures senserunt scrip-
 seruntque : quandoquidem omnis Transrhenana
 ditio , Novesio & Colonia Traianæ opposita,
 etiam in Tabula Peutingeriana , quæ Ammiani
 Marcellini ævo digesta putatur , FRANCIA ap-
 pelletur. Non diffiteor attamen , ex populis quos
 dixi , nonnullos ad Mœnum sedes suas collocas-
 se , eique tractui Franconiæ seu Franciæ , nomen
 dedisse.

Non existimo etiam , federatis his omnibus
 contra Romanos populis , unum aliquem fuisse
 Regem aut Principem , qui simul omnibus im-
 peraret ; sed habuisse separatos ab initio Duces
 aut Regulos , etsi uno inter se federe , pro tuenda
 libertate conjunctos.

Primus Faramundus celebratur , Anno Do-
 mini circiter cccc. xx. Francorum Rex , utrum An. 420.
Prosp.
 inter ceteros potentior , an verò universis impe-
 rans,

4 R E R V M F R A N C I C A R V M

rans, (etsi posterius, est verosimilius) incertum. Hoc liquet, in ejus deinde familiâ aut successori-
bus, Regium mansisse nomen, qui Francorum
regnum, non cis Rhenum tantummodò & Mo-
sam; sed latè per Galliam produxerunt.

Fauch.

Volunt nonnulli eâ tempestate Faramundo
Regi, Francicæque genti clypeum sive insignia,
fuisse tres Bufones in area viridi. Quæ res, sicuti
olim dedit occasionem nostratibus, Francos ap-
pellandi per vituperium Bufones, ut testatur
Claudius Fauchetus; ita significat dubiam sub-
lestamque Francorum fidem, *qui perjurium genus ser-
monis putant, non criminis*, quando animalia illa am-
phibia sunt, & receptacula sua non terrâ solùm,
sed & aquis habent.

Lib. 7.

Lib. 2.

Sanè Francos, *mendaces*, Salvianus disertè me-
minit: & Procopius eos, *nationem vocat ad fidem pro-
dendam, ceterorum mortalium longè promptissimam.*

Fauchet.

Hos Bufones, in Clodovei baptismo, tribus
aureis Liliis in area cærulea celo dimissis, com-
mutatos fuisse, etsi nonnulli scribant; attamen
Gregorius Turonensis tacet: viderique figmento
proximum potest, cum neque ante Pipinum, aut
certè Carolum Crassum, ulla sit mentio Lilio-
rum, teste eodem quem citavimus Faucheto. Is
itaque Francorum florida insignia, existimat esse
Iri-

Irides aquaticas flavi coloris, in solo cyaneo seu aqueo, quās è palustri Sicambria, juxta illud Propertij :

Ille paludosos memoret seruire Sicambros,

Lib. 4.

Franci in Galliam detulerunt : olim sine numero clypeum occupantes, nunc ternario illigatas, à temporibus Caroli VI.

Adr. Iunius, prisca Francorum insignia ex Hunibaldo, & Guillimannus ex Lazio, Leonem fuisse commemorant : siquidem teste Lazio, Clodomirus Francorum Rex Filius Clodovei, Goto- maro & Gotogifilo Regibus debellatis, coronam, in aureo clypeo, Leoni suo imposuerit.

Adr. Jun.
Barav.

Lazius,
Habf.

Speciem porrò Francorum, cultum, agilitatem, constantiam in præliis, eleganter atque accuratè Sidonius Apollinaris descripsit, Panegyrico qui Iul. Valerio Majoriano dictus est, ubi ita Sidon. canit :

*Hic quoque monstra domat, rutili quibus arce cerebri
Ad frontem coma tracta jacet, nudataque cervix,
Setarum per damna nitet, cum lumine glauco
Albet aquosa acies, ac vultibus undique rasis
Pro barba tenues perarantur pectine cristæ.*

*Strictius adsutæ vestes procera coercent
Membra virum, patet iis arctato regmine poples,
Latus & angustam suspendit baltheus alvum.*

6 RERVM FRANCICARVM

*Excussisse citas vastum per inane bipennes,
Et plagæ præfuisse locum, clypeosq; rotare
Ludus, & intortas præcedere saltibus hastas,
Inq; hostem venisse prius; puerilibus annis
Est belli maturus amor. Si fortè premantur
Seu numero-seu sorte loci; mors obruit illos
Non timor: invicti perstant., animoq; supersunt
Iam propè post animam.*

Lib. 2.
Histor.
Goth.

Tacit.

Videri & Agathias potest, & Clemens qui Caroli Magni vitam descripsit. Atque ut videas Francos, Germanicam fuisse gentem; prodit de Germanorum habitu Tacitus, quod Sidonius de Francis, dum ait: *Locupletissimi veste distinguuntur: non fluitante sicut Sarmatæ & Parthi, sed strictâ, & singulos artus exprimente.*

LIBER SECVNDVS.

BREVIARIVM.

GALLI, à Francis diversi. Ab Ammiano Marcellino descripti, ex fide Timagenis Græci Historici: Strabone, aliisque. Gallorum loquacitas: Res Militaris: Iactantia: Ostentatio ac Præfidentia. Gallorum libido: Vestis: Capillitium.

SICVTI verò quæ diximus hæctenus, propria Francorum sunt Germaniæ populorum; ita Galli alterius sunt climatis, alioque sole calent

lent & terrâ nutriuntur. Hi, sive Galatæ olim, sive Celtæ nominati sint; aliquid quoad cœnandi morem, & uniuersalicujus liberalitatem, reperient apud Athenæum lib. 4. Et Galatæ quidem, ex fide Philarchi veteris Historici *cap. 11.* Celtæ, ex Possidonio *cap. 13.*

Athen.

Ammianus Marcellinus Gallorum originem edisserit *lib. 15.* ex Timagene Græco Historico, cujus meminit Seneca *lib. 10. Controv. 5.* & alius Seneca *lib. 3. de Ira.* & de quo hoc est Quintiliani iudicium *lib. 10.* Longo post intervallo natus Timagenes, vel hoc est ipso probabilis, quod intermissam Historias scribendi industriam, non vâ laude reparavit. Ammiani verba sunt.

Timag.

Ambigentes super origine primâ Gallorum scriptores veteres, notitiam reliquere negotij semiplenam. Sed postea Timagenes & diligentia Græcus & lingua, hæc quæ diu sunt ignorata, collegit ex multiplicibus libris: cujus fidem secuti, obscuritate dimota, eadem distinctè docebimus & apertè.

Amm. Marcell.

Aborigines primos in his regionibus, quidam visos esse firmanunt, Celtas nomine Regis, amabilis & Matris ejus vocabulo Galatas, dictos, ita enim Gallos, sermo Græcus appellat. Alij Dorienses, antiquiorem secutos Herculem, Oceani locos inhabitasse confines. Drasidæ memorant re vera fuisse populi partem indigenam, sed alios quoq; ab insulis extimis confluisse & tractibus Transibhenanis: crebritate bellorum & alluvione fervidi maris, sedibus suis expulsos.

Aiunt quidam paucos post excidium Troiæ fugitantes Græcos, ubiq̃ dispersos loca hæc occupasse tunc vacua. Regionum autem incolæ, id magis omnibus adseverant, quod etiam nos legimus in monumentis eorum incisum, Amphitruonis Filium Herculem ad Geryonis & Taurisci sævium tyrannorum perniciem festinasse, quorum alter Hispanias, alter Gallias infestabat: superatisq̃ ambobus coisse cum generosis feminis, suscepisseq̃ liberos plures, & eas partes quibus imperitabant, suis nominibus appellasse.

A Phocæa verò Asiaticus populus Harpali inclementiam vitans, Cyri Regis præfecti, Italiam navigio petiit. Cujus pars in Lucania, Veliam, alia condidit, in Viennensi Massiliam. Dein secutis ætatibus oppida, aucta virium copiâ, instituere non pauca.

Vid. Iu-
stin. l. 43.

Per hæc loca hominibus paullatim excultis, viguere studia laudabilium doctrinarum, inchoata per Bardos & Duhages & Druidas. Et Bardi quidem, fortia virorum illustrium facta, heroicis composita versibus, cum dulcibus Lyræ modulis cantitarunt. Duhages verò scrutantes seria & sublimia naturæ pandere conabantur. Inter hos Druidæ ingeniis celsiores, ut auctoritas Pythagoræ decrevit, sodalitiis adstricti consortiis, questionibus occultarum rerum altarumq̃ erecti sunt, & despectantes humana, pronuntiarunt animas immortales.

Hanc Galliarum plagam, ob sug gestus montium arduos, & horrore nivali semper obductos, orbis residui incolis ante hac pæne ignotam, (nisi quâ littoribus est vicina) munimina

DECADIS PRIMÆ Lib. II. 9

cludunt undiq̄, naturâ velut arte circumdata. Et à latere quidem Australi, Tyrrheno alluitur & Gallico mari: quâ cœleste suspicit plaustrum, à feris gentibus fluentis distinguitur Rheni: ubi Occidentali subjecta est fideri, Oceano & altitudine Pyrenæi cingitur: unde ad Solis ortus attollitur, aggeribus cedit Alpium Cottiarum. Et paullò post.

Temporibus præcis, cum laterent hæ partes ut barbaræ, tripartitæ fuisse creduntur, in Celtas eosdemq̄ Gallos diuise, & Aquitanos, & Belgas, linguâ, institutis, moribusq̄ discrepantes. Et Gallos quidem qui Celtæ sunt, ab Aquitanis Garumma determinat, flumen à Pyrenæis oriens collibus, postque Oppida multa transcurfa, in Oceano delitescens. A Belgis verò, eandem gentem Matrona discernit & Sequana, amnes magnitudinis geminæ, qui fluentes per Lugdunensem, post circumclausum ambitu insulari Parisiorum castellū, Lutetiam nomine, consociatim meantes, protinus prope castra Constantia funduntur in mare.

Horum omnium Belgæ, apud veteres dicebantur esse fortissimi, eapropter quod ab humaniore cultu longè discreti, nec adventitiis effeminati deliciis, diu cum Transrhenanis certare Germanis. Aquitani enim ad quorum littora, ut proxima placidaq̄, merces adventitiæ convehuntur, moribus ad mollitiem lapsis, facile in ditionem venere Romanam.

Regebantur autem Galliæ omnes, jam inde ubi crebritate bellorum urgenti cessere Iulio Dictatori, potestate in partes diuisâ quatuor: quarum Narbonensis una, Viennensem

10 RERVM FRANCICARVM

inter se continebat & Lugdunensem: altera Aquitanis præerat uniuersis. Superiorem & inferiorem Germaniam, Belgasq̄, duæ jurisdictiones iisdem rexere temporibus.

At nunc numerantur Provinciæ per omnem ambitum Galliarum, Secunda Germania, prima ab Occidentali exordians cardine, Agrippina & Tungris munita, ciuitatibus amplis & copiosis. Dein Prima Germania, ubi præter alia municipia Moguntiacus est & Vangiones, & Nemetes & Argentoratus barbaricis cladibus nota. Post has Belgica prima Mediomatricos prætendit, & Treuiros domicilium Principum clarum. Hinc adnexa secunda est Belgica, quæ Ambiani sunt, urbs inter alias eminens, & Catalauni & Remi. Apud Sequanos, Bisontios vidimus & Rauracos, aliis potiores oppidis multis. Lugdunensem primam, Lugdunus ornat, & Cabillones & Senones & Biturige, & mœnium Augustoduni magnitudo vetusta. Secundam enim Lugdunensem, Rothomagi & Turoni Mediolanum ostendunt & Tricassini, Alpes Graia & Pœnina, exceptis obscurioribus. habent & Aventicum desertam quidem ciuitatem, sed non ignobilem quondam, ut ædificia semirutata nunc quoq̄ demonstrant. Hæ Provinciæ Urbesq̄ sunt splendida Galliarum Prosequitur post Ammianus.

Sit satis de situ locorum, nunc figuras & mores hominum designabo. Celsioris staturæ & candidi, pœnè Galli sunt omnes, & rutili, luminumq̄ toruitate terribiles, auidi iurgiorum, & sublatius insolescentes. Nec enim eorum quemquam

quam adhibitâ uxore rixantem, multò fortiore & glaucâ, peregrinorum ferre poterit globus: tum maximè cum illa inflatâ cervice suffrendens, pöderansq; niveas ulnas & vastas, admixtis calcibus emittere cœperit pugnos, ut catapultas tortilibus nervis excussos.

Metuendæ voces complurium & minaces, placatorum juxtâ & irascentium. Terse tamen pari diligentia cuncti & munda: nec in tractibus illis maximè apud Aquitanos, poterit aliquis videri vel femina licet perquam pauper, ut alibi, frustis squallere pannorum.

Ad militandum omnis ætas aptissima, & pari pectoris robore senex ad procinctum ducitur & adultus, gelu duratis artibus, & labore assiduo multa contemturus & formidanda. Nec eorum aliquando quisquam, ut in Italia, munus Martium petimescens, pollicem sibi præcidit, quos jocaliter Murcos appellant.

Vini avidum genus, affectans ad vini similitudinem multiplices potus. Et inter eos humiles quidam, obtusis ebrietate continuâ sensibus, quam furoris voluntariam speciem esse Cætoniana sententia definiuit, raptantur discursibus vagis, ut verum illud videatur, quod ait defendens Fonteium Tullius, Gallos post hæc dilutiùs esse poturos, quod illi venenum esse arbitrantur.

Hæ regiones, præcipuè quæ confines Italicis, paullatim levi sudore sub Imperium venere Romanum. Primò tentatæ per Fulvium, deinde præliis parvis quassatæ per Sextium,

12 RERVM FRANCICARVM

ad ultimum per Fabium Maximum domitæ: cui negotij plenus effectus, asperiore Allobrogum gente de victâ, hoc indidit cognomentum. Nam omnes Galias, nisi quâ paludibus in viâ fuere ut Sallustio docetur auctore, post decennalis belli multas clades, subegit Cæsar, societatiq; nostræ federibus junxit æternis. Hactenus Ammianus Marcellinus lib. 15. cujus verbis malui de Gallis dicere quæ dicenda erant, quàm aliis commutare, ut tantò liquidiùs eos inter & Francos, discrimen constaret.

Gallia itaque Romani Imperij fuit: partim deinde in Consulares Provincias, in Præsidales partim divisa, tempore Cæsarum usque ad Constantinum, & deinceps. Viennensis enim & Lugdunensis prima, duæque Germaniæ & duæ Belgicæ, Consulares fuerunt, aliæ Præsidales. Videri potest Noticia Imperij Occidentalis cap. 68.

Verumtamen præter illa quæ de Moribus Gallorum, Ammianus posteritati tradidit, alia auctorum adhuc aliorum judicia sunt, è quibus nosci penitiùs potuerunt. Præclarum in primis est, & Ammiani testimonio quadamtenus simile, quod Strabo protulit, quàmquam genere & eruditione Græcus, attamen incolatu Romanus, imò peregrinatione, civis pœnè mundi totius. *Vniuersa*, inquit, hæc natio, quæ Gallica seu Gallatica nunc usurpatur, bellicosa est & ferox, & ad pugnam prompta: ceterum inge-

ingenio simplice ac nullâ malignitate devincto. Itaque irritati, ad pugnam confertim & palam cœunt, idq̄ incircumspectè. Quò fit ut faciliè circumveniantur, si quis calliditate bellicâ, adversus eos uti velit. Faciliè enim quando & ubi volet, & quacumq̄, de caussa objectâ, eos laceſitos ad prælium conferendum elicuerit, nullâ præter vim & audaciam re instructos.

Iidem facile persuaderi sibi sinunt, ut utiliora amplectantur, itaq̄ disciplinæ etiam & litteris se dediderunt. Violentiam, partim à corporum mole habent, partim à multitudine. Ac faciliè cœunt magno numero ob simplicitatem & libertatem, semper indignationem suscipientes pro vicinis; injuriâ se affectos putantibus.

Nostrâ quidem ætate omnes pacatè serviunt, ac Romanorum, à quibus subacti sunt, jussis parent; sed quales diximus, superioribus temporibus tales eos fuisse, intelligimus ex Germanorum adhuc durantibus consuetudinibus. Nam & naturâ & vitæ institutis, gentes hæc invicem similes sunt & cognate, confinem habentes regionem Rheno divisam, & pleraq̄ inter se similia habentem. Et paullò post.

Galli omnes, naturâ sunt pugnaces: Equitatu tamen quam Peditatu meliores: & optimam Equitatus sui partem, Romani ab his habent. Hucusque Strabo.

Atqui ut ita senserit Strabo; aliis nihilominus visum aliter fuit, impetusque Gallorum primos, plusquam virorum esse: ceteros, minùs quàm

feminarum. Hinc Cæsar *lib. 3.* uti ad bella suscipienda, animum eis alacrem & promptum tribuit; sic molli ac minimè resistente ad calamitates perferendas mente esse, ait. Sentit idem Livius *Decad. 4. lib. 8.* ubi dum T. Quintius Consul suos ad pugnam cum Gallis ineundam fortiter, hortatur; *Vsu hoc cognitum est, inquit, si primum impetum, quem fervido ingenio & cæcâ irâ effundunt, sustinueris, fluunt sudore & lassitudine membra, labant arma, mollia corpora, molles ubi ira resedit, animos, sol, pulvis, sitis, ut ferrum non admoveas, prosternunt.*

Quamobrem in Helvetios Cæsar profectus, qui Rhodanum inter & Rhenum siti, non sufficientibus terris, venerant sedes petendum, primum incensis mœnibus suis, ne redirent; petito tempore ad deliberandum, cum inter moras Rhodani ponte rescisso, fugam Helvetiis abstulisset; *statim bellicosissimam gentem, sic in sedes suas, quasi greges in stabula pastor reduxit.*

Porro ceteræ Gallorum veterum, de quibus Strabo, virtutes, rebus cessere secundis: ipsique nonnumquam Galli fatentur hodie, parum in se suisque fidei & candoris inveniri.

Apud Charisium Sospitrum *lib. 2.* Marcus Portius Cato testatur, *pleramq; Galliam duas res industriosissimè persequi, rem militarem, & argutè loqui.* Sed præ-

Cæf.

Liv.

Flor. lib.
3. ca. 10.Charif.
Sol.

præterquam quod existimem Catonem de Gallia Cisalpina loqui; ea loquendi argutia, aut est linguæ intemperantia, quam in Gallis Diodorus reprehendit, *dum sermone eos uti brevi & subobsuro*, ait, *multa ex animo dubia loqui, plurima ad jactantiam in suam laudem dicere, & ad aliorum contemptum*: aut aviditas jurgiorum, quam supra retulit Ammianus: aut vaniloquentia Solini, qui *vaniloquos Gallos* appellat. Sed non diffiteor, extremis Romanorum in Gallia, præsertim Belgica temporibus, Latinam eloquentiam (de qua modò non agimus) vehementer excultam fuisse: qua de re Aufonius Mofellam alloquitur:

Te clari proceres, te bello exercita pubes,
Æmula te Latiae decorat facundia linguæ.

Rem militarem respicit, quod Livius ait, *Semper armorum avidam Galliam fuisse*. Et Cæsar: *In Gallia, non solum in omnibus civitatibus, atq; in omnibus pagis partibusq; sed pænè etiam in singulis domibus, factiones sunt*. Et Tacitus: *Gallos in bellis floruisse accepimus, mox se- gnitia cum otio intravit, amissâ virtute pariter & libertate*. Vnde meritò Vopiscus in Saturnino: *Galligena hominum inquietissima, & avida semper vel faciendi Principis, vel Imperij*. Equidem cauponantes magis bellum, quam belligerantes. *Inconsultò enim omnes Galli ad quascumq; res inexplebili cupiditate feruntur: ita neq; au-*
da-

Diodor.

Solin.

Aufon.

Lib. 6. de
Bel. Gall.

In Vit. Iul.
Agricol.

Vopisc.

Dio. Cas.

daeiæ, neq; timoris medium sciunt: sed cum ab audacia, in subitum metum, tum ab hoc, in temerariam audaciam ruunt, inquit Dio Cassius lib. 39.

Cæf.

Iactantiam, quam diximus, sequitur animi quædam arrogantia, quam Lib. 7. de Bello Gall. *Ostentationem*, Cæsar appellat, probarique plurimis, non dico hodiernis, quod est extra controversiam; sed veteribus exemplis potest.

Divico, Helvetiorum antea Dux, cum opinione metuque citiùs, suorum calcibus tergoribusque Cæsarem imminere sensisset: idque quod ipsi diebus viginti agerrimè confecerant, ut flumen transirent, Cæsarem uno die fecisse; ad eum Legatos mittunt, quorum erat Divico Princeps. Is ita cum Cæsare egit: *Si pacem populus Romanus cum Helvetiis faceret; in eam partem ituros; atq; ibi futuros Helvetios, ubi eos Cæsar constituisset, atque esse voluisset. Sin bello persequi perseveraret; reminisceretur & veteris incommodi populi Romani (prælij videlicet, quo L. Pisonem Legatum, L. Pisonis soceri Cæsaris avum, unà cum Cassio, Tigurini interfecerant, Duce Divicone) & pristinae virtutis Helvetiorum. Quod improvisè unum pagum adortus esset, cum hi qui flumen transissent, suis auxilium ferre non possent. Ne ob eam rem, aut suæ magnopore virtuti tribueret, aut ipsos despiceret. Se ita à Patribus Majoribusq; suis didicisse, ut magis*

virtute quàm dolo contenderent, aut insidiis niterentur. Quare ne committeret, ut is locus ubi constitissent, ex calamitate populi Romani & internecone exercitûs (ecce arrogantiam) nomen caperet, aut memoriam proderet. Ita Cæsar lib. 1. de Bello Gall. qui Diviconis præfidentiam prudenti Romanoque responso retudit, tamen si nihil Divico omiserit Gallicanæ indolis, dum ait: Ita Helvetios à majoribus suis institutos esse, uti obsides accipere, non dare consueverint: ejus rei populum Romanum esse testem.

Accedit huic Vercingetorigis Ducis ostentatio, qui corpore, armis, spirituque terribilis, & nomine etiam quasi terrori composito, ut inquit Florus, ^{Flor.} simul omnes Gallos, Arvernos atque Biturigas, Carnutas Sequanosque festis diebus & comitialibus, cum frequentissimos in lucis haberet, ferocibus dictis, ad jus pristinum libertatis erexerat. Verumtamen adventante mox Cæsare, per invios ad id tempus montium tumulos, per intactas vias & nives, contractoque ex distantibus hibernis exercitu, cum ante in media esset Gallia, quàm ab ultima timeretur; Avaricum in primis belli caput aggressus, cum quadraginta circiter millibus propugnantium sustulit, vix octingentis, qui primo clamore audito, se ex oppido ejecerant, ad Vercingetorigem elapsis. Et licet urbis occupa-

C

tæ

Cæf.

tæ tanta strages esset, ut ætate confectis, mulieribus, infantibusque parvum haud fuerit; postero attamen die Vercingetorix concilio convocato, consolatus cohortatusque Gallos est, Ne se admodum animo demitterent, neve perturbarentur incommodo: non virtute neq; acie vicisse Romanos; sed artificio quodam & scientiâ oppugnationis, cujus rei fuerint ipsi imperiti. Errare, si qui in bello, omnes secundos rerum eventus expectent: sibi numquam placuisse Avaricum defendi, cujus rei testes ipsos haberet: sed factum imprudentiâ Biturigum, & nimiam obsequentiâ reliquorum, uti hoc incommodum acciperetur, id tamen se celeriter majoribus commodis sanaturum. Nam quæ à reliquis Gallis civitates dissentirent; has suâ diligentia adjuncturum, atque unum concilium totius Gallie effecturum, cujus consensui (audi præfidentiam) ne orbis quidem terrarum possit obsistere. Cæsar lib. 7. de Bello Gall. Florus lib. 3. cap. 10.

Cæsar
Florus.

Plutarch.

Quemadmodum verò præfidentia & ostentationis suæ, nondum fecerunt hodie jacturam; ita mordicè veterem libidinem tenuerunt. Adscribam quæ Plutarchus hac de re in Paralelis narrat ex Aristide Milesio.

Atepomarus, inquit, Gallorum Rex, Bello Romanos infestans, professus est non antè se recessurum, quàm Romani suas uxores Gallis cognoscendas misissent. Romani consilio Ancillarum obsecuti, has pro liberis miserunt. Et Barbari

ni-

DECADIS PRIMÆ LIB. II. 19

nimio rei Venereæ abusu fatigati, in somnum soluti sunt. Re-
tana, (ea princeps consilij fuerat) caprisco consensâ, in
murum evasit, remq; Consulibus indicat. Ita Romani factâ
eruptione vicerunt: atque hinc festus Ancillarum dies sumsit
initium.

Contigit pariter in Gallia, quod Plutarchus in
Mario scribit, dum cum Cimbris & Teutonibus,
manum conferere formidaret; eos-ipsos castra
Marij oppugnasse: cumque nihil proficerent, re-
ctâ in Italiam contendisse, sexque integris diebus
continenti itinere, præter castra Marij transiisse,
denique per ludibrium interrogasse Romanos,
Ecquid mulieribus mandarent? se enim propediem apud eas Plutarch.
futuros.

Verumtamen ut ista dissimulentur, tamquam
moris generisque humani vitia; nondum profus
exolevit, quod Celtarum olim fuisse testatur
Athenæus, dum ait: *Celtæ quoque cum mulieres pulcher-* Lib. 13.
rimas habeant, magis puerilibus amoribus gaudent: ita ut cap. 27.
nonnulli super pellibus, sæpius cum duobus catamitis concum-
berent.

Vti verò Francorum vestem suprâ dedimus; ita
hic aliquid adiiciemus de veteri Gallorum. *Vestes,*
inquit Strabo, *tinctas, atq; auro variegatas gessisse.* Co- Strabo
mam deinde Schytarum instar nutrierunt: quia lib. 4.
ut inquit Clemens Alexand. lib. 3. cap. 3. *Terribile* Cl. Alex.
quid

quid præ se fert densum capillitium, & flavus ille color bellum minatur, ut qui videatur cognationem habere cum sanguine.

Virg. l. 8. Ad Gallos Italicos pertinet, quod habet Virgilius:

*Aurea caesaries illis, atq; aurea vestis,
Virgatis lucent sagulis: tum lactea colla
Auro innectuntur, duo quisq; Alpina coruscant
Gesa manu, scutis protecti corpora longis.*

LIBER TERTIVS.

BREVIARIVM.

FRANCORVM sedes, ultra & cis Rhenum. Hi, Salij dicti à Salia flumine Mediomatricum. Leges Salicæ, in Campinia Brabantica conditæ. Mallus, quid? Clodius, Faramundi filius, Francorum Regni fines profert. Huic successit Meroveus, (à quo Merovingi) contra Salicam legem, quam hodierni Galli comminiscuntur. Childerico Merovei filio pulso, Galli contra Salicam, præficiunt Ægidium Romanum: quem post octennium Childericus pellit, atque Aurelianus & Andegavos subigit. Moriens Regnum Clodoveo filio relinquit, quem ex Basina Holpitis sui conjugæ Fatidica, suscitaverat. Romanum interea Imperium in Occidente extinctum. Clodoveus Siagrium Ægidij filium, vincit & perimit. Subjugatâ etiam Thoringiâ, ducit Rothildim, Christianam. Cum Alemannis prælio conficiens, vovet se Christianum fore, si vicerit. Baptizatur à S. Remigio. Hujus vaticinium, de magnitudine Regni Francorum. Clodoveus Alaricum Gothum superat, occidit, & Tholosam Francorum Regno adiicit. Clodoveum, Anastasius Imperator Orientis, Francorum in Gallia Regem facit: quod quia Iustinianus quadamtenus secutus est; Galliarum Regnum, Imperij ab initio beneficium probatur. Moritur Clodoveus, Regno vehementer amplificato, Parisiis sepultus,

VT ad Francos unde tantisper discessimus, redeamus, eos non tantummodò Rhenum ultra, uti diximus: sed cis, & Schaldim Mosamque inter commoratos fuisse ante Regem Faramondum, ex Ammiano Marcellino constat. Nam cum Iulianus Cæsar, Datiano & Cereali Coss. id est Anno Christi CCC. LVIII. actâ apud Parisios hieme, Alemannos nondum in unum coactos, sed in insaniam post Argentoratum audaces & lævos, prævenire maturaret: petiit primos omnium (verba sunt Ammiani) *Francos, eos videlicet quos consuetudo Salios appellavit, ausos olim in Romano solo apud Toxiandriam locum (hodie Tessenderloo) habitacula sibi figere prælicenter. Cui cum Tungros venisset; occurrit legatio prædictorum, opinantium reperiri Imperatorē etiamtum in hibernis, pacem sub hac lege prætendens, ut quiescentes eos tamquam in suis, nec lacefferet quisquã nec vexaret.*

Amm.
Marc.

Lib. 17.

Ex qua perinde legatione, ejusque precibus apparet, eos tum Francos, quos Salios Ammianus appellat, illâ terrarum parte, tamquam pristinis propriisque sedibus incubuisse. Eapropter uti Francos ultra Rhenum, Ansivarios subinde idem Ammianus appellat, & perspicuè lib. 20. dum ait: *Rheno deinde transmissio, regionem subito pervasit Francorum, quos Ansivarios vocant, inquietorum hominum, licentiùs etiam tunc percurfantium ex-*

Amm.
lib. 20.

tima Galliarum ; ita Francos Cisrhenanos , nominat Salios.

Porro Salij , à flumine Mediomatricum Salia , propè quem transito Rheno Franci , sive jubentibus Romanis , sive vi factâ , & deinde prolato longiùs ad usque viciniam Tungrorum imperio pomerioque , ut suprâ Ammianus insinuat , incoluerunt ; cognomentum habent. Fluvius is , oritur à Lindrio lacu , atque infra Civitatem Metensem Mosellæ miscetur : ut perinde Saliis cognomen initio fecerit , quemadmodum Eburonibus Vrta , Haina Hannoniis , Mosella Mosellanis , Moguntiaco Mogonus aut Mogus , qui hodie Mœnus. A fluminibus enim , propter quorum ripas habitarunt , plerique Lotharienses populi dicti sunt.

Apud Salios , condita lex est , quæ Salicæ nomen inde tulit , regni Faramondi ferè initio. Ita enim Sigebertus ad Annum cccc. xxii. *Franci , uti cæperunt legibus , & legem Salicam dictaverunt , per quatuor gentis suæ Proceres , electos de pluribus , his appellatos nominibus , Vfogast , Bosogast , Salagast , VVidigast , in Villis Germaniæ Selebaim , Bodebaim , VVindebaim. Hi quatuor Proceres , per tres mallos convenientes , caussarum origines sollicitè tractantes , de singulis discutiendo , sicut Lex Salica declarat , judicare decreverunt.*

Sigeb.
An. 422.

Et

Et quoniam in tractu Campiniæ nostræ Brabanticæ, Germaniæ secundæ sive inferiori attributæ, satis luculentis vestigiis, dicti etiamnum Pagi exstant, puta **Selheim / Bodersheim & Winderhoven**; haud est de nihilo quod Godefridus Vendelinus existimat, Salios qui hic loci resederunt, legis Salicæ esse auctores. G. Vend.

Quare uti unius Romani populi, Romanæ leges sunt; ita Salicæ solummodo Saliorum: vel si mavis Francorum cis & ultra Rhenum. Ad eos igitur Gallos, quibus hodie præter nomen Francorum nihil superest, neutiquam pertinent. Observarunt quoque alij, etiam Galli, de privato Patrimonio tantum, & Allodiis, legem Salicam agere, non de Feudis, aut de Regni successione: adcoque ad Populi regimen, ejusque tranquillitatem & concordiam, conservationem jurium, criminumque vindictam, editam esse.

Mallus autem, dum per tres Mallos convenisse Francorum Proceres, Sigebertus scribit, Placitum majus sive celebrior cõventus est, quo majora negotia, sive à gentis alicujus Proceribus, sive Comite ad Pagum aut Provinciam missa, maturè discussa finiebantur. Atque hinc Admallare, est citare coram judice, vel ad locum illum, in quo judicia fiebant. Bignon.

An. 430. Faramundi regnum, Filius Clodius, cognomento Capillatus excepit, secundus Francorum ultra & cis Rhenum Rex. Is regni sui sexto, id est Salutis cccc. xxxvi. Tornacum obtinuit primò, & inde Cameracum: adeoque Principatum, intra Rhenum Schaldimque, ad Somonam usque prorogavit. Alij hos limites transgressum etiam scribunt, (quod existimo postea evenisse) & non solùm in Batavos, Teroanos, Morinos; sed & Belluacos, & quidquid his ditionibus interjacet, ultraque Sequanam & Ligerim, Imperium protulisse. *Funccius in Chron.*

Gregor.
Turon.

Funcc.

Ita gentium domitor & victor Populus Romanus, sensim à Barbaris pelli cœpit: imò qui propè victi antea fuerant, majori fœnore res, pristinas recuperare. Neque tamen diffiteor, Francos interea perpetuos & quotidianos Romanorum hostes, aliquas ab his clades tulisse, Aëtio & Majoriano Ducibus Romanis, quod Prosper & Sidonius indicat, dum ait Panegyrico ad Majorianum:

Prosp.
Sidon.

— Post tempore parvo
Pugnastis pariter Francis, quà Cloio patentes
Atrebatum terras pervaserat.

Gregor.
Turon.

Successit Clodio Meroveus, à quo posteri Reges, Merovingi appellati. Et quamquam de stirpe Clo-

Clodij fuit, sive ex ea ortus, sive in fitus in eam: (alij enim cognatum, alij affinem faciunt) filium tamen non extitisse, satis in primis constat. Vetus Codex Conciliorum & Capitulorum, alterius Merovei Filium fuisse asserit: ut in hoc Rege, planè & clarè concidat effatum Franco-Galorum recentium, qui legem Salicam in successione masculi propinquioris (siquidem Clodius Filios habuit) jam ab ipsis regni incunabulis obtinuisse, toto ore clamant.

Cod.
Conc.

Tradunt Meroveum hunc, amplificato in Gallia, Francorum regno, Aëtio Duci Romanorum contra Attilam, qui Romanum Imperium exscindere moliebatur, auxilia, misisse: cujus Filius & heres Childericus, ob flagitia ac libidines Francis invisus, sibi que metuens, ad Thoringos profugit.

Gag.
Æmil.

Gregor.
Turon.

Quo tempore Franci, cùm Ægidium Patrium Romanum Romanorumque Ducem, regnare apud se, sive jusserint sive passi sint (octo enim Annis regnavit) sanè legis Salicæ, iterum prævaricatores tantisper extiterunt. Etenim post octavum Ægidij annum, revocatus ad regnum Childericus, & à suis receptus; Ægidium acie superatum, ad urbem Suessionum fugere compulsi, jure ut apparet, uxorio ad se pertinentem: ac deinde

Gregor.
Turon.

Aurelianos & Andegavos subegit. Annis demum viginti quatuor exactis, regnum Clodoveo reliquit, quem ex Basina Thoringorum Regis, sui olim hospitis filia, vel ut alij conjuge (malè remuneratus hospitium) susceperat.

Memorable est quod de Basina, Scriptores sive referunt, sive fabulantur. Cùm videlicet Childericum in Gallias reductum, bellicosissimè imperare accepisset, eum adiisse his verbis: *Marium effeminatum desero, te Regem Martialem sequor: alium si quem magis strenuum nosses, secutura.* Childericum igitur Basinam, sibi copulasse, sed quæ primâ nuptiarum nocte, jusserit eum ad Arcis portam, venerem evigilare, quidquid ibi tum viderit, enarraturum. In illo pervigilio retulit, primùm sibi visos Leones, post Ursos, denique Canes. Cui fatidica Basina respondit: *Tales futuros omninò Francorum Reges.* Videndus Gregorius Turon.

Frcij.

Lib. 2.
Hist. c. 12.Aimoin.
lib. 1. c. 8.

Sed in primis Aimoinus, apud quem prodigiosa Childerici spectra, Basina exponit his verbis: *Has, mi vir corde pelle curas, & quæ dicam, intentâ percipe mente. Etenim non tantum presentium acta rerum, quantum futurorum est ostensum presagium. Nec te formas animalium, uti ante pedes vidisti positas, dignum est perpendere: sed potius in his posteriorum mores, & actus nostrorum, oportet prospicias.*

DECADIS PRIMÆ Lib. III. 27

Nostro namq̄ qui primus surget à semine, filiūq̄ censebitur nomine, insignis erit potentia, quem Leonis vel Unicornis, conspexisti in speciem. In figura sanè Lupi ac Vrsi, signantur ipsius posteri, virtute prævalidi rapinæq̄ avidi. At Canis libidinis impatiens, nulliusq̄ virtutis, humana sine esse ope prævalens, eorum præfagit ignaviam, qui ultimis in sæculis, hujus Regni potentur sceptris.

Porrò minorum turba animalium, semetq̄ indicem lacerantium; populus est sine timore Principum: qui dum Regni Primoribus, mutuo sese odio impugnantibus, obsequitur attentius, variis sese implicat caussarum tumultibus: dumq̄ Proceres alterutris sese moliuntur privare honoribus, illis ignobile vulgus favendo, patet sine numero cadibus.

Romanum interea Imperium, quod ab Augusto olim cœperat, in Augustulo (Momyllum alij vocant) per Occidentem, postquam diu laboraverat, extinctum est: Herulorum primùm & Ostrogothorum, ac Longobardorum Regibus, Romam exinde & Italiam tenentibus, annis circiter trecentis triginta.

Clodeveus, primis Regni sui Annis, Siagrium Ægidij Romani Comitis Filium, Sueffionibus imperantem, prælio devicit: & paullò post ex fuga retractum, quam ad Alaricum, Visigothorum in Gallia Regem ceperat, occidit. Mox subjugatâ Thoringiâ, Rothildim Filiam Chilperici,

Anno
476.

Gregor.
Turon.

Flooard.
lib. 1. c. 13.

Fratri Gundebaldi Burgundionum Regis, conjugem sumfit. quæ cum Christiana esset, communes liberos, etiam nolente marito, baptizari fecit: nihil non agens, ut & eum ad Christi fidem perduceret: quod demum accidit.

Anno
496.

Gregor.
Turon.
Aimoin.

Anno enim cccc. xcvi. cum pristinarum cladum, quas à Clodoveo Thoringi acceperant, obliiti Alemanni viderentur; novum Francorum Regnum turbaturi, in secundam Germaniam, Tolbiacum usque, qui Vbiorum vicus est (nunc **Sulligh**) progredi, instructis cohortibus ausi sunt. Tanto hic periculo Francorum pugnatum est, ut nihil Clodoveo Regi superfuerit, quàm ad divinam opem confugere: cujus tum, apud Martiales præsertim animos, præcipua solet esse cura, cum salutis spes nulla est.

Itaque promittit se Christianæ pietati, nomen daturum, ad quam Rothildis uxor Burgundica (ut videas Burgundiones tum Christianos fuisse) toties frustra que illum adhortata fuerat, si de imprimente hoste, victoriam reportaret. Adfuit statim invocanti ex animo Christi numen. Vidisses labentes Francos, rursus erigi: versos in fugam, redire: conglobari dispersos: totasque acies in prælium restitui. Fatigatos contra Alemannos, fortuna distituit: terga vertunt, & in-

numera millia à Francis, occidione delentur.

Adco enim insequente Clodoveo, eo bello at-
 criti sunt, ut mox Theodoricus Ostrogothorum
 in Italia Rex, & Clodovei gener, cui federe
 conjuncti erant, litteras legatosque ad eum dede-
 rit, quibus Alemannicis reliquiis, *temperamentum*
 & *clementiam Francorum exposcebat.* Exstant ex Litte-
 ræ apud Cassiodorum, *lib. 2. variarum in fine:* & in- Cassiod.
 ter Epistolas Francorum Regum.

Quare secundum victoriam hanc, in Remo-
 rum urbe à S. Remigio, Clodoveus baptizatus S. Remi:
Gregor.
Turon.
 est, Anno regni decimoquinto, cum duabus So-
 roribus, & tribus militum millibus, præter mu-
 lierum & parvulorum numeros. Accessit deinde
 ad Christi Fidem, & ab eodem S. Remigio bap-
 tizatur, omnis Francorum populus: postquam Ra-
 gnacharius, Cameracensis sub Clodoveo Regulus,
 vincus ei traditus est & interemtus.

Ferunt per id tempus, pridie nimirum suscep-
 ti baptismi, juxta Flodoardum, cum salutaribus Flodoard.
 monitis Clodovei animum, Remigijs instrueret,
 prophetico spiritu prædixisse, hoc Regnum, quod
 jam in Gallia Franci fundaverant, vehementer
 augendum, Ecclesiam Romanam, per id exaltan-
 dam: quod tum Martellus & Pipinus fecerunt,
 tum Carolus cognomento Magnus, ne quis fortè

30 RERVM FRANCICARVM
credat recentibus Gallis, id à se suisque Regibus
præstitum, immane quantum jactitantibus, cum
ea res solos potissimum Francos, Germaniæ &
Belgij populos concernat, è quibus adeò Clodo-
veus originem duxit, ut id S. Remigium haud la-
tuerit, qui lustralibus eum undis abluturus, his
usus sit verbis: *Mitis depone colla Sicamber*: & ipsi
quos diximus, uti apud Austrasios in Eburonibus,
orti vel oriundi sunt; ita vitæ maximam partem,
& ferè mortem obierunt.

Quod Remigius Clodoveo prædixerat, effectu
succesque non caruit. Postquam enim res Fran-
corum, supra majores suos plurimum auxisset;
Alaricum Visigothorum in Gallia Regem, & in
Hispania latè dominantem, in campo Vocla-
densi, decimo à Pictavorum urbe milliari, vincit,
& suâ manu obruncat. Victoriâ porrò profe-
cutus, quidquid Gothici trans Ligerim Rhoda-
numque fluvios, juris erat, cum Tholosa regno
Francorum adjecit: solâ Narbonensi primâ Pro-
vinciâ, penes Gothos relictâ, in qua nominis Go-
thici vestigia, in hodiernum usque manent.

Anno
507.
Gregor.
Turon.

Gregor.
Tur. l. 2.
cap. 38.

Subactus est cum Alarico, Apollinaris Arver-
norum præfectus: ipseque Anastasius Imperator
Orientis, cognitis rebus à Clodoveo gestis, Pa-
triciatus Consulatusque codicillis eum donavit,
nec

nec non aureâ regni coronâ, quam in S. Martini Basilica Turonensi, tunicâ blatteâ (purpureâ) & chlamide indutus, vertici suo (absente nimirum ad quem id spectabat Imperatore) imposuit: ac postremò Parisios veniens, eam sedem Regni delegit.

Quod si caussam libet inquirere, cur ea quæ dixi, Clodoveo Anastasius præstiterit, non aliud equidem occurreret, quam jure suo, quod in Galliam habebat, uti voluisse. Cùmque Francorum Germanorum potentia, eò jam pervenisset, ut æquis viribus & armis, cùm præsertim nullus esset in Occidente Imperator, supprimi sistique haud posset; Galliæ Regem Clodoveum creasse: quemadmodum ab Annis centum circiter antea, Honorius Imperator, deliberato consilio, Hispaniæ Galliæque partem, Gothis tradiderat, imò & Burgundionibus, in eadem Gallia, sedes assignaverat.

Fanchet.
l. 2. c. 22.

Jornand.
Sigeb.

Vt autem id solus haud videatur Anastasius præstitisse; eòdem facit (etsi postea contigerit) quod scribit Procopius *lib. 3. de Bello Gothico: Galliarum partem suæ quondam ditionis, in belli Gothici principio, Vitigem Germanis (id est Francis) tradidisse, cum minus se posse existimarent, Romanis simul & Germanis resistere. Quod sanè factum, non modò Romani non interpellarunt; sed*

Procop:

ut

ut Gallias sibi Germani haberent, Iustinianus ultro permisit. Non enim illi, has tutò se possessuros rebantur, nisi & Imperator decreto suo confirmasset. Ita Procopius, & ex eo Wol. Laz. Wolfg. Lazius lib 3. de migrat. gent. qui & inde factum ait, Ut ex eo tempore Principes Germanorum, Masfiliam Phocensium quondam Coloniam, & cetera circa id mare loca, tenuerint.

Ex quibus apparet, Galliæ Regnum, Imperij Romani beneficium esse, Regemque Imperatori subjectum. Iusque regnandi, deficiente quomodo-cumque herede legitimo, ad Imperatorem devolvi, dissipatis legis Salicæ nebulis, in qua præsidium hæctenus, veluti in quodam Regni Palladio, statuere Galli solent.

Clodoveus, Childerici Filius, Merovei Nepos, Francici Regni fines adhuc angustos, neque statos hæctenus, devictis Romanis, domitis Alemannis, & novissimè ditionum Cameracensis & Coloniae Agrippinæ, Regulis: profligatis Gothis, repressis Burgundionibus, dilatavit: Regnique Anno trigesimo, Diademate Romam misso, quo Sedem Apostolicam veneratus est; moritur, Parisiis sepultus, in Ecclesia SS. Petri & Pauli à se exstructa,

Aimoin.
Anno
511.

LIBER QVARTVS.

BREVARIIVM.

CLODOVICO, quatuor filij in Regnum Patris quadripartitum succedunt. Suum, singuli, ut possunt, amplificant: Armis, successione. Hâc, Clotarius, totâ integrâ Monarchiâ potitus, filiis iterum quatuor, quadripartitam relinquit. Quæ, rursus unita, rursus divisa; tandem in Childerico Tertio desit, & ad Pipinum, Zachariæ Papæ auctoritate, pervenit, cum jactura Salicæ, quia Pipinus, Merovingus non erat. Hic, novâ ceremoniâ ungi coepit. Austrasia. Ejus populi. Pòst dicta Lotharingia: Lothariense Regnum: media Francia. Neustria, sive Westrasia. Regnum Parisiense: Sueffionense: Aurelianense, cum populis suis. Quæ omnia, Regnum Francorum sunt: quod porrò Carolus Magnus, magis auxit.

PATRIS Regnum, quatuor Filij, uti tunc Gregor.
Turon.
Ritius. moris erat, inter se partiti sunt, locisque quatuor diversis regnarunt. Theodoricus Metis in Austrasia, Clodemirus, Aurelianus, Childebertus, Parisiis, & Clotarius, Sueffione.

Theodoricus, Thoringiam Francorum Regno adjecit, & Theodebertum genuit: Theodebertus Theodebaldum, sine Liberis defunctum.

Childebertus & Clotarius, Burgundiam: & cum Theodeberto, Provinciam acquisierunt.

Clodemiro mortuo, tres fratres, Theodoricus, Childebertus & Clotarius, successerunt: ipsèque Clotarius ceteris fratribus superstes, totius Regni Monarchia potitus est, quam inter se
E iterum

iterum quatuor ejus filij, Charibertus Parisiorū: Guntramnus, Burgundiæ: Chilpericus Sueffionis, & Sigebertus Aufrasiæ Reges, diviserunt. In cujus perinde Clotarij linea, Francorum regna, sæpiùs etsi commutata, rursùsque unita, manserunt, usque ad Childericum Tertium, hujus stemmatis ultimum, in quo pariter stirps mascula Merovingorum defecit, uti post dicemus.

Annal.
Pich.

Cùm enim posteriores Merovingici sanguinis Reges, desidiæ & inertix dediti, adeoque palatiis clausi, ut semel quotannis dumtaxat, primâ die Maij populo sese videndos exhiberent, solo diademate tituloque censerentur: ipsi verò Majores Domus, ut tum appellabant, sive Aulæ Præfecti, regni munia domi forisque, pace & bello obirent; eos inter Pipinus Martelli filius cognomèto Brevis, acer armis & industriâ, quique originem suam à Clodoveo petebat per Blithildem Clotarij filiam, Clodovei Neptem, Romam missis Legatis, Burchato Wirtzburgensi Episcopo, & Folrado Presbytero Capellano, Zachariam Papani orat, ut decernat, *Quis justè Rex esse debeat, an is qui domi segnis & securus sedet, an ille qui curam totius Regni gerat.* Eò enim jam pervenerat ignavia Francorum Regum, ut per ineptissimam fabulam, dicerentur porcorum instar setosum tergum habere; ut hinc appellati sint *Trichorachati*. Erant

Theoph.
V. Hoto.
Franco-
gall. c. 9.

Erant & ipsi Regni Proceres Pipino affecti, & inertiam Regum suorum, ut dixi, exosi. Ob hoc & antea Martello licuerat, septennio propè integro, vacuum Franciæ solium tenere, cui tandem pro arbitrato filiorum Martelli, Childericus Præfectus, ut mox dicemus, cedere Pipino iussus est. Etenim Zacharias Papa, ex auctoritate S. Petri, ut Annales Pithœi loquuntur, Francorum populo mandavit, *ut Pipinus, qui potestate regiâ utebatur, nominis dignitate pariter frueretur.* Annal. Pith.

Ita Merovingis, abrogatum Imperium est, & Childericus, Monachus effectus in Monasterio Bertinensi: Pipinus in Vrbe Suefsionensi Kalendis Maij, Anno DCC. LII. à Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, Zachariæ Papæ non per Baioariam solùm, sed & per Galliam omnem Legato, in Regem unctus: carimoniâ novâ, quàmque præcedentes è Merovingis Reges neglexerant. Quamquàm enim oleo cælitùs à Columba allato, Cledoveus à S. Remigio fuerit delibutus; ea tamen unctio non Regis, ut olim in veteri Testamento, sed baptizati hominis fuit, teste Faucheto Historico Gallo. An. 752. Fauch.

Nulla tum Salicæ legis, contra Pipinum auctoritas, obstaculum nullum, vel solâ cogitatione injectum: qui tamen è Francorum sanguine;

non per Maris, sed Feminæ lineam, successione
ut hodie volunt inhabilem, descendebat.

Austrasia. Porrò Austrasia, cujus sedes primaria erat Vrbs
Metensis: quàmque S. Remigius in testamento
suo Austriam appellat, Teutones **Dostereich/**
(quia porrigebatur in Orientem, quemadmo-
dum in Occidentem Neustria sive Westrasia) à
Burgundionum finibus usque ad Mare Frisium,
inter Rhenum, Mosam & Schaldim, latè patebat.
Censebantur in ea Mediomatrices, Treviri, Vbij,
Clivij, Gelri, Brabanti, Hannones, Hollandi,
Zelandi, Hasbani, Eburones, Tungri, Limbur-
genses, Iuliacenses, Luxemburgenses: denique
Moguntiacum, Alsatia, Lotharingia, Palatina-
tus Rheni, & Arduenna.

*Lotha-
ringia.*

*Lotha-
riense Re-
gnum.*

*Media
Francia.*

*Brabàtia
Austrasie
pars.*

Eadem ditio, Lotharingiæ nomen deinde acce-
pit, à Lothario Ludovici Pij nepote: & dicta pa-
riter Lothariense Regnum: nec non Media Fran-
cia, quod duas inter, puta veterem ultra Rhenū,
& novam, quæ juxta nonnullos, Neustriæ no-
men ideo habuit, clauderetur. Quapropter ex
Catalogo Regum Merovingicorum, facilè est
colligere, quinam fuerint Brabantia nostræ olim
Domini, priusquam sive Comitatus sive Ducatus,
Beneficarij vel Hereditarij, titulo, sicque
proprio & particulari Principe donaretur,

Iam

Iam & Neustria, Francia à novitate nuncupata: Westrasia etiam, quod in Occidentem vergeret. Regnum in ea Parisiense, quod Regum ipsius. Sedes, Parisiis esset, complectebatur Pictones, Cenomanos, Turones, Campaniam, Andes, Aquitanos, & Arvernos.

Neustria.
Westrasia.
Regnum Parisiense.

Regnum Sueffionense, Veromandos, Picardos, Flandros & Normannos. Quare errant, qui Normanniam, nonnumquam Neustriam appellant. Verum quidem est Neustriæ partem, quam Carolus Crassus pactione Normannis cefit, Normanniam, à novis è Septentrione incolis, nominari cœpisse; sed ea Neustriæ pars dumtaxat, ab Epta flumine, ad Britones extensa, non tota Neustria fuit.

Regnum Sueffionense.
Normannia.

Aurelianense denique Regnum, habebat in primis eum tractum qui nunc Aurelianensis Ducatus est, Burgundiam, Lugdunenses, Provinciam, Delphinatum, usque ad Mare Mediterraneum. *Andreas Chesne.*

Regnum Aurelianense.
Chesne.

Erat uti latissimum, ita potentissimum Francorum in Gallia Regnum: quod deinde multò majoribus incrementis, Pipinus & Carolus auxerunt. Eginharti, quibus id de Carolo Magno exprimit, verba sunt: *Carolus Regnum Francorum, quod post patrem Pipinum, magnam quidem & forte susceperat,*

Eginhart.

ita nobiliter ampliavit, ut pœnè duplum ei adjecerit. Nam cum prius non amplius, quam ea pars Gallie, quæ intra Rhenum & Ligerim, Oceanumq; & mare Balearicum jacet: & pars Germaniæ, quæ intra Saxoniam & Danubium, Rhenumq; ac Salam fluvium, qui Thuringos & Sorabos dividit posita, ac à Francis qui Orientales dicuntur, incolitur: & præter hæc Alemanni atque Baioarij, ad Regni Francorum potestatem pertinerent; ipse primò Aquitaniam & Vasconiam, totumq; Pyrenæi montis jugum, & usque ad Iberum amnem (qui apud Navarros ortus, & fertilissimos Hispaniæ agros secans, sub Dertosa civitatis mœnibus, Balearico miscetur mari) deinde Italiam totam, quæ ab Augusta Prætoria usque in Calabriam inferiorem, in qua Græcorum & Beneventanorum constat esse confinia, decies centum, & eo amplius, passuum millibus, longitudine porrigitur: Tum Saxoniam, quæ quidem Germaniæ pars non modica est: utramque Pannoniam, & oppositam in altera Danubij ripa Daciam: Istriam quoque & Liburniam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis civitatibus, quas ob amicitiam, & junctum cum eo fedus, Constantinopolitanum Imperatorem habere permisit: deinde omnes Barbaras & feras Nationes, quæ inter Rhenum & Vistulam fluvios, Oceanumq; & Danubium positiæ, Germaniam incolunt, ita perdomuit; ut eas tributarias effecerit. Inter quas ferè præcipui sunt Velatabi, Sorabi, Abotriti, & Boëmani. Cum eis namque conflixit: ceteras, quarum multò major est numerus, in deditionem accepit. Ita Eginhartus. LI-

LIBER QUINTVS.

B R E V I A R I V M.

RACHIS Longobardorum Rex, Monachus factus, Aistulpho fratri, Regnum legat : qui occupato Exarchatu, Pontificem Romanum tribus vexat, contra pacta conventa. Exarchæ, qui & Vexatus Pontifex, cum nullum ab Imperio Orientis, cui Iconomachi præerant, auxilium speraret; Pipini opem poposcit : qui Aistulpho ad pacem compulso, Exarchatum & Penrapolim, Romanæ Sedi tradidit. Ex quo videtis Germanos, non Gallos, Sedem intrasse. Pipino, Carolus filius successit, Ingelhemij ad Rhenum natus : atque ita ne loco quidem natali, Gallus. Is, Desiderium Longobardorum Regem, & Romanæ Sedis hostem, Regno multat, & in exilium mittit. Patris donationem, confirmat & auget. Saxonum ferociam, longissimo bello domat. Episcopatus in Germania fundat & erigit. Ædes item sacras. Historiarum & Artium liberalium peritus, (Græcè & Latinè doctus ipse) earum scholas aperiri jubet. D. Augustini, ejusque Librorum de Civitate Dei, admirator. Idioma Germanicum, uti Germanus excolit, & nomina Mensibus facit. Magnus à virtute, non statura dictus, quam pulchram, non giganteam habuit. Ecclesiæ & Adriani Pontificis vindex : à quo Imperator factus, populi Romani acclamatione. Francorum Regum potentia territi Græci. Nicephorus, qui tum Orientis Imperator erat, cum Carolo Orbem Romanum divisit, his usus fatidicis verbis : *Τον φραγκον φιλον εκης, γειτονα εν εκης. Francum amicum habeas, vicinum non habeas.*

PIPINO ad sceptrum evecto, cum Aistulpho, cui Rachis Frater, ad vitam Asceticam transitu facto, Longobardiæ regnum in Italia legaverat : occupatâ Ravennâ, ceterisque Exarchatus oppidis, minis & expilationibus Romanos vexaret; Stephanus Pontifex ad Pipinum in Galliam, petiturus auxilia contendit.

Anastas.
An. 754.

Erant

Exarchæ.

Erant Exarchæ, Imperatoris Constantinopolitani in Italia Vicarij sive Legati, à Iustino juniore Iustiniani nepote instituti, qui neglectâ Româ, Ravennæ Curiam & domicilium habebant: & quas nondum Longobardi civitates occupaverant; per se, sive Præfectos suos gubernabant.

Cùm igitur in potestatem suam, Aistulphus Ravennam redegisset; id omne quod Exarcharum antea fuerat, voto complexus est: ipsique Romæ tributum imposuit, quod Stephanus excussit.

Pridem Leonem Isaurum Imperatorem Orientis, Iconoclastam, ejusque hæresis & furoris auctorem, tum ideo, tum quod Episcopos, qui imagines defendebant, alióisque, cædibus & exiliis multavisset; Gregorius II. Pontifex anathemate percusserat: & Romanos reliquóque Italos, ab illius obedientia, & tributorum pensione solverat. Hæc quidem prætexi caussa poterat, cur Aistulpho quod petebat, Stephanus negaret, tametsi Ravennam teneret: nisi antea in fœderis pactis legibus, obligatum sibi Stephanus Aistulphum tenuisset.

Hoc perinde federe fretus, Aistulpho tributum Stephanus negavit: cùmque contra immoderatam dominationem ipsius, nulla ab Oriente spes super-

superesset ; ubi Constantinus Copronymus, Pontifici Catholicæque fidei infestus imperabat , à Francis auxilium poposcit.

Pipinus, qui beneficio Ecclesiæ Rex erat, opem addixit : omniumque ordinum consensu , expeditione decretâ, bis Regni viribus succinctus, perfringit Alpes : bis denique Ticinum obsidet, An. 756.
ipsumque Aistulphum ad pacem & federa, non Adelm.
tantummodò compellit, sed Exarchatum etiam & Pentapolin, quæ Anconam, & quatuor alias Picensi Vrbes continet, Pontifici tradere jubet.

Aderant ibidem Imperatoris Constantinopolitani Legati, qui ut ea loca, quæ Longobardi Imperio ademerant, Pipinus restitueret, poscebant. Atqui respondit Pipinus, *Non eò se fatigasse* Anastaf.
sumtibus, bellig. laboribus, ut Imperium defenderet aut restauraret ; sed ut quod Longobardis eriperetur, id D. Petri esse juberet.

In hac benevolentia Pipini Regis, erga Apostolicam Sedem ; firmiter validiusque jus esse Pontificibus, ad ea, quibus etiamnum incumbunt, quàm in Constantini Magni donatione, Gallici Auctores scribunt. Qua in re, nolumus disceptationis funem trahere ; sed sufficere arbitramur, eos esse Germanos, qui opem laboranti Ecclesiæ tulerint, non Gallos : & S. Remigij vaticinium,
F cujus

cujus antea meminimus, nostratibus imputari, non iis, qui de eo inaniter gloriantur.

Quare uti Carolus Martellus, Luithprandum Longobardorum Regem, ab oppugnanda Romana Vrbe, vexandóque Pontifice, virium suarum armorúmque famâ deterruit; ita Pipinus Aistulphum, non tantummodò repressit, sed æternis opibus, quas etiamnum possidet, Sedem Apostolicam ditavit.

Polyd.

Pauculis ante hæc annis, puta DCC. XL. Inas, Occiduorum Saxonum in Britannia Rex, Regnum suum Romano Pontifici vectigale fecerat, singulis argenteis nummis, quos Denarios vocant, in singulas domos impositis. Quod idem non multò post, secutus est Offa Rex Merciorum, in eadem Insula: imò scribentibus nonnullis, auxit Athulphus, qui totius ferè Insulæ Imperium obtinuit: ut eo sæculo, Sedes Apostolica, fuerit ab Aquilone, vehementer culta.

Annal.
Pith.

Pipinus postquàm deinde Alemanos, Baiuarios & Aquitanos, potissimùm Ecclesiæ tuendæ studio, septies ad minus in eos cum exercitu profectus, domuisset; vivendi regnandique finem faciens, Carolum cognomento Magnum, virtutis & pietatis suæ, mortem post biennium oppetente Carlomano, heredem ex asse habuit.

Eum

Eum in Thuringia, Bertha Mater concepit, peperit Ingelhemij ad Rhenum : ut in eo nihil habeant Galli quod vindicent , præter diadema, quod ibi gessit , & Imperium, quod adeptus est.

Princeps & armis invictus , & doctrinarum excellentus studiis, earum fautor egregius fuit : & Catholicam Religionem , ejusque caput Pontificem Romanum, unicè coluit. Adriani enim qui Stephano successerat, precibus adductus, contra Delfiderium qui Aistulpho Comes stabuli fuerat, Longobardorum Regem, Romanæ Sedis hostem bellum suscepit, Anno DCC. LXXIII. ac Ticini obfessum & in potestatem redactum , Anno sequente Leodium in exilium misit , ad Agilfridum ejus loci Episcopum. An. 773.

Hic finis Regni Longobardorum in Italia , à ducentis & sex annis , postquàm ab Narsete, contumeliosis Imperatricis Sophiæ litteris irritato, istuc è Pannonia , Duce Alboino , migrassent.

Verumtamen Romano Pontifici , cùm omnia quæ à Pipino patre donata erant , rata esse Carolus voluit ; tum adjecit alia quàmplurima. Sabinese territorium, Spoletinum Ducatum & Beneventanum , quæ ab Anastasio referuntur : iisque Anastaf.
Veneriarum & Istriæ , adscribuntur Provinciæ.

Infinita bella strenuè confecit. Aquitaniam,

Vasconiam, Britones, Suevos, Baiuorios, Hunnos, Danos, Bohemos, Istros, Dalmatas devicit. Longissimo bello, ac propè continuo annorum trium & triginta, Saxonum ferociam perdomuit, & sedes mutare coëgit, supra decem eorum millibus, in Brabantiam Flandriamque translatis. Saracenis in Hispania debellatis, partem ejus haud modicam, Francicis subegit armis: & priusquam hoc bellum adoriretur, Ordinem parium Franciæ instituisse, Ganguinus scribit, quod alij ad Hugonem Capetum referunt.

Ganguin.
lib. 4.

Multas Episcopis Sedes, in Saxonia posuit: Monasteriensem, Mindensem, Halberstadiensem, Werdensensem, Hamburgensem, Hildesheimensem, &c. Sacras ædes in regno suo vetustate collapsas instauravit, quasdam à fundamentis erexit, in iis Templum Aquisgranense, allatis Româ & Ravennâ columnis.

Eginhart.

Historiarum Lectione oblectabatur: Linguâ Latinâ expeditè orabat. Rhetoricam, Dialecticam, Mathematicam; plurésque disciplinas, suas fecerat: scribere tamen ei difficile fuit. Legendi & psallendi artem emendavit: in Monasteriis & Episcopoiis, constituit studia Grammaticæ, Musicæ, Arithmeticæ, imò & Græcarum Litterarum in Ecclesia Osnaburgensi, ut ad usum Legationum

num in Orientē mittendarum, pueri erudirentur. Scholæ publicæ tum Parisiis, Ticini & Bononiæ, Polyd. sive inchoatæ sive restauratæ, per optimos doctissimósque viros, qui eo fine ad Carolum peregrè advenerant.

Libris D. Augustini de Civitate Dei, haud inmeritò delectatus, cum ejuscemodi duodecim Sacerdotes, qualis Augustinus fuit, apud se habere optasset; *mitiùs ó Rex, inquit Alcuinus, non tot habuit Christus Rex universi.*

Idioma vernaculum minimè neglexit. Mensibus & ventis, nomina Germanica imposuit, cum ante id tempus partim Latinis, partim Barbaris Franci uterentur. Patrij deinde moris adeo tenax, ut petentibus Adriano & Leone Pontificibus, vix Romanum habitum admiserit.

Hisce virtutibus & actis, Magni cognomen tulit, non staturá, quam propè gygantæam quidam faciunt: decorus ac procerus potiùs, quàm vastus aut immanis.

Eginharti verba sunt: *Corpore fuit amplo atque robusto, staturá eminenti, quæ tamen justam non excederet. Nam septem suorum pedum proceritatem, ejus constat habuisse figuram. Apice capitis rotundo fuit, oculis prægrandibus ac vegetis, naso paullulum mediocritatem excedente, canitie pulchrá, facie letá & hilari: undè formæ auctoritas ac dignitas, tam stanti quàm sedenti, plurima inerat.* Nul- Eginhart.

Nullo pulchriori facinore, Carolus pietatem professus est, quàm quod Ecclesiæ caput, sicque Romæ, Principem restituit. Leo Tertius, qui Adriano successerat, factione quorumdam, qui ferre non poterant vitia sua, à Sanctissimo Præsulè exagitari; oculis linguâque mutilatus fuerat, dum Litaniam publicâ processione obiret. Et quamvis inusitato prodigio, Deus illi oculos ac linguam restituisset; sceleris attamen atrocitate permotus Carolus, cum debito prius comitatu, Pontificem ad se profectum, Romam remisisset; habito Moguntix conventu, paullò post secutus est.

Anno
300.

Adelmus.

Hic, cùm innocentissimus Pontifex objecta crimina, jurisjurandi formulâ conceptâ, sponte diluisset; ipso Natalis Dominici die Anno DCCC. nec opinantem invadens Carolum, coronam capiti ejus imponit, ac Romanorum Imperatorem salutat. CAROLO AVGVSTO A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMANORVM, VITA ET VICTORIA; acclamatum est à cuncto populo Romano: & Imperij insignia, quæ cum Momyllo nuper desierant, renata sunt, inque Francica, id est Germanica gente resplenduerunt. Habita insequente mox anno de parricidis, qui Pontifici
vim

vim intulerant, quæstio est: damnatîque capitîs Clerici, eodem deprecante solum vertère, in reliquos, gladio animadversum.

Altero post adeptum Imperium Anno, mortuâque Turonis Hildegarde conjuge, Irenen^{Anno 802.} Orientis Imperatricem, per legatos uxorem Carolus poposcit. Non erat ab his nuptiis aliena Irene^{Zonar.}; nisi occupato Nicephorus Imperio, & relegatâ muliere in Lesbum, ubi anno nondum vertente exspiravit; totius orbis Principatum, novo Imperatori invidisset.

Ex quo enim Aistulphum Longobardorum Regem, Pipinus non tantummodò represserat, sed etiam compulerat Exarchatum & Pentapolin, Romano Pontifici cedere; Francorum potentiam habere suspectam, Græci cœperunt: ipsûmque Carolum ad Imperium erigi se passum, Nicephorus indignè tulit. Verùm indignationem ipsius, Carolus humanitate, modestiâque delinivit, ita ut missis donis, amicitiam ambo coluerint, atque Imperij utriusque, certi fuerint limites constituti.

Metuebat Nicephorus Carolum, tot regnorum^{Eginhart.} Dominum & populorum domitorem: avulsusque ab Oriente Occidens, & recenti Imperio auctus, Græcis invidiam negotiûmque faceffebat. Quid facerent? Potentissimus Carolus, eorum
ani-

Niceph.
Imp. C.

animos odiúmque compressit : & ipse Nicephorus , cum ultrà non posset , in hoc veriverbio solatium quæsit : *Τον φεάγων φίλον έχης , γάιτονα δ' α έχης* .
Francum Amicum habeas , vicinum non habeas.

LIBER SEXTVS.

B R E V I A R I V M .

VERBORVM & solatij Nicephori , veritas adstructa. Franci enim Germaniam in Galliam , ad se deinde Imperium traduxere. Primum id , quando contigerit ? Sub Gallieno , Floriano , Probo , Proculo , Diocletiano & Maximiano , Constantino Magno , Constantio. Sub hoc , represi à Iuliano Apostata : à Stilicone sub Valentiniano & Honorio. In Belgicam deinde effusi , Celticam occuparunt , Faramondo , Clodio , Meroveo & Childerico Regibus. Eadem cupiditate Clodoveus , Principes sanguine junctos expugnavit : & filij ac posterij Patrem Majorésque secuti , plura secum , quàm cum exteris bella gesserunt. Hi sunt Clodomirus , Childbertus , Clotarius , filij Clodovei. Chilpericus , Sigebertus , Clotarij filij. Theodericus & Theodebertus , Clotarij nepotes. Dagobertus , &c.

ET sanè , si volumus fateri quod res est , animúmque adjicere ad initia regni Francorum ; nihil eo dici veriùs potuit. Postquam enim Franci , finibus suis arcuere Romanos ; eosdem Romanos imitati , sedium mox suarum pomeria extendere cœperunt : & quos à se semel ejecerant ; longiùs semper longiùsque agere. Crediderim Romanorum viciniam , non aliter suspectam

ctam habuisse, atque ipsa postea Francorum fuit: qui dum Oceani instar, propinqua terrarum lambunt; Germanam primùm transtulerunt in Galliam, & ex Italia deinde ad se, Romanum Imperium, ut vidimus, traxerunt.

Primùm id, contigisse sub Imperio Gallieni An. 260. ignavissimi Imperatoris, sæculo tertio, (quo & Gothi, Germanica pariter gens, Græciam, Macedoniam, Pontum & Asiam depopulati sunt) Divæus. Cluver. Auctores tradunt: dum perrupto Rheni limite, Germaniam Inferiorem Franci invaserunt. Ut scias autem, formidabilem jam inde viciniam eorum fuisse; mox totâ Gallia vagati sunt: mansissentque, nisi Aurelianus repressisset. Ita quippe Flavius Vopiscus: *Apud Moguntiacum, Tribunus legionis sextæ Gallicanæ, Francos irruentes, cum vagarentur per totam Galliam, sic afflixit, ut trecentos ex his captos, septingentis interemtis, sub corona vendiderit.* Fl. Vopisc.

Verùm paullò post, sub Floriano, Probo, Proculoque, iterum se. moverunt: ac Maximiano & Diocletiano Imperantibus, trajecto Rheno, in Nerviiis & Treviris permissu Cæsarium, sub tributo confederunt: & mox Constantino Magno Imperatore, Romanis federati, intra Gallias ad habitandum collocati sunt. Testatur Eumenius Rhetor, Scholæ apud Augustam

Eumen.

Cliviorum in Germania secunda, præfectus, in Panegyrico Cōstantini, dum ait: *Quid loquar intimas Franciæ nationes, non jam ab his locis, quæ olim Romani invaserant; sed à propriis ex origine suis sedibus, atque ab ultimis Barbariæ littoribus advulsas, ut, in desertis Gallie regionibus collocatæ, pacem Romani Imperij cultu juvarent, & arma delectu?*

Amm.
Mar. l. 17.

De horum itaque, aut illorum genere profapiaque fuerunt, quos suprâ ex Ammiano diximus, ausos fuisse in solo Romano habitacula figere: quorum perinde Legatos Iulianus, *oppositâ conditionum perplexitate dimissos, perculit primum, ac demum precantes, seque deditos; cum opibus liberisq; suscepit.* Et licet adhuc postea, domiti fuerint à Valentiniano Augusto: nec non imperante Honorio à Stilicone, ut liquet ex Claudiano in Panegyrico: (nisi Gnathonem Poëta egerit.)

Claud.

*Miramur rabidis hostem succumbere bellis,
Cum solo terrore ruant? Non classica Francis
Intulimus, jacuere tamen: non Marte Suëvos
Contudimus, queis jura damus: Quis credere possit?
Ante tubam nobis audax Germania servit.*

attamen cum Hunni Rege Attila, Gallias devastassent; cœpit iterum Francorum res crescere, damnis utique & dispendio vicinorum. Vnde Sidorius Apollinaris:

Fran-

DECADIS PRIMÆ LIB. VI.

*Francus Germanum primum, Belgamq; secundum
Sternebat, Rhenumq; ferox Alemannæ bibebas
Romanis ripis, & utroque superbus in agro
Vel civis vel victor eras.*

Sidon.

Vt verò videas, per aliorum detrimenta solitos fuisse augeri; occupatâ Belgicâ, mox Celticam sibi adjecerunt: ut ex iis patet, quæ de Fararmondo, de Clodio, de Meroveo, de Childerico, de Clodoveo, primis Francorum Regibus supra diximus: testaturque Hunibaldus, *de victorum Galorum comam, in signum servitutis, à Francis detonsam fuisse.* Sanè Clodoveus, priusquam vivendi finem faceret, non tantùm cupiditate Regnum ampliandi, in principatu terræque, verùm etiam sanguine propinquos vim fecit, dum Chararicum incertâ ditione, Sigebertum Colonia Agrippinæ, & Ragnacharium Cameraci regnantes, aliosque confanguineos sustulit, eorûmque opes atque ditiones invasit. Existimo ob hanc causam, tyrannidis apud posteros infamatum fuisse: & quamquam in aliis religiosum se Christianumque ostendit; in hisce nihilominus, barbarum revera aliquid & Oromannicum prodidisse.

Hunibal.

Gregor.
Turon.
Aimoin.
An. 509.

Porrò Clodovei filij, tum Patrem, tum ceteros Majores suos, strenuè secuti sunt. Gundebaldum Burgundionum Regem, Clodoveus debellaverat,

laverat, & redegerat in potestatem suam; sed quia patruus erat Crothildis, grandi acceptâ ab eo, quam pepigerat pecuniâ, restituit. Post viri mortem Crothildis, (ut scias non magis detulisse vicinis feminam, quam virum) filios suos, in Gundealdi filios, Sigismundum, fratremque ipsius Gundemarum incitavit. Bellum geritur, fugatô- que Gundemaro, Sigismundus capitur. Hunc, Clodomirus Rex Aurelianensis, Clodovei filius, nequidquam deterrente S. Avito Abbate Micianensi, apud Columnam Aurelianensis Urbis vicum, cum uxore & liberis, in puteum jactari præcepit.

Gregor.
Turon.
Aimoin.

Jadivall

Gregor.

Aimoin.

An. 532.

An. 532.

Agathi.

Sed neque in hoc facinore quievit. Cum fratre Theoderico in Burgundos iterum profectus, iterum Gundemarum fugavit: dùmque in hostes acriùs longiùsque effertur, occisus est. Repararunt tamen contra Gundemarum, Childebertus & Clotarius bellum: in quo dum terga rursus Gundemarus vertit; Regno denique, quod Franci suum fecerunt, caruit. Eo felicior Sigismundus, miraculis à morte clarus, sicque extra Francorum invidiam, Sanctorum Catalogo adscriptus est.

Agathias, Græcus Historiæ Gothicæ Scriptor, qui Iustiniano Imperatore floruit, postquam Fran-

Francos, quos disertè fatetur è Germanis ortos, mirificè laudavit; admiratur eos demùm ob æquitatem & concordiam, quam inter se coluerunt. *Nam etsi, inquit, ante hac sæpè, & nostris his* Lib. 2.
quidem temporibus, in Principes tres pluresq̃, eorum sit
partitum Imperium; numquam tamen invicem bella suscepisse
constat, nec civili patriam sanguine inquinasse. Verùmta-
 men aut non meminerat Clotarij Filiorum, de
 quo diximus, aut ante Regnum eorum, scrip-
 serat Agathias.

Chilpericus siquidem & Sigebertus, perpetui
 invicem hostes, frequentiora secum, quam cum
 exteris bella gesserunt. Hic, dum Hunnos armis
 persequitur, Chilpericus aliquot absentis urbes
 invadit. Neque tamen hâc diu victoriâ gavisus
 est. Reversus enim Sigebertus, Sueffionum Oppi-
 dum, inque eo Theodebertum Chilperici ex Au- An. 568.
 dovera Filium capit: quem exacto prius jureju-
 rando, ne contra se deinceps arma ferret, ver-
 tente anno remisit.

Alterum civile bellum, post Chariberti, alte-
 rius Fratris obitum, Chilperico fuit: qui Turo-
 nes, Piëtavosque, quos ex fraterni partitione re-
 gni, Sigebertus sortitò ceperat, hostiliter invasit.
 Sed Sigebertus, conjunctis cum Guntramno viri-
 bus, per Eunium cognomento Mummolum,

§4 RERVM FRANCICARVM

fortissimum eâ tempestate Ducem, cuncta recuperavit, sub Annum quo Charibertus obiit

An. 570. D. LXX.

Gregor.
Turonen.
Aimoin.

Tertium civile bellum, movit idem Chilpericus, occupatis, hostilitérque vastatis per Theodebertum Filiû, Turonibus, Pictavis, Lemovicinis, Cardurcinis, aliisque Sigeberti provinciis. His permotus Sigebertus, excitisque ad auxilium populis Transrhenanis, Chilpericum Gumtramni licet suppetiis fretum, ita perterrit, ut ultrò pacem, restitutis omnibus peteret. Sed ea, post annum unum ab eodem rupta Chilperico est, qui in belli societatem, Gumtramnum iterum adduxit. Verùm eo facilè reconciliato, Sigebertus, Chilpericum fugavit: omnibusque latè Parisios ac Rothomagum usque, redactis in potestatem; à Francis sollemni ritu impositus clypeo, in Chilperici locum, Rex inauguratus est. Hinc ad Tornacum in Nerviiis obsidendum, præmissis copiis, quâ se urbe Chilpericus cum uxore liberisque sepeferat; à sicariis duobus, quos Fredegundis submiserat, tinctis veneno cultris confossus est, Anno

An. 575. D. LXXV.

Ejuscemodi bellorum, quibus inter se Franciæ Reges qui post secuti sunt, decertarunt, & Agathias ipse falsi convincitur, pleni sunt Fran-

corum Annales : quod, etsi aliter se haberet, ipseque Agathias veritatem attigisset, clarum attamen perspicuumque est, regnorum invicem vicinitate, mutuâque cupiditate, post ejus tempora, fuisse everfam.

Theodericus enim, Clotarij de cujus filiis diximus, nepos, Burgundiæ Rex, fratrem suum Theodebertum Austrasiæ Regem, bello aggressus est. Prælio apud Tullum commisso, superatus Theodebertus, fugâ Coloniam petiit. Theodericus, dum fugientem per Arduennam sequitur, apud Tolbiacum iterum cæcîdit : captâque Coloniâ, toti pariter Austrasiæ Burgundiæque dominatur. Quid deinde ? Anno sequente Metis, profluvio ventris extinguitur, relicto filio Sigeberto, qui illo ipso Anno, cum avia sua Brunichilde, perit.

Neque Theodericus solus fuit, qui extendendi regni libidine, sanguinis vicinîæque sacra violavit. Dagobertus primus patre mortuo, ad Regnum evectus, cum Brudulfum, Ariberti fratris avunculum trucidari jussisset ; ejusdem deinde Ariberti filium Chilpericum nepotem suum, è medio sustulit : regnûmque Ariberti protenus, cum Vasconia, in ditionem suam redegit.

Aimoin.

An. 612.

LIBER SEPTIMVS.

B R E V I A R I V M.

DVm vicinos expugnant Francorum Reges, idem ipsi fatum à domesticis subierunt. Hi, Majores Domus, sive Aulæ Præfecti vocabantur, qui denique sceptrum sibi vindicarunt. Primus horum in Austrasia Pipinus Landensis, ob id Brabantia Ducibus annumeratur, quæ tum revera Sigeberti erat, veluti pars Austrasiæ. Secundus Grimoaldus, qui filium suum adtonso Regis filio, & in Scotiam misso; ad Regnum evehere conatur. Quod dum Clodoveus Neustriæ Rex prohibet, Childericum filium suum, excluso pariter Dagoberto, Sigeberti fratris filio, Regno Austrasiæ imponit. Grimoaldum, Wulfoaldus excepit. Hunc, Martinus Dux, & Pipinus Heristallius, duo Aulæ in Austrasia Præfecti: qui Theoderico Neustriæ Regi, ejusque Præfecto Aulæ Ebroino, bellum, sed suo damno fecerunt: quod Hermenfridus eade Ebroini ultus est. Itaque Pipinus, Aulæ utriusque Præfectus evasit: Caroli Martelli ex Alpaide Pater, quam Plectrudi superinduxerat. Quod factum, dum Lambertus Episcopus increpat, à fratre pellicis Dodone occiditur. Pipino, Grimoaldus filius legitimus, in Præfectura succedit. Eo Leodij interemto, Plectrudis Theodoaldum ex Drogone nepotem, sufficere cum vellet; Carolus Martellus carcere erupit, quo Colonia à Plectrude detinebatur. Cùmque interea Dagoberto Regi, Chilpericus successisset, cujus Præfectus erat Raginfredus; ambo à Carolo pulsi, ad Eudonem Aquitanum evaserunt. Itaque Chilperico mortuo, Theodericus successit, Carolo volente: qui & post, Eudonem contrivit, cæsis uno die trecentis septuaginta quinque millibus Saracenorum, quos in auxilium ex Hispania Eudo exciverat. Quod dum rursus facit; magno incremento Regnum Francorum Carolus auxit: id etsi nollet mortuo Theoderico adire. Post hæc Ecclesiæ Romanæ, contra Luthiprandum Longobardorum Regem, auxilium tulit; quamobrem à Pontifice, Christianissimus, novo titulo vocatur, magnâ nostratium gloriâ. Moritur Pipino & Carlomano filiis relictis: qui, vacuo per septennium Regno, Childericum imposuerunt: erga fratrem tamen Gryfonem, iniqui.

SED memorabile est, quod cum cæ tempestate, id passim agerent Francorum Reges, aliena

aliena videlicet regna sive ditiones, per fas & nefas occupare; idem sibi fieri per suos, viderint magis, quàm senserint. Etenim sub Clodoveo, Dagoberti præteriti filio, Theoderici patre, Francorum regnum decidens, per Majores Domus sive Aulæ Præfectos, uti appellabant, cœpit ordinari: adeoque à vicinis suis Reges expugnari, qui vicinos antea alios expugnare consueverant. Ita sua Francos Nemesis reperit, tantò sævior, quantò citiùs primos Regni fundatores, sceptro solioque dejecit. Iam enim suprâ insinuavimus, hos Præfectos sive Majores Aulæ, legitimo Rege heredéque depulso, Regni tandem habenas occupasse.

Horum prædonum (Regum dubites an Regni) primus in Austrasia fuit Pipinus Landensis, Carolomani filius, clari tum nominis ac potentia, in Hasbania viri, teste Sigeberto: ut putem non alio titulo, quàm Aulæ, ubi diximus Præfecti, Ducibus Brabantia Pipinum annumerari, quam tum revera possidebat S. Sigebertus, Austrasia Rex, Clodovei Secundi, Frater.

Mortuo mox Pipino, filius Grimoaldus successit: cujus filium Childebantum, cum de prole suscitanda Sigebertus desperaret, adoptavit, Regemque se defuncto esse jussit. Verùm cum præter spem Dagobertum genuisset; illo in fidem

H

Gri-

Sigeb.

An. 646.

App.

Aimoin.

Grimoaldi tradito, demùm obiit. Hîc Grimoaldus, ut revera se Francum ostenderet, novôque latrocinio contra herum grassaretur, adtonsum Dagobertum in Scotiam misit, & Childebertum filium suum, ad Regnum evehere conatus est. Eâ perfidiâ offensi Franci, comprehensum Grimoaldum, Clodovei Neustriæ Regis judicio sistunt: qui, ad carceres, eo, in quibus paullò post obiit, damnato, Childebertoque dejecto, Childericum filium suum Theoderici fratrem, Austrasiis Regem dedit. Ita Sigebertus, Francicam bis fidem expertus est, in fratre Clodoveo, & Grimoaldo Aulæ Præfecto.

Hujus munus (quamquam existimem, medium aliquê fuisse) excepit sub Childerico Vulfoaldus: quo decedente, Martinus Dux, & Pipinus Herstallius Ansegisi filius, S. Arnulfi nepos, duo Aulæ Præfecti, dominati in Austrasia sunt: ac Regi Theoderico & Ebroino bellum moverunt. In eo, Martinus fugâ elapsus, dolo Ebroini, apud Laudunum Clavatum occisus est: Pipinus rediit in Austrasiam: ad quem tandem Hermenfridus Francus, occiso Ebroino fugiens, evasit.

Quemadmodum enim Austrasiæ Regnum, habuit *διοικητικούς* suos, de quibus modò agimus; ita

ita & Neustria : ut perinde utrobique Dominis Regibusque suis, Palatij Præfecti imperarent. Eâ igitur tempestate, quâ Occidentalis Gallia regno, quod Neustriam vocabant, Theodericus præerat nomine tenus ; Palatij Præfectus post Erchinoaldum, Ebroinus, immani tyrannide sæviebat. Hoc igitur jam, uti diximus, interemto, & Rege Theoderico armis Pipini, Francicum in morem devicto ; ipse Pipinus, utriusque Regni magistrum tenuit : summus vir, suoque munere dignissimus, nisi famam & virtutem ejus, libido fœdasset. Plectrudi enim nobilissimæ conjugii, Alpaldem superinduxit : quam intemperantiam, Lambertus Episcopus Leodiensis, castigare ausus, à pellicis fratre Dodone obruncatus, palmam Martyrij accepit. Ex eo tamen adulterio, procreatus Carolus Martellus, summis virtutibus vitisusque, toti Francia illuxit.

Sigebert.
An. 698.

Erat is circiter vicennis, cum Pipinus traditâ prius filio legitimo Grimoaldo, Aulæ Præfecturâ, mortem obiret : sed adeo invisus Plectrudi, ut ea generosum alioquin adolescentem, clusum carcere Coloniae detineret. Verum tamen peremto Leodij, ad Altare S. Lamberti (dum patrem invisere satagit) Grimoaldo, operâ Raingarij satellitis Radbodi Ducis Frisonum, quem

An. 714.

extremis Præfecturæ suæ temporibus, Pipinus bello victor domuerat: ipsâque Plectrude cum Theodoaldo, ex filio Drogone nepote, Principatum Austrasiæ, jure cupiditatis Francicæ, usurpare moliente; Carolus carceribus erupit: collectoque mox milite, Radbodum Colonienfium fines incurfantem, fugavit.

Dum hæc aguntur, moritur Dagobertus Rex, Childeberti filius: cui perinde Franci, Daniele quemdam Clericum substituunt, Regiæ, sed haud satis compertæ familiæ, quem nomine mutato, Chilpericum appellant. Huic Chilperico, Raginfridus, Major domus adjungitur. Vterque, à Carolo Palatij præfecturam ambiente, superatus, ad Eudonem, Aquitaniæ Ducem profugit. Sed eo quoque fracto, & in fugam conjecto; Chilpericus Carolo deditus, Anno regni quinto

An. 720. moritur: cui mox Theodericum, Carolus suffecit.

Interea & Saxones, Alemannos, Baioarios ac Noricos subegit: cùmque diffusus rebus suis Eudo, Saracenos ex Hispania, cùm eorum Rege Abdirama, in subsidium excivisset: hique vastatis omnibus, & Ecclesiis igne consumptis, Basilicam S. Hilarij, pariter Pictavis incendissent; validâ manu Carolus occurrens, strage eos propè incredibile percussit. Cæsa enim uno die, ad tre-

centa

centa septuaginta quinque millia, cūm ex Francis, haud ampliū mille quingenti desiderati sint, Anastasius scribit. Anastaf.

Exinde Burgundiā Lugdunōque potitus, at- An. 727.
que Eudone paullō pōst mortuo, Aquitaniam
invasit: prostratisque iterum Saracenis, qui ad
ulciscendam cladem suorum advenerant, non
tantūm Avinionem ab illis captam recepit; ve-
rūm Narbonensem etiam, quæ cum Hispania,
Gothis olim contributa fuerat, quānque eo no-
mine Saraceni, quos Hispaniā depulerant, tene-
bant, aggressus, caput ejus Narbonam cum reli-
quis oppidis, Nemauso, Agatha, &c. expugna-
vit, cæsis, qui ad opem ferendam sæpius accurre-
rant, Saracenis.

Hāc tempestate, defuncto Theoderico Rege, An. 735.
Interregnum septem annorum fuit: ipsēque Ca-
rolus postulatus licet, *Rex Francorum fieri noluit, glo-
riosius ducens Regibus imperare, quā Rex esse, ut lo-
quitur Codex Manuscriptus Nivellensis.* In eo Chifflet.
reperiuntur & hi Versus:

*Ecce Brabantinus Dux Quartus in orbe triumphat,
Malleus in mundo specialis Christicolarum, (sprevit,
Dux Dominusque Ducum, Regum quoque Rex fore
Non vult regnare, sed Regibus imperat ipse.*

Ceterū Leone Imperatore Constantinopo-
litano,

litano, non hæretico tantùm, ut suprâ attigimus; sed, quod hæctenus inauditum fuerat, hæresiarchâ effecto: cùm nihilum in eo præsidij Ecclesia haberet, aut pravitate ipse suâ revocari posset; Gregorius II. cum Francis fedus antea inierat. Id ejus successori Gregorio III. commodū omninò fuit, & unicum, in re propè desperata, perfugium. Nam cùm Longobardorum Rex Luithprandus, ad Imperij spem erectus, Urbem obsideret; Francorum Ducem Carolum, Gregorius imploravit.

Missa ad eum, cum sacris muneribus, ea inter clavibus Sancti Sepulchri, legatio: unaque litteræ, quibus bis *Christianissimum Filium*, eundem appellat. Atque hæc tituli origo est, quem tantâ in Regibus suis ambitione, Galli jaçant: homini Germano, imò nostrati, non extero, aut Gallo, à Pontifice donati.

Carolus, tam honestâ legatione lætus, quam Athanasius Episcopus, & Sergius Presbyter obibant, misit qui Luithprandum flecterent. Hunc enim sibi antea, non inutilem ratus Longobardorum amicitiam fore, ita arctè conciliaverat; ut Filium suum Pipinum ad eum mitteret, Tonsuræ honorem à Luithprando accepturum: quæ, tum veluti adoptionis, ritus & cærimonia erat. Sed neque ingratum Luithprando fuit, rogari à

Martello : ideoque domum haud gravatè exercitu reducto , Ecclesiam Romamque , formidine liberavit.

Ea res , existimationem tantam Carolo peperit , ut aliorum quæ protervè gessit , sola videri remedium queat. Decessit Anno D. CC. XLI. XI. Kal. An. 741.
 Novembris , Principatus vigesimo octavo : communi Franciæ Regum , in Basilica S. Dionysij sepulchro illatus , cum hac Epigraphe : CAROLVS MARTELLVS REX. Ut si vera fuerit , vel tantummodò ipse postulatus ad Regnum ; ecclipsim passa sit Salica , quando Martellus , stipite masculino , Merovingus non erat.

Vitâ functi Martelli Principatum , duo Filij possiderunt , Carolomanus & Pipinus : & ab his , ad Regnum evectus Childericus , tantisper imaginem regni tenuit. Primùm in eo se Francos esse An. 742.
 probarunt , quod Fratrem Gryphonem natu minimum , paterno Principatu excluderint. Qui cum vindictam , occupato Lauduno meditaretur ; à Adelmus.
 Carolomano superatus , & custodiæ traditus : post solo Pipino rerum potiente , variè actus atque dispersus , dum in Italiam elabi cogitat , interemptus est.

LIBER OCTAVVS.

B R E V I A R I V M.

CARLOMANO Monacho effecto: Regibus autem Francorum ob potentiam Præfectorum Aulæ, cuncta ad se negotia rapiendum, hæctenus inertiae deditis; Pipinus circumvento tantum non Pontifice, cum Regni primores addictos haberet. Pontifex autem, nullum à Græcis præsidium exspectaret, & in Francis fiduciam poneret; ab inerte Childerico, in solertem Pipinum, Regnum transtulit: etsi id factum alij non ineptè referant, ad arcanum Divinae Providentiæ, punientis Regum pristinorum è Merovingis, perfidiam & tyrannidem Simultates filiorum Pipini, id est, Carlomani & Caroli, illius ævum breve strangulavit: etsi hunc, magis augendi Regni cupiditas, ad Luithprandum competendum, quam pietas erga Pontificem allegerit. Quare neque ab ambitu Imperij Carolum immunem fuisse, propriæ ejus litteræ monstrant, quidquid Eginhartus dissimulet. Quod cum Nicephorus cerneret, optimum ratus est, huic diluvio ripas objicere, foris emanantibus Venetis. Atqui unico filio Ludovico, Monarchiam Francicam, cum Imperio Carolus reliquit, Bernardo Nepoti, Italiam: post mortem, Aquisgrani sepultus.

Adelmus.

CAROLOMANVS interea Monachus effectus, soli Pipino apertum reliquit Galliaë theatrum, in quo Francicum ludum, supra quam ulli fecerant hæctenus, personamque exhiberet. Accepta enim occasione, ex inertia Regum, cujus ipsi Aulæ Præfecti, dum regni totius negotia ad se trahunt, Regumque propinquos & vicinos evertunt, causa fuerant: Reges verò quotannis dumtaxat semel, carpento vecti bobus trahentibus, ad accipienda publicè munera comparerent; id tulit à Zacharia Papa responsum,

quo

Annal.
Pith.
Sigeb. ad
Ann. 662.

quo exauctorato Childerico, Merovingorum Principum ultimo, liberis, animis, amicisque destituito, Regij tituli majestatem adeptus est.

Atqui in eo patuit, Francica Pipini astutia, Fauchet
quòd neque nominis sui, Regis ipse subditus: & licet Princeps, attamen minister, & jurejurando adstrictus, meminit in precibus quas Zachariæ porrigebat: neque deinde nominis Regis, à tot antea Regibus, intemerato ordine receptoque more descendens; sed thesin tantummodò nudam, absque ulla veste proponat: *Vter nimirum Regio titulo sit dignior, qui segnis domi, inter delicias atque voluptates inglorius sedens, annos ævuumq; transigat: an qui regni populiq; curam gerens, domi belliq;, omnia negotia solus sustineat?*

Neque enim dubito, hæsurum fuisse Pontificem (etsi adhuc erat recens beneficij, in Luithprando territo, Martelli memoria) imò respondurum, *Tolerandum Regem esse, qualem-qualem natura formaverit, Primores elegerint, & Deus jusserit.* Alioquin si intra propositam thesin, ejusque communes terminos sistimus; nemo est tam obtusi judicij, quin arbitraturus extemplò sit, utilem Principem, inutili & segni, præferendum esse. Id verò cum Zacharias Papa respondisset; thesin mox in hypothecin, Pipinus jure Francico convertit:

cúmque exercitum Regni robur, & Primores haberet ad nutum; dejecto Childerico, in solium sublimatus est.

Ita facilè credidero (quod nonnulli scribunt) unicam regnandi ambitionem, Pipinum pupugisse: cúmque ut erat rerum politicarum haud ignarus, prævideret occupatione Regni, non mediocrem tempestatem exortum iri; auctoritatis Pontificiæ sipario, animum suum, ambitúmque tegere voluisse.

Iam & ipse Pontifex, cum Græcos extra, Longobardos intra Italiam, hostes aut æmulos haberet; humanis considerationibus adductus, cùm quod Martellus reapse præstitisset, Pipinus abundè polliceretur, imò hujusce præsidij mōstraretur necessitas: diceréntque legati Pipini, *quod uno ex edicto, solvendisq; jurisjurandi religione Francis, plus apud mortales immortalesq; gloriæ, inventurus esset* (verba sunt *Æmilij*) *quàm inter mortales, ex impietate victa Martellus reporta verat*; omnibus Pipini postulatis, mox & libenter assensit. Tanti erat, securitatem Pontifici addixisse; & incidisse in eum Regem, qui etsi esset vera magni Clodovei proles & sanguis; stupido attamen ingenio, prodegerat omnem majestatem.

Altiùs. Scriptores alij assurgunt, & in hac sceptri

tri translatione, venerantur aliquid divinum. Quod si enim fas est, inquit Scipio du Plaix, scrutari Scip. du Plaix in Childer. III. arcanas causas, cur Deus Reges illos (Merovingios) deprefferit, & divinam providentiam ingredi liceat; arbitror oraculum istud quo dicitur: Verum sanguinum & delosum abominabitur Dominus: & Visitabit peccata patrum, in tertiam & quartam generationem, punivisse crimina majorum in posteris; quandoquidem Deus exhorrescat parricidia & perjuriam, quibus nonnulli Reges & Principes, successores Clodovei, sedarunt manus & conscientias suas. Verumtamen hæc non absolvunt Pipinum: qui tametsi Divinæ vindictæ famulatus sit, propriæ nihilominus ambitioni incubuit: inque Præfectorum Aulæ familiam, sceptrum intulit, postquam paullò Nangis. amplius octoginta annis, rerum potiti fuissent. Eginhart. Videndus de eorum potentia, Eginhartus vitæ Caroli Magni initio.

Filiorum Pipini, id est Carolomani & Caroli simultates, quas super Regni divisione inter se habere cœperant; Carolomani obitus, intra proximum biennium, strangulavit. Sed neque tamen Carolus, optimus licet maximusque Princeps, moris, Francicæque cupiditatis, exors fuit. Ut enim præteream Hunaldum Aquitanicæ Ducem, quem tradente Lupo Vasconicæ Dynasta, cum Adelmus. conjugæ & liberis in custodiam dedit: & alia quæ

tuendi Imperij causâ , contra repugnantes gessit, sive jure sive injuria, putà Suevos, Baioarios, Hunnos, Saxones, &c. quod expeditionem Italicam attinget, quam rogatu Adriani Papæ , contra Desiderium Longobardorum Regem suscepit ; testatur

Sigon.

impresè Sigonius, non tam adjuvandi Pontificis studio , quàm occupandæ Italiæ , arreptam fuisse.

An. 800.

Iam & à Leone Pontifice , Imperator atque Augustus effectus , uti antea diximus , etsi scribat

Eginhart.

Eginhartus, *Id nomen, tantopere fuisse adversatum, ut affirmaret se eo die, quamvis præcipua sollemnitatis esset, non intraturum fuisse Ecclesiam, si consilium Pontificis præscire potuisset; contrarium, attamen ex ipsis Caroli litteris apparet, quas Adriano Pontifici antea scripserat: adeoque Eginhartum, nil præter adulationem, posteritati tradidisse. Caroli enim ad*

Carol.
Epist.

Adrianū Epistola, sic habet : CAROLVS , *Dei Gratia Rex Francorum & Longobardorum, & Patritius Romanorum. Si Ecclesiarum Dei servis, munificentiam nostram impertimus, eorumq; studiis libenter obsequimur; id nobis ad AVGVSTALIS EXCELLENTIÆ culmen, proficere credimus: & quod cunctis pretiosius est dignitatibus, æternum retributionis præmium capeßere non diffidimus.*

Ceterum occupato in Italia Longobardorum regno; nondum quievit Francorum aviditas. Optimum perinde Nicephorus Constantinopolita-
nus

nus Imperator putavit, certis eam limitibus coërcere : & ut aliquando conquiesceret ; sponte cedere , quæ repeti bello potuissent. Federe itaque inuito pactus est , ut ambo Augusti essent, fratresque dicerentur , Orientis alter , alter Occidentis. Circa Italiam, cui Pipinus Caroli Filius, Rex præerat , Bernardusque successit , hæc observarentur, *Vt hinc à Neapoli, illinc à Siponto, quidquid ulterioris Italiae in mare procurrat, cum suis è regione Insulis, Græco reliquum, à Franco Imperatore, jura peteret. Inter duo Imperia, medius finalisq; cardo, Venetiæ, utriusque Imperij majestatem pie conservarent.* Secundum hoc itaque fedus, Venetos, quos Pipinus Caroli filius subjugaverat, idem Carolus restituit.

Sed antequàm vitæ terminum attigit , duobus filiis Carolo & Pipino , hoc Italiae , illo Alemanniæ Regibus , extinctis ; Ludovicum , regnorum heredem unicum (nisi quod Bernardum Pipino nepotem, Italiae præfecerat) cærimonis debitis, in Ecclesia Aquensi , consortem Imperij fecit. Rem gestam describit Theganus , Chorepiscopus Trevirensis , *Commentario Vitæ Ludovici.* Ipse Carolus , ætate gravis fractusque , tamquam rebus jam constitutis & firmatis , paullò post Aquisgrani obiit , tumulatus in Basilica , quam ibidem Divæ Virgini crexerat.

LIBER NONVS.

BREVIARIVM.

LUDOVICVM, Stephanus Papa coronat Remis, Imperiali diademate. In præpropera Ludovici erga filios benevolentia, dum patruelis Bernardus, præteritum se dolet, & patruo bellum movet; reus & cæcus ob id factus, moritur, & Mediolani sepelitur. Lotharius Ludovici primogenitus, confors Imperij factus; Italiae Regnum sibi vindicat: atque etiam à Paschali Pontifice, Romæ purpurâ Imperij decoratur. Contra patrem deinde conspirat, cum Pipino Aquitaniæ, & Ludovico Bajoariæ Regibus fratribus, quod susceptos ex horum noverca (quam oderant) filios, Carolum & Rodolphum, supra se, diligere videretur. Hanc tempestatem, ut absque armis Ludovicus componeret; uxorem dimittit, & veniam filiis, pius Pater dedit. Novus hinc motus à Pipino ortus: à quo, quia Pater Aquitaniam abstulerat, & Carolo è Iuditha filio attribuerat; conspirantibus in Patrem fratribus, bellum paratur. Quod cum Gregorius Pontifex, in Galliam adductus, sopire frustra tentasset; Lotharius Patrem Compendium trahit: ubi suffragantibus improbis Episcopis, turpiter exauctoratum, & quæ non fecerat, fateri compulsus; in tenebras detrudit. Cujus rei indignitate moti Proceres, pro Ludovico surgunt. Quod dum Lotharius advertit; culpâ in Episcopos protrusâ, Viennam fugit, in itinere fedè grafatus, etiam in Ecclesias. Itaque Ludovicus solemni cærimoniâ, dignitati restituitur: neque tantum filium haud persecutus est, sed etiam præmio ad se allexit: ac deinde Iuditham conjugem, in thalamum consortiûmque reduxit. In gratiam igitur recepto Lothario, habitôque Episcoporum apud Theodonis-Villam Conventu, Episcopi puniuntur, atque in primis dux factionis Ebbo Remensis. Posthæc Lotharius Pontificem, & Romanam ditionem infestat, & tollere cupit, quod Majores ejus dederant. Quam culpam, Pater iterum monendo, quam puniendo corrigere maluit. Mortuo Pipino, Aquitaniæ Regnum, Carolo Iudithæ filio, Ludovicus tradit: quod dum Pipini filio deberi, Ludovicus Pipini frater contendit; rursus in Patrem insurgit, sua pariter detrimenta caussatus. Hunc contra, dum Ludovicus Pater movet; filius pudore territus, cessit. Ita inquiete filiorum lassus & fractus, Ludovicus moritur, Metis sepultus.

LUDOVICVM, biennio à Patris obitu vix expleto, Stephanus quintus, Leoni tertio surrogatus, apud Remos Imperiali diadema decoravit. Ab ea pompa, nondum annuierat, cùm Ludovicus patris exemplum, an imprudentiam dicam? secutus, primogenitum suum Lotharium, in consortium Imperij, adsciscit, & Pipinum Aquitanix, ac Ludovicum Baioariæ Reges appellat. Hæc etenim distributio regnorum, mox inquietis Francicæ, seminarium fuit.

Bernardus Italiæ Rex, Francorum regnum, quodam nascendi ordine, ratus sibi deberi (quippe Pipino, Caroli filio editus) paternam ætatis prærogativam, in belli causam, conferre ausus est, Regem suum, Italia sequitur & conjurat: eoque facilius, quia ab Anselmo Mediolanensium, & Volfoldo Cremonensium Antistite, concitata. Aiunt Drogonem & Hugonem, & Theodericum Caroli Magni nothos, nec non Adelhartum Abbatem, virum pietate conspicuum, Bernardi partes tenuisse. Regni itaque causâ, in patruum arma Bernardus movet, saltusque Alpium præsidis occupat. Pro Ludovico, Germania & Gallia surrexere. Sed sine Marte & cæde, bellatum est.

Nam cùm quotidie Bernardum, plures è Proceribus desererent; prodi metuens, ultrò arma

hosti submitit, seque, & exercitum tradidit. Iure
 iudicioque, conjurationis crimen agitatum:
 ipsiusque Regis nomen, damnatorum numero
 adscriptum. Citra mortem quidem, sed non sine
 sanguine supplicium stetit: utque vivus haud vi-
 veret, luminibus Bernardus orbatus est. Antistites
 dignitate moti, vitæ Monasticæ, cum ceteris
 mancipati.

Cæcus Princeps, mox veluti contumeliâ ta-
 bescens, mortem obiit, Mediolani sepultus in
 Æde S. Ambrosij, hac inscriptione: BERNARDVS
 CIVILITATE MIRABILIS, CETERISQUE
 PIIS VIRTVTIBVS INCLYTVS REX, HIC
 REQUIESCIT, REGNAVIT ANNOS QVA-
 TVOR, MENSES V. OBIIT XV. KALEND.
 MAII, INDICT. XI. FILIVS PIÆ MEMO-
 RIÆ PIPINI. Ita Ludovicus, ille Pius, ille
 mansuetus: & Bernardus, ille civilis, ille virtute
 clarus, indolem suppressere non potuerunt: sed
 uterque, hic contra patrum ambitu; ille severi-
 tate in nepotem; Francus fuit.

Posthæc & Ludovicus, Britannos Aremoricos,
 bello petiit ac subegit: & Pipinus, in Vascones
 profectus, captum eorum Ducem Lupum, exilio
 multavit. Verùm exigua sunt ista, si cum aliis
 post secutis, comparentur.

Lotharius in Italiam missus, quam per legatos, sublato Bernardo, Ludovicus administraverat, Rex esse cœpit, & ferro coronari, qui jam auro redimitus fuerat. Mox & Imperij purpurâ, Romæ à Paschale Pontifice auctus, Patris fortunam, dignitate socius, filius sanguine, egregiè referebat; nisi hostis esse maluisset. Ut autem solus non esset; cum Pipino & Ludovico in Patrem conspiravit. Origo, ex vita Ludovici Imperatoris, sic habet.

An. 824

Vit. Lud. Imperat.

Mortuâ Ermingarde, matre Lotharij, Pipini & Ludovici; Ludovicus Imperator Iuditham, Welphi Comitis filiam, uxorem duxit, Augustamque fecit. Ex hac, duos filios Carolum & Rodolphum genuit, quos supra ceteros dilexisse visus est. Ea res præter odium novercæ, Lotharium, Pipinum & Ludovicum, vehementer ussit. Accessit & Aulicorum invidia, in Bernardum Comitem Barcinonensem Hispanum, Imperatorij cubiculi Præfectum, quem cum Augusta rem habere, affirmabant.

Erupit igitur in flammam, quidquid fratres jam Reges offenderat: & conscriptis copiis, paratos se injuriam vindicare, professi sunt. Pater, ut fomitem turbarum amoveat, Bernardum dimittit: uxorem, Lauduni in Monasterio Beatæ

Virginis collocat. Neque id satis : compellitur eandem dimittere, & comis præcis, Sanctimonialem facere.

His ita peractis, jure non armis, passi sunt rem geri. Neomagum convenitur : & quia Ludovicus inermis aderat, multorum precibus flexi sunt, veniamque filiis, Pius pater dedit.

Atque ut hic motus, pietatis industriâ sopitus est; fragore nihilominus acriori, rursus erupit. Cœperat Pipinus nova moliri, sed initio à Patre oppressus fuit, imò Aquitaniâ, (quam tamen postea recuperavit) exutus : Regnum autem adscriptum Carolo, filio Judithæ. Quid fit? Fratres ad arma consurrexere, communem veluti injuriam ulturi.

His auditis, Gregorius Pontifex Româ venit, suadere concordiam conatur : sed quia fortè priùs ad Lotharium & Ludovicum fratres, diverterat; à Patre, haud eo honore, quo par erat, susceptus est. Suadet tamen pacem, largitur munera, omnemque movet lapidem ut discordia extingatur. An dicam? Saxa non homines, barbaros non consanguineos, cum se affari comperit, infectâ re ad urbem redit.

Theganus auctor est, utràsque acies in campo magno constitisse, qui est inter Argentariam & Ba-

DECADIS PRIMÆ LIB. IX. 77

Basileam, qui usque hodie, inquit, nominatur Campus mendacij, eò quòd ibi plurimorum fidelitas, extincta est: eorum videlicet qui deserto Ludovico Patre ad filios, exutâ sacramenti religione, confugerunt.

Verba Thegani sunt: *Consiliati sunt nonnulli, ut Imperatorem relinquerent, & ad filios ejus pervenirent, in primisque illi, qui eum antea offenderant, ceteris sequentibus. Quâdam nocte, maxima pars deseruit eum, & tentoria sua relinquentes, pervenerunt ad filios. In crastinum verò reliqui qui remanserant, venerunt ad Imperatorem, quibus præcepit, dicens: Ite ad filios meos, nolo ut ullus propter me, vitam aut membra amittat. Illi infusi lacrymis, recedebant ab eo. Iam tunc separatam ab eo, habebant uxorem ejus, quam statim miserunt in civitatem Italiæ Dertonam. Non multo post tempore susceperunt Patrem, & duxerunt eum secum. Quo factò, discesserunt. Pipinus perrexit in Aquitaniam, Ludovicus in Baiariam.*

Lotharius verò, duxit secum Patrem in Compendium palatium, & ibi valde afflixit eum, cum Episcopis, & ceteris nonnullis. Iusserunt enim eum ire in Monasterium, & ibi esse omnibus diebus vitæ suæ. Quod ille renuens, non consensit voluntati eorum. Omnes enim Episcopi molesti fuerunt ei: & maxime hi, quos ex servili conditione honoratos habebat, cum his qui ex barbaricis nationibus, ad hoc fastigium perducti sunt. Elegerunt tunc impudicum unum & crudelissimum,

qui dicitur Ebbo, Remensis Episcopus, qui erat ex originalium serborum stirpe, ut eum immaniter affligeret. Inaudita locuti sunt, inaudita fecerunt, quotidie improperantes ei. Abstulerunt & gladium de femore, induentes eum cilicio. Hactenus Theganus.

Apud
Pith.

Plura eo Commentario continentur, quo exauctoratio Ludovici descripta est, & solemnem illam atrociam Compendiensis scenam repræsentat. Ibi Episcopi complures, (ut scias in omnibus Francis, commune vitium inquietis fuisse) qui Lothario adhærebant, pietate velatam audaciam, in officij sui punctis atque momentis, ambitiosè exaggerant: quomodo ligandi atque solvendi potestatem, à Christo habeant: quantòque sint periculo obnoxij, si in arguendis castigandisque peccatis, eam neglexerint. Quare cum muneris sui Ludovicus oblitus, multis Deum populúmque piaculis offenderit, jubent illum, superextento cilicio, coram filio Lothario & universa plebe, in Templo Dei paræ ante Altare, veniam petere: atque ut animo quidquam celare haud posset, sive tergiversari videretur; schedulam ei porrexerunt, è qua, octo capitibus comprehensa scelera sua, recitavit.

His peractis, culpam agnovit: traditâque Episcopis chartulâ, militiæ cingulum deposuit,

&

& pœnitentis habitum assumpsit. Addunt alij, pul-
lâ indutum fuisse, & adhibitâ ingenti custodiâ,
in tenebras detrufum. Quid mirum? Naturam &
pietatem in Lothario, prostraverat ambitio: &
Episcopi, qui ejus immanitati, serviebant, vilia
erant è plebe capita, & animi venales. Præter ge-
storum Epitomen, quam citavi, videndus The-
ganus, & Auctor vitæ Ludovici, qui Francicam
hanc Tragœdiam, latè describunt.

Thegan:
Vit. Lud.

Tantum interea nefas, Procères non tulere:
affectu jam & miseratione filij. Decreverunt in
fæculi dedecus insurgere, & Ludovicum, quem
Aquisgranî Lotharius adduxerat, in armatâ, pri-
stino fortunæ fastigio reddere. Fit conventus po-
puli è Francia, Burgundia, Aquitania & Germa-
nia, unico studio, probra Ludovici miserantis.
Eggebardus Francus Comes, & Wilhelmus Co-
mes Stabuli, advocant è Francia pro Imperatore
auxilia. A Ludovico Imperatoris filio, (qui se
innocentem jam præstare volebat, quia Patrem
tragicâ Episcoporum pietatè non vexaverat) ejus-
dem rei caussa in Aquitaniam ad Pipinum, mitti-
tur Hugo Abbas: denique Burgundos in fedus
sollicitant, Bernardus & Warinus.

An. 834.

Hæc ubi Lotharius vidit, purgare se primum,
culpam Episcopis imponere: tandem relicto pa-

78 RERVM FRANCICARVM
rente in Monasterio S. Dionysij, Viennam fugere.

Non cessavit ideò, eisdem impietatis claudibus, Galliam afficere. Nam cum Cabillonem se reciperet, munitam utique civitatem, in qua suos non exiguo munere habebat, alij contrà resistere pararent; civitas à Lothario occupata, in flammis abiit: ejus an sociorum jussu, incertum.

Unica D. Georgij ædícula, in medio igne, immunis incendij fuit, ope magis divinâ quàm humanâ. Quin & Ecclesias prius à Lothario exoliatas, omnésque qui patri studuerant occisos: imò sororem Bernardi sanctimonialem, dolio clausam, in Ararim præcipitatam, Theganus scribit.

Thegan.

Lothario profecto, uti nondum Ludovicus & Pipinus, aliique cum auxiliis appulerant; ita neque inimicorum ullus, movere se audebat. Ea propter nil restare videbatur, quàm ut Imperij insulas & arma, quæ Episcopi per summum nefas abstulerant; iterum sibi Ludovicus aptaret. Noluit: sed ut eodem loco ritúque redderentur, quo fuerant ablata. Hæc itaque per Episcopos, in S. Dionysio peracta sunt: non tantum populi, sed & cæli applausu, post diuturnum nubilum, oppidò sereni.

Paternæ pietatis propè incredibile indicium est, quod abeuntem filium persequi, licet multis hor-

hortantibus noluit: quòdque Nithardus tradit, Nithard.
 clanculo misisse Gundibaldum, Religiosum
 quemdam, ad Pipinum, & Ludovicum, qui præ-
 mio regni amplioris, invitarent ad restitutionem
 suam. Patrem itaque opperientem se, Carisiaci
 adierunt; qui peractâ ibi cum eis, & universo po-
 pulo lætanter mediæ Quadragesimæ Dominicâ
 die; filios populùmque dimisit: & Aquasgrani
 regressus, Iuditham Augustam ab Italis accersi-
 tam, in thalamum consortiùmque reduxit.

Restabat, ut ad Paternæ gratiæ asylum, Lo-
 tharius rediret. Id fecit, patris fratrumque armis Vita Luð.
Nithard.
 & minis compulsus: adeò ut incentores suos, vi-
 tã partim, partim exilio multaret. Secundùm hæc
 apud Theodonis-Villam, celebrato Præsulum An. 835.
 Conventu; Ebbo Remensis Episcopus, nefariæ
 in Ludovicum conjurationis particeps, cum
 Agobardo Lugdunensi, depositus est.

Atqui ut videas, Francica inquietis & ambitio-
 nis vulnera, obduci non curari; Lotharius, fu-
 rentis animi virus, postquàm satis in Patrem &
 Galliam effuderat; in Pontificem etiam evomuit.
 Morbo laborare cœpit Regum nuper Longobar-
 dorum, & pudebat angusti eum limitis: adeoque
 conabatur Romanæ ditioni auferre, quidquid
 Patris & Avi, liberalitas pietasque contulerant.

Id ei potiùs erat, quàm Saracenos repellere, qui circa id tempus littora Italiæ infestantes, impunè grassabantur.

Hic verò lenis iterum Ludovicus fuit. Nam per Legatos Pontificis admonitus, veniâ quàm pœnâ, corrigere filij errorem maluit: Patrem se potiùs, quàm Imperatorem cogitans.

Post hæc mortuo Pipino, cùm Aquitaniæ regnum, Caroli Iudithæ, filio dedisset, ejus tutelam Lothario commisit, juxta quod pridem Lotharius Ludovico promiserat, id se nimirum ratum habiturum, quodcumque Carolo donavisset. Verùm id rursus Ludovici filius Ludovicus, ægrè tolerans; educere exercitum in patrem cepit. Indignabatur quippe, Fratris Pipini filium adhuc puerum, regno Aquitaniæ à Carolo, quem diximus, exclusum: sibi verò Baioariam dumtaxat datam. Adhæc Carolum, antequàm Rex Aquitaniæ crearetur, Neustriam à Patre dono accepisse: se, eum esse, qui Patrem Imperio deturbatum, in libertatem vindicavit, & alia complura, quæ flare iniquies Francica consuevit.

Conversus igitur ad arma, assumtisque Saxonibus & Thuringis, Alemanniam invadere statuit, Patre, tametsi infirmâ valetudine, contrà movente. Eapropter pudore novi sceleris deterritus;

tus, & tamquàm piissimi hostis timeret aspectum, conflare non est ausus; sed fugienti ac trepidanti similis recessit, inque Regni sui latebras sese abdedit. Ita sine prælio & sanguine, victor Ludovicus, morbo mox & mœrore interiit, gravioribus veluti injuriis liberorum, divinitus subtractus, Anno Imperij XXVII. vitæ LXIV. Christi An. 840
D. CCC. XL. ac metis sepelitur ad S. Arnulfum.

LIBER DECIMVS.

BREVIARIUM.

A Patris Ludovici morte, in se fratres convertuntur. Itaque Ludovicus & Carolus, Lotharium oppugnant, quod plus Regnorum, duobus fratribus, esse haberet; plus attamen cuperet. Memorabile clade, Lotharius sternitur, non frangitur. Rursus enim ad armamentum cum esset; Lotharius fugit: inauratâque Regnorum partitione; plus ei datum, quàm speraverat. Supra pristina, Belgicam & Burgundiam accepit. Hinc Francorum unicum Regnum, in tria sectum. Ludovico filio, Lotharius Italiam tribuit: qui istuc adveniens, etsi editâ passim strage; Imperator à Sergio Pontifice coronatur. Per id tempus Saraceni, Romam usque vastant. Carolus, Pipino Pipini filio, Aquitaniam tollit, quæ in nuptia ei divisione cesserat: imò in Monasterium cum cum fratre detrudit. Sed & Lotharius denique Monasticen sponte arripit, distribuit in filios fortunæ suæ partibus. Ita Ludovicus cum Imperio, Italiam accepit: Lotharius Lotharingiam à se nominatam: Carolus Burgundiam. Lotharius, dum Ludovico fratri, contra Saracenos in Apulia opem fert; pœnas dedit mendacij, quod Nicolao Pontifici imposuerat, Placentiæ mortuus. Ejus Regnum Carolus & Ludovicus, patruus, inter se partiuntur, excluso Ludovico Imperatore nepote, ex Lothario, cui saltem Lotharingia debebatur. Verùm & eo mortuo absque Liberis; Carolus patruus Romam advolat, & obnitentibus frustra omnibus, sic Imperator. Neque eo contentus; etiam

Ludovici fratris Regno inhiat : quod cum Ludovici filius, patre mortuo, prohibere viribus non potest ; miraculo facit : eodémque patrui copias profligat. Sed & in Carolum, dum Carolomanus nepos alter, mover ; ipse Carolus à nepote fugiens, intoxicatur à Sedecia Medico, nec non celebri tum mago, ac moritur. Hunc ramen Carolum cognomento Calvum, Flandri habere in pretio possunt, quibus cum Iuditha filia, Balduinum primum Comitem inposuit : Litterari item, quos coluit, ipse Græcanicæ levitatis & vestis sectator.

IN se Fratres conversi, majori contentione rabiem miscuerunt, quia non ex æquo, regna possidebant. Nam cum Lothario, Italiam & Galliam, Imperiique titulum Pius cessisset : Ludovico & Carolo Aquitanix & Baioariæ, ut ipsi appellabant, angustias ; tamquam armis justius partituri fortunam, in Lotharium conspirant. Hic enim nondum contentus portione suâ, ad se omnia trahere cupiebat. Præliatum est ad Fontiniacum Altisiodorensis agri vicum, tali tantaque strage, ut si hostis quispiam, Galliarum regno inhiasset ; facile potuerit rerum omnium potiri. Eo perinde prælio, tantum sanguinis Francorum effusum est, quantum hæctenus numquam meminere.

Neque Lotharij iniquas animusque, tantâ suorum clade, componi frangique potuit. Collecto exercitu, rursus experiri adversus utrumque germanum Ludovicum Carolumque têtavit ; sed repressus, imò coactus fugam capeßere, cum pau-

cis ad Rhodani ripam confedit. Ad novam itaque partitionem ventum est : Lotharioque (quod An. 843. mireris) amplius datum , quàm speraverat. Præter Romanum enim Imperium , hoc est Romam & Italiam ; Belgicam accepit , quæ Schaldi & Rheno cotinetur , cum Provincia sive Burgundia. Ludovicus, Germaniam omnem , usque ad Rhenum adeptus est , ultrâque hunc , Civitates tres. Denique Carolus , Occidentalem sortitus Franciam, à Mosa flumine, ad Britanicum Oceanum. Atque ita ex uno Francorum Regno, tria repente nata sunt : quando horum singuli, Reges Francorum nominari gaudebant.

Ludovicum filium admodum juvenem , Italia Regem mox factum , eodem Lotharius destinavit : quem perinde Sergius Pontifex , Imperiali diademate cinxit. In eo itinere , ditionem Ecclesiasticam , rapinis & populationibus Francorum obnoxiam fuisse , Anastasius in vita Sergij scribit. Leo Ostie Ado. Anast.

Quamquàm enim advenientem Ludovicum, omnibus quibus poterat , cultus & humanitatis officiis, Pontifex delinisset ; attamen neque benevolentia tantæ cura , neque referatæ D. Petri janua , neque ipsa Regni Longobardici thiara , Ludovico imposta , militem à devastationibus & incendiis , compresserunt. Dixisses , rerum morum-

rúmque circuitum, apud Francos reperiri. Nisi quippe Pontifex, munitis clausisque portis, urbem firmasset; periculum fortassis erat, ne Roma, quam sub Pipino & Carolo Regibus, voluissent in tali occasione Franci, donariis muneribusque augere; turpi prædæ subjiceretur.

Quidquid sit, neque Lotharius, neque Ludovicus filius, neque ulli sanè Franci prohibuerunt; An. 846. ne Saraceni Anno sequente, cùm se in Italiam effudissent; in suburbanas Petri & Pauli Apostolorum Basilicas, impetum facerent: & quidquid Christiani Reges, tot annis tantæque liberalitate congererant, unâ horâ dissiparent.

Annal.
Pith.

Ceterùm cum in regni Francici divisione, inter fratres factâ, de qua diximus, neque Pipinus, Pipini filius, præteritus fuisset, sed paternum Aquitaniæ sceptrum, adolescenti donatum esset; jure Francico comprehensus à suis, & Carolo, quem Regno suo inhiantem sæpiùs repulerat, traditus, unâ cum fratre Carolo; hic in Corbeienſe, ille in An. 851. Sueſſionenſe S. Medardi Monasterium detrusus est, Calvùsque Aquitaniam rursus occupavit.

Posthæc, Monasticam sibi quietem moliens Lotharius, quam in Prumiensî Cœnobio amplexus est; assignare filii fortunæ suæ partes voluit, & dividere ipse regna potiùs, quam dividen-

denda relinquere : unáque prospicere , ne quo An. 855.
 ipse cum fratribus furore collisus est , filij disside-
 rent. Iam enim Francis quodammodò heredita-
 rium videbatur , in mutuum exitium armari fra-
 tres , quando id toties experientia probasset.

Sed irrita Lotharij vota fuere. quâ concor-
 diam curâ stabilire conatus est , potentiam con-
 cussit : quantum quisque accipiet , in arma & bel-
 la convertet : Ludovicus Italiam & Augusti titu-
 lum : Lotharius Lotharingiam à se nominatam , Lotha-
ringia.
 primus ejus Rex : Carolus Provinciam sive Bur-
 gundiam.

Vt autem Ludovicus , teste Reginone , dignis Reginos.
 Principe virtutibus præditus fuerit ; frater atta-
 men ejus Lotharius , Fhietbergâ legitimâ conju-
 ge repudiatâ , ductâque Waldradâ pellice , infam-
 is extitit. Quamobrem à Nicolao I. Pontifice
 sacris prohibitus , dum in Italiam à Ludovico Im-
 peratore contra Saracenos , qui totam pœnè
 Apuliam occuparant , vocatus , Romam ad Pon-
 tificem venisset ; sacrilegi mendacij , quo se à
 Waldrada post interdictum abstinuisset , juratus ,
 fidem fecerat , in reditu pœnas dedit , Placentiæ
 lethali morbo confectus , Anno D. CCE. LXXIX. An. 869
 Sed & antea , Deo veluti vindictam expetente ,
 parum apud Apulos , exercitus ejus effecit , dy-

Regino. senteriâ partim , partim aranearum morfibus, teste Reginone, dissipatus.

Mortui regnum , Carolus Calvus & Ludovicus Germaniæ Rex, ambo Patruum inter se diviserunt : insuper habito Ludovico Imperatore , cui tamquam fratri , Lotharingia debebatur , quàmque ei Adrianus Papa rescripto asseruerat. Atqui id Francicam eorum rapacitatem , haud extinxit.

An. 875. Mortuo deinde absque maribus Liberis Ludovico Imperatore , Carolus Calvus Occidentalis Franciæ Rex , vafer ac subdolos Princeps , & alieni semper appetens , Romam advolavit : & nequidquam armis viribûsque , obsistente Ludovico Germaniæ Rege , atque Proceribus cisalpinis, arte Francicâ petens à Pontifice Imperium , inauguratus est.

Quâ porro confidentiâ Imperium invaserat ; eâdem fratris quoque regnum tentavit. Hinc Aquas , Coloniâque properè contendit : occupaturus Lotharingiam , nisi obstaculum inveniret. Ludovicus , Ludovici paullò antè Francofurti defuncti filius secundus natus , ubi intellexit Patruum , fines regni sui infesto agmine ingressum ; quia justum robur deerat, quod Carolo objiceret , sacris, jejuniis, supplicationibûsque se armavit. Neque frustra. Om-

Omnibus enim experimentis (quæ Probas Aimoin.
vulgus appellat) aquæ videlicet calidæ & frigidæ,
ferrique candentis, non in uno homine, sed in de-
nis per experimenta singula, quod hæctenus in-
auditum fuerat, regni sui, quod cum Carolo fra-
tre diviserat, justissimam possessionem probavit :
adeoque nihil in id juris aut tituli patruo Calvo
supereffe. Rem gestam Aimoinus describit *lib. 5.*
cap. 34.

Eo miraculo animatus Ludovicus, aciem in
Imperatorem direxit : cujus successibus uti Deus
cœperat, aspiravit. Etenim movente Ludovico,
tantus Caroli copias timor invasit, ut prius victæ
essent, quàm pugnarent. Equi deinde, calcaribus
licet ad sanguinem adacti, immobiles consiste-
bant. Postremò obtusa armorum acies, ferire
quidem, sed vulnerare neminem potuit. Fugâ
igitur Calvus, sibi suisque cōsuluit. Videndi Ana- Ann Pidr
les Francorum à Pithœo editi, ad Annum D. CCC. An. 876.
L X X V I.

Anno sequente, dum contra eum Caroloma-
nus Ludovici frater, valido cum exercitu Ger-
manorum, in Italiam duceret : isque iterum soli-
tum in fuga præsidium quæreret, in dysenteriam
incidit: ac veneno pro antidoto potatus à Sedecia
Iudæo, quo medico utebatur, exspiravit.

88 RERVM FRANCICARVM

Is est Sedecias, celebris eâ tempestate magus, qui hominem in aëra jactabat, & in membra discerpebat, & ea recollecta adunabat: & currum onustum fœno, cum equis & agitatore, coram toto populo absorbebat, ut Trithemius scribit.

Chron.
Hirlaugh.

Moris & instituti patrij, Calvum, post adeptum præsertim Imperium, hostem quodammodo fuisse: Græcanicæ porrò levitatis & peregrinæ vestis æstimatorem; Auctor Annalium quos dixi, memoriæ prodidit. Eum tamen Flandri habere in pretio possunt, quorum Comiti Balduino, Iuditham filiam, uxorem esse permisit, Nicolai Papæ precibus pacatus: nec non viri Litterati, quos cum studiis suis, favore profecutus est.

Ann. Pith.

RERVM FRANCICARVM
DECADIS SECVNDÆ
LIBER PRIMVS.

BREVIARIVM.

CAROLOMANVS, Ludovici Alemanniæ Regis filius, in Italia Regno, succedit Carolo Calvo, ab eoque Ludovicum Balbum excludit, Calvi filium, cui id debebatur. Balbus, Calvo, in Regno Francorum succedit, non Imperio, sed neque Lotharingia: quam Carolomani fratres Ludovicus & Carolus, bipartitam possederunt. Balbo quoque Burgandiam; Boso subtraxit, Balbi sororius, & Ioannis VIII. Papæ filius adoptivus: sed quam patre mortuo Balbi filij recuperarunt, nõ item Lotharingiam. Mortuo Carolomano, successere fratres, Ludovicus in Baioariæ, & Carolus in Italia Regnum. Hic, cognomento Crassus, Romam, inibique Imperium adit: fratre mortuo, Lotharingiam pariter & Baioariam: imò paullo post duobus Balbi filiis defunctis, totam cum Imperio Francorum Monarchiam, etsi non duratura gloria. Eum enim non una ex causa, Franci, Saxones, & Thuringi primum deseruerunt, evecto ad Imperium Arnulpho, Notho Carolomani Italiae Regis, apud quem versa denique fortuna, Crassus vitam precario egit, desertus à suis. Hinc Imperium & Italiae Regnum, variè scissum: donec utrumque Arnulpho, Formosus Papa asseruit. Hic est Arnulphus, qui apud Lovanium, Normanorum centum millia delevit, vix ullo à suis amisso. Cujus victoriae memoriam, Lovanienses celebrant annuis Encœniis. In Gallia interim, dum tertius Balbi filius Carolus Simplex dictus, adolesceret; duo præter Salicam ad Regnum pervenerunt, Vido & Odo: ille à Pontifice, hic à Proceribus factus, assentiente Arnulpho: ex quo patet Galliam, Imperij beneficium esse. Vido, in Francos veniens, ob parsimoniam à Proceribus, contemptus est. Per id tempus Rudolphus, Burgundiæ Iuranc Regem, nominari se iussit: & Odone relicto; Franciæ Proceres, ad Carolum Simplem inclinavunt. quod dum Odo rescit; adjutus à Roberto fratre, Carolum fugat: Carolus rursus adjuvante Arnulpho, Odonem. Arnulphus interea nothum suum Swendeboldum, Lotharingiæ Regem præficit: qui post conjuratione Comitum, occiditur, in Monasterio Susterensi conditus, erga Ecclesias pius & benignus. Denique & Odo moriens, Carolo Simplici, sceptrum quod abstulerat, reddi jubet

POST Calvum, Carolomanus, Ludovici Alemaniae Regis filius, Italiam triennio tenuit: Ludovicus verò Balbus, Patri Carolo in Regno Francorum, non Imperio, (quod nonnulli perperam putant) neque ulla Lotharingae parte successit. Hanc enim Ludovicus & Carolus, Fratres Carolomani Italiae Regis, quem dixi, bipartitam possederunt. Quapropter adeptâ Italiâ, id Carolomanus Balbo fecit, quod Balbi pater Calvus, Ludovico & Carolo facere destinaverat, nisi Deus avertisset. Successionis enim ordine, Calvo defuncto; Italiae Regnum, Ludovico Balbo debebatur.

Aimoin.

Iam & huic Ludovico, Boso Comes, qui Ludovici sororem duxerat, adeoque placuerat Iohanni VIII. Pontifici, ut eum Pontifex in filium adoptaret, Provinciam sive Burgundiam, eodem agente Pontifice Rex coronatus, subtraxit. Verumtamen Anno sequente, mortem oppetente Ludovico Balbo, inque Regnum patris filijs, post altercationem, succedentibus, Ludovico videlicet in Franciam & Neustriam: & Carolomano in Burgundiam & Aquitaniam, Boso quidem rejectus est; sed adolescentes fratres, portionem Regni Lotharij, quam avus patérque tenuerant, Ludovico Lotharingae & Germaniae Regi, pa-
tio-

An. 879.

etione cedere maluerunt, quàm bello, quod Lu-
dovicus paraverat, experi. Regino.

Post Carolomani Italiae Regis obitum, fratres An. 880.
ejus hereditatem invadunt, Ludovicus Baioariae
regnum, Carolus Italiae. Atque hic (cui cogno-
mentum Crassi adhæsit) ad spem quoque Imperij, Calvis.
non vanâ cupiditate erectus, Romam abit, ibi-
que coronatur, festo, Natalis Domini. Hinc ve-
luti fortunæ manu, ad majoris potentiaë fasti-
gium ducitur, quippe Fratre Ludovico extincto,
Lotharingiaë & Baioariaë regnis augetur, & (quod
præter Carolum Magnum & Ludovicum Pium
nemini contigit) paullò post Franciaë totius. Ete-
nim Ludovico, & mox Carolomano Balbi filiis,
fato functis, à Proceribus ipsis vocatus est, ut ab
eo & Rege & Imperatore, Normannorum vis &
crudelitas reprimeretur.

Clarus sanè hic Imperator & Rex extitisset, si
Regna Majestatemque Regiam, æquè tueri, at-
que parare potuisset. Verùm Anno Christi D. CCC.
LXXXVII. Franci, Saxones & Thuringi, Caro-
lum Imperatorem deserunt; quòd Normannos beni-
gnius habuisset: quòd corpore ferè ægrotaret: quòd uxorem Regino.
falsò adulterij accusasset: & potissimum quòd animo collabe- An. 888.
ratur. Quapropter Arnulphum, Carolomani Ita-
liae Regis filium Nothum, Ludovici Regis Ger-

manix & Caroli Crassi nepotem, Ducem Austriae & Carinthiae, Ludovici Pij Imperatoris pronepotem; Imperatorem eligunt: adeò in eandem sententiam accedentibus reliquis Proceribus; ut solus omninò Carolus relinqueretur. Ferunt perinde Imperio exutum, ad eam calamitatem recidisse, ut ab æmulo Arnulpho, victum precariò quaesierit: sed eatenus felicem, quod tantæ miseriae, sextâ dumtaxat hebdomade superfuit.

Regino.

Scissum itaque in partes tantisper, Imperium & Longobardorum Regnum, Italis præsertim contendentibus: donec utrumque Arnulpho, Formosus Papa asseruit, Anno D. CCC. XCVI. etiam tum vivente Lamberto Vidonis filio: quem scilicet Vidonem, contra Berengarium, Italarum plerique elegerant: quique filio Lamberto, Anno D. CCC. XCII. Imperium moriens reliquerat.

Avent.

Helmold.

Hic Arnulphus est, qui coacto exercitu, è Bavoraria egressus, Rhenoque properè & Mosâ superatis, Normannos, quorum Duces erant Sigefridus & Godefridus, magnis itineribus secutus, prope Tiliam amnem, & in ipsis Vrbi Lovaniensi proximis patentibusque campis confidentes, castraque metatos reperit. Quapropter instructâ contra eos acie, iussisque equitibus suis, statarium ac pedestre prælium committere, summâ

vi vallum è ligno & cespite erectum, quo se muerant perrupit, exutosque castris, internecione delevit. Cecidisse enim testatur Aventinus ad nonaginta millia: Helmoldus, ad centum. Tam memorabilem victoriam affecutus Arnulphus, vix ullo desiderato è suis, cum universo exercitu, Deo sollemnes gratias reddidit, quas usque hodie Lovanienses continuant, primâ Dominicâ Septembris, vernaculis Encœniis sacrâ; Kalendis enim mensis ejusdem, Normanorum strages edita est. Videndus *Lipsius in Lovanio*. Arnulpho, anno hujus sæculi ultimo, vitâ functo, phthiriasi ut aiunt, à *Luithpr.* Principibus anno sequente, filius Ludovicus surrogatus est, qui annis imperavit circiter duodecim.

Verùm in Gallia, dum Balbi filius Carolus cognomento Simplex, adolesceret, duo, quorum neuter ad Francorum ex patre familiam spectabat, sed ex matre solummodò, jure nihilominus cupiditatis Francicæ, ad regnum aspirabant. Nomen unius Vido Spoletanorum Dux, Pipini Regis Italiæ nepos: alterius Odo, Ducis Roberti cognomento Fortis filius, Dux Aurelianensis & Comes Parisiorum. Ille, à Pontifice Rex Franciæ creatus est: hic, cùm esset vir strenuus, proceritate corporis viribusque juxtâ pollens, à primoribus

An. 889. populóque, Arnulpho consentiente, electus.

Patet ex hoc Arnulphi, jam ad Imperium evecti consensu, Imperij beneficium, Franciæ Regnum fuisse: quando alio titulo, uti existimo nullo, ad Regem, eo casu eligendum, Franciæ Proceres, Arnulphi, petere aut exspectare placitum tenebantur.

Vido interim, Regis titulo à Summo Pontifice donatus, in Franciam venit: sed repentè didicit, aliam etiamtum Francorum, quàm Italogum indolem fuisse. Cùm enim præmissus Metas Vidonis Dapifer, Regiæ mensæ sumtus, quos Franci pro more suo facere profusos solebant, Italicâ parsimoniâ, adeò se contracturum promitteret, ut tertiâ obsonij parte Vido cœnaret, si Equum

Luithpr. Episcopus Metensis, donare sibi vellet: respondissetque Episcopus, *non decere ut ejusmodi Regem haberent, qui decem drachmis, vile sibi obsonium præpararet*; desertus à Francis Vido contemtusque est. Rex autem, sive Odo sive Vido fuerint, sive ambo; contra Salicam legem, Reges fuisse clarum est.

Eodem tempore Rudolphus, Conradi filius, Primoribus Agauni ad S. Mauritium congregatis, Arnulpho frustra obsistente, Burgundiæ inter Iuram Alpésque Pœninas, Regem appellari se jussit: adeo-

adeoque Gallia per id tempus, proferebat quoti-
 die ferè solstitiales Reges, qui repentè exorti, re-
 pentè occiderent. Toto vix enim, quadriennio
 regnarat Odo, cum ad Carolum Simplicem Bal- An. 893.
 bi filium, Francorum primores respicere cœpe-
 runt, Fulcone potissimum agente Episcopo Re-
 mensi, qui à Carolo Magno originem petebat,
 Carolúmque in Vrbe Remensi ungente in Re-
 gem, vigesima octavâ, Ianuarij. Quod dum Odo
 accepit, rebus in Aquitania, ubi erat, compositis,
 reversus in Franciam, cum Roberto fratre Caro-
 lum fugat: Carolus reparato in Burgundia bello,
 adscitísque ab Arnulpho auxiliis, Odonem rur-
 sus fugavit: atque ita per aliquot annos, uno mox
 alteroque devicto, præliatum ferrâ, & præter ra-
 pinas & cædes, Francici utrimque sanguinis, plu-
 rimum effusum est.

Interea Imperator Arnulphus, Comitibus Wor- An. 895.
 matix habitis, Swendeboldum filium suum No-
 thum, Lotharingix Regno præfecit: qui, etsi plu-
 ribus Belgij Ecclesiis possessiones suas sive firma-
 vit sive auxit, Nivellensi videlicet, Leodiensi,
 Epternacensi & Treverensi; ob crudelitatem at-
 tamen, quam exercebat in suos, à Stephano, Mat-
 frido, Gerardo & Raginero Comitibus, bello im-
 petitus, ac demùm prælio prope Mosam victus, Reginô.

96 RERVM FRANCICARVM
occubuit, conditus in Susterensi Monasterio,
Anno D. CCCC. quo, cum Imperio, Lotharingæ
Regnum, ad Ludovicum Arnulphi Imperatoris
legitimum filium, Germaniæ jam antea
Regem, pervenit.

An. 898. Ceterum Odo, qui quoad vixit Aquitaniam
& Burgundiam tenuit, ac decennio Francos rexit,
tertio Ianuarij moriens Anno D. CCCXCVIII.
quamquam bello hætenus cum Carolo, decer-
tasset; Francorum nihilominus Principes obte-
status est, ut ei Sceptrum deferrent, quod jam
videlicet in aliena manu erraverat.

LIBER SECVNDVS.

BREVIARIVM.

ARNVLPHO, morbo pediculari mortuo, surrogatur in Impe-
rium & Germaniæ Regnum, Ludovicus filius: huic Conradus
nepos, ultimus Carolini sanguinis Imperator. Conrado, cui tota
Lotharingia debebatur; partem alteram, jure Francico, Carolus
Simplex ademit. Eidem Conrado, bellum atrox, cum Henrico Du-
ce Saxonix fuit: cui tamen Imperium moriens, Everhardo fratre
præterito, reliquit: sicque à Caroli Magni stirpe, ad Saxones è
Witichindo, transit, quem Magnus, ad Christianismum adduxe-
rat. Sed neque Eberhardus Lotharingiam habuit: quòd eam non
ita potest, Henricus cum Carolo Simplice pactus; totam-integram
tradiderit Gisleberto Comiti Capræmontis in Eburonibus filio Ra-
ginerij primi Hannoniæ Comitis: quem datam conjugem filiam, pri-
mum Lotharingiæ Ducem fecit. Henricus Imperator, & duo præ-
cedentes, non sunt à Pontifice Romano coronati. Interea in Gallia,
Carolini sanguinis Reges, ægrè dignitatem tuebantur, Principum
oppressi potentia. Desertus itaque Carolus à suis, ab Heriveo Epif-

DECADIS SECVNDÆ LIB. II. 97

copo Remensi, tantisper sustentatur. Qui cum mox Robertum, contra Carolum, Regem sacrasset; non plus triduo, manifestâ Numinis vindictâ, supervixit. Robertus etiam, in prælio contra Carolum perit, trajectâ per os lanceâ. Cumque nihilominus Carolus in fugam coniectus esset; perduelles Rudolphum Roberti generum Burgundiæ Ducem, annitente Hugone Roberti filio, Regem dixerunt: equidem contra Salicam, cum nec Robertus, nec Rudolphus, è masculina priorum Regum stirpe essent. Carolus itaque Quintinopolim veniens, ab Heriberto Veromandiæ Comite, inclusus in Arcem Peronensem, moritur, relicto filio Ludovico: qui quia patre capto, ad Avum in Angliam fugerat; inde ab Hugone, defuncto Rodulpho revocatus ad Regnum, Transmarinus dictus est. Per id tempus, Henricus Imperator obiit, dictus Auceps, succedente Otthone filio: cui dum Henricus frater, faventibus Gisleberto Lotharingiæ, & Eberhardo Franconiæ Ducibus, Regnum eripere tentat: Gisleberto & Eberhardo ad Andernacum, ab Vdone & Conrado, qui Otthonis partes tuebantur, occupatis; Henricus cum Otthone pacem fecit. Hinc Ludovicus Francorum Rex, ductâ viduâ Gisleberti, Otthonis Imperatoris sorore, Lotharingiam adire conatus est: sed eam Ortho, Henrico fratri dedit. Hoc, pulso; successit Odo, cujus nomine, incertum. Ludovico interim Regi, Hugo & Heribertus Comites, nihilo quietius Regnum, quam Carolo fecerunt: etiam Episcopis graves: quæ res, Stephanum Papam impulit, ut per Legatos, pacem fieri procuraret. Ea quidem coalescit Odonis Lotharingiæ Ducis operâ; sed non durat. Capitum enim Heriberto damnato, quia Carolum Regem captivitate necaverat; Hugo, haud diu in fide permansit: imò Regem à Normannis captum sibi traditum, non prius dimisit, quam quod voluerat, extorsisset. Sed & Heriberti filij, insigniter inquieti patrisstabant, Normannis interea Gallias infestantibus. Ad ingenium etiam reversus Hugo, omnia disidiis complevit: donec anathemate & armis, à Pontifice & Imperatore, ad officium compelleretur. Quo tempore, cum Imperator, citra Regis Franciæ consensum, prohibuerit inibi munitionem erigi, & erectam jussit destrui, Majestatis in Franciæ Regnum, luculentum argumentum dedit. Moritur Ludovicus Transmarinus Elephantias, relictis ex Gerberga filiis, Lothario & Carolo.

LUDOVICO Arnulphi filio Imperatori & An. 912.
Germaniæ Regi, animi mœrore, quòd bella infeliciter, contra Hungaros gereret, ex-
N tin-

tincto; Conradus Nepos ex fratre successit, Carolini sanguinis ultimus Imperator. Ejus enim à morte, Imperium ad Saxones translatum est. Errare itaque eos, qui Ludovicum, postremum è Caroli stirpe Imperatorem faciunt, Goltzius ostendit.

Goltz.

Porro Conradus, cui tota Lotharingia debebatur, partem ejus dumtaxat tenuit: alteram Carolo Simplice occupante, jure utique Francico.

Conrado, cum Henrico Saxonix Duce, qui post in Imperio ei successit, bellum atrox fuit. cumque Conradus Merseburgum obsideret; Henricus exercitu collecto, obsidionem solvit: & Conradi fratrem Eberhardum, à quo originem sumunt Principes Franconix, tantà clade superavit, ut de ea Proverbio quæsitum sit: *Vbi tantus reperiretur infernus, qui tot casos caperet Francos?*

Avent.

Conradus, cum annos supra septem imperasset, morbo correptus, fertur mandasse Principibus, ut ne alium successorem deligerent quam Henricum hostem nuper suum, Ottonis Saxonix Ducis filium ex Witichindi genere, qui ad fidem Christianam à Carolo Magno perductus est: ut quamquam eo mandato, vilis fuerit rebus Imperij consuluisse, quod ad id magis idoneus Henricus esset, quam Eberhardus frater; quia tamen hoc pacto

fra-

Imperium
è Caroli
stirpe, ad
Saxones
translatum.

fratri Francísque omnibus diadema præcidit, eo- An. 918.
rum non extendendo sed contrahendo pomœ-
rium; Francus reverà & prodigus alieni fuit.

Quapropter, neque partem Lotharingiæ, quam
Conradus possederat, Eberhardo obtigisse repe-
rio: quandoquidem Henricus Imperator, ad eam
integrè sibi restituendam, pauculis post hæc an-
nis, Carolum Simplicem armorum suorum ter-
rore, adèd compulerit; ut Carolus, pacto apud
Bonnam cum Imperatore per Legatos federe, pro-
miserit, numquam se magis Lothariense regnum
usurpaturum.

Ita Regibus Francis Lotharingia periit, datâ- Gisleber-
tus pri-
mus Lo-
tharingiæ
Dux.
que Gisleberto est, Comiti Capræmontis apud
Eburones, Raginerij primi Comitum Hannoniæ
filio: quem deinde Henricus, collocatâ in uxorem
filiâ Gerbergâ, generum adscivit, primûmque
Lotharingiæ Ducem fecit, Anno d. cccc. xxix.

Ceterùm tres illi, ex ordine Imperatores quos
retuli, neque Romam accesserunt, neque à Pon-
tificis redimiti sunt.

Inter hæc, Francorum in Gallia regnum, Ca- An. 920.
roli Magni posteris, agrè tuebantur, Principum
oppressi potentiâ, qui Provincias, non ex volun-
tate Regis, ad tempus, sed perpetuo jure quasi
propriam habebant. Eminebat hos inter Robertus,

Aimoin.

Odonis Regis, de quo diximus, frater, & Heribertus Veromanduorum Comes, cujus sororem, Robertus conjugem habebat, ex eaque Hugonem genuerat. Hisce, uti apparet, præeuntibus, ceteri Principes consensu facto apud Sueffiones, à Carolo desciscunt, quòd is Haganonem mediæ fortis hominem, ad summam potentiam evectum, interioribus consiliis adhiberet. Destitutum ab omnibus Regem, Heriveus Remensis Episcopus, privatis opibus ad menses septem sustentavit, donec Proceres in gratiam cum eo reduxisset. Sed cum majores inter Robertum Carolumque discordiæ essent, quàm ut repente componi possent; in Francicum denique latrocinium eruperunt.

An. 922.

Flodoard.

Anno etenim D. CCCC. XXII. Robertus, factione Principum Rex eligitur, & ab Heriveo Remensi Episcopo, antea fido, consecratur. Visum est Divinum Numen, ab utroque fidei violatæ pœnas exposcere, quando triduo à Roberti coronatione, Heriveus exspiravit: & ipse Robertus, anno sequente contra Carolum pugnans, occubuit, trajectâ per os lanceâ, ut eâ, quâ fefellerat parte, dare se perfidiæ pœnas ostenderet.

Verumtamen quia fugiente Carolo, à parte perduellium, victoria stetit; quasi ad vacuum regni possessionem accitus est Rudolphus Burgundie

diæ Dux, Richardi filius, Roberti peremti gener,
& apud Sueffiones in Monasterio S. Medardi, sol-
lemni ritu salutatus.

Aiunt Hugonem Roberti filium, cujus indu-
striâ militari adeò tunc pendebat regnum, ut ad
ejus arbitrium, Regis instauratio flecteretur; oc-
casione solij vacantis, ad sororem suam Emmam
Rodulphi conjugem, consultum misisse, *Quém-
nam illa potissimum ad regale eligeret culmen, ipsúmne qui
frater erat, an potius maritum Rudolphum?* Hanc perin-
de respondisse: *Malle se Regis mariti genu osculari,* Glab. +
quàm fratris: eique obtemperasse Hugonem, tradi-
tâ Rudolpho Regiâ dignitate.

Et quamquam ambo hi Reges, Robertus qui-
dem, rebus contra Normannos præclare gestis,
quorum impetus sæpè, ferociâque repressit:
Rodolphus armis, consilio ac liberalitate, fuerint
admodùm insignes; quia tamen Salicæ Legis te-
norem, cùm neuter è masculina priorum Regum
stirpe, descenderet, prævaricati sunt; existimo
Franco-Gallorum hodierno judicio, Tyran-
nos potius quàm Reges appellandos esse. Atqui
id dicimus, Francorum sive foris sive domi vici-
niam, non suspectam tantummodò, sed noxiam
omninò, propriis etiam Dominis herisque fuisse.

Carolus, cùm in Oppidum S. Quintini, paucis

Elooard.

comitatus ad Heribertum venisset, specie reconciliandæ gratiæ, perductus in Castellum Theoderici ad Mátronam, includitur. Inde Peronam translatus, decessit, Anno D. cccc. xxix. relicto ex Eadgina Alstani Anglo-Saxonum Regis filia, Ludovico: qui parente capto, ad avum in Angliam profugit: indéque Rodulpho Rege defuncto, per Hugonem Comitem Legatis eò missis revocatus, & coronatus Lauduni ab Arthaldo Remensi Episcopo, regnare cœpit, Anno D. cccc. xxxvi. à peregrinatione, in qua tantisper egit, dictus Transmarinus.

Eodem Anno, Henricus Imperator obiit, Auceps cognomento, quòd aucupio, sive texendis retibus, occupari repertus esset, quando electionis de se factæ, in Germaniæ Regnum & Imperium, nuntium accepit. Successit Ottho filius, cui deinde Regnum eripere, in itâ conspiratione cum Gisleberto Lothariensium, & Eberhardo Franco-niæ Ducibus, Henricus frater tentavit: quòd patre Rege natus ipse, jure præcederet Otthonem, quem ante Regnum pater genuerat. Vetus nimirum controversia, quæque in Ataxerxe & Cyro, Xerxis Persarum Regis filiis, olim decisa fuerat: etsi contrà judicatum sit inter Arthemenem & Xerxem Darij filios, è quibus junior, auctore pa-

truo Anapherne, seniori prælatus est.

Atqui Vdo & Conradus, Herimani Suevorum Ducis frater Otthoni fideles, Gislebertum & Eberhardum, securè per Germaniam prædas agentes, apud Andernacum aggressi, Gisleberto Rheni fluctibus hausto, plurimisque trucidatis & captis, Eberhardum pariter ceciderunt. Henricus cum Otthone rediit in gratiam.

Wite-
chind.
Luit-
phrand.

Gisleberti conjugem Otthonis Imperatoris sororem, Ludovicus Franciæ Rex sibi copulavit: & Imperator Lotharingiam, quam anno præterito sibi rursus vindicare Ludovicus tentaverat, Henrico fratri tradidit. Mox pulso à Lothariensibus Henrico, Odo Comes successit Rieuini filius: suo an Henrici pueri, filij Gisleberti nomine, incertum.

An. 940.
Flodoard.
Henricus,
Odo,
Henricus,
Lotharingiæ
Duces.

Ac veluti fatale Franciæ Regibus esset, cum Principum suorum potentia & ambitione collidi, nihilo quietius Ludovico quàm Patri Carolo, regnum Heribertus & Hugo fecerunt. Et quamquàm Hugo, bis hæctenus in Regni solium, facile se potuisset inferre, si voluisset; suâ nihilominus & perpetuâ inquiete, visus est filio Hugoni præcludere: quem Carolinâ stirpe depulsâ, regnum occupasse, mox dicemus. Quapropter iisdem factionibus, etsi non iisdem nominibus, quibus antea

teâ

teâ præfecti Palatij, senescente auctoritate Regiâ,
Principes Franciam miscuerunt.

Verùm & sacram potestatem Heribertus aggressus, Arthaldum Remensem Episcopum, cui Ludovicus Rex, Comitatum Remensem, jusque Monetæ cudendæ nuper dederat, Cathedrâ dejecit: inque eam filium suum Hugonem, olim conivente Pontifice quinquennem electum, at nunc Sacerdotio aptum, & mox à Widone Sueffionensi Episcopo consecratum, intrusit. Verumtamen in pristinam denuò sedem, ejecto Hugone, Arthaldus rediit.

Heribertum Hugo imitatus, Gerlando Senonensi Archiepiscopo, Frotmundum suffecit: qui & ipse sedentem pacificè in cathedra sua Antistitem, quòd cuidam se contra favisset, expulit. Accedebant & alia complura, quibus Ludovicum, Regni que tranquillitatem, duo illi turbines vexabant. Videndus *Flodoardus in Chronico*.

His etenim Stephanus Papa permotus, quemdam nomine Damasum, hujus legationis peragenda causâ, ordinatum Episcopum, in Franciam destinavit: scriptisque litteris, Franciæ Burgundiæque Principes populúmque admonuit, sub interminatione dirarum; ut valefactâ discordiâ omni, Regémque Pacémque in commune amplecterentur. Ea

Ea res Odonis Lotharingæ Ducis operâ, successum quidem, ast minimè diuturnum habuit. Mortuo quippe (imò propriâ sententiâ, veluti Freij. parricidâ damnato, quia Carolum captivitate necaverat,) anno sequente Heriberto Veromandiæ Comite, de quo jam sæpiùs diximus: quiq̃ue originem suam à Pipino repetebat Italiæ Rege; Hugo non diu admodùm, maximis licet beneficiis & honoribus cumulatus, hæcque inter Franciæ & An. 945. Burgundiæ Ducatu; in fide & pace permansit. Ludovicum etenim Regem, à Normannis captum sibiq̃ue traditum, toto anno detinuit: neq̃ue priùs dimisit, quàm obtento quod poposcerat Lauduno, & Edmundi Anglorum Regis Freij. precibus compulsus.

Interea Heriberti filij, Patris exemplum & vestigia secuti, cædibus & deprædationibus, tametsi à Ludovico sæpiùs in gratiam recepti; pro libidine grassabantur. Quæ perinde repetita toties, post factam partâmq̃ue concordiam, Principum Francorum, perjuriam, cladibus, quas per id tempus à Normannis, plures neq̃ue exiguas Gallia accepit, causam dedisse; haud de nihilo licet existimare.

Nondum enim à restituto in libertatem Rege, Flodoard. biennium abierat; cùm ad antiquum Hugo re- An. 948. versus, dissidiis omnia complevit. Quapropter à

Patribus Germanis & Gallicanis, Synodo Ingelhemij habitâ, in qua pariter sederunt Ottho & Ludovicus Reges, hic Franciæ, ille Germaniæ, anathemate Hugo, nisi resipisceret percussus est. Vide *Flodoardum in Chronico*, fusiùs hæc enarrantem. Idem, Agapitus Pontifex fecit in Synodo Romana: ipsèque Ottho (cujus arma ludibrio Hugo & contemptui habuerat, de suis viribus magnificè gloriatus) in Galliam movit, adeoque profecit, ut Pax iterum Ludovicum inter & Hugonem

Calvis.
Fauchet.

An. 950. sarciretur, Anno D. CCCC. L.

Lib. 3.
Dec. 1.

Francorum in Gallia Regnum, Imperij beneficium esse, alibi diximus. Idem, Anno sequente ex *Flodoardo* patet, ubi refert, Fredericum Adelberonis Episcopi fratrem (eundem opinor, cui postea Bruno Archiepiscopus Coloniensis, Otthonis Imperatoris frater Lotharingiam cessit, uti dicemus,) Hugonis generum, in Francia Munitiorem, loco qui Banis (fortè Barris) dicebatur, Rege, aut Reginâ inconsultâ excitasse: unde vicina circum deprædationibus vexabat. Id, cùm molestè Ludovicus ferret, Legatos ad Otthonem conquestum misit: qui mox Frederico, ceterisque inhibuit, *Ne quis citra Ludovici Regis consensum, Munitiorem in Regno ullam haberet.*

An. 954

Obiit denique Ludovicus Anno D. CCCC. LIV.

Sep-

DECADIS SECUNDÆ. LIB. II. 107
Septembri mense, cum admisso equo lupum in-
sequens, & in terram collapsus, attrito corpuscu-
lo in Elephantiasin incidisset. Filios ex Gerberga
suscepit Lotharium & Carolum.

LIBER TERTIVS.

BREVIARIUM.

LOTHARIUS, patri Ludovico succedit, toto integro Regno
solus, novo more potitus: idque ex consilio matris Gerbergæ.
Regni initio Hugonem sibi devinxit, Burgundiâ ei & Aquitaniâ
attributis. Inde Hugo Regem cum Matre, apud se Parisiis, per dies
plures magnificè habet. Post, simul Pictavos obsident: sed com-
meatus inopiâ abeuntes, Guilielmus Aquitanus insequitur, qui
damno suo retroagitur. Moritur Hugo cognomenno Magnus, Al-
bus & Cappatus, à Cappa Salvatoris: relictis filiis tribus, Hu-
gone Capeto, Orthone & Henrico: vir egregius, sed perfidus,
Hungaros interim, quos Conradus Dux Lotharingiæ acciverat,
Ortho Imperator Burslai auxilio, operâque ipsius Conradi sibi re-
conciliati, repellit & cædit. Quo in prælio, dum Conradus occum-
bit, Brunonem Coloniensem Episcopum, Ortho Lotharingiæ Du-
cem facit: qui Gerbergæ sorori, Regis Lotharij matri restituit,
quidquid ei Gislebertus pro dote donaverat. Raginerium Secun-
dum, Bruno, bonis & exilio multat, quamobrem Raginerij filij,
Raginerius & Lambertus, ad Lotharium se recipiunt: ubi uxores,
hic Gerbergam, Caroli, ille Hathuidem, Hugonis Capeti filiam,
ducunt. Bruno demùm, haud ferens factiones Lothariensium, ab
Immo Comite contra se procuratas; Ducatus sui regimen, in
Fredericum Comitem transfert: sed & nepotes Hugonem Capetum
& Orthonem, cum Rege Lothario reconciliat. Ortho post
moriens, Burgundiâ fratrem Hugonem Capetum auget, qui dein-
de Regni Francici usurpator fuit. Orthone Primo Imperatore mor-
tuo, Raginerius & Lambertus in Hannoniâ revertuntur, & Guar-
nerum Reinaldumque pellunt, ac Lotharingiam infestant. Iterum
puli, ope Socerorum iterum reducti, pacificè dominantur: eor-
umque alter Lambertus, post Ansfridum Comes Lovanicus fuit,
Bruxellamque jure uxorio possedit: hic, S. Gaugerici, illic, S. Petri
Ec-

Ecclesiarum fundator : & Carolini per Gerbergam uxorem sanguinis, ad hodiernum usque diem tradux. Quamvis autem Raginerij & Lamberti, in principatus suos reditu, Ottho secundus Imperator, utcumque fuerit offensus Lothario Regi; non destitit tamen Carolo ejus fratri, Lotharingiam dare, cupiens hoc pacto Lotharium pacare. Contra Lotharius, in iracundia persistens, Otthonem Aquisgrani tantum non opprimit. Verum collecto exercitu, talionem repetit Ottho, imò & recipit iterum. Post biennium iraque pace utrimque factâ, Lotharius jure in Lotharingiam cedit: cujus Aquilonarem partem, Ottho tenuit, Meridionalem, Carolo, Lotharij fratri transcripsit. Quod Lotharij factum, cum Franciæ Proceres agrè ferrent, in primis Hugo Capetus, & Henricus, Hugonis Magni filij; mortuo Othone secundo Imperatore, Lotharinus Lotharingiam recuperare conatus est: sed pace demum cum Othone tertio factâ, moritur: Ludovicum, filium, Hugoni Capeto commendans. Per id tempus, Carolus Lotharingiæ Dux, Palatium suum Bruxellæ in Sennæ fluminis Insula habebat: qui & vulgò creditur, Reliquias S. Gudilæ Virginis, è pago Mortefella, Bruxellam transtulisse, inque S. Gaugerici collocasse. Ludovicus Lotharij filius, brevis ævi Rex, tam *Nihil fecit*, ut ne heredem quidem, etî conjugatus, post se reliquerit. Eapropter moriens, Hugoni Capeto aut uxori, Regnum tradidit: quod utrumque, contra Salicam est.

L O T H A R I V S, paterni simul Regni & calamitatis heres, eodem Anno orsus est, pridie Idus Novembris ab Arthaldo inunctus: Regiæque Majestatis imaginem, ad annos circiter duos & triginta sustinuit. Mirum videri potest, Regnum Franciæ, quod hætenus inter se fratres partiri solebant, uni jam Lothario totum-integrum, cessisse. Sed id tribuitur prudentiæ Gerbergæ matris, quæ Regni fines accisos arctosque considerans, maluerit unum cum justis ad tuendam Majestatem viribus; quam duos cum injustis & imparibus, præesse. Id igitur Faucheto teste,

Faucher.

dc.

deinceps apud Francos, in hodiernum usque obtinuit, ut major natus, Regni heres totius esset.

Lotharius, ut Hugonem sibi, regnandique auspiciis devinciret; Burgundiam ei mox, quam à defuncto Ludovico obrinuerat, confirmavit, & Aquitaniam adjecit. Ipse Hugo, Anno sequente, Regem cum matre Gerberga, pluribus diebus magnificè, apud se Parisiis habuit. Inde pariter cum eo, contra Guilielmum in Aquitaniam profectus, Pictavos obsedit: verùm commeatus inopiâ, obsidione solutâ, Guilielmus abeuntes secutus, & mox retroactus, vix cum paucis evasit. Flodoard.

Anno sequente, Hugo obiit: Magnus, Albus & Cappatus (à Cappa Domini, quàm è Terra promissionis transvexisse fertur in Franciam, ut inquit Albericus) appellatus, relictis filiis tribus, ex Hathuide Otthonis Imperatoris sorore, Hugone Capeto (ab ea fortè Cappa, quam diximus) Otthone & Henrico, filiâ Emmâ: vir summus, nisi fidem toties prodegisset. InChron.
ad Annũ
922.

Conradus interea, Otthonis Primî gener & Lotharingæ Dux, socero rebellis, Hungaros in Lotharingiam & Germaniam evocaverat. His, dum deprædationibus & incendiis cuncta fœdarent, ac multitudine suorum stipati, in Franciam irrumperere rursus conarentur; Ottho Imperator, Buri-

flao Sarmatarum Principe in auxilium assumpto,
& Conrado genero, quem in gratiam receperat,
fortiter occurrit: in itoque ad Lichum prælio,
in quo Conradus occubuit, internecone pro-
pè delevit. Exinde reconciliatis Lothariensi-
bus, Ottho Brunonem Episcopum Coloniensem
germanum suum, Ducem imposuit: qui Gerber-
gæ sorori, Regis Lotharij matri, ut diximus, re-
stituit, quidquid ei dotis nomine, Gislebertus an-
teà donaverat.

Flodoard.

Hinc Brunoni, cum Raginerio Secundo Han-
noniæ Comite bellum: quem viribus suis diffi-
sum, nolentemque congregari, neque tamen pa-
cem datis obsidibus cupientem, comprehendit,
ac bonis exilioque multavit. Quæ res, Raginerij
filios, qui Longicollus dictus est, Raginerium &
Lambertum, ad Lotharium Franciæ Regem pe-
pulis: ubi ductâ demùm hic Gerbergâ Caroli fi-
liâ, ille Hathuide Hugonis Capeti; ad patrium
solum soliumque redierunt.

Sigcb.

An. 959. Et quamquàm virtute haud minore quàm in-
dustriâ, Lotharingiam Bruno, super quâ cum
Lothario pactus fuerat, gubernaret; attamen ab
eo desciscens Immo Comes, quondam à consiliis,
novitia quædam oppida, quæ everti Dux jusserat,
& insueta onera quæ imposuerat, caussatus; in
par-

partes secum populum pariter Lothariensem pertraxit. Verùm & hoc dissidio composito, atque oneribus remissis, Bruno Ducatus sui regimen, in Sigeb. Fredericum Comitem, Adelberonis Episcopi Metensis fratrem, transtulit.

Hugonem Capetum, cum fratre Otthone, Hugonis Magni filios, agente avunculo Bruno, proximo Anno ad Regem Lotharium venisse, & cum eo rediisse in gratiam; Annales Francorum habent. Quid eos inter controversiæ fuerit, non exprimunt quidem, sed cum Rex Hugonem constituerit Franciæ Ducem, addito Pictaviensi pago, ad reliquas ditiones quas pater ejus tenuerat: Otthoni verò concesserit Burgundiam; existimari potest, nodus aliquis vindice dignus incidisse, quales nimirum Fracico de more plures hæcenus, pater amborum, Regibus nexuerat, & ipse demùm filius Hugo, fatalem atque inextricabilem, Carolinis intorsit. Mortuo enim intra quinquennium Otthone, qui Burgundiæ præerat; Proceres ejus Ducatus ad Hugonem se & Odonem-Henicum, defuncti fratres converterunt: adeoque potentia Hugonis, novo incremento aucta est.

Annales
Francor.

An. 965.
Flodoard,

Raginerius & Lambertus, Raginerij Longicollij filij, quos patris, ut diximus, exilium, abegerat
in

An. 973. in Franciam, auditâ Otthonis I. Imperatoris morte, viribusque coactis, in patriam mox revertuntur. Hic, Guarnerum & Reinaldum, qui Haginoensem Comitatum occupaverant, ad Peronam Hannoniæ vicum, prælio vincunt, ac cum multis interimunt: excitatôque demû ad Hainam fluvium castello Buxude, hodie *Bouffoy*; Lotharingiam infestant. Sed everso post biennium castello, Godefridus Dux Virdunensis, & Arnulphus Comes Valentinianensis, Longicollij filios suis sedibus rursus expulerunt, & Hannoniæ Comitatum occuparunt: donec ope Socerorum, Caroli fratris Lotharij Regis, & Hugonis Capeti, vique armatâ reducti, pacificam rerum tandem suarum possessionem adepti sunt.

Balder. &
Sigeb.

Meyer. &
Wassemb.

Eorum alter Lambertus, post Ansfridum Comes Lovaniensis fuit, unâque Bruxellam possedit jure uxorio: ubi S. Gaugerici Ecclesiam, & Lovanij S. Petri extruxit, Carolini sanguinis per conjugem Gerbergam, in Brabantia & Burgundia Ducibus, Regibusque Hispaniæ, ad hunc usque diem nobilissimus tradux.

An. 977. Hâc tum Raginerij & Lamberti restitutione, tum Godefrido & Arnulpho depulsis, qui super hac re querimoniam Otthoni Secundo fecerant: tum denique quòd Lotharius Rex, factam sibi in

con-

consanguineis Raginerio & Lamberto, quibus antea Guarnerum Imperator suffecerat, injuriam vindicare vellet; videtur quidem, si Nangio credimus, tantillum offensus Imperator; sed qui idcirco non destitit, se intèrque Regem Lotharium, firmandæ amicitiaë causâ, Carolo Regis fratri, Lotharingæ Ducatum dare: eo videlicet fine, ut & Lotharius, ab insolentiis quas cogitaverat desisteret, & fratris sui animos cohiberet.

Verùm tamen ea Otthonis moderatio, nihil apud Lotharium, quò minus in incepto pergeret, effecit: collecto quippe exercitu, Otthonem Aquisgrani fortè morantem, de improvise aggressus, ferè oppresserat; nisi fugâ sibi consulisset. Eam ignominiam ulturus Ottho, Remensium, Laudunensium, Sueffionensium & Parisiensium agros & pagos, infinito exercitu depulatus, dum Axonam fluvium in reditu transmittit; insequente Lothario, uti cladem intulerat, ita accepit.

Biennio post Lotharius, habito cum Otthone, super Charum Luxemburgensis Pagi fluvium, colloquio, Lotharingam ei remisit, & ut Sigebertus loquitur, abjuravit: cujus perinde partem Aquilonarem Ottho retinuit, Meridiona-

lem, Carolo fratri Lotharij, transcripsit. Eam ob rem Lotharius, Principum ab se voluntates, Hugonis videlicet Capeti, & Henrici fratris ejusdem, alieniores reddidit. Post annos itaque nonnullos, Otthone Romæ defuncto, cum Franciam, Lotharingi finitimi infestarent; occupato Lotharius Virduno, & capto Godefrido, Lotharingiam recuperare conatus est. Verum anno sequente, pace cum Otthone III. factâ, Godefridum, & oppidum restituit: ac denique commendato filio, Ludovico, Hugoni Parisiensium Comiti, è medio excessit, Remis sepultus.

An. 984.

Per id tempus, Carolus Lotharingæ Dux Lotharij frater, ut diximus, Palatium suum in Senæ fluminis insula, Bruxellæ habebat: quem Reliquias S. Gudilæ Virginis è Mortesella agri Aloftani vico, eodem transtulisse, atque in vicino sibi S. Gaugerici Templo collocasse aiunt: etsi magis crediderim id fecisse Lambertum Caroli generum, ejusdem Templi fundatorem.

An. 987. Ludovicus, Patri Lothario successit, quo vivente coronatus fuerat: Quia anno dumtaxat & duobus mensibus ei superfuit, brevi videlicet spatio ad exporrigendos regales animos; tam *Nihil fecit*, ut ne heredem quidem, etsi conjugatus, post se reliquerit. *Quid igitur? Aegritudine decumbens, ac*

DECADIS SECVNDÆ LIB. III. 117

testamentum conditurus, Reginam & Hugonem, ad juranda quæ daret, mandata cœgit. Iuramento hinc inde præstito, Gervas. Tilleber. donat Regnum uxori suæ, sub præstiti sacramenti fide Hugonem obtestans, ut post datam legibus diem, ducat in uxorem Blancham, Regno suo potiturus & dominio. Sepulto Rege, cum pietate & reverentia Regi debitâ, Hugo Blancham sibi tempore & ordine canonico, duxit sollemniter, inquit Gervasius Tilleberiacus, Arelatensis Regni Mareschallus, in Otiis Imperialibus ad Otthonem IV.

Odorannus in Chronico, ipsi Hugoni Regnum, ab Ludovico datum refert, his verbis: Odoran. Anno D. CCCC. LXXXVII. obiit Ludovicus Rex juvenis, qui Nihil fecit, donato Regno Hugoni Duci, qui eo Anno Rex factus est à Francis. Ex quibus perinde patet, in Occidentali Francia, nullam vim Salicæ Legi fuisse, si licuerit mortuo Regi, Regnum donare aut Vxori aut Hugoni: quandoquidem illa, incapax erat, hic, à Carolina stirpe extraneus, quod masculinam lineam attinet, & femininam legitimam. A Carolo enim, per concubinam descendit, nomine Reginam, Drogonis & Hugonis matrem, ut testatur Eginhartus. Eginhart.

LIBER QVARTVS.

BREV I A R I V M.

H V C o Capetus, Neomagi coronatus, Regnum Francorum è stirpe Carolina, in suam transfert, faventibus quidem Galliaè Principibus; sed contradicente Arnulpho Episcopo Remense, & Arnulpho Flandriaè Comite: qui ob id inaugurationi ipsius, interesse haud vult. Dum itaque avitum Regnum Carolus, Ludovici defuncti patruus reposcit; ad arma ventum est: quæ dum fervent; circumventus Carolus, Hugonique traditus, Aureliani in carcere, moritur. Hugo Capetus, Regnum vi partum; beneficiis & dignitatibus, quas ex temporariis, perpetuas fecit, in Principes divisit: favoribus item, quos Ecclesiasticis impertivit, sibi deinceps cum asseruisset; moritur decimo Regni anno: succeditque Robertus filius, pridem coronatus. Interea Ottho Tertius Imperator, cum liberis careret, jus creandi Imperatoris, certorum Principum suffragiis illigavit, annuente Gregorio V. Pontifice. Ea suffragia, vel tum, vel postea, ad septem redacta. Mortem obiit Ottho, intoxicatus ab uxore Crescentij tyranni, regnandi avida: ob virtutem & prudentiam, dictus *Mirabilia Mundi*. Succedit S. Henricus. Morte quoque Henrici fratris Capeti; Burgundia ad Regem Robertum venit, moxque ad hujus filium, patri cognominem. Sed & Lotharingia Ripuaria, quæ Caroli Aureliæ in carcere defuncti fuerat; ad Otthonem accessit: qui improlis moriens, stirpem masculinam Caroli Magni, sepulchro intulit, quæ in Gerbergæ & Ermengardis sororum, posteris, sola permanet. Has, cum Ottho Imperator nollet in Lotharingia Germano succedere; eam Godefrido dedit, Godefridi filio. quo, post plusculos annos, absque liberis pariter defuncto; Imperator Henricus, Lotharingiam Gothiloni, Godefridi fratri dedit, cui mox obvénit etiam Lotharingia Mosellana, hinc Magno dicto. Robertus Francorum Rex, cujus præceptor fuerat Gerbertus Monachus Floriacensis, atque Episcopus primùm Remensis, post Ravennensis, denique Romanus, Silvester Secundus nuncupatus: ob scientiam astronomicam, falso Magiæ accusatus: Robertus, inquam, pius & doctus, regnavit triginta sex annis. Ejus ex Lipsio, Elogium. Nondum Robertus obierat, cum Rudolphus Burgundiaè Rex, liberis destitutus, diadema sceptrumque suum legavit, Conrado Imperatori Salico: quæ, dum Rudolphi nepos ex sorore, Odo, repetit; Conradus, pulso Odone, inauguratur. Hinc patet Burgundiam Imperij beneficium esse. Robertum

DECADIS SECUNDÆ LIB. IV. 117

tum Regem, Henricus excipit. Hic, per Gotfredum Andegavensium Comitem, domuit filios Odonis Carnotensis, rebelles. Tribus etiam millibus, fudit triginta millia Normannorum: qui exinde debellatis Græcis, Apuliam tenuerunt. Berengarium subinde, sedum in Gallia hæresiarcham, Theodovinus Episcopus Leodiensis, scriptâ ad Henricum Regem Epistolâ, confutat. Moriens Henricus, filios impuberes, Balduini Flandriæ Comitis tutelâ committit: eâ lege, ut si infantes morerentur; Balduinus ex capite uxoris, Rex esset, quæ infantium amita erat: quod est iterum Legis Salicæ manifesta ecclipsis. Philippus Rex, Henrici Primogenitus Collegium Canoniorum à Balduino Comite Harlebecæ fundatum, confirmat: conjugem Bertam repudiat, monitûsque, vix recipit. Fatigatus suorum crebrâ rebellione, filium denique Ludovicum, in partem curarum assumit.

QUID QUID sit, Dux Hugo annitente in primis Richardo Normannorum Duce, ceterisque Regni Principibus, electus est, & proventus in Regem, contradicente licet Arnulpho Remorum Archiepiscopo, fratre Regis Lotharij, sed non uterino, ait Hugo de Basochiis, *apud Albericum in Chronico*: adeoque Hugo Capetus, Franciæ diadema Regiûmque Sceptrum, ex familia Caroli sublatum, in suam transtulit, contra Legis Salicæ (si qua sit) auctoritatem. Ob hanc causam, Capeti coronationi, quæ Neomagi factâ est, Arnulphus Flandriæ Comes interesse noluit: *Propter tantam injuriam. Magni Caroli agnationi, quâ & ipse ortus erat, inquit Meyerus.*

Aimoin.

Hugo de Basoch.

Annal. lib. 2.

Quamobrem dum Franciæ Regnum, ex paterna & avita successione sibi debitum, Carolus reposcit; ad arma ventum est: quibus & Hugo

sæpiùs fractus, & oppida plura præcipuâque capta sunt: donec ad extremum Carolus, suorum magis fraude circumventus, quàm hostium virtute superatus, & apud Aurelianensem urbem cum con-
 jugè carceri traditus; vitam in eo finivit, qua-
 driennio circiter à morte Ludovici: miserabilis victima Franco-gallicæ cupiditatis.

Aimoin.

Nangis.

An. 989.

Capetus Regnum, quod amoto legitimo here-
 de, vi quæserat; indulgentiâ & beneficiis confir-
 mavit. Dignitatum titulos, Ducatus videlicet &
 Comitatus, quas Carolus Magnus instituerat, ut

Aimoin.

testatur Aimoinus, & temporarias fecerat, per-
 petuas esse jussit: cùmque memoriâ teneret Pipi-
 num, rebus & juribus Sedis Apostolicæ tuendis &
 ampliandis, regni sui rudimenta firmasse; nihil
 priùs habuit, quam Ecclesiasticis hominibus fa-
 vorem impertiri: Pythij consilium secutus, qui
 ut est apud Herodotum, eâdem fraude, Gygi re-
 gnum stabilivit. Hinc factum est, ut non paucos
 è Primoribus adversantes, & respicientes ad glo-
 riam pristinorum Regum, è Caroli stirpe nato-
 rum, sibi suisque callidè devinxerit. Obiit deci-
 mo Regni Anno, succedente Roberto filio, quem
 pridem Coronæ participem fecerat.

An. 997.

Ottho interea Tertius Imperator, Otthonis
 Secundi filius, auctoritate, ut aiunt, Gregorij V.
 Pon-

Herodot.
 lib. 1.

DECADIS SECUNDÆ LIB. IV. 119

Pontificis, à quo cinctus unctusque Romæ fuerat, cum prole careret; jus creandi Imperatoris, certorum Principum suffragiis illigavit: quos & numero septem, vel idem ipse Gregorius natione Germanus, vel successor ejus quispiam, constituisse creditur: qui etiamnum perseverat. Ipse Ottho, ob prudentiam singularem, & excellens ingenium, dictus *Mirabilia Mundi*, ab uxore Crescentij, quem antea Romæ tyrannicè grassantem, supplicio affecerat, regnandi avidâ, dum subito Româ proficiscitur, spemque mulieris, eludit; venenatis chirothecis, pro munere amatorio donatus & infectus, obiit Anno M. II. Aquisgrani sepultus. Successit S. Henricus Bavariæ Dux.

Freher.

Viterb.

Sigebert.
Sigon.

Anno
1002.

Eodem Anno, mortuo Henrico Duce Burgundiæ, Hugonis Capeti fratre absque liberis; ad Robertum Regem, Burgundia armis domita, pervenit: quam filio suo Roberto minori, postea attribuit. Cumque in Lotharingiæ Ripuariæ sive Inferioris, inter Mosam & Schaldem sitæ, Ducatu, patri Carolo, in carcere apud Aurelianum extincto, uti diximus, filius Ottho successisset; is Anno hujus sæculi quinto, sine prole decedens, masculinam è Carolo Magno stirpem, relictâ in sororibus suis Gerberga & Ermengarde, (quarum hæc Comitissa Namurcensis, illa Lovaniensis & Bruxel-

Anno
1005.

Bruxellensis fuit) lineâ femininâ solâ superstitē; secum sepulchro intulit.

Anno
1023.

Ducatus itaque Lotharingæ, Godefrido, Godefridi nuper capti, Comit̃s Virdunensis & Einhamensis, ex Mathilde, filio datus est: cùm ab eo, Otthonis sorores jam memoratas, etsi partem ibi aliquam possiderent; Henricus Imperator, exclusas vellet. Etenim hoc eodem Godefrido, post annos octodecim, pariter sine liberis defuncto; rursus Imperator Henricus, Ducatum Lotharingæ, Gothiloni Marchioni Antuerpiensi, Godefridi germano dedit: cui cùm postea Lotharingæ Mosellanæ sive superioris, inter Mosellam & Mosam, Frederico Secundo, absque prole pariter defuncto cessisset; Magni, cognomentum adeptus est.

Post patris obitum Robertus, annis triginta sex regnavit, summâ pietate, prudentiâ, litterarum insuper haud vulgari scientiâ præditus. Magistrū enim habuerat Gerbertum, è Monacho Floriacensi Remensem Episcopum, amoto perperam ab Hugone Capeto, Arnulpho, factum. Cùm enim Arnulphum Ioannes Pontifex, cathedræ, unde pulsus, & carceri mancipatus fuerat, restitui iussisset; Gerbertus, Otthone procurante, primum Ravennatium Antistes, Summus deinde

Pon-

DECADIS SECUNDÆ LIB. IV. 121

Pontifex, Silvestri Secundi nomine fuit: apud Lehman.
 posteros, ob peritiam Astronomicam, magiæ,
 auctore Bennone Cardinali, falsò licet, infamatus.

De Roberto Lipsius: *Scholas & Tempa adibat,* Lib. r.
Monit.
Polit. 6. 2.
locum inter sacrorum administros sumebat: nec orabat solum
cum iis, sed in publico psallebat. Quin & Cantica ejus sacra
quæ composuit, Ecclesia etiam nunc usurpat. Vir demissæ &
rare sanctimonie, cui Deus etiam miraculo attestatus est:
cum Avallonem urbem, eo obsidente, muri sponte corruerunt,
ipso interea laudes hymnòsque, cum Sacerdotibus in Taber-
naculo concinente.

Nondum Robertus obierat, cum Rudolphus
 Tertius, Burgundiæ Transjuranæ Rex, cogno-
 mento Ignavus, liberisq; destitutus; diadema
 Regniq; insignia, legavit Imperatori Conrado,
 Franconia antea Duci, & ob id Salico dicto: quæ Wippo.
 perinde insignia, per Seligerum Conrado allata
 sunt. Id ægrè ferens Odo, filius sororis Rudolphi,
 Burgundiæ Regnum invasit. Verùm in eandem,
 bis cum exercitu Conradus profectus, Odonem,
 loca præcipua munientem pepulit, sibiq; omnia
 Genevam usque subjecit: ubi ab Heriberto Ar- Calvis.
 chiepiscopo Mediolanensi, ac ceteris Italiae ac
 Burgundiæ Principibus, honorificè susceptus, Rex
 inauguratus est. Ex quo patet Imperij benefi-
 cium, Burgundiam fuisse. Hic est Conradus, qui
 Spi-

Spiram extulit, conditâque Basilicâ, Sepulturam perpetuam Imperatorum fecit.

Anno

1033.

Fragm.
Floriac.

Henricum Roberti filium, ætatis prærogativa, Patrîsque voluntas in regnum evexit: Mater alióquin Constantia, Roberrum præfererat, quem Burgundiæ Ducem, Pater fecerat.

Odonis Carnotensis Comitis filios, Thetbaldum & Stephanum rebelles domuit, per Gotfredum Andegavensium Comitem: cui, operæ & industriæ navatæ præmium, Turonorum civitas fuit.

Anno

1047.

Nortmannos deinde, nuperam in Gallia gentem, qui Guilielmi, Richardi Ducis filij, etsi illegitimi, postea tamen Anglorum Regis, Principatum subire detrectabant, tutelâ susceptâ, adeò memorabili prælio coërcuit; ut cum tribus millibus, triginta millium exercitum eorum fuderit, Anno circiter M. XLVII. Vnde contigit, ut Guilielmi restituti, partim odio, partim cladis illatæ pudore, nonnulli Normannorum Principes, sedes in Italia quæsitum ierint, Græcisque debellatis, in Apulia repererint.

Sigcb.

Eâdem circiter tempestate, Berengarius Andegavensis Archidiaconus, infamis auctor hæresis, quæ Christi Corpus reipsa, sanctissimo Eucharistiæ Sacramento contineri negat; Gallico nomi-

ni

ni dedecus asperfit : quam , primus omnium infir- Anno
1051.
gni epistolâ , ad Henricum Regem scriptâ , Theoduinus Leodiensis Episcopus è Præposito S. Donatiani Brugis ; non Durandus (uti voluerunt hactenus nonnulli) confutavit.

Moritur Henricus Vitriaci , octavo & vigesimo Regni sui anno , relictis filiis Philippo successore , & Hugone Veromandiæ Comite. Sed quia nondum eâ ætate Philippus erat , ut Regni negotia moderari posset ; Balduinum Flandriæ Comitem tutorem accepit : eâ lege , ut si infantes absque heredibus mori contingeret ; ipse Balduinus Francorum Rex esset , ex parte uxoris suæ , quæ Amita eorum erat , inquit *Vetus Flandriæ Chronicum*. Anno
1060.

Chron.
Eland.
Ex quo patet iterum , per Salicam , à Regni successione , feminas olim exclusas haud fuisse.

Hic est Balduinus , qui Collegium Canonico- Harlebe-
ca.
rum Harlebecæ fundavit , mox à Philippo Rege confirmatum , Diplomate Parisiis edito : nec non Alexandro Papa II.

Phillippus , annorum amorumque maturus , sed morum lubricus , Bertham conjugem quam legitimè duxerat , abjicere ausus , vix monitis minisque Ecclesiasticis flecti potuit , ut in thalamum reduceret. Fatigatus etiam , crebrâ suorum Principum rebellione , plurimis maximisque cladibus Sigeb.
Seiffel.

Regnum populúmque involuit : ut ea caussa fuerit, cur filium Ludovicum, in partem Regni curarúmque assumeret.

LIBER QUINTVS.

BREVIARIVM.

PER id tempus, cum omnis generis mortales, magno numero peregrinationem, ad loca sancta instituerent; Urbanus Pontifex, indicto Claromontensi Concilio, auctore Petro Eremita, Principes Christianos, ad sacram expeditionem, cohortatur. Godefridus Boloniensis, in Gallo-Brabantia prope Genapiam natus; ad eam promptus in primis fuit. Vendito quippe Ducatu Bulloniensi, emente Otberto Episcopo Leodiensi, peditum sexcenta millia, & centum Equitum conscripsit: quibus tandem Hierosolymam expugnat, & jusque primus Rex declaratur. Subinde Godefridus Barbatius, Lotharingæ inferioris Ducatum adipiscitur, beneficio Henrici quinti Imperatoris. Eo itaque tempore Ducatus Brabantia, sed & Limburgi, nati sunt. Ac licet ij Duces, primitus dicti sunt Lotharingæ, imò etiam Comites Lovaniæ, ab ea Dynastia, quæ Lotharingiâ continebatur, atque etiam Comites Brachbintenses, obtinuit tamen postrema nomenclatio, paullulù mitigato vocabulo, ut etiamnum vocentur Duces Lotharingæ & Brabantia. Secundum hæc, Philippus Rex Francorum obiit: vivebatque tum Mathildis Italiæ & Antuerpiæ Marchionissa: quæ inter alia Sedi Apostolicæ legavit, Tusciæ & Liguriæ partem eam, cum Ferrara aliisque Urbibus, quæ Patrimonium S. Petri, hodièque appellantur. Philippo, Ludovicus successit, Crassus appellatus: qui cum Episcopus Remensem, invisum haberet; Aureliæ consecratus est ab Archiepiscopo Senonum: quod factum, Ivo Carnotensis defendit. Ætatem & vires, edomandis Regni Comitibus attrivit: adhæc conplura bella foris gessit: hostem denique domesticum habuit, Philippum Nothum suum. Crassum, Ludovicus Junior excepit, ejus nominis Septimus. Cum conjugè Eleonora, Guilielmi Aquitania Ducis filia, Pictaviam & Aquitaniam, dotales habuit: quæ cum postea à Ludovico reduce à bello sacro, repudiata, nupsisset Henrico Normanniæ Duci, qui demum regnavit in Anglia; post plura indegnata bella, jus in Aquitaniam, Anglis reliquit. Guilielmus Eleo-

DECADIS SECVNDÆ LIB. V. 125

noxe pater, is est, quem schisma inter Anacletum & Innocentium
 Secundum pertinacius foventem; S. Bernardus ad meliorem men-
 tem reduxit. Vitam ejus & mortem, Sagerius & Theobaldus,
 cortanei Gulielmo licet, diversimodè scripserunt. Ceterum Lu-
 dovicus, præter repudium uxorium, Gallorum Regum proprium,
 habuit & alterum, intestina cum Principibus dissidia. Ante mor-
 tem, filium Philippum, coronari jussit, qui Flandrorum Comitem,
 Veromandiâ exiit, quam per uxorem adierat. Non tamen ob id,
 desit Flandriæ Comes, qui liberis carebat, Isabellam, suam ex
 sorore nepsem, Philippo despondere; cum dote Flandriæ Occi-
 due, id est à Fossa nova, usque ad fines Picardorum. Hisce nuptiis,
 uti jactitabant Galli, ad suos Reges, rediisse sanguinem Caroli
 Magni; ita impleta est prodigiola Philippi, tertio à nativitate die,
 loquela, hisce verbis: *Evacuate mihi domum.* Ex illa Flandriæ parte,
 erigit Phi ippus Comitatum Artesie, quem filio suo Ludovico
 dedit, quique postliminiò rediit ad Flandros. Philippus, Richar-
 do Rege Angliæ absente, Normanniâ arroderè incipit: Mortuo
 denique; per connubium Ludovici cum Blancha, acquirit, unâ
 cum Pictonibus, Turonibus, Andibus & Aquitanis. Quamobrem
 Eleonora, Gulielmi filia, animi dolore moritur. Ioannes Angliæ
 Rex, frater Richardi & successor, ab Innocentio III. sacris & re-
 gno arcetur, quod tum Philippus occupare nititur: qui paulò
 antè Reginaldum Comitatu Boloniensi deiecerat, quem Reginaldus
 adierat jure uxorio. His de causis, cum Ferdinandus Comes Flan-
 driæ (de quo pariter Philippus citeriorem Flandriam tulerat) ab
 eo alienior esset; Flandris Philippus bellum movet: sed Anglorum
 auxiliis, cedere compellitur. Anno tamen sequente rediens, & eum
 contra Ortho Imperator; commissò apud Bovinas prælio, victor
 evadit: neque ad Comitatum suum Reginaldus rediit. Contra
 Ioannem etiam Angliæ Regem, novis difficultatibus intricatum;
 Proceres Anglorum Ludovicum, Philippi filium, cui Blancha, nep-
 tis Ioannis, nupserat, Regem sibi statuunt: moxque mortuo Ioan-
 ne, destituunt, assumpto Henrico Ioannis filio, cui Normanniâ,
 aliâque repetenti, Philippus negavit. Repudiavit & Philippus alte-
 ram conjugem, neque recepit, quàm Interdicto compulsus, Eccle-
 siasticis interim, malè tractatis. Dicitur Conquisitor sive Augustus,
 quòd Monarchiam mirificè auxisset, obliterato cognomine Adeo-
 dati, quod prius gesserat; quia decrepito patri natus erat: moritur,
 succedente filio Ludovico, qui Rupellâ, aliisque cis Garunnam
 oppidis expugnatis, citeriore omni Aquitaniâ, Anglos expulit.
 Condito testamento, Robertum minorem filium, donat Comitatu
 Arrebatensi: & ab expeditione Albigenâ rediens, decessit in
 Arvernis, tertio Regni anno.

Anno
1064.

PER id tempus, sanctorum locorum, quæ pedibus suis Salvator in terris pressit, veneratio & cultus, innumeros ex Occidente mortales, ad peregrinandum attraxit. Autumnali tempore Sigefridus Moguntinus, Gunderus Bambergensis, Ottho Ratisponensis, & Guilielmus Ultrajectensis Episcopi, & alij plurimi, ad septem hominum millia, Hierosolymam profecti sunt.

Tyrius.

Eâ devotione non continuante tantummodò, sed etiam crescente; apud Clarum-montem Arvernix oppidum, Urbanus tandem Pontifex Synodum coëgit, in qua, ad sacram in Palæstinam expeditionem, Christianos præsertim Principes, Petro Eremita auctore, hortatus est. Neque sine fructu, votum Pontificis & hortamentum fuit. Ad sacrum enim bellum, non minori alacritate Principes, quàm ad iter Hierosolymitanum sese populi accinxerunt.

Chron.
Belgic.

Eos inter Godefridus, Eustatij Boloniensis Comititis, & Idæ sororis Godefridi Gibbosi Lotharingix inferioris Ducis filius, in Baseio Vico Gallo-Brabantix prope Genapiam natus & educatus: cui avunculi Ducatum, unà cum Marchionatu Antuerpiensi, Henricus IV. Imperator, Conrado filio ad Italiæ regnum evecto, attribue-
rat;

rat; acerrimus promptissimûsque extitit.

Nam ut serîo id se agere monstraret, Ducatum Bullonij, quem avunculi morte adierat, in confiniis hodie Registeti & Ducatus Luxemburgensis situm, emente Otberto Episcopo Leodiensi vendidit, mille trecentis argenti besibus, & tribus auri. Quam summam, uti in delectus militares, Godefridus expendit, cum sexcentis peditum millibus, & centum equitum, in Hierosolyma profectus; ita ad securitatem Leodiensis Ecclesiæ subditorum, in quos, eâ parte finitimi, quotidianas, incursiones & prædas agebant, ex omnibus Diocesios suæ Templis, auro, argento, gemmis, aliisque decoribus detractis; eandem Otbertus Episcopus corrasit: minore sanè emtor gloriâ, quàm venditor, ut tum vulgò jactatum est.

Hæc Anno M. xcvi. gesta sunt, quando trienio post, laboribus infinitis exactis, Iulij decima quintâ die, Feriâ sextâ, horâ circiter diei nonâ, Hierosolymam expugnavit, omniumque suffragiis, primus Rex, Godefridus electus est.

Anno
1096.

Mox Godefridus Barbatus, Comes Lovanien-
sis, Henrici III. frater, beneficio Henrici V. Imperatoris, cujus partes, ut simile vero est, contra Henricum IV. patrem schismaticum, secutus fuerat, exauctorato Henrico Limburgense, Valera-

Anno
1106.
Mirase.

lra-

Braban-
tiæ Duca-
eus.

lerami I. filio; Lotharingiæ inferioris Ducatum, adeptus, ad posteros suos, unà cum Marchionatu Antuerpiensi, transmisit. Eo perinde tempore, Ducatus Brabantiæ & Limburgi, veluti enati sunt: cum sub ditione Romani Imperij, per Germaniam superiorem & inferiorem, pauci hactenus Duces extitissent.

Mir.
Vred.

Et licet tum dicti sint Lotharingiæ Duces, Comitèsque Lovaniæ, sive Brachbantenses, ab ea videlicet Dynastia, quæ Lotharingiæ terminis continebatur: obque eandem causam, hunc titulum posteriorem, sæpiùs quoque omiserint, ut ex Diplomatis patet; attamen Godefridi successores, non Comites Lovaniæ solùm, sed & Duces ejusdem se dixerunt, imò & Duces Brachbantenses: quæ denique nomenclatio, mitigato paululùm vocabulo permansit, ut in hodiernum usque; Duces Lotharingiæ & Brabantiæ, vocentur.

Biennio post, incidit Philippi Regis mors, tertio Kal. Augusti, regnavitque Annis quadraginta novem, propter Ligerim in Floriacensi Monasterio sepultus.

Domniz,
Leo
Ostiens.

Vivebat eâ tempestate Mathildis, Italiæ & Antuerpiæ Marchionissa, Godefridi Gibbosi Lotharingiæ Ducis, & Marchionis Antuerpiensis vidua, virilis animi Heroïna: quæque non solùm

pro

DECADIS SECVNDÆ LIB. V. 129
pro Romanis Pontificibus, contra Henricum IV.
Imperatorem, arma cepit; verùm etiam magnam
Tusciæ & Liguriæ partem, cum Ferraria, aliisque
Italiæ urbibus, D. Petro legavit, quæ in hunc
usque diem S. Petri Patrimonium appellantur: ut
perinde pauca vel nulla sint bona, quæ Gallis Re-
gibus Ecclesia imputet, sed Francis pœnè omnia,
atque huic Mathildi.

Philippo, successit filius Ludovicus, cogno-
mento Crassus, qui annis triginta regnavit: sacra-
tus Aureliani à Gilberto Senonum Archiepisco-
po, adstantibus ejus Provinciæ Pontificibus. Cùm
enim Rodolphus Viridis, contra mentem Crassi Aimoine
Pontifex Remensis electus fuisset; noluit in visi-
hominis dexterâ consecrari, tamquam id esset
alienum à Regia magnitudine, & Regni primor-
diis inauspicatum. Exstat Ivonis Carnotensis Emil.
apologia, id factum vindicantis ab incusatione
Ecclesiæ Remensis, defendentisque veterum Re-
gum exemplis, qui neque benedicente, neque co-
ronante Remensi Pontifice, ab aliarum civitatum
Pontificibus sacriati, Regnùmque auspicati fuis-
sent. Vbi denique contendit, unius civitatis Bel-
gicæ angustiis, non contineri jus coronandi Re-
gis, qui Celtis etiam Aquitanisque imperaret.

Nihilo tamen felicius, quàm pater Philippus

R

re-

Sciff. regnavit. Ætatem & vires suas ac Regni, edomandis Comitibus Campaniæ, Arvernæ, Aquitaniæ, Flandriæque attrivit. Gessit & foris bella, in Normannia, Anglia, Germania: utque haud sufficerent externi vicinique hostes, etiam domesticum habuit, Philippum Nothum, qui & ipse, pro inquiete & indole Gallica, impia in patrem arma strinxit.

Anno
1137.

Neubrig.

Post hunc, Ludovicus Junior dictus fuit, & ejus nominis Septimus, Anno m. c. xxxvii. qui Guilielmi, Pictavorum Comitis & Aquitaniæ Ducis, filiam Eleonoram, conjugem habuit, & duos hōscē Principatus, quos dixi dotales.

ager.

Is Guilielmus est, quem schisma inter Anacletum & Innocentium II. pertinaciū foventem, S. Bernardus Anno m. c. xxxv. ad mentem meliorem redixit. Eum quidem sub initium Ludovici Junioris, cū esset Compostellam devotio- nis ergo profectus, ibidem obiisse, & sepulturæ traditum, Sugerius, ejus temporis auctor scribit; verū non esse tunc defunctum, sed id ex composito factum, ut tantò securiū poenitentiam pro veteribus culpis, procul à suis Guilielmus ageret, verosimiliū est. Hoc enim tum Herosolymis præstitit primū, tum demū in Italia sine perfecto consummavit. Quapropter magis ad Theo-
bal-

baldum accedo Archiepiscopum Cantuariensem, Theobal.
 & Guilielmi pariter cœtaneum, qui modum
 emendationis ipsius ac pœnitentiæ, & seriùs quàm
 alij, mortem descripsit.

Ceterùm Ludovicus Iunior, à bello sacro redux,
 ubi magno exercitù, Græcorum perfidiâ potiùs,
 quàm Saracenorum vi, parum profecit; Eleono-
 ram conjugem repudiavit, sibi que Alphonsi sep-
 timi Regis Hispaniæ filiam junxit, quam Mariam
 alij, alij Beatricem, alij Constantiam, nominant.
 Quamobrem cum Eleonora, Henrico Norman-
 niæ Duci, & Andegavensium Comiti, qui post
 Stephanum regnavit in Anglia, nupsisset; atro-
 cissimi belli, quod super possessione Aquitaniæ,
 Francos inter & Anglos fuit, Anno M. C. LVI. Anno
1156.
 causam dedit. Id tamen sexennio finito compo-
 nitur, Margaritâ Ludovici filiâ, Henrici filio de-
 sponsâ. Atque hinc, cum Normannia, Aquita-
 niam Angli tenuerunt, aut liquidum sibi in eam
 jus vindicarunt.

Vei verò uxoris repudium, quod Francorum
 Regum, proprium & peculiare, tantum non fuit,
 non absque altero gemello foret; accessit & Prin- Sciffel;
 cipum rebellio, Arvernæ & Catalaunensis, qui-
 buscum bella gerere cõpulsus est. Cùmque Hen-
 ricum filium, tumidæ indolis adolescentem, Hen-

Ludo:
Polyd. ricus Angliæ Rex, sceptri consortem fecisset, cui Margaritam filiam, uti diximus, Ludovicus conubio junxerat; generi, contra patrem Henricum, factionem partésque amplexus, Normanniam Angliamque armis & incursionibus Ludovicus turbavit: donec ad extremum, Numinis potiùs favore quàm viribus, hostium suorum domitor, pacem cum Ludovico & filio, Rex Henricus fecit.

Anno
 1180.

Moritur Ludovicus Parisiis Anno M. C. LXXX. Regni, quadragesimo quarto, cùm ante mortem Philippum filium, coronari jussisset. Is, pessimus Flandriæ Comiti Philippo Alsatio (à quo, arbitro Christianæ initiationis, nomen gerebat) vicinus fuit. Cùm enim Elizabetham, Rudolphi Comitis Veromanduorum filiam, Philippus Alsatus duxisset, jamque esset jure uxorio Veromanduorum Comes; mortuâ Elizabethâ Anno M. C. LXXXII. Gallus Alsatio, Veromandiam repetens, bellum indixit. Partes illius sequebantur Henricus Anglorum Rex, & Richardus Aquitaniæ Dux: hujus, Balduinus Hânoniæ Comes, Hugo Comes S. Paulli, Iacobus Avennensis & Hugo Oysiacus.

Anno
 1180.

Erat ea controversia habitura funestos exitus, nî Alsatus, cùm nullam ex Elizabetha prolem sustulisset; Comitatum Veromandiæ
 &

& Ambiani, cedere Galliarum Regi, quam conflagrare maluisset: eodem tamen potiturus, dum vixerit.

Id factum Anno M. C. LXXXV. ut non ideo tantum ostenderit, fuisse se Gallis nimium addictum; verum etiam, quod cum Isabellam Balduini Hannoniensis Comitis, ex Margarita sorore filiam ac neptem suam, Philippo despondisset; Flandriam occidentalem, Audomaropolin videlicet, Aeriam, Atrebatum, Bapalmas, Comitatum Hesiensium, Lensensem, Homagium Bologniam, S. Pauli, Ghisnensem & Lilerensem, id est à Fossa nova totam, usque ad fines Picardorum, dotis loco dederit, approbante Balduino Flandriarum Comite, qui Philippo Alsatio apud Aconem Palaestinae mortuo, successit. Id verò omne quod diximus, Flandriarum olim accensebatur, quam Carolus Calvus cum filia Iuditha, Balduino ferreo Flandriarum Comiti, attribuerat.

Hiscè Isabellæ cum Philippo nuptiis, Caroli Magni sanguinem, per Ermengardem videlicet Caroli Lotharingi filiam, conjugemque Alberti Comitis Namurcensis, ad Reges suos rediisse, Galli gloriati sunt: Flandri verò, prodigiosam loquelam, quam post tertium à nativitate diem Philippus emiserat, his verbis: *Evacuate mihi domum;* Marchant. hoc Flandriarum suarum divortium significasse, memoriarum prodiderunt.

Belcar.
Frey.

Simile videlicet prodigium, quod de Capeto, Galli referunt, eo ludi genere puerulum fuisse delectatum, quo Principum liberis, detrahere pileum sive capitium, solebat: ut ostenderet equidem ipso omine, Pipinæ familiæ Regibus, aliquando se Diadema, ablaturum.

Anno
1198.

Atqui ex hac Flandriæ parte, Philippus, Anno M. CXCVIII. Comitatum Artesiæ erexit, deditque filio suo Ludovico, qui primus Artesiæ Comes fuit, ac deinde Rex Galliæ, & pater S. Ludovici: sed qui Comitatus, postliminiò rediit ad Flandros, tempore Ludovici Maleani, ex capite Matris ejusdem, filiæ Philippi Longi Galliæ Regis: postquàm in Gallorum manibus, fuerat annis propè centum septuaginta.

Polyd.

Profectis antea ad bellum sacrum, Gallorum, Anglorumque Regibus, Philippo videlicet & Richardo: dum Richardus, apud Ptolemaidam fulminat; Philippus ab expeditione redux, Gisorsio, armis occupato, arrodere Normanniam cepit. Haud dubiè, cupiditatem altiùs intulisset; nì Richardus, multâ calamitate pressus, ad solum soliumque tandem Anglicum, è captivitate Ducis Austriæ primùm, ac deinde Imperatoris, rediisset.

Post itaque Richardi mortem, ignaviâ Ioannis,
nis,

nis, fratris Richardi & successoris; latius, etsi nondum totam Normanniam, Philippus Gallie Coronæ adjunxit, per connubium filij sui Ludovici, cum Blancha, Alphonsi Octavi Regis Hispaniæ filia, & Ioannis ex sorore nepte, qui dotem inde Blanchæ decêdit.

Arthurō denique mortuo, quem Regni Angliæ heredem, Richardus scripserat, ex fratre videlicet Gotofredo nepotem, & Philippus, contra Ioannem in tutelam acceperat: cùm ejus mortis Ioannes accusaretur, & citatus, non comparuisset; causâ eum cecidisse: atque omnium ditionum proprietatem, quas uti beneficiarius tenebat, ad se rediisse, Philippus edixit.

Mox perinde Normanniam invadit; quam, cùm summâ inertîâ, Ioannes desereret, neque Anno
1204 ullis ex Anglia suppetiis animaret; cum Rotomago, aliisque oppidis, tota ad Philippum defecit: porrò sequentibus Pictonibus, Turonibus, Andibus, & Aquitanis.

Quamobrem Eleonora, Guilielmi Aquitaniæ Ducis & Pictavorum Comitæ, de quo dixi, filia, Henrici Secundi Regis Anglorum conjux, mater Richardi & Ioannis, Arthuri & Blanchæ avia, mulier longè prudentissima, mœröre potius animi, quam morbo consumta; sub id tēpus exspiravit.

Exinde Ioannes Angliæ Rex, graviter apud Pontificem Innocentium Tertium, offendit. In caussa erat Archiepiscopatus Cantuariensis, quem ita Ioanni Nordovicensi conferri volebat, ut planè negaret admittere Stephanum Cardinalem S. Chryfogoni, quem, in disceptatione inter Ioannem Nordovicensem & Reginaldum, Pontifex Archiepiscopum dixerat.

Cùm itaque Regis Ioannis obstinatio, in Cleri Anglici injuriam & contumeliam erumperet, neque monitionibus emendaretur; primùm anathemate ab Innocentio percussus est: cùmque in malitia perstaret; Regno privatus: & facultas Christianis Principibus data; armis istud vindicandi.

In id incumbente Philippo Gallo, Ioannes resipuit, cumque Innocentio reconciliatus est.

Priusquàm hæc fierent, Reginaldus Comes Dommartini, qui ductâ in uxorem Idâ, filiâ Matthæi Alsatij, Philippi fratris, & Mariæ Comitissæ Boloniensis, jure conjugis, Boloniensis Comes erat, à Philippo dejectus; ad extera vicinâque, Anglorum & Flandrorum auxilia, respexit.

Ferdinandus enim Lusitaniæ Regis filius, non ita pridem, ipsius Philippi inter alios ope, per
Ioan-

Ioannam Constantinopolitanam conjugem, Comes Flandriæ effectus; non obscure Philippo indignabatur, propter Flandriæ partem citeriorem, quam vi factâ occupaverat. Polyã.
Æmil.

Et quoniam nihilum obstante, Ioannis Anglorum Regis resipiscentiâ, Philippus spe votoque Angliam devorabat: Ferdinandus autem, id eius consilium approbare nollet, dicens: *Prius esse restituendum cuique suum, & justitiam colendam; quam peregrè leges pietatis dandas*: neque ad statum diem adisset; paratum quem habebat exercitum, ne temporis & expensarum jacturam faceret, Philippus in Flandriam flexit: ut videlicet, domito prius Ferdinando; mox in Anglos, victoriam transferret.

Classem itaque, quæ in ostio Sequanæ, eatenus steterat, Damnum adduxit: unde emissis equitibus, Castetum & Ipras capit: Brugasque cum Gandavo, simul obsidet.

Ferdinando, Anglus subvenit: à cujus Ducibus discerpta Philippi classis: & ipse, sublatâ Bruggensium & Gandensium oblidione; in Galliam repedare festinavit.

Hâc occasione, Tornacum, Ferdinandus, quod in tutelam suam Philippus acceperat, invasit. Id, cum vere proximo, post alia in vicino op-

1309
1314
pida, Philippus recepisset: Ottho Imperator, Ioannis Regis Angliæ nepos, & Henrici Ducis Brabantiaë gener; infinitis propè numeris, Reginaldo & Ferdinando suppetias venit: ut eâdem videlicet operâ, avunculo Ioanni, liberum in Normanniam aditum, aperiret.

Anno
1314.

Prælium committitur, æstate Anni M. CC. XIV. prope Bovinas, vicum, haud procul à Tornaco distantem: in quo, memorabili clade, prostrato Otthone cum suis: capto Ferdinando, & Reginaldo, omnis hunc recuperandi Comitatus spes, deseruit: Philippo Rege, memoriam Victoria, excitato istius nominis, ad Silvanectum Cœnobio, prorogante ad posteros.

Hoc successu rerum, etsi Ioannes Anglus, cesarit à repetenda Normannia: imò inducias cum Philippo pepigerit ad quinquennium; attamen in turbas iterum, cum Proceribus suis adductus, quòd veteres leges reducere, novis sublatis, moraretur; eò diffidia evaserunt, ut Ludovicum Philippi filium, cui Blancha nupserat, Ioannis Angli ex sorore neptis, ut dixi, Anglorum Principes, sibi Regem postularent:

Polyd.

Et quamquam ne id fieret, Pontifex ad Philippum misisset; ipse tamen potiundæ Angliæ cupiditate flagrans, plura caussabatur, ob quæ
cen-

DECADIS SECUNDÆ LIB. V. 139
censeret Ioannem, haud legitimum Anglorum
Regem esse.

In summa, Ludovicus in Angliam trajecit, &
Londini, Rex salutatus est. Verumtamen fato,
an animi dolore, incertum, cum Ioannes exspi- Emil.
rasset; Angliæ Proceres, Henrico ejus filio æquo-
res, Ludovicum deseruere: qui acceptâ non con-
temmandâ vi auri domum regressus, obsides An-
glorum, jubente Pontifice reddidit.

Iam & Henricus Regno initiatus, à Philippo Polyd.
repetiit, quæcumque patri Ioanni ablata fuerant.
Atqui respondit: *Neque repetenda, neque restituenda,
quæ jure belli parata sunt.*

Repudiavit Philippus, & conjugem suam An-
sebertam: neque in thorum recipere voluit, quàm
à Pontifice compulsus, qui hanc ob causam, Re-
gno sacris interdixit. Sed antequam Philippus pa- Seiffell.
rêret; Ecclesiasticos Antistites, qui edicto Ponti-
ficio mox obtemperarant; variè, & fuso etiam
sanguine vexavit: etsi culpam hanc redemerit
priusquam moreretur, argentariâ liberalitate,
quam in Ecclesias, aliâque loca pia, copiosè ef-
fudit.

Moritur Anno M. CC. XXIII. Regni paullò mi- An. 1223.
nus quadragesimo & tertio, primum Adeodatus
dictus, quod precibus eum atque obsecrationi-

bus è tertia demùm conjuge , vetus & vietus pater sustuliffet. Mox Conquisitor (quod agnomen, in Augusti, per adulationem, Paull. Æmilius vertit) tamquam Monarchiæ Gallicæ , è Gallica Capeti stirpe, summus, uti vidimus, ampliatur.

Successit Ludovicus Octavus, qui sequente ab obitu patris Anno, antequam Henricus Anglus, primordia sua fulsiffet, Rupellâ : aliisque cis Garumnam oppidis expugnatis, citeriore omni Aquitaniâ, Anglos expulit.

Condito porrò testamento, (quod ratum postea S. Ludovicus habuit) filio suo juniori Roberto, terram Atrebatensij, id est Atrebatum, Audomarum, Aëriam, Hefdinium, Bâpalmas & Lensium, pro parte hereditatis assignavit : & ab expeditione Albigenfi, paullò post rediens, in Arvernif, apud Montempensierium, moritur, 8. Novembris Anno M. C. C. XXVI.

Anno
1226.

LIBER SEXTVS.

BREVIARIVM.

LUDOVICO admodum adolescente Rege coronato, Blancha Regina mater, bellum contra Albigenfes instaurat : eo successu, ut Raimondus partium princeps, hæresi ejuratâ arma deponeret, filiâque Alphonfo Regis fratri desponderet, cum dote Comitatus Tholosani. Quod etsi gnauitatis in Blancha, luculentum argumentum esset : eam tamen ut exteram, adeò inuisam Galli habuerunt, ut & Regem capere conati sint, & Regni administrationem ad

DECADIS SECVNDÆ LIB. VI. 141

ad se rapere: imò Couciaci Dominum, præter Salicam legem, Regni folio inferre. Sed & eam conspirationem Blanca detexit ac destruxit: & Britannia Ducem eo usque domuit, ut Britanniam Gallic beneficium, faceri debuerit, adempto Andium Comitatu. Hunc, Ducatus titulo auctum, cum Ludovicus Rex, fratri suo Alphonso dedisset; adeò efferbuit Hugonis Marchia Comitissæ uxor, ut quia nolebat maritum suum Alphonso sacramentum dicere; Regem quâ vi, quâ veneno, quòd fratrem Ducem fecisset, tollere è medio voluerit. Quorum neutro succedente; Hugo Comes, uxoris consiliis, insuper habitis, veniam à Rege obtinuit. Per id tempus, orto cives inter & Academicos Parisiis tumultu; magno studentium numero Academia diminuta est: & Religiosi quidam, turbatarum Scholarum occasione usi, in Gradus Academicos, quos sprevisse videbantur, caute irrepserunt: quod dum Guilielmus à S. Amore prohibere animosè satagit; repressus à Pontifice est, Religiosorum patrociniū suscipiente. Subinde ad Regnum utriusque Sicilia, Galli pervenerunt. Cum enim à Normanois in Suevos, id Regnum a ita venisset, Frederico Secundo mortuo, Conradus filius, istuc è Germania adductus, cum Neapolin occupasset, veneno periit, à Manfredus propinato, Conradino post se herede relicto. Hunc, dum Manfredus pariter obiisse spargit, Regnum occupat. Eum contra, Pontifices Romani Urbanus & Clemens quartus, Carolum Ludovici Gallorum Regis fratrem, evocant, atque utriusque Sicilia Regem creant. A Carolo, Manfredus prælio vincitur, & occiditur. Inde Carolus, Syriam ambire cœpit, quòd Sicilia nomine, Hierosolymorum Rex esset. Sed obstitit Conradinus, qui avitum Regnum repetebat, quod Pontifices in Carolum transfulerant. Conradinus prælio victus, ad lacum Fucinum, dum fugam init, cum Leopoldo Austriaco capitur: & anno expleto gladio publicè Neapoli, cum Leopoldo subjicitur, Petro Arragonia Rege, nuncupato herede. Id supplicium, & Petrus Rex, & Robertus Flandria Comes, etsi Caroli gener, indignè tulere. Magna tunc per Apuliam & Lucaniam, exercita crudelitas: Carolo, modis omnibus satagente, ut partem sibi Regnum firmaret. In hunc finem, Ludovicum Gallorum Regem inducit, ad expeditionem Africanam: quâ dum Ludovicus susceptâ, Carthagine periturus; Tuncum etiam obsidet. Hic, profluvio extinguitur. Quamobrem, perculsum exercitum, Carolus Sicilia utriusque Rex superveniens, erigit: domitisque Barbaris; tantum tributi nomine imponit, quantum annus Romano Pontifici ex formula debebat. Pro Ludovico, cui Sancti cognomen, Philippus regnavit, auctus morte patris Alphonso, Tholosatum & Pictavorum ditionibus: mox & Vascones domuit, quos Navarraos hodie vocant.

PATERNA Sceptra Infulásque, Ludovicus Nonus exceptit, eodem adhuc Anno, Dominicâ primâ Adventus apud Remos inunctus, cùm decimum-quartum annum ætatis Adolefcens per id tempus attigiffet, vel ut alij, duodecimum.

Bellum sacrum contra Albigenfes, fedos è Manichæi secta olim sepultâ renatos hæreticos, quod sub defuncto Rege instauratum erat, adeò feliciter Blanca (cui summam rerum maritus demandaverat) confecit; ut Raimundus Tholosanus partium princeps, ejuratâ hæresi, arma deposuerit, unicâmq; filiam Ioannam, Alphonso Regis Ludovici fratri, desponderit, cum dote Comitatus Tholosani.

Et quamquam Raimundus, feminæ auspiciis devictus, quantæ fuerit ipsa prudentiæ, animique probaverit; eam tamen quòd mulier, & Hispana exterâque esset, tam invisam Principes Galli habuerunt, ut in itâ conspiratione parum abfuerit, quin capto per insidias Rege, administrationem rerum ad se rapuerint.

Neque id actum fuisset juxta, sed præter Salicæ decreta; quandoquidem Enguerranum Couciaci, Dominum, solio inferre conarentur, non aliâ quàm femininâ linéâ, è Francorum Regibus pro-
gna-

gnatum. Sanè enim Sceptrum, regni insigne, jam sibi Couciacus paraverat.

Verùm & hanc factionem, virilis industriæ femina destruxit: Petrùmque adhæc Britannia Ducem Andiumque Comitem, Comitatu armis erepto, eò compulit, ut Britanniam justum legitimumque Francorum beneficium fateri debuerit. Quamobrem *Maledocti* cognomen ei inditum: eum eruditione majori præstare oportuisset, qui Lutetiæ litteris operam dedisset.

Hâc tempestate compositâ, novam Isabella, uxor Hugonis Comitis Marchiæ excitavit, quæ in caput potissimum vitamque Regis, tametsi à pueritia sancti, cudebatur. Quia Alfonso Piætorum Duci, Regis fratri, mulier superba, quæque veteri titulo Regina vocabatur, nolebat maritum suum Hugonem sacramentum dicere; quâ ferro, quâ veneno, Ludovicum Regem, quia fratrem Ducem fecerat, tollere è medio tentavit. Non succedentibus dolis, Henricum ex Ioanne filium, Angliæ Regem excivit in Gallos; sed eo verso in fugam ac superato, Hugo, non ultra audita uxore, cum Regiæ se fidei committeret, veniam obtinuit.

Imperante hoc Rege, etiam Academiam Parisiensem: Gallorum iniquis graviter concussit.

Cùm enim Scholaſtici ibi nonnulli, pulſatos à civibus ſe quererentur; mox diffluentibus ceteris, ad aliarum Urbium ſcholas, vaſtitas & ſolitudo ſucceſſiſſet; niſi æquè pulchrum Ludovicus exiſtimans artibus ſcientiſque, quàm opibus & potentiâ florere, cives ad officiũ cultũque Doctõrum, diſcipulos ad Gymnaſium revocaſſet. Sed impedire tamen non potuit, ut aliquot Scholaſticorum millia, præmiorum atque emolumentorum ſpe, quæ proponebantur ab Anglo, Oxonium haud emigrarent.

Uſi etiam occasione turbatarum Scholarum, & Magiſtrorum abſentiâ nonnulli, quibus hæcenus ob humilitatis profeſſionem quam fecerant, Graduum Academicorum dignitas, & publica docendi munia, haud optanda videbantur; mutatâ ſententiâ in Gradus Cathedrâſque irrepſerunt: cùmque nullum progrediendi ulterius finem facerent, quin potiùs ad ſequendum, exemplo ſuo, alios Ordines proritarent, (quod abſque incommodo & detrimento ſuo, veteres Magiſtri fieri non videbant poſſe) ad Summum denique Pontificem res devenit: qui Religioſorum ſumto patrocinio, laſſavit primùm adverſariorum animos: cùmque continuatiſ Diplomatis, cœpto inſiſteret; ad extremum fregit. Erat tum inter Aca-
de-

demicos, ferventissimus acerrimusque Guilielmus à S. Amore, qui calamo experiri contra aggressus, tulit, quod non expectaverat, operæ pretium, suorum videlicet voluminum, gravem acerbamque censuram.

Atqui hoc sæculo, uti Regni utriusque Siciliae acceptâ sorte, Gallica felicitas mirificè se extulit; ita pauculos post annos, cum intollerabilis evassisset, inde depulsa, humani generis in hodiernum usque, ludibrium fuit. Haud est de nihilo quod Florus ait: *Difficilius est Provinciam tenere, quam facere: viribus parantur, jure retinentur.* Et Curtius: *Facilius est quedam vincere, quam tueri. Quàm hercle expeditius, manus nostræ rapiunt, quàm tenent.* Operæ pretium est historiam, altius, breviterque repetere.

Lib. 2.
cap. 17.

Lib. 5.

Frederico Secundo, prius utriusque Siciliae Regi, ac deinde Imperatori, Anno M. CC. L. Ferentini in Apulia defuncto; Conradus filius, tum in Imperio, tum Siciliae Regno successit. Post Normannos enim, Saracenis depulsis, rebusque præclarè gestis, Pontificum Romanorum beneficio, in Sicilia Reges; id Regnum Constantia, Guilielmi Boni filia, Henrici VI. conjux, in Suevorum familiam intulerat.

An. 1250.

In Germania Conradus erat, cum Fredericus è vivis excederet. In regnum itaque veniens, id va-

T

riis

riis motibus turbatum offendit. Neapolinque ad Pontificem defecisse: quam Urbem, cum vi non posset, arte cepit, diripiendamque militi concessit. Inde veneno periit, Manfredi Spurij fratris infidiis, cum tres annos & menses quinque ac dies aliquot regnasset, Conradino filio, qui adhuc puer in Suevia educabatur, herede relicto.

Manfredus interea fiduciarius regni possessor, donec Conradinus adolesceret, conficto & procurato de morte ejusdem rumore, post biennium utriusque Siciliae regnum invadit. Id ægrè ferentes Urbanus IV. & post eum Clemens IV. Romani Pontifices, ab eo videlicet qui Nothus erat, Siciliae regna occupari, totamque Italiam in partes discindi; Carolum, Ludovici Gallorum Regis fratrem Andiumque Ducem, certis ei legibus tradito regno, Manfredo adversarium excitarunt.

A Carolo, Manfredus prælio ad Beneventum victus, & in acie Flandrorum, cui Robertus Comes præerat, occisus est, cum annos undecim regnasset: & Carolus regni solium ascendit, cui Romæ antea inauguratus fuerat.

Neque hic stetit Caroli fortuna. Sublato Manfredo, cum utramque sibi Siciliam asseruisset, belli Syriaci consilia agitare cœpit; quod & titulo Regni Siciliae, Hierosolymorum Rex esset. Acce-

Anno
1266.

de-

DECADIS SECUNDÆ LIB. VI. 147
debat Ægyptia clades, cujus ut ignominiam elue- Æmil.
ret, incredibili cupiditate ardebat.

Verum eam cogitationem repente frænavit,
imminens à Conradino tempeſtas: qui compara-
to exercitu, decimoquarto poſt Patris obitum
anno, ad repetenda avita regna, in Italiam venit.

Mirum videri poterat, quòd ſuperſtite legiti-
mo regnorum Siciliæ herede, in Carolum Gal-
lum, Pontifices Romani, ea transferre voluiſſent:
ſed præterquàm quòd eſſent ambo Galli, obver-
ſabatur eorum animis, priſca Francorum obſer-
vantia in Eccleſiam, tametſi regnare in Gallia
deſiſſent. Occurrebant pariter, immitia quorum-
dam Suevorum Principum, ac præſertim Frederi-
corum imperia, è quibus originem Conradinus
educebat. Sed non diſputo, utrùm idcirco jure vel
injuriâ Conradinum Pontifices excluſerint: ſatis
eſt indicaffe.

Conradinus itaque, viribus quas undequaque
corrudere poterat, ſuccinctus: cujus nomine Fre-
dericus Hiſpanus, Siciliam totam, Meſſanâ, Sira-
cuſis, & Panormo exceptis, jam ſubegerat, Nea-
polin contendit. Obviam ei fit Carolus, apud La-
cum Fucinum, ſic per induſtriam inſtructâ acie,
ut ſi primo conflictu, prælium, uti contigit, amit-
teret, ultimo reſtaurare poſſet: ubi, dum pugnâ

commisâ, victores se Suevi existimant, Carolùmque esse interremtum; ad prædam spoliâque conversi, à superveniente Carolo contriti sunt.

Anno
1268.

Id ubi Conradinus advertit, custodibus destitutus, cum Frederico Austrio, aliisque primoribus, in fuga præsidium quæsivit: quod sanè reperisset; nisi indicio annuli proditus, quem ad cibos emendos, per nautam miserat in oppidum Asturam, cum se mari credidissent, ab insequentibus captus, demùm in Caroli potestatem venisset.

Quibusdam captivis, mox supplicio capitis affectis, Conradinus & Fredericus, in vincula Neapoli, anno integro, coniecti sunt. Habitis interea consiliis, eò tandem res devenit, *Vt in Conradini morte, sola vitæ spes, Carolo superesset.* Quæ immanitas, etsi melioribus è nobilitate Gallica displiceret: imò Robertus Flandriæ Comes, Caroli gener, clarè detestaretur; ea tamen sententia vicit, quam etiam Bohemus Odoacer, ne quando quæ ipse Austriis abstulerat, à se repererentur, urfit.

Septimo itaque Kalendas Novembris, post unius anni carceres, primùm Fredericus Austrius, ultimus Austriæ è familia Leopoldi Dux: ac deinde Conradinus, postremus & ipse Suevicæ stirpis Princeps, cum priùs Petrum Arragonium, publi-

blicè Regni heredem nuncupasset : aliique, in foro Neapoli, partim gladio percussi sunt, partim laqueo strangulati, coram infinita multitudine ipsoque Carolo inspectante. Carnifex mox cæsus, ne se fuisse regium sanguinem, vanus umquàm gloriaretur.

Talis exitus Conradini fuit, unaque Imperij nobilissimæ Suevorum familiæ, quæ jam inde à Clodoveis Carolisque, Francorum in Gallia Regibus, multos Imperatores, Reges, Ducésque produxerat. Quapropter damnata etiam per id tempus fuit, hæc Caroli, in Principem minoris ætatis crudelitas. Victoriâ partâ, gladius ponendus erat, non commaculandus sanguine, Christiano præsertim & Principum. Cur non didicit Collenut. clementiam vel ab infidelibus? Saraceni, cùm Carolum, fratremque Ludovicum Regem, qui bellum illis intulerant captivos effecissent; regie tractarunt, atque dimiserunt.

Quare non immeritò Petrus Arragoniæ Rex, scriptis litteris, sic in eum invehitur: *Tu, Nerone neronior, & Saracenis crudelior.* Sed & Robertus Flandriæ Comes, etsi Caroli, ut dixi, gener; tantâ attamen indignatione motus fuit, in illum qui capitalem sententiam, tenuissimæ conditionis homo, adversus tantæ excellentiæ Principem

pronuntiaverat ; ut eum tamquam vitâ indignum , ense confoderit.

Naocl.

Ex eadem Petri Epistola, apud Nauclerum hæc exstant : *Conradinum tu non in prælio , sed inermem nequiter captum, post diuturnum carcerem , post probrosa ludibria, post multas ex eo factas ostentationes ad pompam , contra justitiam & contra Deum , contra omne jus belli, contra consuetudinem priscis moribus approbatam , vitâ immaniter privasti. Huic generi, pro nectare rependens absinthium : ut qui Comitatum Provinciæ cum uxore , de gratia speciali , à Frederico Conradini avo acceperis , fidelitatisque sacramentum illi pro te , heredibusq; tuis præstiteris , &c.*

Itinerar.
Italia.

Aiunt lugubri incognitoque habitu , funestum Conradini supplicium, spectasse tristissimam matrem : eumque locum , qui cruorem amborum Principum hausit , in medio licet , quod superstructum est Sacello , in hodiernum usque diem madere.

Lib. 5.
Histor.
Neap.

Sed omitto recensere, quæ per Apuliam & Lucaniam , partâ recenter victoriâ , ante mortem Conradini gesta sunt , plena sanguinis & crudelitatis , exstantque apud Collenutium , qui testatur perpaucas familias fuisse, quæ fortunas aut cædem suorum, non deploraverint : neque minorem in Sicilia calamitatem , ob incendia , rapinas atque cædes, iisdem de caussis exortas.

Adep-

Adeptum tantâ mole regnum, Carolus firmare statuit. Cùm igitur Anno undeseptuagesimo, ^{Anno 1269.} deliberari in Gallia accepisset, quæ primùm regio Barbarorum tentanda esset; suavit per Oratores suos, ut Carthago peteretur. Afros, Italiæ semper infestos, Siciliam proximo bello pressisse: Siculo regno, simul & Provinciæ Phocensi, formidabiles esse. Regem Siciliæ, eundemque Comittem Provinciæ Phocensis, non posse tutò in ^{Æmil.} Syriam navigare, Regnùmque sacrum repetere, relicto è regione Siciliæ, Italiæ, Provinciæ; illo Barbariæ Africanæ incolumni regno. Cetera pro na virtuti Gallorum fore, illo in potestatem redacto: aut viribus, ne obesse deinceps possit, debilitatis. Quod facillimum factu sit, cum in conspectu propè sit, & brevi navigationis cursu interjecto. Quapropter id rerum suarum respectu, Carolus optabat, firmiùsque sperabat futurum regnum suum, Africanis opibus everfis, quamquàm è longinquo vicinis.

Sanctus Rex, totum nomen Christianum defendendum suscipiebat: ut dum ipse Africam adoriretur; Syriaci Latini, adversus suos destinatos hostes, juvari ope possent: distinerenturque Saracenorum vires, ne alij aliis auxilio forent.

Ad expeditionem itaque comparatis omnibus,

An. 1270.

pactaque cum Anglis pace, eisdemque in belli societatem assumtis, solvit è portu Massiliæ, cum tribus liberis, Philippo, Ioanne, Petro, Kalendis Martiis Anno ejus sæculi septuagesimo, Ludovicus, postquam gubernando Regno, idoneos domi Proceres reliquisset.

Mox expugnata Carthago, obsessumque Tunetum, nobilior per id tempus ipsa Carthagine, Regiæque Vrbs: quæ, dum sexto jam mense obsidentes fatigat, exorta pestilentia, populari Gallos cœpit. Hos inter, filius Regis Ioannes, obiit: quem octavo Kalendas Septembris, sanctus Rex profluvio secutus est.

Æmil.

Gallorum animos luctu percussos, confirmavit mox superveniens, Carolus Siciliæ Rex, cujus commodis potissimum ea expeditio debebatur: qui levibus præliis, superbam fiduciam ostentantes hostes, in justam rursus obsidionem coërcuit. Appulit & Anglica classis: adeò ut ab Anglis, Gallis, Italis, Barbari pressi, certis legibus deditionem facere compulsi sint: quarum erat hæc una, ut quadraginta millia aureorum Siciliæ Regi, quotannis Rex Barbarus numeraret, quantam summam Siculus, Romano Pontifici ex formula debebat.

Philippus Ludovici filius, Audax, dictus, mox
à Pa-

à Patris obitu in Africa salutatus Rex, Anno sequente apud Remos de more coronatus est. Patruï Alphonſi morte, quam ex Africa redux, obiit in Tuscìa, Tholosarium & Piëtavorum Comitatus adivit: ac paullò post Vascones, quos Navarros hodie vocant, expugnatâ Pompeiopoli, ad obsequium reduxit.

LIBER SEPTIMVS.

B R E V I A R I V M.

FREDERICO Imperatore, & Romanis Pontificibus, interea dissidentibus, ortisque inde per Italiam factionibus Guelforum & Gibellinorum, Occidentis Imperium, mirè agitatum est. Frederico etenim, cum Henricum filium, Pontifex promisso diademate opposuisset; filium Fredericus carcere clausit, in quo & obiit. Hinc anathemate innodatus Fredericus permansit, usque ad Innocentium quartum: qui Concilio Lugduni habito, citatum istuc Fredericum (cum adesse non posset ob Italix motus) Regno & Imperio privat. Ei successit Henricus Thuringiæ Comes, quod jussu Pontificis electus esset, *Sacerdotum Rex* dicitur. Hunc contra, Conradus Frederici filius movit. Vincitur Conradus: ipseque post Henricus, dum Ulmam obsidet, pariter cadit, neque pervenit ad Imperij diadema. Hinc eligitur Guilielmus Hollandiæ Comes: in quem rursus Conradus proficiscitur: primum victus, mox victor. Secundum hæc Frederico mortuo, vacat Imperium viginti & amplius annis. Conradus enim, etsi à patre Romanorum Rex actus; res attamen Imperij, non admodum curavit: sed neque Guilielmus: donec tandem Conradus Neapoli mortuo; Guilielmus imperare velle visus est, & Romam pro suscipiendo diademate meditari. Quod dum agit; occumbit in prælio contra Frisones. Inde post biennium vagantibus suffragiis, duo electi Imperatores sunt, Richardus Anglus Cornubiæ Comes, & Alphonſus Castellæ Rex: quorum ille, Aquisgrani coronatur: hic, in Germaniam, numquam advēit. Postquam ergo ambo Cætares, diu disceptassent; ipse demum Richardus factorum poenitens, & auri vacuus, in Angliam rediit.

Interea Conradinum Conradi filium, fata Neapoli occuparunt: ac propter Pontificum & Imperatorum odia, nemo Imperium ambire visus est: etsi Pontifex Carolum Siciliae Regem, Imperij in Italia Vicarium, attributa Etruria creasset. Hac perinde occasione, quisque Principum ut potuit, Provincias & oppida, ab Imperio subduxit. Quae res Gregorium X. quondam Archidiaconum Leodiensem permovit, ut Electores serio eligendi Imperatoris moneret. Quod dum fit, annitentibus tum pro se frustra Alphonso Castellano & Ottocaro Bohemo, eligitur Rudolphus Comes Habsburgicus, ex veteri Francorum prosapia ortus, per Sigebertum Austriae Regem, Aquisgrani coronatus, nihil prius habuit, quam collapsum Germaniae statum, reparare. Vnde nec Romam neque in Aliam profectus, posteros nihilominus potentissimos habuit, nuptiarum magis, quam armorum felicitate.

TRIGINTA circiter ab hinc Annis, Occidentis Imperium, dissidentibus cum Imperatore Frederico Secundo, Pontificibus Romanis: ortaque factione Guelforum qui Pontificum, & Gibellinorum qui partes Imperatoris sequebantur; mirifice agitata est: unaque totus Christianus orbis, vehementer concussus.

Frederico in primis, Henricum filium, quem Imperij consortem pater adsciverat, Pontifex Italicus, promisso diademate opposuerunt: quem Fredericus praecipuum captumque, misit in Apuliam, ubi in carcere extinctus est. Hinc veluti Ecclesiae hostis, anathemate iterum iterumque percussus: cum veniam obtinere non posset, usque ad obitum Gregorij Noni, in eo permansit.

Tantum vero abfuit, ut Gregorij successor Innocentius quartus, qui dum Cardinalis existeret,
Fre-

Frederici suffragator fuerat, mitiùs eum benigni-
 úsque tractaret; ut clanculum cum aliquot Car-
 dinalibus, Lugdunum celebrandi Concilij causâ
 profectus, consensu quotidie suggestu, Frederi-
 cum ad Concilium, ad se defendendum citaret. Collen.
 Legati quos eò miserat, nihilum impetrare potue-
 runt, neque ipse coram adesse, ab itinere, turbis
 Italicis impeditus. Imperio igitur Regnóque pri-
 vatus, Principum Germaniæ, Herbipoli congre-
 gatorum, tumultuariâ electione, successorem ac-
 cepit Henricum Thuringiæ Lantgravium: qui
 mox *Sacerdotum* Rex dictus, quod jussu Pontificis
 electus esset.

Contra hunc, profectus Conradus Frederici
 filius, quem post Henricum filium alterum, de
 quo dixi, Romanorum Regem creaverat; ingen-
 tibus etsi copiis stipatus, commisso iterum ad
 Franco-furtum prælio, devictus est. Haud multò Bzov.
 post, cum Ulmam obsideret; venenatâ sagittâ
 percussus, mortem quoque Henricus Thuringus
 obiit, neque ad Imperij diadema pervénit.

Ita Henrico mortuo, Guilielmus Hollandiæ
 Comes, Ducis Brabantia ex sorore nepos, eodem Goltz.
Lehman.
 agente, designatus Cæsar est. In hunc Conradus
 rursus movens, primò victus, mox victor fuit.
 Verùm Frederico, ad Annum quem suprâ dixi-

mus, videlicet M. CC. L. tandem defuncto; inter regnum Annorum viginti duorum, Imperium habuit. Etsi enim Conradus Frederici filius, pro Imperatore se gesserit, imò & Guilielmus Hollandiæ Comes ut dixi; res attamen Imperij non admodum curarunt, neque ab omnibus agniti sunt.

Bzov. An. 1253. Cùm enim Conradus, avitum Siciliae Regnum sibi vindicans, represso ibidem Manfredò, Neapolin obsidet, murisque discingit; ab Innocentio quarto juxtà cum Patre devotus, exhibito in clystere toxico, è medio excessit.

Lehman. Ex tunc imperitare quidem Guilielmus cœpit, & inaugurationis causâ in Italiam cogitare; sed post biennium dum in Frisios, res novas molientes, cum exercitu proficiscitur, insidiis circumventus, occisus est. Convenientibus igitur, expleto rursus biennio, Franco-furti Electoribus, ac variantibus suffragiis, duo designati sunt Romanorum Reges, Richardus Cornubiæ Comes, Regis Angliæ frater, & Alphonfus Castellæ Rex.

Richardus acceptis Litteris, continuò in Germaniam advolavit, primamque Imperij coronam, Aquisgrami accepit, imponente Episcopo Coloniensi. Inde utrique Cæsari longa dissensio: etsi Alphonfus, interim domesticis suorum seditionibus acriter vexatus, numquam in Germaniam.

niam appulerit. Sed Richardus non diu post, multis in Germania dilapidatis thesauris, in Angliam unde venerat, factorum poenitens, reversus est.

Interea res Siculæ, Conradinum, ut dixi, occupabant: nemoque erat Principum, qui dignum ambitu putaret Imperij diadema. Crediderim in caussa fuisse, Pontificum & Imperatorum implacabile odium, longaque dissidia: tametsi Pontifex curam rerum Augustarum, Sacro-sanctæ potestatis esse contendens; creatum jam Siciliæ Regem Carolum, insuper Vicarium Imperij, Etruriâ attributâ fecerit. Æmil.

Hâc occasione, cum neque invocatus licet Alphonsus adesset; prout quilibet Principum potuit, Provincias & Oppida, ab Imperio subduxit. Quibus aliisque permotus Gregorius decimus, olim Archidiaconus Leodiensis, sub initium adeptæ thiaræ, adeo monuit electores creandi Cæsaris; ut nisi mox id effecissent, præter dignitates suas quas adimebat Electoribus Ecclesiasticis, & anathema quod Principibus minabatur; diceret, *Se creaturum Cæsarem, qui videret ne quid Ecclesia detrimenti, aut periculi Respublica sustineret.*

Cum igitur & Legatos suos, multo auro graves, Franco-furtum Alphonsus misisset, quamquam frustra iterumque eligendus: Ottocarus etiam.

An. 1243. etiam Bohemiæ Princeps, qui oblatum antea Imperium contemserat, instaret; tridui deliberatione transactâ, Rudolphus Comes Habsburgicus electus est: exiguo quidem censu, & angusto Principatu; sed qui generis nobilitatem, ad veteres Francorum Reges referebat.

Lazius.

Heuter.
Piespord.

Atque ita postliminiò rediit Imperium ad Francos: longâ marium serie, ex Merovingiis Principibus, per Sigebertum Austrasiæ Regem, quod Capetinis, nullisque aliis competit; exortos.

Electus, & Aquisgrani coronatus Rudolphus, ad erigendas Germaniæ res, funditùs prope collapsas se accinxit. Quare neque induci potuit, ut in Asiam, nomen sibi facturus transmitteret. Quemadmodum enim, cùm deturbari Siciliæ Regno Pontifex Manfredum veller; Sanctus Ludovicus, novarum opum quærendarum cupiditate, adduci non potuit; ita Rudolphus crebrò usurpabat Philosophicum istud: *Prudentiâ Regnum administrari, tyrannide autem ampliari. Et: Majoris est artis bene imperare, quam ampliare. Denique: Bonus Pastor, suis ovibus adhærebit, eas pascet, nec quæret alias, ut eas deferat: itaque neque has, neque illas pascat.*

Ex quo videas, Francicæ cupiditatis in veteribus olim Principibus vitium, sanguinis & temporis moderamine, in hoc novo è Francis Imperatore,

DECADIS SECVNDÆ LIB. VII. 159
re, defecisse. Nam quòd Austriaci heroës, ab hoc
stipite prognati, potentissimi tandem evaserunt;
pace potius quam bello, & nuptiis quam viribus
effectum est.

Bella gerant alij, tu felix Austria nube.

LIBER OCTAVVS.

BREVIARIVM.

CAROLVS Siciliae Rex, ex Africa redux, etiam à Maria Antio-
chena (quo jure, incertum) Regni Hierosolymitani titulo auge-
tur. Dùmque Regni Siciliae securus, deliberat de Imperio Con-
stantinopolitano, in generum Balduinum transferendo; ex info-
lencia Gallorum, orta domi conjuratio est. Hanc, suscepto, ad
quos intererat itinere, Procula, ita demum peregit; ut die Pas-
chatis, dum Vesperarum signum aëre campano fieret, totâ Sicilia
Galli occiderentur, ad usque octo millia. Hæ Vesperæ sunt Siculae:
quibus Sicilia Carolo perijt, & ad Arragonium pervenit. Itaque
frænata expeditio Caroli in Graciam: frustra factum duellum Pe-
tri Arragonij & Caroli: Caroli strages navalis capto filio: Caroli
denique mors. Filius captus, etsi Conradini manibus immolandi,
pari supplicio censeretur; evasit nihilominus benignitate
Constantiae, Manfredi filiae, Petrique Tarraconensis uxoris. Ob
duellum Tarraconensis; Regnum ejus à Martino IV. in Carolum
Valesium translatum. Quod dum Valesius bello petit; Petrus Tar-
raconensis, ad Gerundam, ex vulnere obiit. Hinc superatis bis
Gallis, eorumque Rege Philippo Perpiniani defuncto; facta pax,
certis legibus: quibus dum Iacobus, Petri Tarraconensis filius, jure
suo in Siciliam cedit; eam Fredericus Iacobi frater invasit.

HÆC dum aguntur, res adhuc suas in Afri-
ca, Rex Siciliae Carolus curabat, ubi sep-
tennio circiter obhæsit. Reversus Anno

M. CC, LXXVII. à Maria Antiochiæ Principis filia, An. 1277.
om-

omnibus Hierosolymitani Regni juribus donatus est. Ita plerique scribunt, etsi eum titulum, Iolentis, filia unica Ioannis Brenni Hierosolymorum Regis, pridem attulerit ad Fredericum Imperatorem, Siciliæque Regem, cum secundis sibi nuptiis, eam copularet. Quapropter incertum est, quo patre nata sit hæc Maria, & quo jure Hierosolymitani sceptri heres.

Collen.

Vt ut est, Carolus in hac Regni pace & tranquillitate, Neapoli agens, neque contentus suis, de occupando Constantinopolitano Imperio, cui Michaël Palæologus præerat, ac restituendo Balduino genero suo, cogitare cœpit. Sed fortuna, domestica ei negotia objiciens, vastam hanc cupiditatem impedivit. Cùm enim Præfecti Galli, qui Caroli nomine, munia in Sicilia publica obibant, subditos iniquiùs tractarent: inque mulierum pudicitiam, omniùmque opes ac vitam, pro libidine sævirent: neque iidem non solum non punirentur, verùm animarentur manifestâ conniventia; tum ij, tum Carolus ipse, capitale Siculorum odium incurrit.

Collen.

Ioannes Procula Salernitanus, ut Collenutius nominat, & Regis Manfredi quondam Medicus: vel ut Antoninus Ioannes de Insula Procyda, olim Prochyta, ejusdem Insulæ Dominus, cujus

Antonin.

pa-

pariter uxorem Galli fedaverant, inito cum Siculis consilio, in pristinam eos libertatem, è Gallica servitute, vindicare statuit.

Quamobrem Constantinopolin profectus, Imperatori Palæologo, Caroli consilia transfudit: monstratoque periculo in quo versabatur, effecit, ut is magnam pecuniæ vim, Petro Arragoniæ Regi mitteret. Inde in Arragoniam trajiciens, Regnum Siciliæ, Petro, quem dixi obtulit, quod is Constantiam Manfredi filiam, Conradini propinquam in Matrimonium haberet. Porro bis Romanum iter ingressus, obtinuit à Nicolao Pontifice, ut in Petrum, Constantiæ nomine, Siculi Regni jura conferret. Hæc à Prochythano peracta sunt, in vili Minorum habitu, octodecim mensium spatio: adeo catè & cautè, ut nemo quidquam sciverit, præter eos quorum intererat, de horribili, quod cudebatur, secreto.

Advênit ergò dies & hora, destinata facinori patrando, Paschalis. Quæ cum adesset; magnitudine injuriæ & contumeliæ, continuatæ tot annis, superante patientiam, Siculorum furor erupit, ad strepitum totâ Insulâ campanarum pro Vespertinis Hymnis, Gallósque omnes, indifcretâ ubique cæde trucidavit. Initium à Panormo factum, ubi clementer olim Suevi regnaverant.

An. 1281.

Fulgof.

Scribit Fulgosus, octo Gallorum millia caesa, nullâ habitâ ratione sexus vel ætatis: adeo ut per gravidarum uteros, ad embryones, gladij necesseque pertingerent. Præter eos enim, qui se Arce Sperlingâ continuerant, nemo evasit, sed quos demùm inedia sustulit.

Ita Caroli manibus Sicilia elapsa est, imò veriùs erupit, postquàm eam tum bello tum pace, annis circiter septemdecim tenuisset. Neque rediit umquàm, propriis licet ipsius, & alienis viribus, pertinaciter tentata. Petrus quippe Arragonius, classe Mediterraneum oberrans mare, primùm occupato Panormo, totâque deinde Insulâ (quæ auctore Thucydide in circuitu patet, quantum navis magna, potest intra octiduum obire: & à continente distat circiter viginti stadiis) suam fecit, atque ad posteros transmisit.

Hâc cupiditatis Caroli, & petulantia Gallicæ Nemese, effectum est, ut frænata sit expeditio in Græciam: cumque Petri Arragonij astutiâ, elusum esset duellum, de quo inter Petrum Carolùmque convenerat: imò & ipse Princeps Salernitanus, unicus Caroli filius, paullo post à Rogerio Loria classis Arragoniæ Præfecto, captus in mari esset, unâ cum novem triremibus, & maximo nobilium numero: è quibus ducenta capita

Mel-

DECADIS SECVNDÆ LIB. VIII. 163

Messanæ, in ultionem mortis Conradini demessa
 sunt: ipse verò Carolus novum contra Siciliam,
 bellum adornaret; rebus humanis excessit, Anno
 M. CC. LXXXIV. VII. Ianuarij, Neapoli sepultus, An. 1184

Supererat, ut eodem supplicio quod Conradi-
 nus luerat, captus Carolus multaretur. Ita quippe
 censebant Iurisperiti, quos ex omnibus urbibus
 suis, Siculi advocaverant. Iamque erat edictum
 ut fieret; nisi Caroli patientia, animique mode-
 ratio, Constantiam Reginam, repentè immu-
 tasset. Nam quia die quâdam veneris, Passioni
 Dominicæ sacrâ, plecti se paratum Carolus dixe-
 rat; ut propter diem illam viveret, Constantia
 iussit. O! feminam Gallis omnibus meliorem.

Petrum Arragoniæ Regem, postquam ad lo-
 cum duello in Aquitania designatum, compa-
 ruerat, Martinus IV. Pontifex, Arragoniæ Re-
 gno privavit, transtulitque in Carolum Comi-
 tem Valesium, Philippi Galliæ Regis filium natu
 secundum. Id anno sequente dum terrâ marique,
 Philippus & Carolus aggrediuntur, Petrus Arra-
 gonijs, ex vulnere ad Gerundam occubuit: sed
 navali certamine ad Rhodam & Narbonam, bis
 superatis Gallis à Rogerio Loria; Philippus qui-
 dem Perpiniâ obiit, at Valesius decennio cir-
 citer post, pace inter Carolum II. Neapolis, & Ia-

164 RERVM FRANCICARVM
cōbum Siciliae Reges factā, jure suo cessit. Verūm-
tamen Siciliam tunc, Fredericus, Jacobi frater
occupavit.

LIBER NONVS.

BREVIARIVM.

PHILIPPVS Pulcher, à Remensibus sacris, Parisios reductus,
salutatur Academiæ nomine, ab Ægidio Romano. Arbitratur pro
Ioanne Brabantiae Duce, in causâ Ducatus Limburgensis, contra
Reinaldum Geldriae Comitem, post prælium Woeringanum, in quo
victor Ioannes. Regem Angliæ Pulcher laceffit: arreptā quidem
ex populatione causā; sed revera spe recuperandæ Aquitaniae, quæ
tum Angli Regis erat. Dolo, Guidonem capit Flandriae Comitem,
eiusque filiam Anglo desponsam: quam & cum viginti pedisequis,
& triginta viris, quos Guido adduxerat, necat. Inde bellum in
Flandria, Duce Roberto Atrebatæ. Furnensium & Brugenſium de-
fectio ad Regem. Anglus, Regis sororem ducit, & Aquitaniam
recipit. Hinc bellum Gallicum, in Flandriam solam incubuit,
quam capto iterum cum filiis Comite, Pulcher subigit & per Præ-
fectum gubernat. Gallorum Brugis & Gandavi cædes: quam dum
ulcisci Pulcher parat; ab Anglo deterretur. Ex bello Flandrico, si-
multates inter Pulchrum Regem, & Bonifacium Pontificem, oræ,
Flandriam fisco illatam, Pulcher Roberto Atrebatæ tradit. Memo-
rabili clade, Robertus ad Cortracum cæsus. Hinc Guido Comes è
custodia dimissus, juxta conductum in eam rediit, & obiit. Flan-
drorum contra Hannones bellum, pro quibus Pulcher, in Flandros
educit & vincit. Quamobrem irritati Flandri, cum infinito nume-
ro convenissent, ad Montem Pabulanum, commisso denique præ-
lio, adeo Pulchrum ceciderunt & terruerunt, ut Flandros sibi relin-
quens, filiorum Guidonis libertatem pactus sit: quod fedus, Flan-
dri, *Iniquitatis* dixerunt. Artesia, Mathildi tradita, præterito Ro-
berto, Roberti ad Cortracum cæsi nepote. Pulcher, à Bonifacio
Pontifice, anathemate percussus, Regno privatur, quod in Alber-
tum Pontifex transfert, quem tum Imperatorem appellat, frustra-
facto Carolo Valesio, qui uti antea Orientis Imperium, ita nunc
Occidentis affectabat. Dum mutuis inter se odiis, Pulcher & Bo-
nifacius certant; hic à Longareto, Pulchri jussu capitur: moxque

DECADIS SECVNDÆ LIB. IX. 165

(liberatus licet) moritur, succedente Benedicto, qui Pulchrum se excusantem absolvit. Hinc postquam biennio propè, Sedes vacasset; Pulchri industriâ, electus Clemens Quintus, ac Lugduni coronatus, purpuratam Curiam annis septuaginta in Gallia tenuit. Isabella Pulchri filia, elocatur Eduardo minori Anglorum Regis filio, non absque injuria Isabellæ Flandrensis, & manifesto Angliæ Galliæque damno. Alberto Imperatore occiso, Pulcher Imperium, sed frustra, ambit. Successit Henricus Luxemburgensis, sed quem pauculis post annis tolli procuravit, veneno in Eucharistia exhibitto. Simul cum Imperio, Pulcher affectabat Templariorum opes, quorum Ordo, Clemente favore extinctus est: Præfectus, supplicio affectus. Ejus rei narratio ex P. Æmilio; Templariorum excidium, mox secuta Clementis mors, nec non Pulchri. De hac Bocacij testimonium.

MORTVVM Philippum, Philippus filius, Anno
cognomento Pulcher excepit, Festo Epiphaniæ Remis consecratus. Eum, 1284.
Academix nomine, à Remensibus sacris, Parisios mox
reductum, Ægidius Columnius Romanus, præclarus Theologus, oratione habitâ salutavit, Æmil
quam recitat Paullus Æmilius, initio *Libri octavi*.

Philippi primordia, prælium Woeringanum
secutum est, inter Ioannem Primum Brabantix
Ducem, & Reinakdum Geldriæ Comitem, qui
nomine Ermengardis conjugis suæ, filix unicæ
Walerami Ducis Limburgensis, etsi nullos ex ea
liberos sustulisset, Ducatum Limburgensem, sibi,
contra Adolphum Comitem Montensen, Walerami ex fratre Adolpho nepotè, vindicaverat. Id
ubi vidit Adolphus, propinquorum auxilia poposcerat: sed qui non aliis legibus ea præstare vo-

Prælium
Woering.

lebant, quàm si è Ducatu, partem aliquam singuli pro mercede obtinuissent.

Eâ cauponatione indignatus, jus omne quod in Ducatum Limburgensem habebat; in Ioannem Brabantiae Ducem transtulerat, Anno M. CC. LXXXII. qui perinde sexennio post, memorabili pugnâ ad Woeringam, Oppidum in Vbiis situm, commissâ, aliquot hostium cæsis millibus, captoque Reinaldo, æternâ accessione Ducatum Limburgensem, Brabantiae sociavit.

Pro Ioanne enim, cujus soror Maria, Philippo, Pulchri patri, secundo matrimonio nupserrat, Pulcher arbitrio suscepto, restituto prius in libertatem Reinaldo, pauculisque utrumque legibus edictis, controversiam diremit, Anno M. CC. LXXXIX. Hujus victoriæ memoria, unitarumque Brabantiae & Limburgi Provinciarum, patriis ad honorem Deiparæ Virginis encœniis, in hodiernum, à Bruxellensibus celebratur.

Anno
1289.

Anno
1292.

Atque ut initia sua, hoc pacis arrhabone consecraverit Pulcher; in vicinos attamen repente conversus, non tantummodò fatigavit Angliam, sed Flandriam propè universam hausit. Crediderim recuperandæ Aquitaniæ potiùs, quæ, pace cum Ludovico Nono antea factâ, Anglis tota remanserat; quàm legitimæ justæque injuriæ vindican-

eandæ causâ , Angliæ Regem à Gallo laceffitum fuisse.

Nam cum Angliæ naves , quas Eduardus ad tuendam Aquitanicam oram , Burdegalam miserat , captis duabus , à Normannica classe , afflictæ essent , atque è nautis , complures suspensi ; Anglorum navarchus , talionem à Normannis reposcit. Sequanæ ostium adortus , editâ strage , sex naves abduxit : præter eas , quæ ex Vasconia vino onustæ , Normanniam repetebant. Illas enim , haud magno negotio , tertiâ propè nautarum parte occisâ , pariter cepit , & in Angliam misit. Polyd.

Hanc ob rem , frustrâ repetitis rebus ablatis , ut Majestatis , vexatæque populatione Franciæ , causam diceret , tamquam ejus beneficiarius , Eduardus Rex Angliæ citatus est. Etsi neque ipse , uti Dux Aquitanix : neque Angliæ classis præfectus , quidquàm in Francos peccasset ; fratrem nihilominùs Edmundum , suo nomine Parisios misit , causam coram Iudicibus acturum. Ab his , rationes Edmundi insuper habentibus , tamquam contumax Eduardus damnatus est.

Eapropter immisso in Aquitaniam uno post alterum exercitu , civitatibus & fortalitiis tantum non omnibus , Anglos Galli pepulerunt.

Hoc impetu pulsatus Anglus , ad fedus & auxilium ,

lium, Flandriæ Comitis respexit: quod ut fir-
mius esset; filiam ejus conjugem poposcit. Co-
mes, cujus suspectas opes & potentiam, Pulcher
habebat, nollétque filiam se inconsulto nubere;
dolo Parisios cum filia accitus, & captus est.

Massicus. Quid Pulchrum impulerit, ut innocentem
puellam, cum viginti pedissequis strangularet,
& in profluentem mitteret: triginta verò illustres
viros, quos secum Guido adduxerat, in monte
Falconis suspendio necaret; quis dicere præter ca-
pitale odium, & efferam crudelitatem potest?

An. 1297. Ceterùm ubi Guido evasit; protenus Pulchri
hostis effectus est., unáque cum eo Adolphus
Nassovius Imperator, Dux Brabantia, Austria,
aliique. Sed priúsquam in Franciam arma fer-
rent, Robertus Atrebas antevertit: acceptoque
mox Bethuniensi & Insulensi oppido, Flandro-
rum copias, cæsis aliquammultis, fudit & fuga-
vit. Inde Gandavum, Eduardo Angliæ Rege, &
Guidone Flandriæ Comite retractis, cum Furnæ
& Brugæ, partim Liliatorum factione, partim
Meyer. Dissensionariorum, ut Meyerus loquitur, in Pul-
chri fidem concessissent: & suppetiarum, quas
ferre debuerat, fidem, Adolphus Imperator, in
Vbiis restitans, & Gallorum pecuniâ corruptus,
fefellisset; induciæ ad biennium pactæ sunt.

Eo tempore, Rex Franciæ sororem Margari- Polyd.
tam, Eduardo Regi Angliæ collocavit, redditâ ei
festis nuptiis Aquitaniâ: hæcque occasione post
finitas inducias, Gallorum universæ vires, in Flan-
driam incubuerunt.

Dixisses Carolum cognomento Claudum, Æmil.
Neapoli Regem, Siculi jam regni spe dejectum,
non aliam ob causam in Flandriam appulisse;
quàm ut compositâ, Gallos inter Anglosque pa-
ce, destitutum auxiliis Flandriæ Comitem, pes-
sumdaret. Ita enim partim vi, partim metu om-
nia subegit, ut Comitem cum duobus filiis, cap-
tivos Lutetiam miserit.

In Flandriam igitur Pulcher profectus, tam- An. 1299.
etsi omni cultus & honoris genere, exciperetur;
non diutiùs attamen eam tenuit, quàm Præfecto
à se posito, libuit esse pariter omnibus addicto.
Nam cum æquo duriùs plebs in pendendis vecti-
galibus, indulgentiùs nobiles haberentur; illius
patientia in furorem, Brugis potissimum erupit:
ubi plebeio uno alteroque ductore, semel iterum-
que Francos impetiit, satis superque idoneâ cla-
de. Quinque enim Francorum millia Brugis, duo
Gandavi cæsa esse, Massæus testatur. InChron.

Contumeliam Pulcher Rex, vindicare paratus,
ad octoginta millia bellatorum coëgit: sed Eduar- Æmil.

di Anglorum Regis, ita Francorum amici, ut tamen Flandros everfos nollet, astutiâ, ut aiunt, deterritus, pedem retrò tulit.

Villan. Instituit mox Bonifacius VIII. cùm ingenti ac diuturno terræ motu contremuisset Italia, avertendæ iræ Divinæ, Sæcularem Annum, (Jubilæum vocamus) Apostolorum Petri & Paulli ædes ritè adeuntibus, delictorum omnium veniam indulgens. Incidit ea celebritas in ipsum **An. 1300.** Annum M. CCC. à Virginis partu. Novi Pontificalis beneficij fama, in omnes orbis Christiani partes perlata, incredibilem totius Occidentis excivit sedibus suis molem. **Anton.** S. Antoninus auctor est, nullum ferè abiisse diem, quin Vrbs Romana, ducenta Peregrinorum millia, hospitio exciperet.

Meyer. Apud Bonifacium interea, quòd ejus sententiâ in componendo bello Flandrico (uti convenerat) stare nollet; Pulcher offendit. Accessit Antistiti Apameensi illata vis: qui ad Pulchrum missus Orator, de sacra Vrbe communibus viribus recuperanda, cujus rei à Cassano Schyta, affuisse spes videbatur, cum nimio animi ardore mandatum explet, precibusque minas admittet; apud Archiepiscopum Narbonensem, custodia traditus est: vetante adhæc. Rege, *Ne quis è*

sua

suo Regno Romani iret, aut pecuniam mitteret.

Quapropter licet antea Bonifacius Ludovicum, Pulchri Avum, in Divorum catalogum retulisset: imò jus ei dedisset ad belli necessitates, pecuniæ, etiam à Sacerdotibus cogendæ: nunc attamen Bonifacium adeo offendit, ut Pulchrum execraretur, Franciæque Proceres solveret fidelitatis jure jurando, quo se illi devinxissent.

Sed non idcirco cessarunt consilia belli, in Flandros redintegrandi; quorum ditionem Fisco illatam, Roberto Atrebatium Comiti, Rex tradiderat. Ad Cortracum dimicatum est, tam memorabili prælio, ut cum Francorum nobilissimis Ducibus, eisque inter Roberto Atrebatium Comite implacabili Flandrorum hoste, Reginaldo Nella, quindecim (Equitum aut Nobilium, ut nonnulli volunt) millia ceciderint.

Flandris (è quibus vix centum desiderati sunt, etsi plures saucij) per id tempus aderat, Guidonis Comitis capiti filius Philippus: qui cum munere Caroli Regis, in Apulia, magnis opibus, magnoque oppidorum dominatu polleret; ea tamen omnia Carolo reddiderat, ut ab omni ejus beneficio liber, patriæ quam possit, contra Francos opem ferret. Commissum est prælium Anno

An. 1302.

M. CCC. II.

Y2

Se-

Emil. Secundum hanc cladem, Guido Comes, ad suos è custodia dimissus est, ut spe veniæ impunitatisque, in Francorum eos fidem adduceret: pollicitus nî permoveret, in custodiam redire. Rediit: paulloque post obiit.

Eapropter cum Flandri, Hannoniæ Comiti bellum intulissent, quod Hollandiam Zelandiamque obtineret, quas Comitis sui Guidonis esse contenderent; non tantum Flandrorum odio, Hannoni suppetias Pulcher tulit; sed eos edomari non posse arbitratus, nisi terrâ marique premerentur; sedecim triremes è Liguria mercede conduxit. Et quamquam infesto jam etiam Oceano, tota Flandria in armis esset; Flandri at tamen, haud metu perculsi, Atrebatum petierunt. Inde Audomaropolin, tantillâ clade acceptâ, digressi, cum ferociter in hostem procederent, ex insidiis oppressi sunt, aliquot suorum millibus amissis.

Tantâ clade, irritati potius quam territi aut fracti, novas repente copias conscribunt. Armâ capiunt summi & infimi, proceres & plebei, tenues & opulenti: silentibusque rerum omnium aliarum curis, clausisque institorum & operarum tabernis; universi ad bellum accinguntur. Numquam Flandris, major tuendæ patriæ, arcendique Galli, ardor & animus fuit. Iam

Iam & ipse Pulcher, ductu suo Flandricum gesturus bellum, cum magnis copiis advenerat: in quem, post complura minora prælia, repentino impetu clamoréque sublato, tam ferociter apud Montem Pabulanum, Flandri irruerunt; ut turbatis hostium ordinibus, & partim in fugam actis, Regia potiùs fortuna Pulchrum, (cùm ambiguè diu certaretur) quàm virtus servarit. Sanè enim Rex, Lutetiæ in æde maxima ante simulachrum Virginis, statuam Equestrem posuit, ut id monumentum Regij periculi, Numine votóque, in ipso discrimine pugnæ, propulsati foret. Disscissa tum pariter à Flandris, & dilaniata Flammula Gallorum, de qua tam multa fabulari solebant, occisúsque Anselmus Cherosius ejus gestator.

Emil.

Meyer.

Flandros itaque sibi relinquere, quàm diutiùs irritare statuit, quamquàm hoc etiam prælio, magna, sed minora quam Galli, detrimenta passos: cùm præsertim infinito propè numero, apud Insulas adunati, obstinatè statuisent vincere aut mori, nullâ hostis aut periculi habitâ ratione.

Quod ubi Pulcher vidit, filiorum Guidonis liberationem callidè pactus est, ducentis aureorum millibus: quæ, donec numerarentur; Insula, Orchiacum & Duaenum, in potestate Regis

essent. Sed quia pleraque alia, contra quàm jus fasque sinerent, Pulcher domi positus addiderat; huic federi, *Iniquitatis* elogium Flandri dederunt, perfidamque Gallorum indolem, execrati sunt.

Meyer. Neque enim contenti hisce Oppidis, veluti pignori incumbere, donec videlicet fors, quam dixi, repræsenteretur; omnem mox lapidem moverunt, ut ea peculio suo adscriberent: quod, cum à Roberto Comite obtinere, sive minis sive precibus haud possent; Nivernium ei postea Registrarumque, vi facta ademerunt.

Artesiam interea Comite vacantem, Pulcher in Mathildem transtulit, Roberti nuper cæsi filiam, Otthoni Burgundiæ Comiti, junctam, præterito Roberto, ex Philippo apud Furnas interemto, defuncti Roberti Nepote. Ea sententia, phurium & magnorum motuum, bellorumque seminarium in Francia fuit.

Sed nondum erant consopita odia, quæ Pulcher & Bonifacius Pontifex gerebant. Præter Ecclesiasticas censuras, quibus Regem Regnumque subjecerat, eò perventum est, ut id Bonifacius, veluti solio vacuo, juribus Imperij attribueret. Imò quod ad eam usque diem denegarat; Albertum aliquot antè annis electum, tum primùm Cæsarem appellat: eò majore illius gratiâ, quòd fa-

fama erat, Carolum Comitem Valesium, uti antea palam petierat Orientis Imperium; ita nunc dissimulatis consiliis, spem Germanici; quod & antea fecerat, concepisse.

Ne quid verò ad summam inimicitiarum deesset; Pulcher & Bonifacius, scriptis acerbissimis invicem litteris, verbigerati sunt: atque (ô! præclaram Regis Christianissimi, è Carolinis videlicet heroibus, dignam erga Pontificem observantiam) ab eo, quem Pontificem maximum esse negabat, ad Sedem Apostolicam provocavit. Hujus provocationis specie, ad Cardinales & Pontificem deferendæ, in Italiam profectus Longaretus Tholosas; trecentos equites per Sarram Columnam, contraxit: & corruptis Anagninorum nonnullis, apud quos tunc Bonifacius agebat, manus primum in eum, ac deinde custodes injecit.

His brevi dilapsis, & Anagninis, qui incorrupti erant, Pontificis ab se orti, miseratione motis, Romam reductus; trigesimo quinto à vi facta, die, obiit, ejus sæculi Anno tertio: magnanimitatis An. 1303. hoc inter alia, relicto monumento, quod Pontificiam Thiaram, quæ eatenus unico aureo circulo, sive coronâ cincta fuerat, altero decoravit: cuique postremò tertium, Urbanus V. addidit. Spond.

Successit Benedictus, quieti octavo Sedis suæ
ment

menſe defunctus ſit; Francorum nihilominus Regem, ſe purgantem, quaſi nihil durius præter Appellationem in Pontificem ſtatuiffet; Eccleſiæ reconciliavit, Franciamque Interdicto ſolvit.

Vacabat jam annum alterum Pontificia Sedes, diſſidentibus Gallici generis Cardinalibus, quos complures in gratiam duorū Carolorum Regum Neapolis, Pontifices aliquot, ipſeque Bonifacius, primis regni ſui temporibus crearat; ab eis, qui erant Italici generis. Formidabant hi, quod evēnit, ne Franci, qui hætenus omnium pœnè gentium, jura ornamentaque ad ſe traxerant; habendæ penes ſe auctoritati Pontificiæ, inhiarent.

Tandem conſenſere Itali, ut Galli, tres ederent, è quibus eligeretur unus, modo nullus eos inter, auctorum Bonifacij adverſarius eſſet. Cùm itaque Bertrandus, Burdegalenſis Antiſtes à Bonifacio factus, Pulchroque eatenus inſenſus, quatenus ejus propinquos bello Aquitanico Carolus Valeſius, domumque vexarat, propoſitus receptuſque Italis fuiſſet; mox Bertrando reconciliatus Pulcher, Pontificatum ſui beneficij feciſſe viſus eſt.

Eo facto Purpurata Curia, ſeptuagintā Annis in Gallia permansiſt, ipſe Bertrandus Lugduni co-

ronatus, præsentibus Franco, Anglo & Tarracoenſi Regibus, Clemens Quintus appellatus eſt.

Per id tempus Iſabellam filiam unicam, Eduardo Secundo Angliæ Regi, Pulcher deſpondit, non abſque injuria & dolore Iſabellæ, Guidonis, Flandriæ Comitſis filix. Hæc enim priùs Eduardo pacta fuerat, ſi è Gallica captivitate Philippa, heu! jam mortua, non rediſſet. Præſtitiffet revera & Gallis & Anglis, Virgini Flandrenſi fidem ſervari, Virgini, inquam, in primis Philippæ: quam etſi è Baptiſmo Rex, nomine ſuo impoſito ſuſcepiffet; ad mortem nihilominus adegit: ac Meyer.
deinde ſorori ipſius Iſabellæ; quando hæc Iſabel- Harpsf.
la Gallica, adultera poſt, & viri necatrix, tot tantorùmque bellorum, in iſſque humani ſanguinis plurimi effuſi, occaſio fuit.

Vnicum Pulchro ſupererat, ut Imperatoria Majeſtas, in Gallicas iterum ſedes rediret. Neque ſibi Pulcher, in ea cupiditate defuit, cæſo à Ioanne, filio fratris, Alberto Auſtriaco, ſoliòque Imperij, eâ tum cauſâ aperto.

Verùm tamen caſſa, Gallorum Regis, vota fuere. Alberto interemto, Henricus Comes Luxemburgenſis ſucceſſit, Ioannis II. Brabantix Ducis ſororius, feſto Epiphaniæ Aquisgrani coronatus, Anno M. CCC. IX. ineunte.

An. 1309.

Henrico Cæsari electo, Clemens Pontifex, Augustalia insignia Romæ tradenda ultrò deculit: qui honos, ante id tempus est habitus nemini. Verùm cum Henricus Romam petens, depulsis undique Guelfis Gibellinos restituisset; Clemens veritus, ne Cæsar se absente Romam occuparet, ab ejus Legato Augustus appellatus est.

Cæsar, Roberto Regi Neapolis, ejus fidei Romam Pontifex commendaverat, Regnum abrogat. Iamque Fredericus Rex Siciliae (cui Clemens Sardiniam à Saracenis occupatam, armis vindicandam concessit) Henrico federatus, Roberto bellum intulerat, totiùsque Neapolitani Regni fides nutabat; cùm Henricus ipse bellì auctor, Roberto & Florentinis, exitium minitans, ad Bonum-Conventum Etruriæ Oppidum, veneno decessit, anno quàm Cæsar lectus erat sexto.

Meycr.

Aiunt procurante inter alios, Philippo Rege, & Monachi facinore, dum Sacrà Eucharistiâ utitur, intoxicatum. Pulvis enim adamantinus immixtus Calici, & ex potu subitò per venas dispersus, inevitabile fatum attulit. Quapropter Monachum vivum excoriatum, Historici tradiderunt.

Stero.

Interea cùm honorem purpuramque Imperij, assequi Pulcher tentaret; cœpit & in Equitum Templariorum opes, ut & antea Iudæorum fecerat,

rat, inferri. Falsis Aulicorum persuasionibus, spe
 lucri, fictis criminationibus, instigante Clemen- Phil. Cas
 mer.
 te Pontifice, inductus, ut plerique tradunt, in-
 fontes accusare aggressus; de Iacobo Mola Bur-
 gundo, Ordinis Præfecto, cum duobus nobilif-
 simis, aliisque compluribus, supplicium sumsit.

Quod opes Templariorum attinet, refert
 Camdenus habuisse in Orbe Christiano, novem Camden.
 millia prædiorum: cumque excidium eorum de-
 scripsisset Papius Massonius, ita narrationem Pap. Mass
 concludit: *Quid hic lectores dicturi sunt? Regem illum
 certè impium, Pontificem inclementem fateantur, necesse est:
 mitiorem enim sententiam, dicere non possunt.*

Sanè Paullus Æmilius, ubi hujus rei mentio- Æmil.
 nem facit, Sunt non obscuri Auctores, inquit,
 Iacobum Burgundionem Ordinis Principem,
 cum productus ad supplicium, circumfusâ inge-
 ni multitudinem, dum pyra exstruitur, staret, pro-
 positâ vitæ spe atque impunitate, si, quæ in cu-
 stodia fassus de se, suisque esset nunc quoque con-
 fessus, veniam publicè peteret, hujusmodi verba
 fecisse. *Ego nunc supremis rebus meis cum locum mendacio
 dari nefas sit, ex animo verèque fateor, me ingens in me
 meosque scelus conscisse: ultimæque supplicia, cum summo
 cruciatu promeritum; qui in gratiam quorum minimè decuit,
 dulcedine vitæ flagitia impia, sceleræque ad tormenta emen-*

titus sum in Ordinem meum, de Religione Christiana optime meritum. Nec mihi nunc vitâ opus est precariâ, & novo super vetus mendacio, retentâ.

Exin rogo impositum, ac admoto paullatim igne primoribus pedibus, ad exprimendam scele- rum confessionem; ne tunc quidem cùm reliquo corpore depaſto, vitalia fedo nidore torrerentur, ab hujus orationis constantia descivisse, aut mu- tatae mentis, ullam significationem præbuisse: neque ipsum, neque duos cum ipso supplicio affe- ctos, nobilissimos ejus Ordinis viros, quorum alter esset, Delphini Allobrogis frater.

In possessionem, Templariorum, bonorum, Regium Fiscum ivisse: rebus moventibus à Fisco retentis; quæ solo continerentur, Pontificio decre- to, D. Ioannis Hospitalariis, reddita. Vt perinde Hospitalariorum (qui occupatâ paullò antè Rho- do, Rhodij: ac deinde à Melita quâ post Rhodon amissam, Carolus V. Imperator eis tradidit, Me- litenses dicti sunt) opes planè inmensæ fuerint, quandoquidem Anno M. CC. XL. pridem ante Templariorum interitum, possederint in orbe

Camden. Christiano novemdecim millia prædiorum. At- qui non diffiteor in Lusitania, Templariorum bona, Ordini Equitum, Christi nomine insigni- to, atque à Rege Dionysio contra Mauros insti- tu-

tuto, cessisse : uti in Valentia regno Calatravæ Equitibus, à Jacobo II.

Pergit Æmilius : Auctores habeo, cum Clemens Ordinem Templariorum damnasset, munusque fontes in Germania, ex decreto sententiæque lata plectendi, ac lege agi jubendi, Archiepiscopo Moguntino mandasset ; hunc convocasse Patres, Sacerdotesque Provinciæ suæ. Frequenti illorum confessu, tunc Hugonem clarissimum virum, cum viginti Ordinis sui, tecto vestibus ferro, nemine arcere auso, ingressum ; clarâ intrepidâque voce testatum. *Si quid gravius in Sacrum Templariorum Ordinem statutum esset, se Pontificem maximum, qui in Clementis locum sufficeretur, appellare.* Absterritos Patres inermes imbellésque, ferociâ nobilissimorum militaris Ordinis virorum, jussisse illos bono animo esse : certiozem litteris factum Clementem, mitius respondisse, ac jus de integro quærendi, statuendique Archiepiscopo decrevisse : eum illos, qui infontes se edocerent, causâ, Æmil. cognitâ, crimine liberasse. *Ita Æmilius.*

Et quamquam ij tum videantur absoluti; Ordo tamen ipse abrogatus est, Anno M. CCC. XI. ignis An. 1311. supplicio, Præfecto uti diximus extincto : postquam triennio ante, per totum terrarum orbem, Annal. Hibern. inquiri mandato Pontificio, carceribusque mancipari cœpissent.

Anno vix emenso post abrogationem, Pontifex in primis, ac deinde Pulcher, jam antea leprosus, fato concessit; quam utriusque repentinam mortem, ob injuriam Templariis Equitibus illatam, placuit quibusdam, Numinis vindictæ adscribere.

Lib. 9. de
Cas.

De Philippi morte, ita Bocacius: Erat inter alios ab apro dejectus, inter opaca nemorum Francorum Rex, tam exitum suum, quam damnata atque dedecora, à Flandrensibus suscepta deplorans: & cum eo tres pariter filij, execrantes immaturas mortes, & uxorum adulteria incidabant.

An. 1313.

Eodem Anno, tanta pluviarum tempestas, terrarum globo incubuit, ut decem continuis mensibus, serenum cælum mortales non aspexerint: fata, inanes agricolarum labores, aquis obruentur: fames atque pestilentia infamis, totum orbem concuteret.

LIBER DECIMVS.

BREVIARIVM.

LVDOVICVS decimus, cognomento Hutinus, id est rixosus, integro biennio, haud regnat. Afficit suplicio Enguerranum Comitem Longivillanum, intimum nuper Pulchri Consiliarium, quòd totius Flandriæ excidioni (quam fieri Carolus Valesius optabat) impedimentum posuisset. Fabella ergo est, quam de Enguerrani

DECADIS SECVNDÆ LIB. X. 183

rani conjugē, Regem maleficio necante; Æmilius refert. Mortuo Rege, Clementia Regina, filium parit: qui etsi octavo die putetur vulgò obiisse; aliis attamen diutius vixit, sed regni exsors. Ioannam igitur Hutinī filiam, Philippus patrus, per Salicam, quæ tum primū allegari cœpit, ne quidquam obnitate Otthone Burgundiæ Duce, Ioannæ avunculo, Regno exclusit. Quinto Regni anno moritur Philippus, Longus dictus, sine prole mascula. Cuidum Ottho Burgundus, iure uxoris Philippi filix, succedere gestit; suo met præiudicio, quod nepri Ioannæ insigi per Salicam admiserat, excidit. Itaque Longo Carolus frater successit, virtute Salicæ: quam exinde Galli receperunt, tamquam Regni basin. Idem Aquitaniæ insidiantur, prætextu quidem, nondum sibi præstitit ab Eduardo Secundo hominij, sed revera cupiditate propagandorum finium.

PVLCHRO, Ludovicus Decimus, jam antea materno nomine, Navarræ Rex, cognomento Hutinus successit, quæ vox rixosum & pervicacem significat. Integro biennio haud regnavit, & obiit.

An. 1316

Aiunt, deprehensam fuisse Enguerrani Margniaci, Comitiss Longivillani conjugem, cuius herois supplicium, apud novum Regem Carolus Valesius acriter prosequeretur, quæ Pavioto Mago præceptore, simulachrum cereum fingeret, levique igni admoveret; ut eo paulatim liquefcente, perinde sensim, ac lentâ tabe Rex deperiret. Quamobrem & Mago gula fracta est: & Enguerranus, intimus nuper Pulchri Consiliarius, furcâ suspensus, ob hanc in primis causam, quod moram & impedimentum, totius Flandriæ exscidioni, quam Galli moliti fuerant, posuisset: ut ca-

Æmil.

Meyer.

lum-

lumniam aut fabellam existimem, quod de ejus conjugè, vulgò jactatum est.

Rege defuncto, Clementia Regina, quam post Margaritam probri convictam atque in custodia mortuam, duxerat, uterum ferebat: cujus procurationem, editique infantis masculi, Ioannis nomine, tutelam, tantisper Philippus Hutini frater, Marchiæ Comes, gessit.

Ioannes octavo à nativitate die obiit, ut quidem vulgò existimatum est: quia dum Mathildis Comitissa Artesiæ, & Otthonis Burgundiæ Ducis uxor, puellum sibi offerri jubet, qui Mariæ Cressiacæ educandus erat traditus; aiunt, ejus loco, Mariæ Cressiacæ filiolum, pariter tum tenellum, oblatum Mathildi fuisse, ab eaque compressione enectum. Itaque Hutini filium Ioannem, & apud Cressiacam adolevisse, & longo post tempore in Italia vixisse, sed patrij regni exsortem. Ita *Thomas Agazanus & Salomon Picolhominius* in *vita Ioannis*, quæ exstare dicitur in *Bibliotheca Barberina*.

Quidquid sit, Ioanne, ut putabatur extincto, supererat Ioanna, Margaritæ, quam antè dixi, & Hutini filia, cui tum paterno, tum fraterno jure regnum deberi, Otho Dux Burgundiæ, ejus avunculus, contendebat. Ceteri Francorum Proce-

res, defendebant jus Regni Franciæ, virorum tantum, non etiam mulierum esse: adeo ut tum primùm audita productaque sit in Francia Occidentali, Salica Lex pro successione Regni, nono videlicet postquam condita fuerat, sæculo.

Vt enim exstet Lex Salica aliqua; eam tamen Ortivorum tantummodò Francorum esse, qui Salij sunt dicti, tellusque eorum Salica: neque agere de successione Regni, aut bonis Feudalibus, sed Allodialibus dumtaxat: neque attingere Occiduos Francos, aut attigisse umquam, supra meminimus.

Lib. 3.
Decad. 1.

Quid igitur? Philippus auctoritate Procerum stipatus, quos muneribus, gratiâ, & pollicitationibus sibi devinxerat; tenellam virginem, ope & auxilio destitutam, Ioannam inquam, facile superavit, sibi que Regnum asseruit: præsertim jam tum etiam devincto Otthone, quem datâ in matrimonium filiâ, generum sibi emerat.

Quare nil profuit, contestata denuntiatio, filix Hutini nomine, ad Proceres, cum Philippi sollemne sacrum instaret: neque absentia Burgundiæ Ducis, Comitum Flandriæ, Franciæque Parium, qui inaugurationi interesse noluerunt. Dux enim, ut dixi, Burgundiæ, beneficio collatæ Regis filix, cum hereditate Burgundiæ, Artesiæque, cessit.

Hallian.
Bellefor.
Emil.

Anno
1322.

Philippus itaque Longus dictus, quinquennio circiter Regnum Gallia tenuit, & Anno M. CCC. XXII. defunctus est, nullâ ex se virili prole relicta. Quamobrem sepultam tantisper controversiam, Ottho Burgundia Dux, idem nimirum qui antè à Ioannæ, Hutini filia partibus steterat, revocavit: etsi jam non in gratiam ejusdem, sed Ioannæ conjugis suæ, quæ Longi Regis filia & heres erat.

Chesn.

Verumtamen suomet præjudicio, quod sibi molliter infligi sustinuerat, damnatus, nihilum obtinuit: defuncto Longo, Carolus frater successit, Pulcher appellatus: cum nimirum Salicæ Legis contra feminas remedium, in Regni sui fundamentales tabulas, non duraturo præjudicio, referri Francis placuisset.

Per id tempus, dum intestinis seditionibus Anglia laborat, Franci Aquitaniam rursus, incursionibus vexare cœperunt. Sed ne interim id agendo, pacem aut fedus rumpere dicerentur; Eduardum, Francia beneficiarium, propter Aquitaniam & Pontivum, nondum in verba Francorum Regis jurasse, causabantur: atque hinc jus sibi fasque esse, ditiones illas, bello repetere.

Et quamquàm prætextus ille, inchoati belli,
regu-

tegmentum esset : Eduardus autem domi militiæque parum felix, internis & vicinis è Scotia hostibus cladibusque premeretur ; mox constitit Francos, Imperij propagandi libidine, hanc impedito Eduardo, tempestatem concitasse. Non etenim priùs quieverunt, quàm Eduardus uxorem Isabellam, ac porrò Eduardum filium, duodecim annos natum, quem nuper Principem Walliæ, ac Ducem Aquitanix fecerat, in Gallias misisset : qui jurejurando de more dato, renovatòque federe, omnem Aquitaniam, ab Avunculo Carolo recepit.

RERVM FRANCICARVM
 DECADIS TERTIÆ
 LIBER PRIMVS.

BREVIARIVM.

CAROLVS, uxore gravidâ relicta, defunctus est: quæ cum feminam esset enixa; Eduardus ex Isabella, Caroli sorore, Eduardi Angliæ Regis filius, jure materno dum Regnum possit, excluditur à Philippo Valesio Caroli patruelis, per Salicam, patrocinante Roberto Atrebatate. Flandris interea cum Ludovico Comite, disceptatio primùm, atque inde prælium fuit. Pro Ludovico, Rex Philippus movit in Flandros: quos non absque damno & clade sua, cum Comite reconciliavit. Disceptationem de Comitatu Atrebatensi, in qua nuper Robertus cum Mathilde amira, ceciderat, quòd neque Representatio neque Salica in Artesia locum haberet, cum Robertus erigere frustra conatur, desertâ Galliâ, ad Comitum Namurcensem, inde ad Brabantia Ducem se recipiens, Lovanii commoratur. Hinc Brabantia Duci, quòd Robertum dedere Gallis recusaret: & Lovaniensibus quòd eum recepissent, bellum: quod demum connubio finitur, inter Ducis Brabantia filium, & filiam Philippi Regis. Robertus itaque relicta apud Gallos uxore & liberis, ad Anglos fugit, minitans se Regnum Philippo Valesio uti dedisset; ita crepturum. Argumenta Anglorum, contra Legem Salicam: quibus dum Robertus, Regis Philippi, feminis contra mares faventis, exemplo, accedit; ad invadendam Galliam Anglos accendit. Primùm itaque Angli in Flandria, (unde rursus Comes profugerat in Galliam) Cadlandiam Insulam expugnant. Inde Antuerpiam Eduardus appellit, cum numerosa classe: adscitòque in belli societatem Ludovico Bavaro Imperatore, à quo, quia Imperij Vicarius per Germaniam & Galliam, creatur, plures è Principibus ad se traxit. Eduardus è consilio Roberti Atrebatensis, omisso, quod obsidere cœperat, Cameraco, Gallos copio-

so exercitu, apud Peronam confidentes, petit: oblatóque prælio, quod Galli, omne leporis, quem præter castra sua decurrentem viderant; aliique territi, congregari non audent; dimissis Germanorum auxiliis, rediit in Brabantiam.

ED neque Carolus, longævus admodum Rex fuit, aut posteris beatorum, quàm Ludovicus & Philippus. Etenim Anno M. CCC. XXVIII. decessit, uxore Anno 1328: gravidâ relictâ: cujus perinde ventris procurationem sibi deberi, & nascituræ prolis tutelam, si fors mascula fuisset; sin contra, Regnum ipsum, Eduardus Tertius Angliæ Rex, Isabellâ Caroli Regis sorore natus, obtendebat.

Verùm cum puellam, Regina enixa esset; nequidquam contra nitentibus Eduardi Regis Oratoribus, qui ei Regni Francici successionem, jure materno & cognationis vindicabant; Philippus Valesius, Caroli Pulchri patruelis, à Francis Rex salutatur sacraturque. Ea in re, Robertus Atrebas, novo Regi Philippo, fidam operam faciendiâque navavit, cujus eum (uti dicemus) postea poenituit.

Atqui interea Flandris, cum Comite suo Ludovico, super summa pecuniaria, quam ex formula nuper inita, Franciæ Regi annis viginti, in singulos, pendere debebant (quingenta milium aureorum) controversia haud levis fuit.

Cùmque in prælium, quo & Ludovicus captus est, & plura suis polliceri coactus, quàm jus fasque sinebant, erupisset; Comes ubi primùm liberum ei fuit, ad Philippum Regem, nobilissimo quoque eum secuto, confugit.

Rex, pro Ludovico contra Flandros movit, quos nihilominus haud leves caussæ, in Comitum suum incitaverant. Acceptâ in æde S. Dionysij Flammulâ, (Vexillum id Regium est) Occidentalem Flandriæ plagam, quòd hostem, qui apud Casletum castra metatus erat, in patentes campos elicere non posset, igne ferroque latè devastavit: donec tandem, in reductos ad loca pristina Francos, pulvere & sudore lassos, tanto impetu clamorèque Flandri irruerunt, ut Regem Philippum captum, unâque Flammulam habuerint; nisi ambos, bona fortuna texisset.

Quapropter cùm Flandris, sua audacia, cruenta funestâque fuisset; restitutus est Ludovicus Comes, admonente Rege, *Ita dominaretur, ut non iterum necesse Francis foret, eum armis domum reducere.*

Artesiam à Philippo Pulchro, Mathildi, Roberti filix ad Cortracum cæsi, præterito ejusdem Roberti è Philippo nepote, attributam, quòd Repræsentatio, ut Iureconfulti loquuntur, in Artesia, uti neque Salica, locum haberet; suprâ
me-

Anno
1330.

meminimus. Id Robertus Philippi filius, Robertique quem dixi nepos, etsi Comitatum Bello-montanum, Regisque Philippi Valesij sororem, conjugem haberet; ægerrimè ferebat. Disceptationem itaque hoc Anno repetiit, quòd veteres tabulæ, quas, dum caussa priùs ageretur, latuisse diceret, nunc adinventæ forent; quibus causam suam erigi affirmabat.

Has tabulas in iudicio editas, falsas, & Adversarij arguebant, & Rex constare sibi cùm assereret; Robertum hortabatur, ut convellendæ rei judicatæ conatu abstineret. Robertus, cùm etiam falsi ab Rege insimularetur; adeo efferbuit, ut diceret se, *Quicumque tabulas confictas increpare auderet, Æmil. in eum pugnaturum, ac Marte iudice fidem facturum.*

Quo feroci dicto, cùm se pariter percuti Rex sentiret; tantum animi certamen, contra Robertum suscepit; ut implacabile utrimque odium insecutum sit. Quare Robertus, cùm quidquid rerum suarum potuit, Burdegalam sub ditionem Anglorum misisset; ad Ioannem Namurci Comitem propinquum suum: moxque inde Anno sequente, metu ne Regi dederetur, in Brabantiam confugit, Lovanij tantisper commoratus.

Id ubi Rex Philippus accepit; missis ad Brabantiam Ducem Legatis, Atrebatem, ut Regni Fran- DIVIUS.

Francici perduellem, dedi expetiit. Non tantum non paruit Dux, nullo equidem titulo Regi obnoxius; sed Atrebatem etiam habuit, quam antea, prolixius. Quare Rex, destinatis ad hostes Brabantiae Ducis, multis auri talentis, bello eum aggredi obtinuit: ipseque Eduardus Dux Barri, peculiaribus litteris, Lovaniensibus, quod Atrebatem, Vrbe suâ recepissent, bellum indixit.

Cum Anno itaque proximo, federati Principes, Barrensis quidem, Galliaeque Conestabilis, ex causa offensi à Brabanto Regis sui: alij complures, quod eorum juribus vim fecisset; expeditionem in Brabantiam, cujus jam fines attingerant molirentur: Brabantiaeque e contra Dux impavidus occurreret; manum quidem conferere hostis non est ausus, sed aliquantulam Brabantiae partem, circa Hannutum vastavit.

Id enim adeo fecit; ut ejus premens vestigia Brabantiae Dux, missis fecialibus increparet, ne more inertium hominum terras deprædaretur: si viri essent, collatis exercitibus decernerent. Brabantorum vires sæpius experti, non audebant. Itaque induciis primùm, ac deinde pace pactâ, filiam suam Rex Philippus, Ducis Brabantiae filio despondit.

Secundùm hæc, Robertus Atrebas, relictâ uxore,

uxore, Franci Regis sorore, ut dixi, duobusque ex ea filiis Ioanne & Carolo; ad Eduardum in Angliam transmisit: fax ingens belli, militansque se Regnum Valesio, uti dedisset, ita amoturum.

Quapropter ferverente Gallos inter Anglosque, de regnandi in Gallia jure, controversiâ; concedebat Eduardus, *Feminas quidem Regni capaces non esse, verum sibi viro, jure cognationis asserebat, competere Regnum. Ius in Regno servatum, viam causse finalis attendisse, ne sub femininâ fragili gubernatione Regnum delaberetur: & propter hoc mulieris personam exclusisse, non verò personam masculi, per exclusam feminam descendens.* Walsingh.

Se Philippi Pulchri nepotem, filiâ ortum, potiozem esse qui ad solum Francicum vocetur: qui Avo, qui Avunculis Emil. succedat, quàm Philippum Valesium, qui à Philippi Pulchri patre oriundus, stirpe remotior Regnum invaserit, se & impuberem & absentem excluserit: ac tot retentis eversisque Aquitanie arcibus, ne pacem quidem Ambianensem, quam cum eo plusculis antea annis fecerat, sanctam velit. Se nihilominus tum, immaturâ improvidâque etate, falli, circumferibique potuisse: nunc florentem annis, & usu rerum bellorumque edoctum, jus suum persecuturum.

Hæc Eduardus, & sponte, & Atrebate auctore agitabat: prædicante, Quando iudice Philippo Valesio.

in causa Comitatus Atrebatensis, victus à Mathilde discesserit; se iudicium Valesij secuturum, ac Matronarum Matrisque Eduardi, jura, ut antea appugnarit, defensurum. Quare & Eduardi esse, propositâ pari aleâ potius de rerum summa, quàm de beneficiis in Aquitania Oppidulis, in que ferri videbatur, bellum capeffere.

In hanc igitur rem, socij armorum, & amici undique comparati: cùmque Ludovicus Flandriæ Comes, novo suorum tumultu territus, in Franciam, cum uxore & filio se contulisset; ea saltem in Flandrico littore loca munivit, quibus occupatis, transitus in Galliam Anglis esset. Iacobo etenim Harteveldio auctore, cœperant Flandri, magis in Anglos, quàm Gallos propendere: expugnatâ jam præsertim ab Anglis Insula Cadlandia, ubi Guido frater nothus Comitis, locum egregiè propugnans, in hostium potestatem venit, Anno M. CCC. XXXVI.

Antuerpiam deinde Eduardus appulit, cum trecentis quinquaginta navibus, ut belli contra Gallos incundi, rationes tractaret. Placuit in fedus Ludouicum Bavarum Imperatorem accersere: qui cùm Vicarium Imperij Eduardum, per Germaniam Galliàmque creasset; Duci Brabantiae, aliisque, occasionem dedit, partes Anglicas tutiùs amplectendi. Cameracum (ea Vrbs Imperij

rij erat) proximo anno, obsideri convenit : dum
interea hiemem Eduardus Lovanij in Arce egit, Mir.
pecuniãque Antuerpiæ cudi jussit, imagine suã
& Imperatoris signatam.

Appetente æstate, maximo suorum & Germa- An. 1339.
norum exercitu, Cameracum profectus, exci-
dium civibus minabatur, nisi sibi, sacri Imperij
Vicario, jubenti, aperirent portas Urbis, quæ
sine controversia Imperij esset, in quam, extra
fines Franciæ sitam, Philippo, Franciisque jus
nullum foret.

Cameracenses, tametsi clausi undique, sæpius-
que oppugnati, cum firmum haberent fidumque
Franco præsidium; deditioem facere recusarunt.

Et quoniam mediã jam tum æstas erat, & mu-
nitissimæ Urbis obsidio, si in hiemem usque ex-
traheretur, ludificatura videbatur tam delectum
exercitum; auctor erat, Atrebas, *Vt Cameracum* Æmil.
omitteretur: ne videlicet morã tadioq̃, militum impetus
languesceret: copiæ Schaldim traducerentur, Franciãq̃ in-
ferrentur, ut de cujus jure Imperioque decertandum sit.

Hãc sententiã acceptã, castra mota, propius-
que accessum ad Francos, qui apud Peronam
confederant, numero centum millia, seque tri-
bus Regibus Bohemo, Scoto, Navarro: sex Du-
cibus, Comitibus viginti sex: Equitibus baltheo

virtutis causâ donatis, quatuor millibus, efferebant. Sexaginta millia, Anglus numerabat: & excepto Regum numero, pari dignitate viribusque ferox, imò Augusti nomine, superior erat.

Divæus.

Cùm in mutuam propè conspectum exercitus venissent, dubitantibus Anglis quid agendum foret; Ioannes Brabantix Dux, prælio confligendum censuit. Missus ad Francos caduceator, tertiam quidem inde diem, certamini indictam attulit; verùm cùm neque illâ, neque posterâ, stantibus in ordinibus Anglis, hostes adessent; Rex Eduardus cum Brabantix Duce, Avennas se recepit: ubi dimissis Germanorum auxiliis, ambo Bruxellam redierunt.

Meyer.

Nam etsi Anglorum numeros, longè uti diximus, Franci superarent; venire nihilominus ad manus haud poterant: & quoniam leporem, præter castra sua decurrentem viderant; ipso omine & augurio terrebantur. Regem itaque suum Proceres, veteranique Duces orabant, *Ne publicam salutem, fortune libidini, uniusq; prælij aleæ committeret. Si pugna vicisset; non eâ re Angliam Eduardo, non Germaniam Imperio, ademturum, aut sibi quæsiturum: sin quid (ut bellicæ res sunt) casus ferret, Franciam amisurum.*

Emil.

Idem Roberti Regis Neapoli, Legati, qui in

ca-

castris erant, orabant addunt nonnulli Robertum, Mathematicis artibus, compertum habuisse, fore ut Philippus Rex, ab Eduardo cladem acciperet, quantam hætenus numquam, Franci accepissent.

LIBER SECVNDVS.

BREVIARIVM.

FLANDROS, Eduardus in suas partes, adducere studet, evocato ad se Bruxellas Iacobo Hartevelldio. Flandros, deterret pactum, quo, probante Pontifice tenebantur Gallis, ne quid contra eos agerent. Id, Harteveldij astutiâ elusum, suadentis Eduardo, ut se jure materno, Galliarum Regem appellaret. Pro Anglis itaque in Harmonia, contra Ioannem Normanniæ Ducem, sex Flandrorum milia Hartevelldius adduxit, etsi nullo prælio discessum sit. Bellum navale inter Anglos & Gallos: in quo secundantibus Flandris, Angli quidem victores, sed vulneratus Eduardus: captus Hugo Gallorum navarchus, & suspensus. Tornacum obsessum. Induciæ Britanniam Duce vacuam, dum præterito fratre, nepti defuncti, jure Repræsentationis, Philippus Rex adjudicat, contra quam in Artesia fecerat, novum sibi hostem peperit Ioannem Montefortium. Is Atrebatem imitatus ad Anglum confugit: postque interitum cum eo pactum reverius, & Majestatis reus factus, intra Nannetes obsideretur & capitur. In ea obsidione, crudele & perfidum, Ioannis Normanniæ Ducis facinus. Ioannis capti conjux, bellum continuat, quod biennij indicia sopiunt. Iis finitis, bello Robertus Atrebas præest: post mortem Roberti. Eduardus ipse, usque ad triennij cursus inducias. Per has; Majestatis questionibus & suppliciis, Rex Gallus vacat. Hoc inter Gotofredus Haricuria postularus, in Brabantiam, atque inde in Angliam fugit, sitque Militum magister alteraque fax belli, & secundus ab Atrebate exul. Gallicam severitatem averfatus Anglus, nuntiarum Philippo Regi jubet, cum Induciis ipse, questionibus quas exercuerat, primus rupisset; à se pariter hostilia expectaret. Magnâ itaque classe Normanniam tenuit. Eam dein emensus; cum Gallorum exercitu, magis quam unquam hætenus numeroso, ad Cresliacum congregatus;

sus; victor fuit, magnâ & nobili Ducum strage. Aprælio, Philippus Brojam fugiens, cum Præfectus nocte quis adesset rogaret? respondit *Fortuna Francie*. Secundùm Cressiacam pugnam, Caletes capti, qui in Anglorum potestate, ducentis decem annis fuerant. Subinde Ludovicus Bavarus Imperator obiit. Varij in Italia, etiam per ditiones Pontificias, tyranni. Is fructus mansionis Pontificis in Gallia: ubi nihilominus Avenionem, & Comitatum Venuxinum emit, Vendente Ioannâ Neapolitanâ, ejus pecuniæ nomine, quam Ioanna debebat. Per id tempus Delphinatus Philippo Regi acquisitus. Hinc, primogenitus Regis Gallorum, Delphinus. Moritur Philippus, Catholicus dictus, quod Ecclesiasticis, contra Politicam potestatem favisset.

N I H I L - N O N agebat Anglus, ut in partes suas, Flandros adduceret. Eam in rem, Iacobum Harteveldium Bruxellam accersit: qui licet genere haud illustri natus, omnia tunc in Flandria poterat, contra Comitem etiam corporis custodibus, plebeiorem præterea oculis & vigilantia tutus. Pollicebatur Anglus, se illis, ea tria oppida de Francis recuperaturum, quæ pignoris olim nomine, Francorum præsidiiis, eatenus tenebantur; si se federi suo adjungerent.

Æmil.

Nihil aliud Flandri verebantur, etsi à Gallis suapte indole semper alieni, ne suâmet ipsorum lege damnarentur, noxamque ingenti auri pondere luerent. Ita enim (ut quidem testatur Æmilius) nuper eos inter Gallosque convenerat, idque Pontifex ratum habuerat, ne quid umquam contra Gallos molirentur.

Verùm ut ea omnis hæsitatio, tolli videretur;
per-

persuasit Eduardo Harteveldius, ut se Regem non Angliæ modò, sed & materno jure Franciæ scriberet, ac Liliatis insignibus, deinceps uteretur.

Hoc commento, ab Iacobo fides elusa: conventúque Gandavi indicto, Flandri partes Eduardi, libentissimè suscepère: polliciti etiam suis impensis, Insulam, Duacum & Orchiacum, Gallis erepturos.

Nec stetit intra formulam, Flandrorum fedus. Nam cum eo Anno ad rem nummariam, quâ laborabat, expediendam, Eduardus in Angliam, uxore Antuerpiæ relictâ, quæ ibi Leonellum Clarentiæ Ducem peperit, trajecisset: & Guilielmus Hannoniæ Comes, Eduardi socer, pariter cum eo in Angliam, ac deinde in Germaniam ad Cæsarem profectus, apertam Hannoniam reliquisset; eam anno sequente devastante Ioanne Normanniæ Duce, Regis Philippi filio, & deinde Thuinum obsidente; inter alia auxilia, quæ Hannoniæ Comiti adducta sunt, cum sex Flandrorum millibus Iacobus Harteveldius repente adfuit: quamquàm & hic, absque prælio discessum sit.

Interea rediturum ex Anglia Eduardum, trecentarum navium classis, Francica, additis octoginta Britannicis, pro Slusa Anglicarum partium

op-

oppido, exspectabat. Sed Anglus, cùmque eo Robertus Atrebas, vento æstuque concitantibus naves suas, atque ex littore secundantibus Flandris, victores effecti, etsi Francorum maximam stragem ediderint; attamen haud impunè abierunt. Eduardi enim femur jaculo percussum: quod infortunium Hugo Francorum Navarchus, è summa turri mali suspensus, expiavit.

Inde Tornacum, ab Anglis obsideri cœptum: quod dum fortiter se defendit, accepto præsertim novo præsidij supplemento; inducias in annum, ut Froissardus: in triennium, ut Æmilius, socrus suæ, Philippi Regis sororis interventu, Eduardus pactus est.

An. 1341. Atqui hoc vulnere tantisper obducto, recens aliud in Britannia erupit. Etenim Britannix Duce absque liberis mortuo, inter fratrem ipsius, neptemque ex defuncto germano, controversiâ exortâ; secundum neptem, quæ Carolo Comiti Blesensi nupserat, Rex Philippus pronuntiavit.

Eâ sententiâ indignatus Ioannes Comes à Monteforti, defuncti frater, ut dixi, sed non eadem è matre, quod jure repræsentandi patris, vinceretur à nepte, in quo nuper Robertus Atrebas contra Mathildim succubuerat, uti armis occupare Britanniam, captis Nannetibus occe-

perat ; ita porrò asserere conatus est.

Eapropter in Angliam , quò Atrebas antea pari dolore trajecerat , profectus , cum Eduardo Rege fedus percussit : eò acceptius , quò per Britanniam , longè facillimum in Galliam aditum sibi offerri , Anglus , haud immeritò existimabat.

Reversus , Majestatis accusatus est , quòd Britanniam Angli beneficium agnovisset. Dies illi dicta , sed quam fugâ prævertit. In eum itaque , cum exercitu missus Ioannes Normanniæ Dux , Nannetes , ibique Montefortium Comitem cepit.

Eâ obsidione , immane aliquid & sævum , Meyer. Ioannes designavit. Ad Castellum , quod nomen habet Vallum Granarij , ducenti Britones , totidem Francos , ad pugnam provocaverant , eâ lege , ut si Britones vincerent , Franci obsidionem Castellii solverent : si vincerentur , in potestate victorum forent. Acceptâ conditione , Franci vicerunt , Britonésque omnes prælio cæciderunt , demtis triginta , qui captivi abducti quidem sunt , sed Ioannis jussu ad Nannetes decollati , capitâque per murum projecta in urbem. Visa omnibus , fœda perfidâque crudelitas.

Capto interim Montefortio , ejus conjux , Anglorum auxiliis continuavit bellum , donec Cle-

mens Sextus Pontifex auctor fuit, ut induciæ in biennium fierent. Iis finitis redintegratum, ductore Roberto Atrebate: qui cum mox ex vulnere obiisset; tanti viri cladem ulturus Eduardus, bellum Britannicum per se gessit, donec pactis iterum ad triennium induciis, sopitum est.

Hâc quiete, Majestatis quæstionibus exercendis, Rex Francus operam navavit. Erant præterito bello capti utrimque nonnulli, quos tum permutatione ultrò citròque factâ, redimere placuit. Hâc viâ, Clifsonius captus ab Anglis, contra quemdam ejus gentis, redierat in Galliam. Et quia ipse potius dimissus fuerat, quàm qui simul captus, Henricus à Lyon; ab æmulis conficta suspicio est, de Clifsonio, veluti partibus Anglorum addicto. Ea sic increvit, ut Clifsonius Parisiis, supplicium capitis subierit.

Plures alij viri nobiles, ob ejuscemodi causas, eodem affecti sunt. Gottofredus Haricurix Comitum frater, præditionis postulatus; sui copiam in judicio non fecit. Absens damnatus, cum in Brabantiam confugisset; nequidquam apud Regem Francum, intercedente Duce, in Angliam navigavit: altera fax belli, secundusque ab Atrebate exul, peregrinis armis patriam oppugnaturus, & Magister militum ab Anglo creatus. De

Bac-

Baccone & Perceio, Anglicarum partium viris, supplicium à Franco sumtum.

Generosior Anglus, cum Clifsonio captum Henricum, nullo lytro dimisit. Hoc injungens, *Vt quoniam memoratis suppliciis, existimaret à Gallo ruptas inducias; nihil à se pariter, quàm hostilia omnia expectaret.* Missis igitur in Aquitaniam copiis, bellum reaccendit: moxque cum Eduardo filio adolescentulo, secum florem robúrque totius Angliæ & Hiberniæ in armis ducens, plus mille navium classe, oram Normanniæ maritimam tenuit.

Eam inde oppidorum expugnatione emensus, ingentique edita vastitate: mox contrà moventibus Gallis, & quas numquam hæctenus vires adducentibus; ad Cressiacum, in Pontivensi Comitatu, perventum est, qui confessione etiam Francorum, Anglici juris erat, Isabellæ Eduardi matris doti, à Francis datus.

Dimicatum ibi est, ad septimum Kalendas An. 1346. Septembris, Anno M. CCC. XLVI. tantâ Francorum, & præsertim nobili Ducum strage; quantâ à pluribus sæculis, aliâ nullâ. Censis enim cæsarum capitibus, inventi sunt undecim Principes, eosque inter Ioannes Bohemiæ Rex, quamquàm cæcus: Rudolphus Dux Lotharingiæ, Ludovicus Comes Flandriæ, hinc dictus Cressiacus:

oëtoginta Barones: mille ducenti Equites, & triginta hominum millia.

Philippus Rex à Prælio fugiens, cum ad Broyam oppidum noctu devenisset; inclamante Præfecto, *Quis adesset?* miserabili voce respondit: *Fortuna Francie.*

Æmil.
De Serr.

Ab hac victoria, & tridui, non ampliùs induciis, quibus cæsorum vulgus humatum est; Caletum Anglus obsedit, unde in Angliam commodissimus est trajectus. Tenuit eà obsidio, menses circiter undecim: donec famè exhausto præsidio & civibus, frustra que tentatis suppetiis, quas Flammulâ iterum erectâ, decem Equitum, & triginta Peditum millibus, ad obsessos inferre Rex Francus paraverat, deditioem fecit.

Gallis eductis, Anglorumque coloniâ, in oppidum translata; mansit in horum potestate, annis ducentis decem: per quos (et si cladem nonnumquam, Angli tulerint) *Gallie claves nihilominus ad Zonam se gestare*, Angliæ Reges dicere solebant.

Polyd.

An. 1347.

Subinde Nicolaus Gabrinus, seu quocumque alio nomine dictus (variant enim Scriptores) Romæ tyrannidem invasit. Vir ex infima plebe, sine tribu, sine nomine, nisi quod ipse assumserat: ingenio follers, linguâ facundissimus, animum quoque supra genium illius sæculi, humanioribus litteris expoliverat. His

His dotibus instructus, sensim assurgere, popularem auram captare, criminari Senatum & Optimates, quasi sub tyrannide haberent Rempublicam, collationibus & tributis multitudinem conficerent. Stultissimâ deinde vanitate jactare, Imperium Orbis, Populi Romani esse, qui suo nomine & libertate, totam complecteretur Italiam. Non potuisse populo sine Comitibus, dominationem eripi, & à Pontifice in Germanos transferri. Si viri essent, repeterent à prædonibus Majestatem, & quasi postliminiò in Urbem referrent.

His & similibus prodigiis, in Concionibus furens, ignaras plebis aures, adeo imbuerat, ut in admirationem simulatæ virtutis, summum illi in Vrbe Imperium deferretur.

Tantâ potestate multò vâsanior, Senatorum alios trucidat, alios pellit, & apertâ tyrannide in omnes grassatur, Nobilitati potissimum infensus. Nemo audebat obstare furenti: multitudo militum quos adhibebat ad corporis custodiam, parem omnibus metum incusserat.

Multæ quoque Civitates, & propemodùm tota Etruria cum illo hærebat: tantâ omnium veneratione, ut nihil nisi divino spiritu aggredi, crederetur. Nam & Pontifici diem dixerat, intra

quem se deberet Romam recipere: Ludovicum & Carolum Imperatores, ad se citari iusserat, cum Septemviris, rationem reddituros, cur in fastigium populi Romani, jus sibi potestatemque arrogarent.

Cùm tot tantisque impunè insultaret, ludibriis fascinata plebs, suos oculos sensim aperuit. Nobilitas quoque induit arma, discordia denique in Vrbe exorta est. Itaque tot malis circumventus fanaticus ille, insciis omnibus, sumto Monastico habitu, profugit ex Vrbe. Captus deinde à Carolo, inditis vinculis ad Pontificem perducitur.

Eodem Anno Ludovicus Bavarus Imperator, Furstenveldium profectus erat, operam venationi daturus valetudinis causâ. Hic ægritudinis indicia præsentiens, maturiùs surrexit è mensa, quam hospitibus lautissimam instruxerat: processitque in saltum, ut ventris tormina agitatione discuterentur. Ceterùm in persequendo Vrso, Apoplexia correptus, cùm decidisset ex equo, versis ad Deum precibus repente extinguitur.

Successerat in Imperio Henrico Luxemburgensi majore suffragiorum parte: quorum reliqua minor, in Fredericum Austriacum inclinavit. Hinc variè cùm ab æmulo, tum à Pontificibus

bus Ioanne Vigesimo-secundo, & Clemente Sexto agitatus, (ut dum inter se Germaniæ Principes colliderentur, immunis Italia foret) atque etiam Ludovicus, novo creato Pontifice schismatis auctor; uti non uno bello insignem victoriam adeptus est, ita pace discordiarum plenus fuit.

Sub id tempus Matthæus Vice-comes, Mediolanensem: Passerinus Bonocossus, Mantuanum Dominatum occuparunt. Mastinus & Albertus ^{Villan.} Scaligeri, ab Eccelini Tyranni latrocinio, Veronensem tyrannidem, ad se traxerunt. Castrucius capitali supplicio exemptus à civibus, exacto Vgutione Tyranno, Lucensem Principatum tenuit.

In Pontificia quoque ditone, novi repente Domini sunt exorti. Galeottus Malatesta, Arimini: Franciscus Ordelaphus, Forolivij: Manfredus Faventiæ, Polentanus Ravennæ. Ferraria ab Estensibus occupata: Bononia, pulso Pontificis legato, in libertatem asserta. ^{Turfell.} Tanti Gallicana mansio Pontifici stetit: nisi eam compensare voluerit, emtâ Anno sequente, à Ioanna Prima, Regina Neapoli & Provinciæ Comitissa, Avinionæ & Comitatu Venuxino, ejus pecuniæ nomine, quæ ingens à Siculis Regibus debebatur (tricies mille florenis aureis) neque annis aliquot exhibita fuerat.

Ete-

Etenim ejuscemodi solatio, redimere pariter detrimenta sua Gallus potest, cui per idem ferè tempus, Principatus Delphinatum, Imperij beneficium, emtione cessit, Humberto, dolore amissi unici filij, Ordinem D. Dominici ingresso. Inde Regis Galliæ primogenitus, *Delphini* titulum & insignia habet.

Porro Clemens Sextus Pontifex, rogatu populi Romani; Sæcularem Iubilæi Sollemnitatem ad quinquagesimum Annum revocavit, egitque An. 1350. Anno ejus sæculi quinquagesimo. Ceterum eandem celebritatem deformavit lues, quâ non alia fedior ac funestior memoratur. E Schytia in Græciam transgressa, inde Illyricum emensa Italiam pervasit: trienniôque præcipuas funeribus exhausit urbes, vix centesimo quoque superstite. Diceres Italiam etiam sanctissimo illo tempore, civilibus bellis deditam, pœnas luere temeritatis suæ. Ita lue sequestrâ, cessatum ab armis est.

Obiit Philippus Valesius eodem Anno, cognomentum *Catholici* meritis, quòd contra Politicam potestatem, pro Ecclesiasticis edixisset. Videntur Bertrandi Heduorum Episcopi Liber, *pro Ecclesiastica Jurisdictione*, in Bibliotheca Veterum Patrum, contra Petrum Cunerium.

LIBER TERTIVS.

B R E V I A R I V M.

REGNI sui initia, Ioannes Philippi filius, auspiciatur induciis, cum Anglo pactis: sed corrumpit Rodulphi Equitum Magistri, supplicio. Eas inducias, Angli violant, captā Arce Guinensi, corrupto pecuniā, ejus Præfecto, Gallos videlicet imitati, qui idem antea in Caleti Præfecto tentaverant. Carolum Hispanum, Rodulphi successorem, propter Comitatum Engolismensem, quem à Ioanne Rege Carolus acceperat, Rex Navarræ occidi iussit. Quamobrem citatus Navarrus: nisi Regis filio obside accepto, comparere noluit. Ob id gravius quàm antea Rex Navarro, etsi succenseret; ei nihilominus ad trium Reginarum preces, pepercit. Cùm verò rursus impigisset; Rex Navarrum è convivio Caroli Delphini Normanniæ Ducis, cum Ioanne Haricuriā abreptum, carceri mancipat. Ioanne Haricuria necato, ad oppida occupanda, quæ in Normannia Navarrum spectabant, se accingit. Pro Navarro, contra Regem adfuere Gottofredus Haricuria, & Glocestriæ Dux. Eos contra profectum Regem ut abstraheret, Eduardus Walliæ Princeps Burdegalā movit. In hunc, dum cum parte exercitus, Rex pariter proficiscitur, de pace agi cœpit: quæ cùm non succederet; commisso prælio, captoque Rege, & Philippo filio, Galli sternuntur: Burdegalā in Angliam, captivus Rex, classe avehitur. Ordo Equitum Garterij in Anglia. Inducix, ad biennium factæ, sed parvo Gallorū fructu. Dum enim Philippus, Navarri Regis frater, per id tempus Normanniā vastaret; Navarrus ipse, carcere eductus, melius sibi potiusque jus esse ad Regnum Gallix, quàm iis, qui de eo decertabant, oratione ad Ordines Parisiis habitā, contendit: quā oratione Parisienses, aliique adeo permoti sunt; ut Navarro magis, quàm Delphino adhærent. Quamobrem Delphino, bellum Navarrus indicit: quod Antistitum intercessione, sopitum est. Lutetia tunc primùm muris cincta, & portis clausa. Finitis biennij induciis; tentata cum Anglis pax: sed casto eventu: donec Eduardus, qui maximo cum exercitu in Galliam advenerat, apud Carnutum, horribili tempestate territus, votum faciendæ pacis, Deo edidit. Ea, Caleti facta, certis legibus. E captivitate redux Ioannes Rex, Philippum filium, Ducatu Burgundiæ, donat: ad se devoluto, Philippi morte hætenus Burgundiæ Ducis: cui, & in Comitatu Arteliæ, successit Margarita, Ludovici Cressiaci Flandriæ Comitiss vidua. Hic est Philippus, Imperij Belgici auctor, ductā uxore

Margaritâ Flandrensi : quam si Carolus Philippi frater , postque Ioannem Rex , duxisset ; totum Gallia Belgium accessisset. Bellum Britannicum , Rege Carolo renatum , finitur cæde Blesensis. Anglica pax rupta , quodd Aquitania tributo se gravari quereretur. Henricus Nothus , Hispaniæ Rex. Philippus Audax Burgundiæ Dux , ducit Margaritam Flandrensem , Philippi Burgundiæ Ducis viduam intactam. Eo connubio , Flandriæ restituta Insula , Orchiam & Duacum. Ab Anglis , Aquitania deficit , contra licet laborante Eduardo Rege. Moritur Eduardus Iunior , translati in Ducem Lancastriæ , belli Gallici Imperio. Expugnata Rupellâ , de induciis inter ambas Coronas , Brugis agitur : uti & de nuptiis Richardum inter Eduardi Iunioris filium , & Mariam filiam Regis Gallia , annitente Gregorio Papa. Quæ cuncta , cum successu carerent ; tum eâ , tum aliâ de causâ Pontifex Gregorius , è Gallia in Italiam Sedem reportavit. Moritur Eduardus Senior , Angliæ Rex , nuncupato Richardo , Eduardi Iunioris filio , successore. Aquitanorum major quàm antea , ab Anglis defectio. Scotos , Galli , in Anglos excitant. Morte Regina Navarræ , Ducatum Ebroicensem in Normannia , obtentu ætatis nepotum suorum , Rex Gallia occupat : sed & Montempessulum. Hac de causâ , fedus inter Navarrum & Anglum : Gallum item & Hispanum. Hinc bellum Hispano & Navarro : quod nuptiis denique terminatur. Reditu Britannia Ducis ad suos : morbo item & morte Caroli Regis ; Angli non-nihil erecti. Ludovicus Andegavenfis , adoptatus à Ioanna Neapolitana , dum ad id Regnum aspirat ; in Regis Caroli defuncti , pretiosa ornamenta , involat. Caroli Regis cognomine Sapientis , Sigillum.

FRANCIÆ Regnum , Philippi filius Ioannes iniit , hactenus Normanniæ Dux , vigesimâ-seximâ Septembris Remis coronatus. Vti biennij cum Anglis induciis , primordia sua componere visus est ; ita eadem , supplicio Rodulphi Equitum Magistri , fedavit : qui apud Cadomum antea in Normannia captus , & nunc domum ex Anglia regressus , indictâ causâ , in
ædi-

ædibus suis securi percussus est.

Priusquàm induciæ, quas dixi, finirentur, Angli Arcem Guinensem, pecuniâ corrupto Præfeto, ceperant. Eapropter exostulantibus Francis, Thracio commento responderunt: *Rerum* Polydor.
coëmitione, religionem induciarum, non violari: quandoquidem per inducias, ipsi antea Franci, Caleti Præfectum sollicitassent.

In Rodulphi Equitum Magistri locum, Carolus Hispanus venit, gener Comitum Blesensis, adeoque Regi Ioanni carus, ut ei Comitatum *Æmil.*
 Engolismensem attribuerit. Hunc, quia Navarræ Rex, suum esse defendebat, & privatis odiis Hispanum prosequeretur, à quo capiti suo insidias factas credi voluit; eundem immixtis percussoribus, cùm se ad quietem composuisset, occidit.

Hoc facinore, cùm Francica Majestas, in Equitum Magistro læsa videretur; dies Navarro dicta: sed qui, nisi filio Regis obside accepto, comparere noluit. Quæ superbia, pauldò minùs quàm præterita Hispani cædes, Regem offendit. Et licet condemnato Navarro, trium Regina-
 rum preces, veniam impetraverint; attamen cùm malefartam Regis gratiam, novo pecuniarij subsidij, quod ab Ordinibus Regni, contra

Anglos in Aquitaniam & Artesiam, excursantes petebatur, impediendi studio lacerasset; dilatam potiùs quàm positam Regis iram, accendit.

Quid fit? Ioannes Navarrum, & Ioannem Haricuriam, è sollemni convivio Caroli Delphini, novi Normanniæ Ducis, Rotomagi abstrahi iussit. Inde mox Haricuria, consiliorum quæ dixi, Navarri socius, decollatus, ac deinde suspensus: Navarrus, Lutetiam captivus missus.

Cùm itaque Rex, oppida in Normannia, ad Haricuriam Navarrumque, titulo Comitatus Ebroicensis spectantia, occupare frustra satagit, adfuit repentè obsessis auxilio, Glocestriæ ex Anglia Dux. Huic adjuncti Philippus Navarri frater, & Gotofredus Haricuria (nuper desertis Anglorum partibus, à Philippo Valesio in gratiam receptus, & Ioannis Haricuriæ nunc decollati patruus) Francorum Regis, adversæque factionis fines, urere cœperunt.

An. 1356. Eos contra cum exercitu, Rex profectus, facile coërcuit: verùm cùm ad abstrahendas inde vires ipsius, Eduardus Princeps Walliæ Burdegalâ movisset, & Pictonum Biturigumque ditiones, effusis vinis, frugibusque combustis, popularetur, eòdem copiarum suarum partem maximam,

Froissard.
Æmil.

secum avexit, vere proximo.

Polyd.

In hujus Victoriæ memoriam, Ordinem Periscelidis ab Eduardo Rege institutum, nonnulli tradunt : quod à sexennio factum alij volunt. Sunt numero sex & viginti *Garterij Equites* (sic enim appellantur) & alius in alius demortui locum, per electionem reliquorum cooptatur.

Horum Equitum Princeps Rex Anglus habetur : Insigne est, Pallium Cæruleum, & Crus sinistrum, parum infra genu, Corrigiâ fibulatâ, gemmis & auro ornatâ, cinctum : à qua nomen Ordini inditum, quod *Garter*, Linguâ Anglicâ, id ligaculum significet, quo mulieres tibiæ tegumenta sibi ligant. Eadem Corrigia, ornatur hoc titulo, Gallicis verbis inscripto : *Honi soit qui mal y pense* : id est : *Vituperetur qui malè cogitat.*

Ordo est D. Georgio, ut bellatorum præsidicatus, cujus diem festum, Equites quotannis multis cæremoniis, in Templo ad Vindesorium Castrum agunt, opiparóque deinde convivio. Quapropter Eduardus Rex, instituit ibidem celebre Sacerdotum collegium, qui res divinas curarent.

Habent Equites certas leges, quibus illud cumprimis est constitutum, ut se mutuò juvent defendántque, atque inter bellandum, numquã fugiant. Causa

Causa instituendi Ordinis, incerta est. Fama tamen apud vulgus tenet, Eduardum aliquando è terra collegisse, Reginae sive Amicæ tiliarum tegminis ligamen, quod fortè resolutum, ut fit, ceciderat: & nonnullis Heroibus id videntibus, ac jocosè cavillantibus dixisse: *Brevi futurum, ut ejusmodi cingulo, etiam ab illis summus haberetur honos.*

Itaque non multò post, istiusmodi Ordinem instituisse, ac eum addidisse titulum, quo testaretur ipsos Heroes, contra quàm erat, de se judicium fecisse.

Fateor, his rerum angustiis, Numine divino Franciam tegente, Anglos Francosque inter, biennij inducias pactas esse; sed cum iis non prohiberetur Anglus, aut Navarro opem ferre, aut in Britannia, contra partes Blesensis pugnare: ipseque Carolus Delphinus, ætate minor apud Franciæ Proceres, quàm animis esset; eæ induciæ, exiguam Francis quietem attulerunt.

Cùm igitur Philippus, Navarri Regis capti frater, auxiliariis copiis auctus, Normanniam rapinis & incursionibus vexaret; Navarrus ipse è custodia ab hominibus suæ factionis eductus, moxque Lutetiam veniens, magis adhuc omnia turbavit. Occasionem ei dabant, & Regis Ioannis absentia, & induciæ Anglicanæ.

Quapropter erecto in prato Clericorum theatro, Latine (ut erat doctus & facundus) ad Ordines tres, Antistitum, Equitum & Litteratorum, Orationem habuit, præsente & audiente Carolo Delphino Normanniæ Duce, qui tum Regnum gubernabat.

Multa de injuria, indignitate & contumelia conquestus, *Non tantummodò tutaturum se Regnum spopondit; sed id etiam meliori ad se jure dixit pertinere, quàm qui de eo armis decertarent. Se Ioanná Ludovici Hutini filiá natum, quæ, (si ad mulieres scepra spectarent) prior vocanda fuerit quàm Isabella mater Eduardi, eadem & Hutini soror. Quòd si non ipsæ femina, sed earum filij reciperentur; se ante Caroli Pulchri mortem, filiá proximioris Regis natum, esse Eduardo potiore, qui avi sui filiá Isabellá dumtaxat sit ortus.*

An. 1358. Non displicuit populo, præsertim Parisiensi, oratio Navarri: isque deinceps longè ei additior, quàm Delphino fuit. Regni Metropolitim multæ aliæ vrbes secutæ sunt: adeoque Navarrus, paullò post Delphino, sicque toti Regno bellum, multis sibi locis assertis, indixit.

Froissard. Per id tempus cœpit primùm Lutetia muris
Æmil. cingi, portis fossisque muniri. Ipse Navarrus ad Fanum S. Dionysij duxerat, à Parisiensibus accitus. Confluentes Mâtronæ & Sequanæ, in potestatem

statem Delphinus redegit. Ad prælium omnia spectabant, nisi Antistitum intercessione, mutuo collocti Delphinus & Navarrus, repente Pacem iniissent: sed quam Navarri frater Philippus, adduci numquam potuit, ut probaret. Itaque ad Anglorum munitiones maritimas se contulit.

Finitis mox Anglicanis induciis, de Pace in-
eunda, nonnihil Londini actum, inter Eduar-
dum Eduardi Regis filium, & Ioannem Franco-
rum Regem cum Iacobo Borbonio. Sed cum Pa-
cis formula, missa ad Delphinum, vehementer
Francis proceribus, displicuisset, idque malè Re-
gem Angliæ haberet; quantum potuit exercitum
coëgit.

Caletum cum filiis quatuor appulsus, Remos
quidem inde movit; sed obsidione sublatâ, quòd
temporis militisque facere jacturam nollet, in
Burgundiam eum deportavit. Hujus excidium,
(dum interim à reliqua parte exercitus, Gallia
vastatur, sive ab Anglis, sive à Navarro rursus in
Delphinum concitato) Dux, argentario pretio
redemit.

Quamobrem videns Delphinus, non posse diu-
tiùs inter eos fluctus, Galliam subsistere; sarcien-
dæ Pacis telam resumit. Deliberatum est variè:
neque posse placari Anglus videbatur, nisi supre-

mo in Galliam jure obtento, quod nuper videlicet in Scotiam assecutus fuerat, dum à se captum Davidem Regem, post decennium Scotis restituit.

Dum itaque consultatio protrahitur dicerétque Eduardo Dux Glocestriæ: *Nudum relinquere solum Francis potes: ipsi verò malorum assuetudine indomiti, caesiq; patribus subinde succrescentes, Te in rebus nullo exitu gerendis, omni vitâ tenebunt; prope Carnutum subito coorta tempestas, quæ & homines & equos prosterneret, ita Anglorum Regem commovit, ut votum faceret se frænatis incendiis evastationibusque, terræ hominibus pacem daturum.*

An. 1360. Mox Caleti expeditum negotium est, iis legibus, quibus cum sancto olim Rege, Angli pacti fuerant.

Æmil. *Vt Anglis redderetur Aquitania, unâque Vasconia, Pictones, Sanctones, Petrocorij, Lemovices, Cadurci, Engolismenses, Ruteni: eaq; omnia eo jure Anglus haberet, quo qui optimo: neque necesse foret unquam imperium ibi Francorum agnoscere.*

De Pontivensi Comitatu, nulla controversia fuit, quòd dos materna Anglo fuisset. Permissum & Calerum, aliâque complura.

Vt duo Eduardi Rex filiusque, Regi Francorum remitterent, si quid juris in Andes, Turones, Cenomanos, Britan-

tanniam Normanniámque haberent. Si quod præterea in Regnum Franciæ, summúmque dominaturum extitisset; eo cederent.

Numerarentur etiam Eduardis, tricies centum Scutatorum millia.

Deducerentur utrimque exercitus, præsidia, milites.

Interea darentur obsides duo filij Ioannis Regis, Duces Aurelianensis & Andegavensis, cum duobus alijs Ducibus Alençonio Borboniôque. Comites & Barones circiter duodecim: denique primaria Galliæ civitates, præstantissimos aliquot mitterent singule.

Hisce conditionibus, & obsidibus datis, post quartum quàm captus fuerat annum, Rex Ioannes Lutetiam rediit: móxque Præfectis Urbium mandavit, quas Anglo cesserat, ut migrarent. Id tam ægrè, fateor, impetratum est, quàm alibi nuper Catholici hæreticis cesserunt.

Proximo Anno Philippus Burgundiæ Dux, idémque alterius Burgundiæ atque Artesiæ Comes, absque liberis moritur. In Ducatu successit Ioannes Franciæ Rex, ex Ioanna Odonis Ducis sorore, Philippi Ducis amita, natus. Burgundiæ atque Artesiæ Comitatum, Margarita Philippi Longi Franciæ Regis filia, Ludovici Cressiaci vi-dua, ac Ludovici Maleani mater, obtinuit.

Auctus Ducatu Burgundiæ Ioannes Rex, eum

An. 1363. Heut.
 Philippo Audaci filio juniori transcripsit, tabulis sextâ Septembris datis, Anno M. CCC. LXIII. Postularant enim à morte postremi Ducis, sapiùs ab Rege Burgundi Principem, veriti ne libertate exuti, Regno unirentur. Iam & Philippum, Ioannes, singulari affectu prosequabatur, tum ob captivitatis societatem, tum quòd ceteris fratribus, pralio Piétavico fugientibus, Patris periculum, suo periculo, generosus adolescens, ad stuporem hostium texisset.

Alij Ducatum Burgundiæ, solâ Patris promissione, Philippum habuisse scribunt, cùmque à Carolo fratre reapse adeptum, cùm defuncto Londini in Anglia Patri Ioanni, quòd se lytri & liberandorum obsidum causâ (raro fidei servatæ exemplo) contulerat, Rex coronatus eodem Anno, postridie Kalendas Iunij, successit.

Heut.
 Bodin.
 Et quamquàm scribentibus nonnullis, Philippus eâ lege Dux Burgundiæ sit factus, ut si prolem Masculam non suscepisset, filiabus omni jure succedendi spoliatis, rediret Ducatus ad Francorum Regnum; ea tamen conditio, cum Margaritam Comitissæ Flandriæ filiam & heredem, Philippus post duceret, extincta est, fratrisque Rex Carolus eo jure Burgundiæ Ducatum reliquit, quo illum Ioannes Pater antea à Philippo Du-

Duce acceperat, per matrem videlicet Ioannam.

Hic itaque Philippus (quamquam antea *Sine Terra* sit dictus, post, Turonensium Dux) primus Imperij Belgici, post Soceri Ludovici Maleani Flandriæ Comitum mortem, fundator est: sed quod majoribus incrementis, filius in primis Ioannes cognomento Intrepidus, Philippus Bonus, Nepos, Carolus Pugnax Pronepos, postea sive firmarunt sive auxerunt.

Quapropter Rex Carolus, etsi per id tempus Sapiens sit dictus, quòd consiliis ipse & ratione, domi gubernans omnia, eadem belli & foris agenda, fratribus reliquerit; fuere tamen, (eòsque inter Ludovicus XI.) qui licet cognomen suum, rebus gestis frequenter æquaverit, dicebant ei impari fuisse, in contrahendis nuptiis: quia cum optionem initio habuisset, sive filiam Ducis Borbonij formosissimam, sive Flandram pulchram quidem, sed multò minoris venustatis, uxorem ducendi; amores affectusque suos, communi utilitati prætulit: cum Flandra, nobilissimis Comitibus dotalibus, adeo adauxerit Maritum Ducem, ut soboles ejus formidolosa Regibus, ac propè exitio extiterit.

Hac viâ, ad Gallicam Coronam, Provinciæ Belgicæ, facile tunc accessissent, quarum haberi-

darum cupiditate, toties postea, atque etiamnum Galli adeo flagrarunt; ut jura federaque omnia ruperint, ejus explendæ causâ.

Polyd.
Harpsf.

Hâc tempestate circiter, Ioannes Wytcleffus Anglus, hæreseon suarum virus, edere in lucem cœpit. Indignatus enim, quòd ad summos Sacerdotalis ordinis honores, aspirare non posset, imò à Præfectura Collegij Cantuariensis Oxonij, quam præter jus & fas invaserat, latâ Romæ sententiâ exclusus esset; factus est Romani Pontificis & Sacerdotum, ipse Sacerdos, hostis. Hoc ut tantò confidentiùs ageret, testimonia divina, perversè interpretatus est: ac Principibus Regique ante omnes, in cunctos hominum ordines imperium tribuit.

Vt igitur illo principio & proæmio, cetera firmiora & prona magis forent, captavit in primis imperitum vulgus: cùmque præter Latinas, de sua secta commentationes, alias vernaculo sermone publicasset, etiam cepit. Itaque perniciosissimis erroribus, Episcopis nequidquam obstantibus, frequentes discipulos nactus, Angliam corripit. Ex his cùm plerique in Bohemiam, unde Oxonium venerant, rediissent, rudem illic populum, atque errandi prurigine erectum, facile seduxerunt: duo demum Ioannes Hussus & Hie-

ronymus Pragensis, cum obstinati persisterent, in Concilio Constantiensi flammis exusti sunt, secundâ errorû & errantium segete, post se relictâ.

Post Caroli Regis initia, inter Carolum Blesensem, & Ioannem Montefortium, recrudit de Aremorica Britannia grave bellum: huic Anglis, illi Gallis, suppetias ferentibus: cui finem, cæsi in prælio Blesensis mors attulit.

Inde mox rupta cum Anglis Pax. Postquam enim bello Hispanico, quo Petrum tyrannum restituit, fugato Henrico Notho, cui à Pontifice contra tyrannum nuper recutitum, & in odium Christianæ Religionis, uxoris Blanchæ è familia Borbonia, parricidam, adjudicatum Regni diademata fuerat; ærarium omne suum, in delectus faciendos, stipendiâque militum Eduardus exhausisset: ipseque tyrannus prout antea convenerat, nullos sumtus repræsentaret, aut certè moreretur; corradendæ pecuniæ causâ, Eduardus, Aquitanix Primoribus & Civitatibus, tributum indixit. Id plerisque haud gravatè suscipientibus (erat enim unius floreni tantummodò in singulas annuè familias, quinquennio duraturum) alij recusarunt: opprimique se apud Regem Franciæ questi; perpulerunt, uti vadimonium Eduardo à Rege Carolo denuntiaretur.

Froissard. Henricus interea Nothus, Hispaniæ Rex, captum tyrannum, manu suâ obtruncat, & Regno deinde pacificè potitus, ad posteros illud transmisit.

An. 1368. Eduardus, denuntiatione acceptâ, *Venturum se Parisios ait, postquam ita Rex jubeat: sed galeâ munitum, & stipatum sexaginta millibus.*

Ad bellum, præparata utrimque omnia, quando Anno sequente Philippus Audax Burgundiæ Dux, Margaritam Ludovici Flandriæ Comitis, de quo antè diximus filiam, quàmque & Anglus filio suo ambiebat, matrimonio sibi copulavit, nuptiis, magnâ pompâ Gandavi celebratis.

Visum est divinum Numen voluisse, ut ad Belgicum Imperium, accederet utraque Burgundia: quia Margarita, quæ jam Philippo Valesio nupta est, vidua erat Philippi Burgundiæ Ducis & Comitis, decimo-quarto ætatis anno defuncti, cum conjugem suam undecennem & intactam reliquisset.

Hoc connubio, redierunt ad Flandros tria Oppida, Insula, Orchiacum, Duacum, quæ olim Pulchro Regi oppignerata fuerant, donec ducenta aureorum millia (id erat lytrum Guidonis Comitis apud Francos, ut antea diximus, capti) solvissent.

Instauratum interea, terram marique Anglicum bellum, tantis rebellium Aquitanorum, & aliorum animis; ut ne eos quidem componere potuerit, Eduardus senior Rex Anglorum, datis litteris, quibus exactorem remittebat à filio Eduardo factam: unaque defectionem ad Gallos; si quisque in Aquitaniam ad proprias sedes, intra mensem reverteret.

Froissard.

Æmil.

Heuter.

Deficiebant non oppida tantum, sed integræ ditiones: & licet conscriptis copiis, res ubique suas, in Aquitania videlicet, Picardia, mediisque Galliarum Provinciis, conservare sategerit Anglus; attamen frustrâ fuit: sæpèque compulsus appetente præsertim hieme, domum reportare exercitum, solis incendiis & evastationibus victorem: quod Galli prælia, conflictusque decretorios, Rege jubente declinarent, qui dicebat, *Malle se inops Regnum possidere, quàm nullum.* Sanè inopiæ Regni, certissimum eâ tempestate signum erat scorteæ Moneta, cui modicum argenti erat infixum.

Comin.

Et quamquam Princeps Eduardus, morbo, quem in expeditione Hispanica contraxerat, ita jam debilis evassisset, ut Anglicum ei cælum necessarium videretur; translato attamen in fratrem Lancastriæ Ducem belli imperio, irarum plena

Froissard. omnia manserunt : & quia Petri tyranni filiam Constantiam, Lancastrius conjugem acceperat ; ad Gallos Henricus Nothus, inito federe applicuit.

Atque hinc paullò pòst, expugnata Rupella : actum deinde de Induciis inter utramque coronam, Brugis Flandrorum : agitatum Matrimonium Walliæ Principis Richardi junioris Eduardi filij, & Mariæ filia Regis Galliarum, annitente Gregorio Vndecimo Pontifice ; sed casso omnia eventu.

An. 1376. Irritatus enim eâ re Pontifex, & Gallicas atque Italicas calamitates pertæsus, illis quòd mederi non posset, his quòd speraret ; (etenim universæ pænè Tusciæ, Piceni, Flaminia, Æmiliaque civitates atque oppida à Pontifice defecerant) relictâ Avenione Romam rediit : postquàm septuaginta suprâ annis, Sedes in Galliis fuisset.

Plat. Æmil. Alij, migrationis aliam caussam ediderunt. Nam cùm interrogatus ab Gregorio quidam Episcopus, *Eccur sedem suam non indiseret ?* respondisset, *Id eò fieri, quòd à Romani Pontificis exemplo, cuncti pendèrent : hunc unumquemque sibi proponere imitandum, qui cùm tandem Urbem suam deseruerit, haud ægrè ferre debeat, id à minorum gentium Pontificibus ælitari.* Quo perinde intrepido responso tamquàm cæli-

tus misso , existimarie Pontifex , nefarium à se scelus commissum iri ; si diutiùs faceret , quod in alio damnasset.

Paullò post , obiit Eduardus junior eumdémque mox Pater secutus est , postquàm Richardum , è filio Eduardo nepotem , coram congregatis filiis & Proceribus , nullâ ei motâ à patruis clarissimis Ducibus controversiâ , Regni heredem , nuncupasset. Novi Regis , tenera adhuc ætas , quæ à patruorum uno Lancæstræ Duce fulciebatur , cùm Anglico populo invisus hic esset : res Gallorum haud minimùm promovit. Cùm enim , quod in Aquitania reliquum Angli habebant , negligenter justo præsidio munire ; tota ad Gallos defecit.

Iam & Scotos , ultionis cupidos veterum maiorum , Galli in Anglos , adolescentiâ Regis , male inter se cohærentes ; facilè excitarunt.

Accessit mors Regina Navarræ , Gallorum Regis sororis : quâ morte , cùm ad filios Regina , qui in aula Gallica educabantur , nonnulla Normanniæ ditio pervenisset ; eam Rex Gallus , donec adolescerent , occupavit : cùmque Regi Navarro infensus esset ; inter alia Montem ei Pessulum eripuit. Ita ad fedus cum Anglo , Navarrus respexit. Ea de caussa hostem Hispanum nactus ,
 Ff2 qui

qui tum Gallicas partes sequebatur; complura oppida, ultrò citròque capta & recepta sunt, donec geminis hinc inde nuptiis, Hispanum inter & Navarrum, Pax fuit.

At Carolus Quartus Augustus, trigesimo-secondo Imperij Anno moriens, Wenceslaum filium successorem habuit. Vir Musarum fautor, (quippe Pragensis Academix conditor) & pace magis quàm bello clarus. Ambitionem simultatésque Electorum ac Principum sustulit, Sanctione illâ quam *Auream Bullam*, vocat posteritas. Ditionem Luxemburgensem, cui frater Wenceslaus præerat; in Ducatum provexit. Ceterùm Wenceslaus Caroli filius, ob inertiam, inane Cæsaris nomen gessit, etiam fedati sacri Fontis, dum baptizaretur omine dehonestatus.

X
Funct.

In Britones intereà suos, Duce Britannix, cum Anglicis auxiliis, postquàm aliquanto tempore partim in Flandria, partim in Anglia substitisset, reducto; res Anglicæ tantisper erigi cœperunt, Rege præsertim Carolo, infirmâ & morbis confectâ valetudine, unde mox commendatâ fratribus prole Regnòque, decessit Anno M. CCC. LXXX.

An 1380.

Froissard. Id ubi Ludovicus accepit, Dux Andium, involavit in ornamenta mortui Regis, gemmas, & quidquid in aula reperit pretiosarum rerum. Iter enim

enim Neapolitanum animo agitabat, imò & Diadema, à Ioanna Regina anno præterito adoptatus: quod ei tamen, suffocatâ Ioannâ Carolus Dyrrachinus, Urbani Sexti beneficio Rex institutus, præripuit. Collenut.

Iustitiæ manum, qua cum depingi olim Francorum Reges solebant, Carolus Sapiens in Sigillum transtulit. Ea ad instar Sceptri fabricata, cum ostenderetur aliquando Carolo V. Imperatori, inter alia Regni Franciæ cimelia, diceretur: Fauchet. que exsculpta è cornu Monocerotis: *Præclare id quidem, respondit Imperator, quia manum Iustitiæ, decet esse puram & innoxiam, absque veneno.*

Præter-propter hoc tempus, Bertholdus Niger Machinator Germanus, tormenti bellici genus Bombardæ, (ab sonitu & ardore factum nomen) Bôbarda. excogitaverat, anceps humanis rebus inventum. Hoc novo præsidio freti Veneti, quos Petrus Auraria Ligusticæ classis Dux, eatenus non unâ clade Sabell. subegerat, hosti occurrerunt: percussosque improvise malo Ligures, neque minori terrore, quàm strage affectos; cum intra Fossam Clodiam obsedissent; eam, fame domiti à victoribus Venetis, conditionem acceperunt, quam victis antea Ligures ostenderant.

Et quamquam illo tormenti genere, tum primum

mum usi sint Veneti; Lovanienses attamen, qui olim inter Brabantos, potentiâ & opibus excelluerunt, Bombardas triginta duas, *Donderbussen* ab horrendo fragore vulgò appellatas, Anno M. CCC. LVI. ære publico comparasse ad usum belli, Divæus testatur, *Comment. M. S. Rerum Lovaniensium.*

LIBER QVARTVS.

BREVIARIVM.

CAROLO Sexto adolescente, Proceres regnum tantisper gubernant. Bellum in Flandria protrahitur, inter Comitem & populum: ubi supra ducenta hominum millia cæsi. Comes tantum non captus Brugis, atque Insulas inde retractus, per generum Audacem, Gallica auxilia petit & impetrat. Prælium Rosæbecanum, in quo Flandri sternuntur. Cortracum, à Gallis incensum, in cladis præteritæ vindictam: cujus memoriam refricabant, septingenta parva calcaria deauratorum, Gallis olim detracta, atque in Ecclesia suspensa. Dum Flandri in Flandria; etiam Parisiis Galli tumultuantur. Hos, Carolus domum reversus; punit, & multat tributo imposito, & ademptis Privilegiis. Schisma in Ecclesia, à Ioanna Neapolitana fuscitatum. Pontifices Urbanus Sextus, & Clemens Septimus: hic Avenjone sedit, & partium suarum habuit Regem Galliarum, Hispaniarum, Scotiarum: Ludovicum item Andegavensem, quem Regem Neapolis Clemens creavit. Hoc Schisma, Concilio Constantiensi, post quadraginta annos finitum. Flandricum bellum, induciis, (quibus & Gandenses comprehensi sunt) inter Gallos & Anglos extinguitur. Comitum Flandiarum morte, Philippus in omnes ipsius ditiones succedit: qui deinde per nuptias Liberorum, quæ Ioannæ Ducissæ Brabantiarum consilio contractæ sunt; Belgicum Imperium dilatat. Ducis Bavariarum filiam, Carolus Gallorum Rex, uxorem ducit. Iis solemnibus, occupato Audace, Gandenses Dammum capiunt. Hanc ob rem, nova Gallorum in Flandriam expeditio: Dammum præterea, frustra obsessum, post egres-

DECADIS TERTIÆ LIB. IV. 231

egresso presidio & civibus combustum. Slusa, commutatione Bethuniæ, Flandriæ accedit: & Gandenses in gratiam Philippus recipit. Ioannæ Brabantie Ducissæ precibus flexus. Tumultus in Arvenis & Lemovicibus, à Duce Biturigum compressi. Gallorum copie in Scotiam missæ, ut Anglos inde premerent; exiguo cum fructu redeunt Classis Gallica, maximis impensis Slusæ contra Anglos comparata; sine restaurandi ararij denique instructa cernitur. Caroli Regis profusas donationes, rationum ministri cassas faciunt. Anglorum in Hispaniam expeditio, reddita à Gallis infructuosa: eorum enim vires quomodolibet Galli accidebant. Dux Britannie, Gallorum Regi reconciliatus, eum iterum offendit: qua de causâ, cum expeditionem in Britanniam Rex susciperet; in amentiam incidit. Ea, cum sæpe rediret; Regni administratio patris iterum commissæ est, rejecto Ludovico Aurelianensi Regis fratre. Hæc causâ odiorum fuit, inter Aurelianensem, & Burgundum. Burgundus, cum Clementinarum partium esset; in easdem Flandros adducere conatus est, qui Urbanum, Comite suo præeunte sequebantur, pronuper defuncto. Induciæ triginta Annorum cum Anglis, eorumque Regi Richardo tradita Isabella, Gallorum Regis filia. Actum à Gallis de Schismate tollendo: sed quos Benedictus (qui cedere volebat) Ecclesiasticis decimis, ad bellum Turcicum collatis, placavit. Philippus Burgundus Ioannem filium, præfecit Gallicis copiis, quas cum Sigismundo Hungariæ Rege, alisque, destinat ad recuperandam Bulgariam. Victoriam, prælio ad Nicopolin inuito, Gallorum festinatio prodegit; ubi inter alios captus Ioannes Burgundi filius, ex concilio Phisognomi, dimittitur: Sigismundo Constantinopolin fugiente. Triennio post Baiazethes à Tamerlane captus, alliso ad caveam ferræam, quâ detinebatur, capite, expirat. Richardus Angliæ Regnum; in Henricum transfert. Ea occasione Galli, ruptis induciis, Aquitaniam, nequidquam sibi vindicare satagunt. Ludovicus Aurelianus, Philippum Burgundum infestat: cumque ad prælium omnia spectarent; studio quidem Biturigis Pax fuit, sed non diuturna; Alternante enim Regis sanitate & ipsaniâ, atque ob id Regni inter Burgundum & Aurelianum præfecturâ; Burgundus, postquam Antonio filio, Ducatum Brabantie procurasset, obiit Hallis Hanonie.

DVODECIM annorum Carolus V. I. erat, cum Patris in solio collocatus est. Et quamquam à defuncto Rege designati forent,

rent, qui donec Rex novus adolesceret, Regnum gubernarent; ea tamen cura Duci Andium cessit, Procerum judicio: Duce Biturigum Ioanne; Lugdunensem Provinciam, Languedociam & Guasconiam: Philippo Audace Normanniam cum Picardia: Duce Borbonio, vicinas Borboniis ditiones: hoc Avunculo, illis Patruis Regis, moderantibus.

Protrahebatur interea ortum in Flandria bellum, imò meliùs dissidentibus invicem Comite populòque, seditio civilis: quæ à parvis initiis orta, præeuntibus potissimùm Gandensibus, septennio duravit, hominùmque suprà ducenta millia hausit. Causa fuit ærarij inopia, quod cùm Ludovicus Comes sæpiùs decoxisset, Flandriq̃ue restaurassent; auctoribus demùm Gandensibus, id ultra facere recusabant.

Eò res evasit, ut Ludovicus tantùm non Bruggis captus fuerit: cùmque omnem propè Flandriam Teutonicam, Gandenses, duce Philippo Harteveldio, (Iacobi, de quo suprà, filio) Insulas retracto Comite, occupassent; ad Francorum auxilia, quæ per generum Audacem haud difficulter obtinuit, confugere coactus est.

Erat tum in Gallia ab Anglis, tantilla quies: cujus beneficio Rex Carolus, Principibus numeris-

Meyer.
Æmil.

risque totius Galliaē stipatus, in Flandriam contendit, commissioque ad Rosābecam prælio, memorabilem Flandrorum stragem edidit. An. 1382.

Inde in Galliam transferens victorem exercitum, cum hiemis tempestas esset, ignem Cortra-
co, non tam quod Gandensium partes sequeretur, quam acceptæ olim sub Philippo Pulchro, cladis memor, injici jussit: ubi nimirum propendebant in Templo, septingenta deauratorum cal- Massæus.
carium paria, equestris Ordinis viris, qui ad pa- Heuter.
gum Groningam ceciderant detracta, æternum
victoriæ tantæ trophæum. Hoc fuit Caroli VI.
tyrocinium militiæ, qui bello Flandrico, primùm
arma induerat.

Atqui interea dum civici, Comitem inter populūque tumultus in Flandria fervebant; ex causis iisdem, putà magnitudine exactio-
num & varietate, pluribus locis in Francia, sed Parisiis potissimum cives pariter tumultuabantur. Ob id enim in primis, suppetias Comiti Flandriæ, Rex Gallus tulerat, ne videlicet Flandrorum exemplo successūque, Gallicani populi, contra Regem Rectorēsque suos, colla surrigerent.

Atque hinc ægrè admodum Rex tulit, quod Parisios revertenti, armati cives, ad millia vi- Froissard.
ginti, obviā profecti sint: qui interrogati, *Cur* Æmil.

ita facere voluissent? Licet responderent, Id eo consilio fieri, ut oculis suis perspiceret, quantas repente è sola Lute-tia copias, habere Rex posset; cùm tamen aliud constaret ex litteris, quas ad Flandriæ conjuratos scriptas, Contraci repererat; omnes universim increpari vehementer iussit; trecentisque supplicio capitis affectis, reliqua plebs, & ingenti tributo, & privilegiis multata est, quæ trigesimo demùm post anno, Ioannis Intrepidi curâ recepit.

Pauculis ante hæc annis, mortuo Gregorio XI. ortum erat operâ Ioannæ Neapolitanæ fedum Schisma: quæ Urbanum VI. Gregorij successorum verita, Gallicanarum partium Cardinalibus, animos fecit, ut illatam prioribus Comitibus sibi vim caussati, Clementem VII. novum Pontificem facerent. Hic Avenionem secessit: Galliâque apicis, & splendoris apud se Pontificij cupidam, ceteris Monarchis & Principibus, Urbano ferè adhærentibus; in partes suas adduxit.

Accessere mox iisdem, Gallorum per id tempus federati, Hispaniæ Scotiæque Reges: cùmque Ludovicum Andegavensium Comitem, à Ioanna nuper adoptatum, contra Carolum Dyr-rachinum, Clemens, Neapolitanum Regem creasset: isque pluris eum titulum faceret, quàm Rectoris, quem tantummodò in Gallia gerebat;

& Regnum Neapolitanum copioso exercitu ingressus est: & inchoatum Schisma fovit tenuitque, ut quadraginta post hæc annis, celebratâ Constantiensi Synodo, finem dumtaxat acceperit: etsi Ludovicus commisso & amisso contra Dyrrachinum prælio saucius, dum vulnera in oppido Vigiliarum curat, (incertum morbo an mœrore) exspirarit, Anno M. CCC. LXXIV. An. 1384.

Adhuc interim tumultuantibus Flandris, qui ab Anglis auxilia contra Comitem suum Dominumque poposcerant; Gallicum contra hos bellum in Flandria repetitum est: sed mox pactis induciis, quibus & Gandenses comprehensi sunt, sopitum. Ea res, Comitem vindictæ cupidum, ad eò affecit, ut morbum inde mortemque conciverit.

Aliam mortis causam Meyerus edidit: percussumque à Ioanne Duce Biturigum, cum Comitatum Boloniensem, quem Ioannes adierat, *Flandrie beneficium* esse, Comes Ludovicus asseruisset. Meyer.

Vt ut est, in omnes ditiones ipsius, unaque Comitatum Artesiæ, quem paullo antè matre defunctâ Comes adeptus erat; Philippus Audax uxorio nomine successit: potentissimus jam, lateque imperans Dominus ac Princeps. Quamobrem

obrem prolaturus in posteris suis, longiùs Imperium, Ioanni filiorum natu maximo, matrimonium conciliat cum Margarita Alberti Bavari Comitis Hannoniæ & Hollandiæ, &c. filia: filiámque suam Margaritam collocat vicissim Guilielmo, primogenito Alberti.

Consilio Ioannæ, Ducissæ Brabantiæ, viduæ Wenceslai, quæ & uxoris Audacis matertera erat, & nullam è Wenceslao prolem habuerat, connubia ista pacta sunt, nuptiæque Cameraci celebratæ, Carolo Rege Galliarum præsentè, Anno

An. 1385. M. CCC. LXXXV.

Paullò post & Carolus uxorem duxit è Germania, patris Sapientis consilium secutus, Stephani Ducis Bavarix filiam.

Iis solemnibus occupato Audace, Gandenses Dammum ceperunt. Veritus ne & Slusam opprimerent, magno utique Brugarum incommodo & compendio Anglorum; tertiam in Flandros Gallorum expeditionem accivit. Totis copiis, Dammum, sed frustra, Rex obsedit. Cùm enim de subsidio Anglorum, quos è Scotia Galli infestabant, desperarent intra Dammum obsessi; convasatis rebus, collectisque præfidiariis & civibus, Gandavum innoxij redierunt. Desolato exhaustoque sic oppido, ignis à Gallis injectus, & finitima

tima loca, incendiis passim, stuprisque mulieres fedatæ.

Per id tempus, Bethuniæ commutatione, initâ cum Guilielmo Namurcensis Comitis filio, Slu-
sa Flandriæ accessit: moxque secuta pax cum Gandensibus, quos in fidem accepit Audax, clementi deinceps imperio habiturus. Memorabile est, quòd cum præteritorum veniam, orare supplici ritu nollent; præiverint Ioanna matertera, Haræus.
Margaritæ conjux & nurus, ad genua Audaci accedentes, in conventu Procerum Tornaci, quarum gratiæ, data Gandensium pax est.

In Arvernibus, Lemovicibus & Pictonibus, perditissimus quisque conjuratione factâ, Æmil.
duce quodam Petro Bruerio, in nobilitatem & Sacerdotes, arma ceperat. Eos Dux Biturigum congregari ausos, devicit: atque in alios ferro, in alios reſte animadvertit.

Rediit etiam è Scotia in continentem, exercitus, quem ut inde Anglos premeret, Galliæ Rex antea miserat. Sane enim fatebatur maris Præfectus, qui Gallicanos numeros in Scotiam deportaverat, Gallorum eodem adventum, primum omnibus pergratum fuisse: sed deinde Regi, mox & Proceribus, postremo omnibus æque mortalibus invisum. Id se comperisse indicio mu-

lieris in Aula gratiosæ, qua cum nimirum consuetudinem stupri habuerat: ideoque Scotorum contra Gallos infidias, abitu è Regno prævertisse. Quapropter ut tam suam, quam suorum, qui ubicumque fuerint, diu continere se minimè possunt, culpam tegetet; visus est docere, faciliùs domi quàm foris vinci Anglos posse, quia aliquot de iis oppida ceperat, dum sub initium in Scotiam venisset.

Slusam itaque cum Audace Rex profectus, copias navèsq̄ue, ex omni Gallia Flandriæque contraxit. Stabant in ora maritima, mille ducen-
 tæ naues, rebus omnibus instructæ & ornatae, in
 quas nimirum trecentæ Florenorum myriades,
 impensæ fuerant. Sed cum vela vêtis facturæ non
 viderentur, nisi de consilio Ducis Biturigum: isque tantummodò ad initium hiberni temporis, quo solet esse navigatio periculosa rescriberet; patuit demum, non tam hostis causâ, quàm vel reparandi ærarij, quod erat exhaustum: vel aver-
 rendi ab Hispania Anglici belli, eos apparatus collectos fuisse.

Æmil.
Heuter.

Etenim Rex Gallus, uti erat profusissimus; ita neque modicâ vi auri contentus, aut modum ullum largitionibus figere poterat. Inde fiebat ut & auctores summarum, cum rationes in fiscum

referrentur; tabellis quibus continebantur nomina datæque munera, subscriberent: *Et immodicè datum, & repetatur.*

Iam & Anglica in Hispaniam expeditio, Duce Lancastrio, nequidquam sufflaminantibus Gallis suscepta, eorum saltem industriâ, inutilis evasit: cùm & equos, pabulum in oppida congestum destitueret, & hominibus infestus aër, morbos mortemque adferret.

Et quamquàm aperto contra Anglos Marte & cædibus, Galli abstinerent; studium attamen quomodocùmque nocendi, haud omissum est. Anno 1388.

Audace Auctore, Britannix Dux, Anglorum hætenus amicus, federi renuntiavit: & pollicitus, se Magistro Equitum Clifsonio, castella quæ occuparat, atque aurum quod extorserat, repositurum; in gratiam à Rege acceptus est. Non diu serenitas ista duravit. Geldrico enim bello composito, pactisque ad triennium cum Anglis, eorumque federatis, induciis: imò jam ipso Rege Carolo, à patruorum tutela, ætatis accessione libero; eum inter Ducemque Britannix, veteres inimicitix recruduerunt.

Craonius enim, qui Clifsonium læserat, cùm in Britanniam profugisset, neque eum Regi tradere, Dux aut vellet aut posset; grandi conscripto

exerc-

exercitu, in Britones movit. Ea in expeditione cum Cenomanos attigisset, dubiam haecenus valetudinem circumferens; ardore solis icto capite, in amentiam Rex incidit. Dei, ob schisma, vindictam, plerique interpretati sunt.

Hoc infortunio dimissus exercitus est: cumque ex intervallo rediret; rerum potestas patriis commissa, Joanni Biturigum & Philippo Burgundionum Ducibus, Ludovico Regis fratre, Aurelianorum tum, antea Turonensium Duce, rejecto.

Atque hoc implacabilis, Burgundionem inter & Aurelianensem, & utriusque stirpem, odij initium fuit: quod in Principum virorum caedes, & atrocia populorum bella erupit.

Haud minus memorabile extitit infortunium nuper Caroli Secundi Navarrae Regis, quam hoc Caroli Sexti Gallorum. Navarrus enim, populi pariter hirudo & vorago nummorum, cum esset effeto tantum non corpore, idque ad excitandam libidinem, aqua, quae ardens vocatur, perfudisset, ambustus est. Inductus enim insutusque linteis, eam aquam imbutis, cum qui insuerat, candelam accensam, filo ex acu exurendo admovisset; flamma protenus fusa per lintea, Regem intro latentem, ita affecit, ut post biduum, miro popularium gaudio obierit.

Co-

Coloniã Agrippinã profecti ad Vrbanum Sextum, quatuor Ordinum mendicantium Monachi, pro impetranda Academiæ erectione, voti compotes effecti sunt; iisdem legibus & privilegiis, quibus tum Parisina florebat. Anno itaque sequente, pridie Epiphaniæ initium docendi factum ab Esaia Prophetæ Cap. 60. *Surge illuminare Hierusalem.*

Academia
Coloniensis.
Middend.

Philippus interea Burgundus nihil non egerat, ut Flandros suos ab Urbani partibus, ad Clementinas, quas Galli, ut dixi, sequebantur, transferret. Iam enim ab initio Ludovicus Comes, Burgundi socer, Urbanum coluerat, habueratque veluti legitimum Pontificem; quod Cardinalis Gebennensis, qui tum Clemens Pontifex dicebatur, statim post Urbani electionem, ad se scripsisset, *Urbanum justè legitimèque electum.* Ea de causa, noluerat umquam Ludovicus ab Urbano desciscere, quod præteritis Litteris, luculentum contra se testimonium, Clemens tulisset.

Froissard.
Emil.

Et multos quidem, ac nobiles præsertim, in suam factionem Burgundus adduxerat, ob quod Clementini alij, alij Urbanistæ dicebantur: fiebantque secessiones populares, non secus atque olim inter Iudæos & Samaritas; verumtamen in Urbani veneratione, nihil minas, vimque Burgund-

Histor.
Leod.

gundi veriti, Gandenses in primis constantissimè manserunt. Adèd tum vacillabat, *Enm qui Dominus Regionis est, pariter & Religionis esse.*

Meyer. Complures itaque Ecclesiastici, qui Sacerdotia Brugis adepti fuerant; maluerunt iis desertis, voluntarium sibi, Coloniam Agrippinam aut Leodium profecti, exilium indicere; quàm apud Schismatis fautores remanere. Idem imitati Laici sunt. Alij instante sollemnitate Paschali, magno numero Brugis Gandavum commebant, Confessionis ibi & Communionis explendæ causâ: erântque Dominicis Festisque diebus, vacua Brugis Tempa, quòd nullum Sacrorum commercium, populus Brugenſis, cum Clementinis Sacerdotibus habere vellet.

An 1393. Eoúsque enim ejusmodi partium, Burgundo auctore, studium, apud Flandros pleròsque increvit, ut si Clementem Papam, ex animi sententia profiteri nollent; id oris saltem verborumque sono facerent. Consensisse Slufanos, Iprenses, Flandriàmque occiduam aiunt: dubios aliquando hæſiſſe Brugenſes, rotundè recusasse Gandenses: sic ut concitato, eam ab causam Gandavi, motu, eum sedarit Ioannes Wildius, facundus tum Orator, producto in forum Christi Corpore, thematèque assumpto: *Hic est Deus, Deus noster.*

Pactis inde Gallos Anglosque inter, annorum triginta induciis, traditaque Richardo Anglorum Regi, Caroli Gallorum filiâ Isabellâ, mortuoque Clemente Pseudopontifice; sedulò Lutetiæ actum est, de sancienda Ecclesiæ unione. Formidabat haud immeritò Rex Gallus, amentiâ, quam diximus, veluti flagello se moneri, laceratâ pridem Ecclesiæ. Rogatus eapropter qui Clementi successerat, Benedictus, ut concordiaë causâ Pontificatu cederet; Ecclesiarum per Gallias decimarum subsidio ad bellum Turcicum, quod Hungariæ Rex, contra Baiazethem, pluribus jam annis Constantinopolin obsidentem, molebatur, Regem Galliaë delinivit.

Conatu igitur illo tantisper seposito, ad Bulgariam recuperandam, cum Sigismundo Hungariæ Rege, convenerunt, ejus, & Germaniæ, Bohemiæ, Austriæ, Galliaëque vires, explebant, que centum millium exercitum. Gallis, Ioannem filium annorum tum viginti quinque Audax præfecit, pro auctoritate quam sub Rege phrenetico gerebat.

Apud Nicopolin commisso prælio, Francorum arrogantia, atque eam propter nimius pugnandi fervor, priusquàm ritè essent ordinatæ acies, victoriam prodegit. Multi occisi & capti,

hōsque inter Ioannes Burgundi filius, qui ducen-
tis Aureorum millibus redempti sunt.

Sigismundus, navi transmissō Danubio Con-
stantinopolin effugit, domūque post cladem
acceptam, decimo octavo mense rediit. Sexcenti
nobiles, aliorūque militum captorum vulgus,
vestibus ad indusium nudati, in oculis Baiazethis,
curvis Turcarum gladiis, in partes secti sunt.

Scribunt nonnulli, Ioanni Burgundo, vitam
concessam, quod familiaris Baiazethis physio-
gnomus, ex eorum genere, qui è faciei corporis-
que lineamentis, divinare de animo & indole so-
lent, liberum & incolumem dimitti suaserit:
*Quia domum reversus, majora excitaret bella, plusq̄ effunde-
ret Christiani sanguinis; quàm vel credi, vel sperari posset.*
Adfuit conjecturæ veritas, quando ob cædem Lu-
dovici Aurelianorum Ducis, fratris Caroli VI.
Gallorum Regis, cuius auctor Ioannes fuit; plus
decies centena hominum millia perierunt.

Hic est Baiazethes, quem triennio post, ad Stel-
lam montem, ubi olim Pompeius devicit Mi-
thridatem, Thamerlanes superavit, & cepit:
atque tantisper humaniter habuit; donec insolenti
responsō victoris animum offendisset. Cūm
enim dixisset, *Se, si Thamerlanem cepisset, cavæ ferre.e
inclusurum*; ipse cavæ inclusus, in ea per annos.

qua-

Scidan.

Maffæus.

Chalcon.
Leoncl.

quatuor detentus est, nisi quod subinde laxaretur, ut equum conscensuro Thamerlani, scabellum, dorso faceret. Mortem demum obiit, capite ad clathros alliso, cum contumeliam uxori illatam, quod ferè seminuda ministrare cogere-
tur, ferre non posset.

Eodem Anno, Richardus Angliæ Rex, ingra- An. 1399.
tus suis, domique improlis ac perinde cedere co-
actus, in Henricum patrualem, diadema scep-
trumque transtulit. Hac de caussa Galli inducias,
quas nuper pacti fuerant, exspirasse rati: aut tur-
barum Anglicarum, occasione usi, cum Richar-
di infortunium, Aquitani non obscure deplora-
rent, Ludovicus Dux Borboniæ Agennas venit, Polydor.
atque crebris nuntiis ac pollicitationibus, vicinas
Aquitaniæ civitates, ad defectionem sollicitare
cepit. Aquitani, quibus præ Anglorum imperio,
miti tunc & moderato, non placebat cum gravis-
simis exactionibus, Gallicum jugum; veteres
Dominos mutare noluerunt.

Aderat jam Sæcularis Iubilei celebritas, quæ à
Bonifacio Nono agitata est, Anno post Chri-
stum natum M. cccc. Is Pontifex fuit, qui con- An. 1400.
filio ætatem superans (triginta quippe annos ha-
bebat, cum Petri Cathedram ascendit) tandem
Pontificiam restituit Majestatem. Namque San-

cti Angeli Arce communitâ , populo Romano frânos iniecit , primûsque Pontificum Romanos Magistratus , ad arbitrium suum creavit.

Platina.

Annatarum , uti appellant , usum , beneficiis Ecclesiasticis primus imposuit : ita scilicet ut qui beneficium consequeretur ; dimidium annui proventus , Fisco Apostolico persolveret. Alij hoc inventum Ioanni vigesimo-secundo adscribunt , quod , præter Anglos , omnes admisere.

En. Sil.

Anno eodem Germaniæ Proceres , Wenceslao Imperium abrogarunt , quod ei adolescentulo , Pater ab Electoribus mercatus fuerat. Erat voluptatum sequax , laboris fugiens , vini quàm Regni curiosior : neque præterita corrigere , neque futura præcavere doctus. Si à vino & ebrietate abstineret , haud imprudens : at mero madens , furoris & amentia intolerabilis erat.

Nauch.

Electorum suffragiis Robertus successit Comes Palatinus.

Post deinde Ludovicus Aurelianus , tum suapte ambitiosus , tum incensus à Valentina conjuge , Ioannis Galeatij Mediolanensium Ducis filia , patruo suo Audaci , per Gallia Regis Caroli intemperias , Regni Præfecto , modis omnibus negotium faceffit. Ad hoc impetrat à Rege Boemia , ditionis Luxemburgensis administrationem

nem, fedusque inicit cum Duce Geldriae. Gelder, cum quingentis equitibus, Parisios movet, eodemque Audax. Stabant in acie nepos patruusque, & indubiè commisissent; nisi castigatâ nepotis temeritate, Biturix Audacis frater, aliique intercessissent. Ita sine prælio Pax facta, sed minimè diuturna fuit.

Anno quippe sequente, cùm ad sanæ mentis lucem Rex Carolus rediisset; constituit Ludovicum ^{Meyer.} fratrem, Regni Vicarium. Eâ potestate fretus, mox novam pecuniæ collationem adeo indicit, ut ne Ecclesiæ quidem ministros, immunes esse siverit.

Inter hos ortâ exinde controversiâ, aliis detrectantibus onus, aliis subire paratis; in pristinum mentis errorem Rex præcipitatus est. Hâc occasione, Aurelianum Regni procuratione, Magnates submoverunt, eamque rursus Burgundioni reddiderunt.

Paullò post reverso ad mentem Rege, uterque præfuit, Burgundus & Aurelianus: sed mox relapso, neuter.

Ita alternante Regni præfecturâ, & durantibus utrimque odiis, Burgundus è Picardia in Brabantiam venit, obiitq; Hallis Hannoniæ M.CCCC. ^{An. 1404.} IV. postquam filium Antonium à Ioanna adop-

RERVM FRANCICARVM
 tatum, datâque Ordinibus Rienti ditione cujus
 Metropolis Antuerpia est; Ducem Brabantiae
 fecisset.

LIBER QUINTVS.

BREVIARIVM.

I O A N N E S Burgundus, in patris Philippi animos & iras, non
 secus atque Dynastias succedens; prohibet in iisdem pecuniam
 colligi, quam Aurelianus indixerat: quo auctore, Sluam Angli
 oppugnant. Sed cum nihil effecissent, cum prada renavigant.
 Ioannes Parisios proficiscitur, ut & clientelam profiteatur, & Re-
 gem è potestate Aureliani vindicet. Eòdem Ioannes Bavarus Leo-
 diensis Episcopus, cum exercitu mox, ad Aurelianum depellen-
 dum. Pace factâ; Aurelianus in Aquitania Burdegalam obsidet,
 Burgundus Caletes. Atqui Aurelianus, cum Anglis desertâ Burde-
 galâ pactus; in causâ est cur & Burgundus, Caletensem obsidio-
 nem tollere debeat. Id Burgundum pessimè habuit: & nisi al-
 terutro sublato, videtur non futura Pax. Sicarium itaque, quem ad
 inferendam Burgundo mortem, Aurelianus conduxerat, cum
 duplicatâ mercede Burgundus corrupisset; occiditur Aurelianus.
 Neque se cædis auctorem disitetur Burgundus, qui Parisiis profu-
 giens, uno hiemali die, unico equo vectus Atrebarum appulit.
 Inde Insulas contractis Flandriæ Ordinibus, cædem approbat,
 ejusque causas Gandavi publicè edit. Parisios profectus, idem
 agit coram Senatu, & peragit. Inde pro Ioanne Bavaro, contra
 Leodienses movens, cum sedecim millibus, millia eorum quin-
 quaginta profligat: quamobrem *Intrepidi* cognomen, ab Anglis
 accepit, qui & Patrem ejus, *Audacem* vocitauerant. Hinc facta
 pax cum Aureliani: & Valentina, Ludovici occisi uxor defuncta.
 Intrepidus etiam, bello Britannico composito, solus Regni Præ-
 fecturam capessit. In ea, dum vindictam ab Aurelianis poscit, pa-
 cem violat: quæ mox Regis operâ coaluit. Pacem iterum Aurelia-
 ni rumpunt: contra quos, ut se Burgundus armer, reditus suos
 oppignerare cœpit. Burgundo, tres Aureliani filij, bellum indi-
 cunt. Ad prælium paratis omnibus, Flandri dimissionem petiere:
 quamobrem offensus Burgundus, milite extraneo, & conductitio-
 ne princeps utitur: quo cum Parisios pergens, effecit, ut Aureliani

DECADIS TERTIÆ LIB. V. 249

Regni hostes declararentur. Hi perinde Anglorum auxiliis fulsi, qui à Burgundo desciverant, Regem, tanquam ad regendum ineptum, moliuntur in ordinem redigere. Quod dum Burgundus negat se passurum, Biturigas obsidet, sed non occupat, impediente Delphino. Nova inter Aurelianos & Burgundum, pax. Aurelianorum consilio, Delphinus Regni administrationem adit. Factio Capitiorum Alborum Parisiis. Novi belli metus, nova rursus pace compositus, at minime diuturna, propter Delphini ab Intrepido alienum animum: ex quo factum, ut Regni hostis declararetur, & paullo post Atrebatum obsideretur: ubi nova iterum Pax facta. Henricus Angliæ Rex, capto in Normannia Harleuo, singulare certamen Delphino offert: quod Delphinus periculi metuens, detrectat. Prælium apud Azincuriam, in quo Galli, decuplo licet Anglis plures, magnam Nobilitatis stragem tulere. Sigismundus Imperator, itinere in Angliam suscepto, laborat in concilianda pace inter ambas Coronas. Frustrâ. Signetum in Gallia, concessio Regali solio, Equitem creat. Delphinorum in Gallia, obitus, procurante Ludovico Andegavensi: qua re offensus Burgundus, Parisios tentat, sed impedit Armigniacus. Itaque Reginam, quam Aureliani Turonis detinebant, liberat: quæ assumptâ Regni curâ, Ambiani Concilium instituit, juris dicendi causâ. Martinus quintus è Synodo Constantiensi, conatur in Gallia pacem efficere, sed obitat Armigniacus: qui deinde Parisiis occiditur. Reginam Intrepidus, Parisios reducit, tanto Regis gaudio, ut ei curam Regni committeret, Delphino licet & Aurelianiis freudentibus, qui in ipsius necem conjurant. Contra quam vim muniente se Intrepido, & ob id Rotomagum deserui mandante, tota Normannia Anglis cedit: cum quibus de Pace Rex Pontosæ agens nihil obtinet. Itaque Delphinus, factâ, iterumque renovatâ cum Intrepido pace, eum obtentu sistendi Anglorum progressus, accersens Monterigolum, ibidem fedè mactari jubet.

PATRIS animos irâsque, uti Dynastias, Ioannes filius excepit, quia defunctum maritum, brevi intervallo, Margarita secuta est. Conatus ipsius omnes, Aurelianus, & ipse Aureliani oppugnabat. Tantum intererat, quod Ioannes Regiæ publicæque utilitati studeret, Aurelianus

privatis commodis & cupiditatibus. Inde obtinuit à Rege, ut per omnem Galliam ditionesque beneficiarias, novam pecuniæ taxam indiceret. Id esse supervacaneum, Burgundus quia dicebat docebátque; vetuit in Burgundia, Flandria, Artesia, quidquam colligi.

Ruptis intereà Anglicanis induciis, quòd postremo Flandri bello à Francis steterissent; Slusam Angli oppugnant, Aureliano incentore. Repulsi, auctóque intus in oppido, Burgundi sollertiâ, præsidio, oram Flandriæ maritimam evasant, & cum præda renavigant.

Ita Burgundus Parisios profectus, ut & Clientelaris officij sacramentum præstaret (quod cum duobus fratribus fecit, hoc Niverniæ, illo Rethellæ Comite) & Regem, Regiámque familiam, è manibus Aureliani eriperet.

Mox eódem Ioannes Leodiensis Episcopus, cum exercitu movit, ut vi armatâ Aurelianus, qui & militem conscripserat, Parisiis pelleretur. Explicatâ utrimque acie, inscriptisque vexillis, eo scito, quo pars altera alteram provocabat, cum jam propè concurrerent, Procerum industriâ Pax facta est: & Regis jussu Aurelianus, in Aquitaniam, Burgundus in Picardiam, contra Anglos eduxit. Hic, Caletes: Burdegalam, ille
ob-

obsedit. Sed cùm obsidionem Burdegalensem, clàm inito cum Anglis, uti aiebant, federe, Aurelianus solvisset; effecit in primis, ut unitis jam Anglorum viribus, difficiliùs expugnari Caletes possent: imò jubente Rege, à longiori Burgundus obsidione cessaret.

Vt erat magnanimus, hanc fraudem & indignè Burgundus tulit, & reconciliatæ nuper gratiæ rupturam interpretatus est. Videbatur nisi alterutro sublato, tam pertinaces inimicitias, sopitum numquàm iri.

Aurelianus itaque sicarium conduxit, ad necem Burgundo inferendam. Quod cùm Burgundus rescisset: *Perde illum, inquit, qui te misit, & duplicabo mercedem tuam.* Dictum, factum. Aurelianus enim dum è Reginae ædibus, horâ ad vespèrum septimâ, ad Regis palatium evocatus, pergit in equo; immixtis percussoribus dejectus, gladiisque confossus, interiit, nono Kal. Decembris M. CCCC. VII.

Histor.
Leodien.

An. 1407.

Facinoris patrati, auctorem se esse, adeo Burgundus non tacuit; ut postquàm funus, unâ cum ceteris Primoribus planxisset: pannum lugubrum, è capulo defluentem, in sepulturæ pompa tenuisset: imò veluti quæsitò vindæque paricidij, magnâ confidentiâ assedisset; id sponte

dixerit, patruo Biturgium, & cognato Andium Ducibus, causâ additâ: *Quòd Aurelianus populum iniquâ tyrannide premeret: Regis, ejusque Liberorum, & suam denique mortem meditatus esset, Regni totius occupandi causâ.*

Mox urbe egressus, unico jumento & die, Atrebatum evasit, annique sequentis initio Insulas veniens; congregatis ibidem Ditionum suarum Ordinibus, cædem approbat: cujus deinde causas, scripto libello Gandavi edidit.

Idem coram Rege facturus, Parisios proficiscitur: cumque in furorem lapsus iterum Rex esset, auditus à Senatu ita causam egit, ut peregerit, atque *Aurelianus jure casus sit dictus.* Hanc enim sententiam, Rex sibi redditus, propriâ subscriptione firmavit.

Contractis repente copiis, in Leodienses, qui Antistiti suo Ioanni Bavaro, Burgundi sororio, quòd, uti promiserat, Sacris haud initiaretur, surrogarant Henricum Perwesium, eduxit: ac se decim millibus, contra quinquaginta millia, prælio victor, cum Antistitem restituisset; ita gloriâ nominis Europam implevit, ut Angli, qui Philippo olim, *Audacis* nomen dederant, Ioannem filium, *Intrepidum* vocarent: quod ei cognomen perpetuò mansit, & Leodiensibus, Burgundici nominis odium insevit.

Ob eam victoriam, cum vindicandæ cædis, in affeclis Aureliani, studium deferbuisset: jam-que eos inter atque Intrepidum, operâ Guilielmi Hannoniæ & Hollandiæ Comitum, conciliata Pax esset; obiit Valentina cæsi Ducis vidua, mulier ferax: ipseque Intrepidus bello Britannico præfectus, cum & id sine sanguine composuisset; solus, permittente Rege, & applaudente populo, Regni procurationem assumpsit.

In ea, dum vindictam ab hostibus partim ex- An. 1470.
igit, partim pro inquiete Gallica, quam animo gerebat, meditatur; factam nuper pacem violare visus est. Eapropter accensi rursus cum Carolo Aureliano, Procerum multorum animi: & ne viderentur socios deserere; copias conscripserunt. Idem Intrepidus fecit. Verum Regis industriâ Pax coaluit, cum polliceretur assumere Rectores qui neutrius partis essent: Delphini verò tutelam, Biturigi, Intrepidoque committeret.

Sartam sic utcumque Pacem, Aureliani illicò ruperunt, ob duorum captivitatem, quos ad Biturigem Intrepidus miserat. Eos, cum rogati ab Intrepido, jussique à Rege, liberati restituere nollent; hoc, nequidquam vetante, arma utrimque expedita sunt, etsi pronior in Burgundicas, partes, quam Aurelianenses Rex esset, persuasus

cæsum fratrem , sibi phrenesin quâ laborabat, aconito accersisse.

Iam & prælagiebat Burgundus, utraq̃ue parte incolumi, solidam numquàm pacem fore : ideoque quantum poterat, in ærarij curam incumberebat. Hâc fine cœpit tum primùm, redditus suos oppignerare, cuique liberum facere Dominia, sive Toparchias emendi: quod solis hæctenus Nobilibus licuerat.

Heuter.

Et quia querebantur Aureliani, Regem in aliorum magis, quàm suam factionem propendere; scriptis missisque per Fecialem, acerbis ad Intrepidum litteris, tres fratres, Ludovici interfecti filij, bellum ei denuntiaverunt: ad quas per eundem, & eadem acerbitate, Intrepidus respondit.

Expedita utrimque federa & arma: capta, receptaque oppida: eo majore hostium damno, quò magis Rex, Regiâque Parisiensis urbs, Intrepido favebant. Propè erat, ut ad Mondiderium de summa rei certaretur; nisi Flandri, qui exercitus Intrepidi præcipua pars erant, petitâ obstinatè dimissione, & minati nî fieret, unicum se Intrepidi filium, quem Gandavi habebant, *In partes seclurum*; prælium detrectassent. Ea res, plausum hostibus fecit, contrâ frendente Intrepido: sed qui hoc exemplo doctus, cœpit externo milite, aut
con-

conductitio uti: quod deinde Belgarum Principes, secuti sunt.

Ac licet absente tantisper Intrepido, Aureliani Lutetiam, in eaque Regem & Delphinum, suos facere conarentur; ille tamen & patriæ Nobilitate, & externo milite, Anglicisque auxiliis succinctus, Lutetiam properè perrexit: eo successu, ut Aureliani, Regis, Senatúsque sententiâ, hostes Regni dicerentur, urbísque Episcopus sacro eos fulmine feriret.

Quapropter maxima populi ovatione, Lutetiæ Intrepidus exceptus est, hostésque mox oppidis expulit, quæ prius occupaverant.

Hinc Aureliani, Anglorum fedus, auxiliáque captarunt, & recepti sunt. Fama quippe erat, Anglorum Regem ægriusculè tulisse, quòd suppetias à se missas, haud diutiùs Intrepidus tenuisset: quem idcirco levitatis animi arguerat: etsi verosimiliùs sit, eas Anglum sponte abstraxisse, quia Henrico filio, diuturnâ nuptiarum tergiversatione, filiam Intrepidus negare videbatur. Polydor.
Heuter.

Vt ut est, Aureliani novis Anglorum viribus, & pristinis suis elati; sperabant non tantummodò evertere, quæ hæctenus Parisiis contra se acta erant; sed & Regem, tamquam rebus gerendis minùs idoneum, in ordinem redigere. Id, se numquam

quam permissuros, Regni Proceres, quos fuis lacrymis Rex obtestabatur, polliciti sunt.

Cùmque Aureliani militem in oppidis præsidij causa collocassent; primum eorum præcipuúmque Biturigas, Rege atque Delphino præsentem, Intrepidus obsedit. Id proculdubio cessisset, nisi vetuisset Delphinus, nonneminis suggestionibus factus alienior ab Intrepido, verberari. Quod cum eum non lateret; Rhodiorum Equitum Præfecti, & Mareschalli Sabaudia, qui tum in castris erant, operâ, rursus Pax fuit: quæ ut firmiùs sinceriusque coalesceret; placuit ut simul unâ mensâ Aurelianus Intrepidusque comederent, soli confabularentur, equitarent, eodémque cubiculo dormirent. Frustrâ omnia.

Quantò enim pluribus cærimoniis, laboratum est ut Pax solida permaneret; tantò majori mox fragore rupta est. Querebantur Aureliani, plus auctoritatis & fidei, apud Regem Intrepido, partibusque ejus esse, quam sibi. Contrâ causabatur Intrepidus, Pace invicem factâ, non dimitti Anglica auxilia; sed amicos suos, ab Regni hostibus oppugnari.

Cùmque intereâ maniaco Rege, Delphinus rerum administrationem, veluti per ætatem jam idoneus, ad se Aurelianorum consilio traxisset;

con-

concitato clam populo Parisiensi Intrepidus sic egit, ut & vitâ nonnulli multarentur: alij, si consultum securitati suæ vellent, Albos pileos gestare cogerentur: eo quippe signo populi factio innotuit. Cùmque id Rex, Delphinus, Intrepidus aliique gestarent; (uti & aliàs factum Parisiis fuerat in populari tumultu, Rege Ioanne apud Anglos capto, & Gandavi nuper) eò ventum est ut nihil non à Rege populus extorqueret. Ad cædes & sanguinem omnia spectabant; nisi Rhodiorum qui suprâ Magister, è tanto seditionis proximæ nubilo, Pacis iterum sudum extulisset.

Delphino autem, uti diximus, nuper ab Intrepido, alieno reddito, jamque ad Regni præfecturam posito; cùm illius clientes immitiùs luerent; putavit neque sibi diutiùs in Francia fore securo. In Flandros itaque suos, Intrepidus revertit. Eâ tum occasione Aureliani in hostes vertunt, quidquid antea contra se Rex iusserat. Persuadent & eidem, exercitum contra Intrepidum educere, quem jam hostem declaraverat.

Et quoniam Flandri, Regis clientes per id tempus, Intrepido auxilia ferre detrectabant; occupat Rex Compendium, Sueffiones, Laudunum, ipsùmque Atrebatum arctissimè claudit. An. 1414.

Periclitari poterat; nisi Antonius Brabantix

Dux, & Margarita Hannoniæ Comitissa, Intrepidi frater & soror, in castra profecti; novam iterum Pacem, summo labore exsculpsissent.

Polydor. Henricus interea quintus, Henrico patri in Angliæ Regno adepto, & repetendo Gallico, successit. Hoc, cum per Legatos frustra faceret, per arma tentavit: tantumque detrimenti Gallis intulit, quantum nemo hactenus. Post detectam adversus se conpirationem, quam Galli fabricaverant, ejusque auctores supplicio affectos; classe in Normanniam advectus, Harfleum in primis expugnavit. Inde bellum in compendium mittere cogitans, ac militis utrimque stragem redimere; Harpsfel. Delphino singulare certamen obtulit. Ambo erant animis & ætate florentes: sed Delphinus periculi metuens fugiensque, quamquam Henricus si vinceret, polliceretur, donec Pater Carolus superesset, non se eum Regno deturbaturum; in certamen, venire non est ausus.

Ex quo videtis Gallicum robur, plerumque jactantiam niti, non pectore. Nam cum ad primum expeditionis Angliæ nuntium, Delphinus irridens, dolium pilarum lusoriarum Henrico Regi misisset, *Ut se potius earum exercitatione oblectaret, quam Regni Gallici occupandi studio*; ludum nihilominus militarem cum eo, jam recusat.

Capto

Capto Harfleo, cum tempestas autumnalis appeteret; vix aliquid præter adeunda hiberna, videbatur restare: sed ut id absque dedecore fieret; placuit non Oceano, sed terrâ, per mediam Galliam Caletum usque, Anglo exercitum transferre. Id dum facit; & plurimum suis molestiæ ab egestate atque inedia: & hostibus gaudij, optimæque spei plurimum, Rex Henricus attulit.

Galli etenim, non tantummodo promittebant sibi, certissimam de hoste victoriam; sed omne regnum Angliæ, suum fore sperabant. De liberabant quo curru carpentoque, captum Regem introducturi Parisios essent, vicinosque undique invitabant ad id spectaculum. Quid? Ad Henricum Regem nuntios destinarunt, quaesitum, *Quanto se redimere vellet?* Respondit, *Sperare se, ut post pauculas horas, debeant Franci, potius de redimendis cogitare.*

Ad octavum etenim Kalendas Novembris, in campis Blangianis, apud Azincuriam, cum Angli, Gallis decuplo pauciores essent, ita dimicatum est, ut præter nobilissimos Gallorum captos, Carolum videlicet Aurelianorum Ducem, Ioannem Engolesmæ Comitem, fratres, aliosque, cæsi sint Antonius Brabanticæ Dux, ejusque frater Philippus Niverniæ Comes, Eduardus Dux

Anno
1415.

Meyer.

Barri, Comes Alenzonius, aliique ad decem millia. Prælio, uti non interfuit Intrepidus; ita neque filium Philippum adesse voluit: ne per Aurelianos, periculum ei aliquod crearetur, quod reapse subiisse Intrepidi fratres, propè certum est.

Polydor. Secundum hanc cladem, Sigismundus Imperator, qui Roberto successerat, itinere in Angliam suscepto, Pacem inter utrumque Regem componere conatus est: sed cujus successum, dum Harflem recuperare Galli student, turbarunt.

Harpsf. Vti tamen Henricum Anglorum Regem, adeo sibi Sigismundus devinxit, ut præter artificissimum fedus, quod inter se pacti sunt, Henricus ei gladium, condito post triennium testamento, legaverit, unionibus ornatum, prætij quingentarum bestium; ita dum per Gallias transit, conscenso Parisiis regali solio, causam dicentes Monstrel. audivit, Signetumque equestri dignitate decoravit, quæ ad gerendum munus quod habebat, putabatur haud immeritò ei deesse: magno sanè juris Imperij in Galliam, argumento.

Ad cumulum malorum, quæ tum maxima Gallix incumbabant, partim ab hoste externo, partim à tumultuante, ob novas indies exactiones, populo, Procerumque malesartam inter se gratiam; accessit, unius post alterum Delphini mors.

mors: quorum Ludovicus natu major, filiam Intrepidi conjugem habebat, Ioannes, Neptem Iacobam. Et quoniam filiorum Caroli Gallorum Regis, natu minimus unicūque jam Carolus, filiam Ludovici Andium Ducis uxorem duxerat; hunc Ludovicum procurasse mortem duorum Delphinorum, vulgò creditum est: ut ope opibūque generi, Regnum Neapolitanum, adoptatus à Ioanna Secunda, Ladislai Regis sorore, tantò sibi facilius asserere posset.

Cùm igitur Intrepidus, exercitum collegisset; hostili pariter in Ludovicum animo effectus est, his de caussis quas dixi: quòdque collocatam sibi filiam Intrepidi Catharinam, repulisset. Agebatur de Vrbe Parisiensi, in potestatem redigenda: idque proculdubio effecisset Intrepidus; nisi Armigniacus, partium Aurelianarum Princeps, derelictâ Anglis in prædam Normanniâ, prævenisset.

In Turones itaque contendit, Reginam liberaturus: quam gazis suis rebūque spoliata, nuper istuc Aureliani miserant, detinebantque. Et quia jam pleraque præcipuaque oppida, Intrepido se dediderant; eadem illi, Reginæque jam liberæ, Regni administrationem committunt. Erigitur Ambiani Concilium, instituitur & Prætor

Kk 3

& Can-

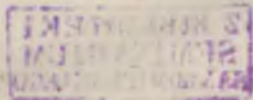
+
 & Cancellarius, sculpitur sigillum cum imagine
 Reginae demissis brachiis, & quod Parisiis sole-
 bat, inde jus petitur. Mira rerum omnium totâ
 Galliâ confusio, ut taceam de cædibus, quæ in-
 numeræ patrabantur.

Heuter.

Nuper Constantiæ Pontifex electus, Marti-
 nus V. exauctorato Ioanne XXIII. & Grego-
 rio XII. sicque extincto schismate, quod per tot
 annos Ecclesiam divexarat; muneris sui existi-
 mavit esse, Galliæ pacem, saltem indigenas inter
 Principes, procurare. Id jam per Legatos obti-
 nuerat, nisi obstitisset unus Armigniacus: qui
 perinde mortalium omnium in se odium: & quia
 partium Princeps erat; in Aurelianos concitavit.

Quamobrem cum Parisios denique Burgundi
 occupassent, eisque se conjunxisset populus ar-
 dens furensque; inter innumeras barbarasque
 cædes, aliæque immanitatis exempla, Armignia-
 cus ipse tandem luit: vixque sepulturam occisus,
 raptus & laceratus invenit. Potuit in sociis habe-
 re solatium, quos eadem calamitas involvit.

Dum hæc aguntur, Divione, ubi tum Intre-
 pidus erat, Trecaffes ad Reginam venit: acceptis-
 que in fidem per quæ transibat oppidis, præter
 omnem Picardiam, quæ prius accesserat; Pari-
 sios cum ea intravit. Quo populi plausu gaudio-
 que,

que, haud faciliè dixerim. Ipse Rex uxore receptâ, gratias Intrepido egit: proque arbitrato suo regni statum componere permisit. Cui tum rei, solus obluetabatur Delphinus, adeo ab Aurelianus incensus, ut ne precibus quidem aut minis, potuerit ad meliora reduci. Compendium itaque occupavit: & quamquam ei conjugem restitui Intrepidus iusserit, & Parisienses, rursus ad seditionem spectantes compresserit; nihil attamen profecit. Solâ Intrepidi morte, in quam perinde casorum nuper filij & propinqui conjurarant; res componi posse videbantur.

Contra, se armare Intrepidus quoque cœpit: & quia Rothomagum nuper suum fecerat, atque immisso præsidio munierat; scribit mandatque Præfecto, ut quàm possit optimis legibus transigat cum Anglis: quod cum deditâ urbe facit, tota hosti Normannia cessit. Iam enim antea Angli, Cadomum, Bellocasses, Lexovios, Argentonium, Alenzonium, Constantiam, Falesiam, Fanum Landi, aliaque complura oppida arcisque nemine ad obsessos auxilia ferente, occupaverant. Numquam magis Francorum iniquitas, in propria viscera sæviit.

Et quamquam Galliæ Rex, Reginâ Intrepidoque præsentibus, in colloquium cum Rege
An-

Polydor.
Heuter.

An. 1419.

Anglo, Pontosæ venerit, nuptum offerens, in-
eundæ Pacis gratiâ, Catharinam, Regiam ac
longè formosissimam Virginem; quia tamen
Aremoricas omnes Galliæ Provincias, hisce nup-
titiis, dotem sibi constitui, idque summo jure An-
gulus petebat, (prosperis nempe successibus in-
flatus) frustra id fuit.

Anglo itaque Rothomagum abeunte; Del-
phinus ad veteratorias conversus artes, misit ad
Intrepidum, qui valefactis injuriis, earumque
perpetuâ memoriâ, pacem offerret. Contrahitur
veteribus legibus Pax, omnibusque Divini hu-
manique juris formulis, sancitur, ad quartum
Idus Julij. Coràm enim aderant Delphinus & In-
trepidus, osculabantur invicem, jurabant con-
tractu Sacrorum Voluminum, animique senten-
tiam, sumtâ Eucharistiâ firmabant. Verùm ta-
men aut injuratam nunc mentem, aut pejeratam
postea, Delphinus habuit.

Licet enim ad finem dicti mensis, eadem Pax
reperita sit; accersens nihilominus Delphinus è
Tricassibus Monterigolum (oppidum est ad
Iconæ Sequanæque confluentes) Intrepidum,
per litteras, suâ manu conscriptas, *Vt simul agerent
de repellendis Anglis*; advenientem cum paucis No-
bilibus die decimo Septembris, sibi que loquen-
tem

tem, mactari iussit, securi ad id factâ, quam genuflexo Taneguius in faciem impegit, mentumque præcidit. Ictum alij secuti, ventrem ei effluentibus intestinis, pectusque confoderunt: stricto ense adstante Delphino. Secundum hæc vulnera, etsi Delphinus diceret, *Satis esse*; post præcisos atamen, annulorum causâ digitos, torque & tunicâ spoliatus, in proprio sanguine pedibus raptus, semel iterumque volutatus est, ne quid animi post animam superesse, oculis suis inspectans Delphinus cerneret.

LIBER SEXTVS.

BREVIARIVM.

PHILIPPVS Intrepidi filius, ut Patris cædem ulciscatur; pacem cum Anglis facit. Anglorum Regi desponsa Catharina filia Regis Galliarum, cum dote Regni Galliarum, excluso ob parricidium Delphino. In Delphinum, arnia conversa: qui & citatus Parisios ad causam dicendam, cum non pareret, proscribitur. Dejectus etiam ab Anglorum Rege, Carnutensi obsidione, cum præter Biturigas nihilum propè haberet; *Rex Biturigum* dictus est. Et quamquam difficile non fuisset eum etiam Biturigibus exuere, attamen amborum Regum Angliæ & Galliarum morte (licet illius filius, proclamatus esset Galliarum Rex) res Delphini erigi cœperunt. Præterquam enim Anglorum Rex, de filio apud Vindesorium nato, male ominatus esset; Hamfredus Glocestriæ Dux, apud Burgundum graviter offendit, quod Iacobum Bavaram Ioanni Duci Frabantiarum nuptam, sibi copulasset. Iam & Parisienses, malebant Delphinum, quam Anglis subesse. Ad Delphinum quoque defecit Richemontij Comes, & Britanniarum Dux. Hos secuti Cenomani, à Talboto reducuntur. Visa denique lassari Anglorum felicitas apud Aureliam, unde per Puellam Ioannam, dejecti sunt: quæ & Delphinum, ad

Sacra Regni Remis accipienda: perduxit; pluribus, in Campania
 & Picardia occupatis oppidis: at demum apud Compendium,
 quod Burgundi obsidebant, capta, ab Anglis ignis supplicio est
 affecta: Angli, ad res suas in Gallia fulciendas, eodem adducunt
 Regem suum Henricum adhuc puerum: cui Lutetiam venienti,
 tota Regni Curia obviam processit, eumque adoravit. Paullo post
 coronatus Henricus, pro tribunali Parisiis sedet, & jus dicit,
 unum in capite diadema gestans, alterum ad latus positum habens:
 cum Legis Salicæ manifesta ruptura. Philippus Burgundus, prima
 Ordinis Aurei velleris à se instituti, Comitum Insulis celebrat. Pa-
 cem cum Leodiensibus facit, qui Burgundionibus ob præteritam
 cladem infensi, Comitatum Namurcensem, depopulati fuerant,
 ad Philippum pertinentem. Gandensium etiam tumultu compo-
 sito, Philippus cum Iacoba Bayara, super Hannonia & Hollan-
 dia, &c. transigit, eique maritum reddit. Anglos interea Gallis-
 que invicem decertantes, Eugenius Pontifex pacificare studet. Rex
 Henricus in Angliam redit. Simulatares inter Burgundum & Bed-
 fordensem, defunctâ Annâ, hujus conjugem, & illius sororem. Bur-
 gundus, Borbonium domat, Gallis federatum, quocum Pacem
 mox facit. Hanc, secuta Pax Atrebatensis, cum Carolo Gallorum
 Rege, maximâ Anglorum indignatione, Atrebatensis Pacis Leges.

AD cædis paternæ vindictam, Philippus
 conversus, qui tum vigesimum-quartum
 ætatis annum agebat; confirmatis per lit-
 teras suorum in Gallia animis, inducias primùm,
 ac deinde pacem cum Anglis fecit.

An. 1420.

Horum Regi Henrico, Catharina desponsa
 est, cum dote Francici regni: excluso adeo ob
 parricidium Delphino; ut si absque liberis Hen-
 ricus obiisset, illud sanguini propinquiori cede-
 ret. Caroli interea quoad vixerit, Vicarius, Hen-
 ricus dictus est, Franciæque Regens.

Cùmque hâc Pace, solus Rex, Burgundus,
 qui-

quique partium ejus erant, comprehenderentur, nefasque esset ab ea desiscere; in Delphinum mox, & factionis ipsius oppida, vis omnis & arma incubuerunt. Expugnati Senones, Monterigoli recenti cade funesti, Meloduni, aliique supplicio reservatis, qui mortis Intrepidi conscij fuerant. Parisienses, Philippi consilio sponte accesserunt: eodemque ad Marmoream mensam, citatus Delphinus, ut parricidij causam diceret, cum non pareret, bonis, juribusque fisco additis, perpetuo exilio multatus est.

Anno sequente, cum Catharinam in Anglia, Regali diademate cinxisset; novis adductis viribus, Carnutensi obsidione, Delphinum Henricus dejecit: eodemque tempore, asseclas ipsius in Picardia, satis superque idoneâ clade, Philippus fregit.

Et quia Delphino, undecumque depulso, nullus erat Biturigibus tutior angulus; tum nunc, tum & aliàs eodem retractus, cum post Patris obitum, nullam præter eam Provinciam haberet; *Biturigum Rex* appellatus est.

Non fuisset difficile, junctis præsertim Anglorum, Burgundionum, & aliquantis Gallia, quæ hos sequebatur, viribus, Delphinum, omnibus exutum, in ordinem redigere; nisi fecisset

gemina amborum Regum mors : quam apud Vincentiarum nemus Henricus primùm , mox Parisiis Carolus obiit.

Etſi enim mortuo Henrico , fedus à Burgundo & Anglis , contra Delphinum repetitum ſit : imò ſepulto jam Carolo , Henricus Sextus adhuc infans , Anglorum & Francorum Rex , præconis voce proclamatus , ad ſonitum concinentium tubarum : in ejus denique nomen Ordines omnes , commiſſâ tantisper Duci Bedfordienſi , Regni procuratione , jurarint ; evênit nihilominus , ſive fato novi Regis , ſive veteris Francorum Regni , ut quantum Henrici immatura mors , ſpei Gallicæ potiundæ Anglis ademit ; tantum recuperandæ libertatis , Gallis adjecerit.

Sanè enim Henricus Angliæ Rex , ubi accepit Catharinam conjugem , quam domi prægnantem reliquerat , apud Vindeſoriam arcem , filium enixam ; malè de eo ominatus eſt , quaſi ille locus naſcenti puero fatalis foret.

Iam & Humfredus Gloceſtriæ Dux , puerique Regis patruus & tutor , Iacobam Bavaram Ioannis Brabantie Ducis uxorem feminam inquietam , ſibi copulare auſus , Philippum Burgundum offendit : vel eò maximè , quòd harum ergo nuptiarum , in Hannonia mox , indèque in Hollan-
dia,

dia, bellum sit ortum, quod utrumque Burgundum, tum patruelis sui Ioannis, tum proprio nomine attrinebat.

Accessit & Parisiensium conjuratio, qui cum Anglorum imperio inviti parerent; absente Bedfordio, Carolum, portas aperire pacti advocarunt: cumque successu stratagema caruisset; exitium auctoribus attulit.

Ad Carolum quoque defecit Richemontij Comes, Burgundi sororius: huncque paullo post secutus Ioannes frater Dux Britannia: etsi interea Angli, non exiguam cladem, Gallis praesertim nobilibus, ad Crevantum, & Vernolium potissimum intulissent, Philippi Flandriae Comitis & Flandrorum ope.

Marcan.
Scyffel.
An. 1425

Britannorum defectionem, imitati Cenomani, urbe pariter suam Francos receperant. Sed malecautos Talbotus aggressus, eam portam, quam reliquam Angli custodiebant; hostium strage intus editam, urbem recuperavit.

Hoc Anno Ioannes Quartus Brabantiae Limburgiaeque Dux, Religionis & optimarum Artium amantissimus Princeps, Urbis Lovaniensis Ducatus Brabantiae primariae, solitudinem ab intestinis sub Wenceslao seditionibus, & ob eas dilapsis in Angliam & alio mercimoniis, miseratus;

Academia Lovaniensis.

vernul.

ad erigendam inibi Academiam, animum applicuit. Erant & alia quæ Principem huc impellebant, atque in primis consilium Engelberti Nassovij, magnæ tum in Brabantia atque apud Ducem auctoritatis.

Missi itaque ad Martinum Quintum eâ rempestate Pontificem Legati, cum Ducis, Ordinum Brabantiae, & Senatus Populique Lovaniensis precibus, facultatem obtinuerunt, omne Artium & Scientiarum genus, Lovanij publicè docendi prælegendique, unâ tunc exceptâ Theologiam, cujus mox doctrinam Eugenius Quartus indulgit.

Et licet præteritis incommodis, nondum omninò Anglos, perpetuus victoriarum cursus defecisset; visa nihilominus lassari eorum felicitas, apud Aureliam: quam urbem ad ripam Ligeris, obsidere, atque ad extrema redigere ausi; didicerunt, haud fas esse quemquam bella gerere invitis fati.

Etenim Ioanna Darcquia, virgo in agro Tullensi, patre agricolâ ovium custos, cum oblatâ Carolo operâ, primùm ad obsessos commeatum intulisset; mox aucto præsidio, in Anglos erumpens, obsidionem tollere coëgit.

Indè Carolum tenuibus adhuc rebus, Espallij
in

in Arvernīs Regem appellatum, ad sacra Regni ritè capiendā Remos perduxit: expugnatis interea, aut in deditiōem acceptis, Campaniæ & Picardiæ præcipuis oppidis, ipsoque Talboto capto, Anglorum eâ tempestate celebri longè, fortissimoque duce. Satiùs Angli fecissent, si Aurelianensium, se suamque urbem, in fidem Philippi Burgundi, Angliæ tum, uti diximus, federati, dedere paratos suscepissent: sed quia id armorum suorum existimationem, minùs decere censebant, quod deinde sors obtulit, ferre debuerunt.

Etsi verò puella Aurelianensis, sive bono sive malo genio freta (multa enim probrosa in illam jactata sunt) Gallorum per id tempus adversus Anglos Amazon, fortis & invicta fuit; minùs ei tamen contra Burgundos, audacia successit. Hos perinde, dum Compendio pellere nititur, militum civiumque ad quos per obsidionem penetraverat, auxilio; vestis, quam super arma gerebat, indicio agnita, capta, & Anglis tradita, post longam quæstionem, Episcopi Bellovacensis sententiâ damnata, viva ab eis Rhotomagi cõbusta est.

Atqui interea (quod Puella non fecerat) viro- rum robore Compendij obsidio solvitur, dum Burgundus, morte Philippi patruelis, Dux Brabantiaë inauguratus, res adhuc ibi suas obibat. In

Catalaunis item, victi cum Burgundionibus Angli, aliquammultis partim cæsis, partim captis.

Ita retrò sublabentibus Anglorum in Gallia rebus, cùm mandato Henrici Regis defuncti, Normanniam saltem, vetustissimum Anglorum peculium, Bedfordiensis in tuto, uti putabat, collocasset; optimum ratus est, si ad cetera restauranda, novum Regem, novis Anglorum viribus, quantis poterat stipatum, in continentem adduceret.

An. 1431. Appulso Rothomagum Henrico, qui tum decem habebat ætatis annos, subque exitum mensis Novembris Anni M. cccc. xxxi. Lutetiam petenti, obviã processerunt, Morerius urbis Præfectus, cum lectissimis quibúsque civibus: Præses Morvillerius habitu Regio, ceterique Conciliarij purpurâ & cocco vestiti. Pone sequebantur, Libellorum Supplicum & Rationum magistri, Comites ærarij, aliique à secretis, qui cùm suo quisque ordine, proni in terram Regem adorassent; mercatorum Præpositus, & cum eo Scabini, cæruleum Conopeum, Liliis aureis conspersum, attulêre: idque capiti Regis impositum, totâ urbe sustinuerunt.

Palatium ante omnia Rex adiit, in quo sacra Lipsana oblata veneratus, ad hospitium Tornellarum

larum divertit. Postero die, ad saltum Vicennarum profectus est: ubi cum hæssisset, in diem usque decimum-quartum mensis Decembris, Parisios rediit: & decimo-septimo, in æde Parisiensi primaria Deiparæ sacra, à Cardinali Vincestrio sacratus est.

Inde Palatium ingressus, Regiæ dignitatis possessionem cepit: ibique valvis apertis pro tribunali sedens, causas querelâsque subditorum dividit, & regni juribus perfunctus est, Regiôque sigillo Diplomata munita. Aiunt & cum inauguraretur, geminum Diadema adfuisse, alterum Regio capiti impositum, alterum sepositum ad latus: claro equidem indício, duobus eum Regnis præesse.

Et quamquàm hæc eodem manifestè spectarent, nullóque alio fine gererentur, quàm ut confirmaret in Gallia Anglos suos, Francorumque animos, aut metu aut gratiâ, quæ tum plurima Henrico puero inerat, in officio contineret; libet attamen quærere, ubi tum fuerit Legis Salicæ sacrarium, quo non femina tantùm Regiæ stirpis, sed mares etiam ab ejusmodi feminis orti, Sceptro Gallico arcentur? Consenuerat nimirum, Claudianum illud tonitru: neque solùm in Henrico, quem tractamus; verùm & in ejus patre:

qui si defuncto nuper Carolo supervixisset; extra controversiam futurus Rex erat, uti salutatus fuerat.

Interea pridie Kalendas Decembris, prima Ordinis Aurei Velleris, à se nuper instituti Bruggis, cum Elizabetham Portugalliae Regis filiam, tertio sibi matrimonio copularet, Philippus Burgundus Insulis Comitata celebravit. In eum Ordinem, primùm adlecti sunt Proceres numero viginti-quatuor, quos Aureo torque Philippus donavit, Ignilibus filici allisis, unde scintillae diffiliunt, (quod patris ejus Ioannis Intrepidi, Symbolum fuerat) contexto, & infra dependente Colchico Vellere: qui numerus temporis lapsu, in duplum, & quod superat, excrevit. Causam instituti Ordinis, continent hi versus, è Philippi Epitaphio facti:

Tuta à Nobilibus quò Ecclesia firmior esset,

Nobilis inventus Velleris Ordo mihi est.

Histor.
Leodien.

Mox etiam, agente Roberto Episcopo Coloniense, Philippum inter & Leodienses Pax inita: qui odio Burgundionum, ob cladem quam à Ioanne Intrepido sustinuerant, Gallorumque suafu atque impulsu Comitatum Namurcensem, coacto subitario exercitu depopulati fuerant: captam Polvachiam, quæ plerisque Castrum Smaragdi

Polvachia.

ragdi vocabatur, incenderant, unâque trecentas Villas, triginta-tres Arces, & novemdecim Molendina: Oppidum, denique Boviniense obsederant.

Scripti signatique Pacis articuli, decima-quintâ Decembris: *Vt videlicet ipse Princeps Leodiensis, viginti, è tribus Patrie Ordinibus comitatus, altero genu flexo, subditorum nomine, veniam à Duce peteret.*

2. *Duci in expeditione contra Pragenses, semestri spatio Leodienses militarent, & cum iis Princeps ipse, trecentis armatis stipatus.*

3. *Pro refrigerio animarum, qui occubuerant, Sacellum erigerent, in eoque quotidianum Missæ Sacrificium, fieri curarent.*

4. *Turrim Montis Superbiæ cis Dionantum, numquam restaurandam, vetusq; cum Boviniensibus discordiæ seminarium, demolirentur.*

5. *Postremò in damnorum illatorum reparationem, centum millia Nobilium Anglorum, pretio-tenus intra biennium penderent.*

Anno sequente, Gandensium tumultu composito, qui materiam, pecuniariam, auream videlicet argenteamque, quasi plus æquo metalli Meyer. haberet, admistum, causati, in seditionem propè eruperant; Philippus Burgundus, in Hollandos profectus, præliòque apud Wiringam superatâ Ia-

cobâ amirinâ suâ , ita cum ea transegit : *Ut illa plenum Dominium ; hic verò sibi Hollandiæ tutelam servaret. Ipsa sine consensu Philippi , matrimonio se non daret ; absq̃ prole defunctæ , heres idem ex asse esset.*

Ita publica quies , per aliquot tempus emicuit , quæ in nova tandem dissidia erupit. Quippe Iacoba libidinis impatiens , iterum se amoribus mancipaverat , & Franconi Borsaliæ & Veræ Comarcho , à quo beneficiis pecuniâque , cùm maximè egeret , adjuta fuerat , fidem conjugalem pollicita , licentiùs miscebatur.

Sicuti autem amor & ignis , difficulter admodum occultantur ; ita tandem Philippus indignitate facti , non parum commotus , cuncta rescivit : & de improvîso Borsalium , Rupelmondam in carcerem ablegavit , atque occidi jussit. Et nisi Castellî Præfectus , à sanguine tanti viri abhorruisset , & callidè supplicium sumtum simulasset ; actum proculdubio de Borsalij vita fuisset.

Marchant

Philippus , homo minimè cruentus (uti etiam plerùmque repentina & sanguinaria consilia , pœnitentia sequitur) etiam illacrymasse postea extremo huic , uti credebat , supplicio fertur. Quem animi dolorem , ubi in vivis eum adhuc esse cognovit , summa lætitia secuta.

Quin edò Philippus abiit facilitatis , ut Matri-

monium Borsalij cum Jacoba, certis conditionibus ratum haberet, Pactum initum: *Vt in uniuersum suo jure illa cederet: Borsalius Comitatus Osterbandiæ in Hannonia, cujus tum Bouchinium primarium Oppidum erat, sibi vindicaret. Adhæc Dominiũ Zutbevelandiæ, Tholæ, Brielæ, Vornæ in Batavis, cum quibusdam vectigalibus portoriisque.*

Si liberis augetur, in Imperio avito succederent: sin secus, cunctæ regiones, ad Philippi Burgundi proximos heredes, devoluerentur.

Atque ita Jacobâ sine prole mortuâ, ad Domum Burgundicam Hannonia, Hollandia, Zelandia, Westfrisia pervenit: eâ vivente, Borsalius splendore Aurei Velleris auctus, atque in flagrante apud Philippum & Carolum gratia, qui semper eum Patrium nuncupavit.

Hæc & alia, Imperij Belgici per id tempus incrementa sunt, per Philippum facta: qui & antequam Dux Brabantia renuntiaretur; Comitatum Namurcensem, Bethuniâque, à Ioanne Comite, qui & captus erat, & legitimo carebat herede, certâ pecuniæ summâ comparaverat, relicto ei quoad viveret titulo & usufructu.

Interim Galli & Angli, capiebant & recipiebant An. 1433
ultrò citròque Oppida, illatis pariter acceptisque
damnis & cladibus, & quæ sequi rabidum indom-
itumque Martem solent; cùm Eugenius Pon-

tifex, Nicolaum Cardinalem S. Crucis in Galliam misit, pacem si potuerit, compositurum. Id, licet omni explicatâ suadâ, cùm frustrâ conatus Cardinalis esset; obtinuit ut Induciæ in sexennium fierent. Non tot mensibus, quot in annos pactæ fuerant, integræ steterunt. Miles quippe, stipendiis utrimque assuetus, cùm per Inducias ea cessarent; cœpit invicem concutere & cædere. Ita ventum ad pristina, libero præsertim Talboto, qui commutatione cum Deloro pariter ab Anglis capto, dimissus est.

Eodem ferè tempore Henricus Rex, in Angliam rediit: defunctâque Anna, Burgundi soror Bedfordiensi nupta, absque liberis; proniorem in Gallos, Burgundum fecit. Accessit & aulici, Burgundum inter & Bedfordiensem, supercilij momentum: qui cùm Audomaropolin convenissent, ut de reculis quibusdam agerent, (quas expedire antea solebat Anna) cùm neuter alterum prior adire vellet; ex amicis, hostes tantùm non abierunt.

Inde contra Borbonium Gallis federatum, Burgundus movit: sicque Francos Burgundiâ pepulit, ut nihil ibi reliquum haberent. Porrò haud contentus vindicasse sua; mox ubi res Brabanticas composuit, novis auctus numeris, talionem
à Bor-

DECADIS TERTIÆ LIB. VI. 279
à Borbonio reposcit. Parum abfuit, quin omni-
eum ditione exueret.

Cùmque è Normannia Angli, non minus An. 1435.
Gallos infestarent, uti eisdem in Picardia, Lega-
tus Burgundi Ioannes Luxemburgus; dum Bor-
bonij uxor, conjugi suo, à fratre Burgundo pa-
cem Niverniæ impetrat, gradum ad eam fecit,
quæ eodem hoc anno, Atrebatî est inita.

Nam cùm Niverniæ tum adhuc Philippus Heurer.
esset; eodẽ adducti Caroli Regis Legati, dixe-
runt: *Haud æquum videri, ut pro culpa unius, populus
omnis lueret: è quo facile nunc hominum trecenta millia, In-
trepidi manibus, data victimæ fuissent. Eapropter, magis at-
tenderet tot innocentium cædes, quàm culpam unius: quæ,
si iuste omnia dispicerentur; magis imputanda sit adolescen-
tiæ, eere in vitium flecti, & cinctæ ab incentoribus; quàm
decretæ malitiæ.*

Hæc & alia complura, cùm non absque fru-
ctu Burgundo dicerentur, cui tum videlicet co-
gnomentum Boni, fata destinabant; in pacis agi-
tationem consensus. Convenère Atrebatum,
non tantummodò Regis Caroli & Burgundi, sed
Anglorum etiam, Burgundo invitante Legati:
imò & alij, à totius propè Europæ Regibus &
Principibus, sponte missi. Numquàm majus aut
studium pacis, aut Procerum splendor fuit. Sed
An-

Angli, in figendis legibus, cùm nullâ re cedere vellent, jusque Majestatis in Gallia Regnum præfractè vindicarent; nisi æquò duriores.

Quamobrem ne toto pacis optatæ desiderio, Orbis terrarum frustraretur; iis profectis, Burgundum, in Ecclesia S. Vedasti preces fundentem, Legati Gallorum adierunt: genuaque flexi, orant obsecrantque, *Vt sedecenni, & improvidæ Regis ætati, eoque circumduci facilis, cùm facinus committeret, cædem Paternam condonet. Iam annorum numero, boni malique discretionem adeptum: neq; parricidij sui umquam, nisi cum gemitu suspirioque (quod facit indies) recordari. Non ideo deprecari debitum meritumque pensum; sed id offerre, quod præstare, Regno & honore incolumi, possit.*

Vim precum, & humi strata Legatorum genua, & oculi madentes lacrymis augebant: jam præsertim cùm & ipsa Boni conjux, supplicantibus & lacrymantibus, sese miscuisset.

Itaque nec Bonus lacrymas tenuit, sive necis Paternæ memoriâ, sive miseratione communium malorum: cùm levatis è terra, Coniuge, Regiisque Legatis, *Solo se teneri jurejurâdo dixit, quò minus quod petebatur impleret. Fas quippe sibi non esse, absq; Anglis pacem facere.*

Iusjurandum, cùm Cardinalis S. Crucis ab Eugenio Papa missus, in se sumeret, vinculo Bonum

num solvit : idque prodigio (si qua fides Anna-
 libus) panis nigrefacti, iterumque candefacti,
 cum malè benèque precatus ei esset, coram om-
 nibus probavit. Heuter.

Quamobrem hisce inter alias legibus, Pax fa-
 cta est. *Vt Comitatus Masconensis, Fani S. Gangonis, sive*
Gangulphi, Auxerra ad Sequanam, & Castellania Bar-
rensis, Philippo ejusq; posteris, nullo sexus discrimine:
Itemq; Civitates Perona, Mondiderium & Roia, cum om-
nibus appendicibus, eidem Philippo, ejusq; heredibus in re-
ta linea maribus tantum, cedant, jure perpetuo, possidenda. Marcan.

Iura præterea & emolumenta regia, Civitatum Lingo-
num, Heduarum & Catalaunensium; Ducibus Burgun-
diæ accedant.

Vt Rex Ioanni, Philippi filio Comiti Stampensi, Stam-
pas & Guiennam, per Ioannem Burgundiæ Ducem, à
Duce Biturigum emtas, restituat, & secure possidere
patiatur.

Vt oppida utriq; Somonæ fluminis ripæ injecta, SS. Quin-
tini & Richarij sana; præterea Corbeia, Ambianum, Ab-
beyvilla cum Comitatu Pontiaco, Dorlanum, Creveceurium,
Alluesium, Mortagna, Philippo à Rege tradantur, donec
ea per Regem Franciæ, ejusq; successores, quadringentis au-
reorum Liliorum millibus, redimantur, &c.

Pacis enim Atrebatensis capita, suprâ triginta
 sunt : quibus etiam animæ defuncti consultum:

compensata damna annulorum, torquis ingentis pretij, quæ jacenti ablata fuerant: tum quæ illata Nobilibus, apud fedissimam cædem, præsentibus: cautum denique, ut Rege solo, hâc pace comprehenso, ceteri complices, parricidij rei sint, & suppliciorum quæ sequi solent, si teneri queant: sin autem; perpetuo exilio multati habeantur. Exstant in Appendice Concilij Basileensis apud Binium. *Tomo IV. p. I.*

Pacem in Cruce, quam Cardinales tenebant, Philippus juravit suo nomine: Regis, Borbonius, Richemontiusque: moxque totâ Galliâ publicata, mortalibus omnibus gaudium uti attulit; ita mirificè Anglorum animos offendit. Præterquàm enim Philippum, hanc ob rem, *Perjurum & Proditorem* dicerent, in eumque per litteras, omnes propè Europæos Principes, frustra licet (cùm interceptæ litteræ forent) concitare molirentur; ejus subditos, toto suo Regno, nonnullis etiam interfectis pepulerunt.

LIBER SEPTIMVS.

BREVIARIUM.

BURGUNDICIS auxiliis, Galli fanum Dionysij de Anglis recuperant, & alia plerâque tum ipsam Lutetiam Parisiorum. Ob-
fide

fidet quoque Burgundus Caletes, sed deserere cogitur ob Gandensium perveraciam. Ludovici Delphini, cum Margarita Stuarta connubium: sed & in patrem conspiratio, quam Burgundus extinguit. Carolus Rex Parisios ingreditur, unde abfuerat annis novemdecim. Catharinam filiam, Philippi Burgundi filio Carolo nuptum dat. Carolesij Comitatus. Burgundus Carolum Aurelianensem, à captivitate Anglica liberat, eundemque nepte suâ, & Aureo Vellere donat. Simultates ab incensoribus seri cœptæ, inter Carolum Regem & Burgundum. Henricus Anglus, qui nuper Gallicæ Regno excidit, Humfrido Duce Glocestriæ, morte violentâ sublato, gradum sibi pariter ad amittendum Angliæ Regnum facit, quod, demum accidit: sicque impletum Henrici quinti vaticinium. Burgundus, Ducatu Luxemburgensi augetur, cedente Elizabethâ Antonij Brabanti, & Ioannis Bavari viduâ. Casleto præterea, ejusque ditione. Constantinopolitani Imperij, everfio: quam ad Taurinum, Christiani ulciscuntur. Constantinopolitanum excidium, Litteras Græcas, in Occidentem adduxit. Ars Typographica, opportunè tum reperta. Curia Civica, Bruxella, Lovanij splendide erecta. Ludovicus Delphinus, è Delphinatu ob patris iram profugus, in Belgium ad Philippum venit. Honorificè exceptus, & sollicitè ac liberaliter habitus. Caroli Regis, prælagum responsum, ad Burgundi Legatos. Brugensium de Ludovici adventu in Belgium, haud recta opinio. Mariam Caroli Burgundi filiam, Ludovicus Bruxella è sacro fonte suscipit. Ducit & ipse Carolinam Ducis Sabaudia filiam. Pax Gallica, adventu Ludovici in Belgium, nutat: verum Burgundi fortunam, Superi texerunt. Aedes D. Petri Lovanij combusta, & elegantius reedificata. Pius Secundus Pontifex, in abolenda Pragmatica sanctione, laborat. Ludovico Delphino, nascitur apud Genapiam, magnâ Philippi lætitiâ Ioachimus: quem Carolus è fonte levat. Nata ibi etiam Anna. Ludovicus utrum Litterarum peritus, vel imperitus & operam dederit eis apud Genapiam? Non videri: sed turbando potius, quod demum fecit, Regno. Philippi Burgundi infirmitas: & Caroli Regis, à filio sibi metuentis, obitus. Quo nuntio, lætus Ludovicus, patri iusta persolvit: & deducente Burgundo, Remis coronatur.

AT QUI interea cum fanum Dionysij Angli occupassent, quod nihilominus anno sequente, Burgundionum ope, (etsi hanc

minimè præstare Philippus teneretur, recuperatum est) Galli expugnato Ponte Meduntæ, Rothomagum à Lutetia resciderunt. Auxit & Anglorum dolorem, Ducis Bedfordij mors, aliaque in Normannia Campaniâque, amissorum oppidorum detrimenta, imò ipsius Lutetiæ Parisiorum: quæ, uti libenter Burgundis deditioem fecit; ita cum plausu vidit apud se erigi, Ducis Philippi militare vexillum. Sic enim convenerat Pace Atrebatensi, ut quamquàm, Regi Gallisq; Burgundi mererent, non mutarent attamen belli signa.

Obsidet etiam Philippus Caletum, Artesiæ feudum, Flandrorum inter alios, quadraginta millibus instructus. Hic ei contigit, quod olim Intrepido apud Mondiderium: ut mirum sit, tam facile oblitum fuisse propositi paterni. Nam cum portum Caletensem, Hollandi, loco haud opportuno, demersis navibus, claudere non possent; Gandenses in seditionem versi, cæmentario quodam auctore, nequidquàm obsecrante contra Principe, discedunt, impedimentis etiam apud castra dimissis. Alij mox secuti: tanto Principis cordolio, ut vis animi, in morbum erumperet. Atqui hanc Flandrorum proterviam, cum Bonus haud posset, hostis ultus est, latè per Flandriam populatus.

Sub

Sub id tempus Carolus Rex, Ludovico filio ^{Buchau.} tredecenni, quem tum unicum habebat, matrimonium cum Margarita Stuarta Regis Scotiæ filia, pridem ei desponsata conciliavit. Id Gallicas fulcire res poterat, nisi mox Rex Scotiæ Jacobus, patruj conjuratione & fuisset interemtus, & ipse Ludovicus Delphinus, juvenis naturâ immanis, moribúsque acerbis.

Cupidus enim ante tempus sui juris esse, cum aliquot nuper turbinibus, in Patrem conspiraverat, conatus etiam collecto exercitu, & adducendo in factionem Philippo Duce Burgundiæ, adimere ei Regnum, sibi que vindicare. Philippus, facinus indignum detestatus, conjuratos ratione & auctoritate, ab incepto deterruit, & supplicantibus, veniam ab Carolo impetravit: nisi quod nothus ^{Æneas Syl.} Borbonius, auctor consilij creditus, & ob id culeo insutus, apud Barrum, in profluentem demersus est. Atque hoc, primum fuerat inquietis Ludovici rudimentum, qui tum annos ætatis undecim circiter habebat. Ut haud mirum sit, si ^{Comin.} majore postea natu, majora versatilis ingenij, monumenta designarit.

Dum hæc aguntur, Philippus iterum, intestinis suorum tumultibus, agitatus est. Brugenses inaudito facinore, dum per mediam illorum civi-

An. 1437. tatem iter molitur; præcipuâ Nobilitate occisâ, vix à Comite manus abstinuere, nisi ruptis portarum obicibus, fugâ evasisset. Conati videlicet in Philippo sunt, quod postea Maximiliano fecerunt.

Eam injuriam concoquere, generosus ejus spiritus nequivit, tametsi Boni cognomentum meritò obtinuit, Civium magis Pater quam Princeps. Lentâ obsidione urbem, mercaturâ eâ tempestate florentissimam, ad incitas ferè redegit. Ipsum facinus, Principes conjurationis octodecim, suo sanguine expiarunt. Ceteri cives ingenti ære, vitam & gratiam redemerunt.

Interea Lutetiam Rex Carolus cum filio Ludovico, Proceribusque repetiit, quam nunc annis undeviginti non viderat. Magno uti par erat, honore exceptus, filiam inde suam Catharinam decennem Virginem, Carolo Charolesij Comiti desponsam, Cameracum misit: sed quæ pauculis post mensibus aut annis (variant enim Auctores) exspiravit.

Charolesium.

Vred.

Charolesium, quod & *Quadrilesium*, & *Carcella*, & *Cariala*, & *Quadrila*; pars fuit Ducatus Burgundiæ: estque Comitatus ex Castellaniis Montis S. Vincentij, Sine-Vineis, Salvamenti, Dundani, Arcusij, &c. conflatus, Illud Hugo IV. Dux Burgun-

gundiæ Anno 1272. testamento legavit Beatrici, filiaë Ioannis Burgundi, ex Agnete, filia Archembaldi, Domina de Bourbon, nepti suæ, Roberto Claromontano, filio S. Ludovici, nuptæ: unde natus Ioannes Claromontanus, frater Ludovici primi Ducis Bourbonij, ex Ioanna Argeria, procreavit alteram Beatricem, quæ Charolesium in dotem attulit Ioanni primo Comiti Armeniaco, à quo Philippus Audax eundem Comitatum emit, ac Philippo nepoti dedit, à se de sacro Fonte suscepto: hic Carolo filio, pariter dum baptizatus est.

Decessit & Sigismundus Augustus, è familia Luxemburgica quartus & postremus, Anno Imperij sui vigesimo-septimo: Vti staturâ & sapientiâ; ita belli, sed pacis studiis præcipuè clarus, quemque domi suæ adeundo, ipsumque in Italia Pontificem convenit, Paci Orbis & concordie Ecclesiæ sancienda. Itaque Concilij Constantiensis auctor fuit, in quo & nocte Natalis Domini, faciente Ioanne Papa Vigesimo-tertio, Evangelium uti Diaconus cecinit, *Exiit Edictum à Cesare Augusto, &c.* & Orationem Latinam habuit, omni Religiosâ pietate, & Christiana religione plenam: quam auribus suis Ioannes Germanus,

Plat.

Funcc.
Cong.

Const.

son,

son, non sine pia compunctione, se lætum audivisse narrat.

Interfuit deinde, cum ornamentis & insignibus Regalibus (uti & in Basileensi Concilio) diversis Sessionibus: ac demum Martinum Papam quintum noviter electum, à dextro, & Fredericus Marchio Brandeburgensis à sinistro, per equi frænum, ab Ecclesia Constantiensi, ad Cœnobium S. Augustini, pompâ spectabili deduxit.

Bohemiâ, quam morte Wenceslai fratris adierat, turbatissimam, præsertim ab Hussitis hæreticis habuit: quorum Dux Ioannes Zisca, manu & consilio promptus, omni prælio (suprà viginti fuere) victor & indomitus fuit. Bohemos itaque, quos homines non poterant, Deus subegit: quia sibi relicti, mutuis seditionibus confecti sunt.

Golrz.

Zisca interim, Urbem in præaltis rupibus, loco naturâ munitissimo condidit, cui Thaboris indidit, nomen, unde Thaboritæ sunt dicti. Moriens suis edixisse fertur, ut cadaveri suo detractâ cute, tympanum ex ea facerent: cujus percussi sonitus, in præliis terrorem hostibus adferret.

Æn. Sil.

Albertus inde Secundus, Dux Austriæ, Sigismundi gener heresque Regnorum, Cæsar creatus, id etsi toto haud biennio tenuit; ab eo tamen Austria-

striacæ gentis Principes , Romani Imperij fastigium Majestatemque , quasi per manus traditam, in hæc usque tempora non interruptâ serie , per Annos jam suprâ ducentos , cum summa rerum gestarum gloria , ac Reipublicæ Christianæ comodo , feliciter tuentur.

Eodem Anno Ioannes Palæologus Græcus Imperator , cum Patriarcha Constantinopolitano , magnoque Orientis Antistitum numero , Ferrariam ad Eugeniû venit: & Basileensis Conventus , monstrum quod parturiebat , maturavit. Eugenio Pontificatus abrogatus , & Amadeo Sabaudix Duci , (is cum paucis familiaribus studio sanctioris vitæ secesserat) delatus.

Acta.
Conc.
Flor.

Subindè Florentino Concilio, Græci, Palæologo præsentè, convicti tandem, ad Latinæ Ecclesiæ religionem, Romanique Pontificis auctoritatem, summâ omnium gentium lætitiâ & gratulatione rediere. Mox Armenij Indique, Concilij auctoritatem secuti, in lætitiæ cumulum accessere.

Permissum Græcis, ut suo ritu, in Baptismo uterentur : fermentatum Panem consecrarent : uxores ante Sacerdotium ductas, haberent. Ita peracto Florentino Concilio, & abeuntibus Græcis, Eugenius Basileensem Conventum dissipavit,

Platina.

vit, Equitatu in eum, per Francorum Regem
Carolus, Ludovico Delphino ducente, immisso.

An. 1440.

Marcan.

Mox Philippus Burgundus, Carolus Aure-
lianorum Ducem, Ludovici, jussu Intrepidi oc-
cisi filium, in prælio apud Azincuriam, à viginti-
quinque nunc annis captum in Anglia; numera-
tis è proprio ducentis aureorum Liliorum milli-
bus, redêmit: datâque in uxorem nepte, atque
Aureo Vellere cinctum; arctissimo sibi demùm
amicitiæ nexu devinxit. Fuerat is, captivorum
apud Anglos ultimus, Carolo videlicet Comite
Vgellensi, à biennio libertati restituto, contra
Comitem Somersethi; quem Bourbonius, Vgel-
lensis frater, pariter detinebat: ut si quid expian-
dæ cædi, ab Intrepido commissæ restaret; id hujus
filius, in alterius filio liberando, dissolveret.

Heuter.

Eâ tempestate circiter Fredericus Austrius Im-
perator, Coronâ argenteâ Aquisgrani redimitus,
per Burgundiam in propria rediens, variis à Phi-
lippo Bono, Vefontione lætitiæ generibus, exci-
pitur, magnisque muneribus ornatur: cedens
omni jure quod Imperij nomine in Brabantiam,
Hollandiam, Zelandiam ac Frisiam habebat.

Et quamquàm res Gallorum, majora indies
incrementa caperent, Anglorumque deficerent,
non pace tantummodò, sed & ope Burgundio-
num

num; habebat tamen in aula Caroli Dux Philippus ^{Meyer.} æmulos suos, occultosque hostes, qui cædibus & rapinis assueti, maluissent bella pristina, quàm nuperam pacem seruari. Inde fuit, quod præstitæ semel fidei, Regem monuerit Philippus: qui tum quidem obstacula temporis caussatus, animum ceteróquin promptum paratúmque ostendit.

Cúmque per id tempus, haud negligeretur occasio, transigendi cum Anglo; ita tamen, magis suorum quàm suópte consilio se gessit Henricus, qui Margaritam, Renati Andegavensium Ducis filiam, ruptâ fide quam Comitum Arminiaci filix dederat, uxorem duxit; ut quod in amittendo Franciæ Regno infortunium passus est, id ^{An. 1444} ei futurum pariter in Anglia, fata prælagirent. Humfredo etenim Glocestriæ Duce, qui jam per annos viginti quinque, rerum in Anglia habenas tenuerat, & Andegavenses nuptias dissuaserat, sive æmulatione Reginæ regnandi avidæ, sive ^{Polyd.} Procerum odio & vindictâ, strangulato: finitis adhæc, quæ sæpius repetitæ fuerant, aut fractis induciis; intra proximum quinquennium Normanniâ & Aquitaniâ, (etsi hanc Talboto duce frustra recuperare tentarint) Angli depulsi sunt: ortaque domi Principum factione, (cujus auctor erat

erat Richardus Eboracensis) Henricus superatus: ac deinde Richardo victo & interemto restitutus, auspiciis Margaritæ conjugis : iterumque cum ea fugatus è regno , iterumque redditus ; ad extremum ab Eduardo pugnâ victus , unâ cum filio, interemtus est.

Ita impletum patris Henrici V. vaticinium, qui ad nuntium nati sibi ad Vindesorium filij, dixerat : *Hic Vindesoriensis , omnia infeliciter amittet, quæcumq; ego Monumethensis , feliciter acquisivi.* Optare videlicet Angli poterant , pacis Atrebatensis occasionem redire , quâ , offerentibus Gallis , licuit eis , sub pactis legibus Normanniam & Aquitaniam possidere , si Franciæ regni titulo , abstinere voluissent.

Seneca.

Omne sub regno graviore regnum est :
non fecerunt.

Ducatus
Luxemb.

Burgundus intereâ , invocatus ab Elizabetha Goritia Antonij Brabanti , & Ioannis Bavari vidua , & ob id amita materteraque sua , quod à subditis injuriâ molestiâque afficeretur : Luxemburgum , contra Saxonem , armis occupavit. Et quoniam Ducatus iste , à Wenceslao Imperatore & Sigismundo , Elizabethæ avunculis , assignatus eidem pro dote fuerat , donec centum viginti florenorum millia , numerarentur ; annuâ jam
pen-

pensione contenta, jus Burgundo suum, cessit: frustra repugnante Brunsvicensi, qui tum postea pecuniis placatus est. Cornelium itaque nothum suum, Burgundus Luxemburgo Præfectum imposuit: moxque adeptus est Casletum in Flandria, annexamque ditionem universam, transactione cum Renato Lotharingæ Duce, qui tum pridem prælio Barrensi captus, in ære Philippi Ducis erat.

Casletana ditio.

Marcan.

Secutus est Annus M. cccc. l. Iubilei celebritate insignis. Tanta affluxit multitudo peregrinorum, ut occurfante fortè mulâ, in ponte Adriani, cùm è Vaticano semel visâ Salvatoris Imagine, ad Urbem redirent, ducenta hominum corpora, mutuâ collisione, obtereretur, absque eis qui decedentes à pontis lateribus, flumine hausti sunt.

An. 1450.

Platina.

Ad eadem Sollemnia, Iacobus Archiepiscopus Trevirensis, cum Metensi Antistite Conrado, ac centum & quadraginta equitibus profectus; inter alia quibus à Nicolao Papa V. prolixè affectus est, erigendæ Treviris Academiæ, in qua omnium facultatum Magistri & Doctores haberentur, præmium habuit.

Trithem.

Academia Trevirensis.

Sequenti Anno, munivit Urbem Pontifex, milite simul & turribus, quòd venturum Fredericum intellexerat, tum Coronæ, tum Nuptiarum

Platina. rum causâ. Desponderat enim sibi Imperator Eleonoram Eduardi Lusitani filiam, Alphonsi Neapolitani agnaram: quam Senis offendit, jam ex Hispania advectam. Benedixit Nicolaus nuptiis, amboſque Angustalibus exornavit, Ladislao Hungariæ & Bohemiæ Rege, atque Alberto Austriae Archiduce Frederici germano, præsentibus.

Trithem. Post Imperator Româ Neapolin divertit, ubi nuptiis cum Eleonora celebratis, Regeque Arragonum Alphonso salutato; ad propria remeavit.

Mox Christianorum in Græcia res, & reliquias Orientalis Imperij, Mahumetus Secundus, Amurathi filius, Turcarum Imperator, gravissimè concussit. Obsessam oppugnatamque quadringentorum millium exercitu, quinquagintaquatuor continuis diebus Constantinopolin, (cujus ambitum centum & undecim stadiorum, prodit Laonicus) cepit, 4. Kalendas Junij, festis videlicet Pentecostalibus Spiritui sancto sacris, quando jam plus duodecies, suam in eum fidem, Græci fefellerant.

Constantini Palæologi Imperatoris, occisi in moenibus, præcisum caput, hastæ impositum, Turcis ubique spectaculum fuit: Nobiles innumeri, & Ecclesiastici ad nongentos, qui in Ecclesia S. Sophiæ Divinis officiis, diu noctûque per
agen-

agendis merebant ; mactati , membratimque
secti : excoriati Monachi , violatæ cæsæque Vir-
gines & Matronæ : dejecta Altaria , Crucifixi
imagines stercore lotioque fedatæ : humani san-
guinis rivis , plateatim fluentibus.

Hanc cladem , Anno hujus sæculi quinquage-
sesimo-secundo , non ut alij tertio , Massæus ad-
scribit , quæ Ducem Burgundiæ adeo affecit , ut An. 1452.
In Chron.
ad Imperatorem Fredericum profectus ipse sit,
de bello contra Turcas acturus. Id testatur Æneas Epistol.
127.
Sylvius , qui & Imperatori aderat , cum cladis
nuntium acciperet. Et quamvis eam , pauculis
post annis , ad Taurinum Christiani sint uli , di-
vinâ potius quam humanâ ope , prostratis qua-
draginta Turcarum millibus ; non ulterâ tamen
Constantinopolin redierunt. Quapropter sicuti
Romanum in Occidente Imperium , quod Au-
gusto Cæsari initia sua debebat , in Augustulo ,
uti supra meminimus extinctum est ; ita Con-
stantinopolitanum , auspiciis Constantini Ma-
gni in Oriente excitatum , in altero & ultimo
Constantino defecit.

Crediderim iratum Numen , castigasse toties
repetitam in Spiritum Sanctû hæresin : quam etsi
Imperator Ioannes Palæologus in Synodo Flo-
rentina ejurasset , Constantinus tamen , Marco
Eph-

Ephesino auctore revocaverat : & dissidia, quibus invicem Græci collidebantur, unico Orientali Imperio, in tria regna secto.

Ut ut est, triste & deplorandum excidium, eâtenus tolerabile visum, quòd per id Græcæ Litteræ in Occidente revixerint, auctoris Lascare, Chrysolora, Chalcondyla, Bessarione, Trapezuntio, Argyropylo, Marullo, Græcis doctissimisque viris, ex Oriente in Occidentem delatis : sicque repeti quadântenus potuerit Horatianum illud :

Lib. 2.
Epist. 1.

*Græcia capta, ferum victorem cepit, & Artes
Intulit agræsti Latio.*

ubi videlicet antea valebat id Iuvenalis :

Sat. 3.

*Iamq; vetus Græcos servabat cista Libellos,
Et divina opici rodebant carmina mures.*

Nam posteaquam Despotes Imperatoris frater, Romam, cum gentis ejus reliquiis confugisset ; *Vix credibile est, quàm multi nostrorum pænè Græci effecti sint quasi in Attica vel Achaia consueti, facultatemq; compererint, Græca volumina pertractandi*, inquit Angelus Decembrius.

Lib. 1. Po-
lit. Litt.
part. 8.

Restitutis perinde eâ tepestare Græcis Litteris, Latinis verò detersâ barbarie affatim florentibus, commodum accidit, ut magnorum ingeniorum commendandis tum æternitati fetibus, Ars Ty-
po-

pographica crebesceret, nuper reperta & inchoata, sive Argentorati sive Moguntia: reclamantibus tamen Batavis, qui Harlemio famam eam vindicant.

Ars Typographica.
Naud.
Foxhorn.
S.

Imprimit illa die, quantum non scribitur Anno.

Anno M. CCCC. LV. perfecta Curia Civica Bruxellæ, fastigioque turris imposita Archangeli Michaëlis statua versatilis, pedes alta duodecim: quarto nimirum & quinquagesimo anno, postquam totius ædificij posita fundamenta fuerant. Extruebatur eodem tempore Curia Lovaniensis, è secto lapide, figuris & emblematis variè ornata: elegantia atque opulentia ejus tum Oppidi insignis monumentum, annorum spatio septemdecim perfectum.

An. 1455.
Curie
Bruxel-
lensis &
Lova-
nienfis.
Gramm.

Porro Ludovicus Delphinus, decennio circiter in Delphinatu egerat, populumque uti vectigalibus & exactioibus oppresserat, ita Ecclesie Romanæ in vicino rebus plurimum incommodaverat; cum elatâ pridem uxore viduus, tantam, nescio qua de causa, Patris indignationem (nisi quod ferebatur concubinam ipsius, Agnetem, toxico sustulisse) incurrit; ut misso Dommartini Comite, cum instructa militum manu, nolentem volentem, ad se adduci jusserit. Quod ubi Ludovicus accepit; celeribus equis in Bur-

Meyer.

Æn. Sylv.

gundiam, inde in Brabantiam, stipatus custodibus, ad Philippum (etsi olim Patris hostem) evasit.

Summo honore ab eo exceptus, domicilióque, quod apud Genapiam (olim Lothariam) elegerat, & tribus aureorum millibus in menses singulos donatus est. Mox ad Carolum Regem, Legatos Philippus misit, qui significarent gratissimum sibi fuisse Regij juvenis adventum : seque eum, quo par erat cultu & cura, Patris ergo habiturum.

Neque stetit intra formulam humanitas. Nam cum per id tempus venatum, unà cum Carolo Philippi filio, Ludovicus exiisset : separatique, ut fit, ab invicem, ille quidem ad vesperam Bruxellas rediisset, hic ignarus viæ erraret ; Philippus sollicitè filio mandat, cum tædis & facibus recurrere ad silvam, neque redire, nisi reperto Delphino. Fecit : & octavo à Bruxella milliari, domū reduxit.

Rex interim filij rebellis Delphinatum, occupavit : cumque ad Legationem pristinam, nihil respondisset ; recentibus qui missi fuerant, dixit : *Videret utiq̃ Philippus, ne lupum aleret, qui oves ejus aliquando devoraret.* Vox plena mysterij.

Neque defuerunt, Brugis præsertim, ubi cum Philippo Delphinus fuerat splendidissimo apparatu exceptus : plurimùmque delectatus opulen-

opulentis ludis atque spectaculis, nec non annuis Encœnorum feriis, omniâque tacitè admiratus; qui contemplati hominis ingenium dubitarent; *An non esset callidè à Patre missus, tamquam opum rerumq; Philippi avidus explorator*: ut proptereâ dolerint, vitæ periculum, quod scaphâ piscatoriâ, ludendo in aquis, tantum-non adierat evasisse.

Atqui filiam, quæ Bruxellæ Carolo Comiti An. 1457.
 Quadrilegij, ex Isabella conjugè, magnâ omnium lætitiâ nata erat; apud Baptismi fontem tenuit, Mariâque, ex nomine Reginae matris suæ, nominavit.

Ipse etiam, Carolinam Ducis Sabaudia filiam, pridem sponsione addictam, at nunc Namurcum accersitam; festis sibi nuptiis copulavit: quibus Philippus Dux haud interfuit: fortè quòd eas Rege Carolo, ut ferebatur inscio, contraheret.

Quidquid sit; Anglis è Gallia exactis, adventuque Ludovici in Belgium; nupera Pax nutare videbatur: quam licet Burgundus non esset suapte rupturus, finitimis attamen oppidis præsidia disponebat, contra copias Regis, quas clarum erat moveri: specie quidem recepti Delphini; at reverà expetendæ à se ultionis. Sed præter occulta consilia, nihil foras erupit: etsi quoad vixit, bellum magis quàm pacem velle, Carolus, iliquidò

visus sit. Veteris odij fermentum, nondum erat excoctum, ideóque federa potissimùm pacémque eorum ambiebat, puta Ladislai Austriaci Hungariæ Regis, & Henrici Anglorum; quos sciebat Burgundiæ Duci esse infensos: hunc quidem ob pacem Atrebatensem: illum ob Ducatum Luxemburgensem.

Pax interim felicitásque Burgundi, curæ Superis fuit, ut ne Delphini quidem, consilia audire voluerit, se contra patrem seu verè, seu simulatè, concitantis. Quapropter vidit æmulos suos, aut præproperè vitâ defungi, ut Ladislaum Hungariæ & Bohemiæ Regem, qui duodevigesimo anno ætatis obiit, veneno ab Amasia Bohemica, per manubrium cultri, quo ponamum dissciderat, tinctus, quòd Magdaleniæ Gallicæ nuptias affectaret: aut intestinis tumultibus exerceri, ut Henricum Regem Anglorum, cui pax tandem Gallica exitio fuit, cum in eo Angli culparent, *Quòd Aquitaniam & Normanniam, ex pacto cessisset.*

Conflavit hâc circiter tempestate, Ædes D. Petri Lovanij, cœpitque mox erigi nova, admirabili artificio ac symmetriâ, si attentè tota spectetur intùs: si foris, imperfecta vestibulo, turriúmque casu deformis.

Callisto III. Pontifici, successit Pius II. qui quan-

Ædes
D. Petri
Lovanij.

quantum Gallis antea, in Pragmatica sanctione condenda fauerat; tantum nunc in abolenda conari cepit, sed exiguo aut nullo successu. Perierat antiqua Gallorum, erga Sedem Apostolicam observantia: jamque inops & tenue regnum, atque unius propè sæculi bellicis sumtibus exhaustum, avaritiæ studebat: aut certè indignabatur Romam mitti, quod solebat Avenione detineri, & inde reciproco fluxu, totam quàm lata est Galliam inundare.

Quod enim è Beneficiis sive Sacerdotiis Ecclesiasticis, Ioannes Vigésimus-secundus, aut Bonifacius Nonus, Curia Romanæ vindicaverant: eorumdem Expectationes & Reservationes: simul quæ pro Palliis & Investituris exigebantur, à Concilio Basileensi, recisa cuncta peculiaribus Decretis fuerant, è quibus Carolus Rex, publicè mox jus dici imperaverat, conditâ Sanctione, cui Pragmaticæ nomen.

Ludovico Delphino in Brabantis apud Genapiam, natus est è Carolina Sabauda filius, cui Ioachimi nomen inditum, suscipiente è sacro fonte Comite Quadrilesij: quem Ludovicus pater, Regiam exinde sibi majestatem vindicans, mox Normanniæ regulum dixit. Et quamquam brevis admodum ævi, paucorum videlicet die-

Concil.
Bas. ff. 1. 2.
21. & 31.
Ganguin.

An. 1459

Belcar.

rum puer iste fuerit; editi nihilominus in lucem nuntio, adeo Philippus exhilaratus est, ut bajulum donaverit nummis aureis mille, quos Leones appellant. Erat enim princeps, absque fuco magnanimus, quiq̄ Delphinum, veluti futurum aliquando Dominum suum, sincero cultu prosequabatur: ut numquàm eum accesserit conveneritve, nisi poplite flexo, capitèque aperto. Iam cùm unà equitarent sive incederent; ponè sequebatur potiùs, quàm se ejus lateri adjungeret: magno sanè generosæ mentis indicio.

Opinor eodem loco, natam esse Delphino filiam Annam: cùmque ibi otio abundaret; sunt qui putent studio litterarum & historiæ, uti & antea in Delphinatu fecerat, operam dedisse: neque tam fuisse imperitum aut amusum, quàm vulgo audiatur. Genebrardus aliòquin, *Virum ferocem, versatili ingenio, osorem litterarum*, appellat, quiq̄ nollet filium suum Carolum, plus discere Latine linguæ, quam illa quinq̄ verba:

Qui nescit dissimulare, nescit regnare.

Idem testatur Pap. Massonus, aliiq̄ complures: adeo ut *Ludovici consilium* (cùm nimirum ad Regnum pervenisset) *malè interpretati nobiles Franci, nullum litterarum genus non contemserint.*

Quod profectò nemini mirum videri debet, quandoquidem,

Com-

Componitur orbis,

Claud.

Regis ad exemplum:

Faciliusque sit errare naturam, quam ut dissimilem sui Princeps, possit formare Rempublicam, aiebat Theodoricus Rex apud Cassiodorum. Epist. 12.
lib. 3. var.

Verum hisce non obstantibus, cuidam viro docto, aliter, ut dixi, visum est, huncque esse planum in Ludovico errorem, quales olim de veteribus Francorum, in Gallia Regibus, excogitatae plures fabulae sunt, & mera commenta. Naud.

Nam quod filium Carolum, noluerit studio litterarum tradere; non harum odium, sed illius imbecillitas fuit, quem pronam jam, atque in senium praecipite aetate genuerat: ut nimirum a chartis eum librisque arcuerit, *Volens providere, teste Ganguino, Caroli infirmitati, cui infantiam non satis firmam esse conspiciebat.* Vti enim antea Ganguinus dixerat: *Teneris atque imbecillibus membris adeo Carolus fuit, ut sedulo duci illum, & gestari molliter, priusquam solidè incederet, oportuerit.* Lib. 11.
Histor.

Quare si solida virorum corpora, Minerva, a minuendis viribus dicta, ac litterarum studia, lassare & attenuare solent, consumtis videlicet spiritibus, pravisque humoribus congestis; quid de teneris dicemus, & è fragili potius ovo, quam robustam matre natis?

Por-

Porro autem non fuisse eam mentem omnis Gallicanæ Nobilitatis, ut per id tempus genus omne Litterarum contemserit; constat ex aliquammulto virorum nobilium numero, qui præterpropter floruerunt, rerum peritiâ elegantiaque conspicui.

Denique cum perspicaci bonoque ingenio præditus fuerit Ludovicus, *Quémque uno ore omnes sentiebant Principem esse nullius animi præstantie inopem: quinimò ad fortune dignitatem, eâ esse magnitudine animi, ingenique splendore; ut reliquos omnes ejus ætatis Principes*

Epist. 35.
lib. 17.

longissimè antecelleret, inquit Philadelphus: habueritque à pueritia, in Latinis opinor Litteris, Ioanné de Arconvalle Magistrum: imò clarè testetur Cle-

Epist. 56.

mangis Archidiaconus Baiocésis, vir eâ tempestate eruditus, Ludovicum à se flagitasse, *Quædam Moralis Doctrinæ rudimenta, quibus veluti quibusdam gradibus, ad apprehendendam virtutem niti posset: apud Gena-*

La Croix.
Sayaron.

piam verò delectatus fuerit Ioanne Collemanno celebri tum Astronomo Geographoque, à quo fuerit eas disciplinas edoctus: postremò Regiam Bibliothecam provexerit, Librorumque habitus æstimator sit, imò & unius auctor ad Carolum filium, cui titulus: *Le Rosier des Guerres*; quid superest, quàm ut Latine sciverit: Ethica atque Politica sit edoctus: denique calluerit eas artes, agen-

agendo utique & audiendo, quæ Principem re-
 ctoremque populi decent, & quas exposcit Ægi- Part. 2.
 dius Romanus eo Opere quod in gratiâ Philippi lib. 2. de
 Pulchri elucubravir, ab annis propè quadrin- Regim.
 gentis? Princ. c. 8.

Et quamquàm nolim oppedere, hujus ita sen-
 tientis sive scribentis ingenio: minùs adhuc cui-
 cumque scientiæ Ludovici, quam in omnibus
 venerari, atque in Principibus potissimùm colere
 par est: cùm tamen vix ab eo aliquid, præter
 fraudes & dolos, callida consilia & perjuriam, cæ-
 des & aconita, jurium alienorum everfiones atque
 insidias, toto quo regnavit tempore profectum
 sit; existimo longè probabiliora dicturos, qui
 quoad in Delphinatu & Brabantia, otio libero
 & securo gavisus est, hæc quæ postea patravir de-
 signasse potiùs, quàm qui operam Litteris stu-
 diisque honestis, dedisse dixerint. Iam tum enim
 ejus sententiæ fuisse, *Neminem in Gallia Regem regna-
 re posse, donec tot in ea minores reguli forent, puta Duces
 & Comites*, Meyerus testatur.

Quapropter existimo, meditari exinde cœpisse,
 quomodo eminentia papaverum capita decute-
 ret, id est emblemate Tarquinij Superbi, Princi-
 pes tolleret, cùm ad Regnum ipse pervenisset.
 Neque admodùm refert, quod per id tempus

Vit. Lud. XI. Ioannem Collemannum Astronomum, in pre-
 tio habuerit; quandoquidem testetur Seiffellius,
 asseclas tum Ludovici, adeo Caroli patris mor-
 tem desiderasse, ut in eam, partim auguriis &
 divinationibus, partim astrologicis commentis,
 imò excantamentis, inquiserint.

Middenl. Germaniæ illustrandæ, in qua versatus pridem
 fuerat, summopere deditus Pius II. Academiam
 scientiarum omnium Basileæ erexit: quam mox
 secutæ haud magno annorum interstitio, sub aliis
 Pontificibus Friburgensis Brisgoiæ, ad Annum
 1467. Tubingensis, 1477. Ingolstadiensis,
 1479. circiter: Moguntina, 1482. ut constet eâ
 tempestate Germaniam clarissimis virtute & do-
 ctrina viris vehemèter effloruisse: præsertim cum
 jam antè Viennæ ad annum 1237. Heydelbergæ,
 1346. Erfordiæ, 1391. sed & alibi, uti ostendi-
 mus, Studia pariter œcumenica frequentari cœp-
 ta sint.

Marcan. Sub id tempus Dux Philippus, nescio quo
 morbo tentatus, passi capillitij iacturam facere
 debuit, ex præscripto Medicorum. Eam ob rem
 ludibrio mussitanter habitus, edixit nobilibus
 omnibus, Comam demetere. Vno die quingenti,
 Bruxellæ paruerunt, aliis mox alibi secutis, etsi
 non duraturâ praxi.

Pejor

Pejor fuit animi corporisque infirmitas, quæ Carolum Regem anno sequenteprehendit, victi- An. 1461.
mâmq; nil miserantis Orci fecit. Ladislai Hungariae Regis nuper defuncti, mortem, graviter tulerat, quod & eum sibi generum, traditâ in Matrimonium filiâ Magdalenâ, facturus erat, si vixisset; & hostem Philippo, nomine Ducatus Luxemburgensis, quem ad se Elizabethâ mortuâ pertinere, Ladislaus obtendebat.

Accessit ad eum mœrorem, perpetuus à filio Ludovico merus: quem sibi aconita misturum, Belcar.
non obscuris indiciis adeò formidabat, ut omni ciborum genere abstineret. Eapropter Medicum suum Adamum Fumeum (quem à morte patris Ludovicus liberavit, & honoribus auxit) carceribus conclusit: idemque de chirurgo fecisset; nisi is fugâ quam Valencenas cepit, sibi consulisset. Cùm igitur veneni formidine, omni cibo sibi interdixisset; evênit ut & stomachus corrueret, & edendi viæ clauderentur. Comin.

Accepto de morte patris nuntio; tantùm abest ut Ludovicus dolorem hauserit, quin potiùs testatus sit gaudium: ibique loci Deiparæ ædiculam erigendam voverit, ubi patrem obiisse cognovit. Et quoniam præterito Ludovico, alterum filium Regem nuncupare Carolus voluerat, nisi Belcar.

Meyer. Pius Pontifex improbasset; mox ad iter se Ludovicus accinxit: factisque Avennæ tenuibus defuncto exequiis; Laudunum, Remosque contendit. Minimi luctus indicium in Ludovico fuit, quòd eâdem adhuc die, quâ parentaverat, pulchram deposuerit: veste, pileoque bicolore assumpto, venatum excurrerit.

Belcar. Remos, comitante Philippo & Carolo Burgundis, & magnâ Nobilitatis Belgicæ parte pervenit: ibique sollempni cærimoniâ inunctus est, feriis Assumptæ Deiparæ. Epulo finito, Philippus novo Regi advolutus, & obtestatus per Christi mortem & crucem, *Vt ne meminisset auctorum, qui Patrem inter & illum, dissensionem se verant: neve veteres ministros, nisi fors suspectæ fidei loco moveret; sacramentum clientelare dixit, nomine Dynastiarum quas intra Galliam tenebat. Ita Carolo filio in Burgundiam abeunte; ipse Parisiis, ubi pretiosâ veste, opiparâ mensâ, amplis donariis, copioso satellitio, magnificentiam plusquam Regalem ostendit, in Flandriam & Brabantiam rediit.*

LIBER OCTAVVS.

BREVIARIUM.

Belcar. **L**UDOVICI Undecimi Regis, immitia erga Remenses initia, & ingraticudo erga Burgundum. Patris Caroli ministros exaudiverat, contra quam Burgundo promiserat: sed continuat cum Leodien-

DECADIS TERTIÆ LIB. VIII. 309

diensibus fedus, aduersus Burgundum initum. Cessisset etiam Pio Pontifici Pragmaticam sanctionem, nisi intercessisset Academia Parisiensis, injecta ad Concilium appellatione. Carolum Burgundum, Normanniæ Praefectum creat: inoxtque non soluto stipendio, deponit. Venenarij, qui Caroli vitam petebant, supplicio Ripelmondræ affecti. Ludovicus à Philippo Burgundo, oppida ad Somonam redimit: qua re offensus Carolus, à Patre, in Baravos secedit. Studet Ludovicus deijciendæ Domui Burgundicæ: Toparchæ Chimacensis responsum, super Philippo Burgundo, datum Ludovico. Philippus Ludovico satisfacit, Duacum, Orehiacum & Insulas reperenti. Fedus Boni publici aduersus Ludovicum. Ejus caussa, & origo. Ludovicus, Carolo & Philippo Burgundis, insidiatur. Carolo Burgundi responsum, Ludovici Legatis repositum. Pij Pontificis morte, franata in Turcas expeditio. Carolus, Philippi patris aegritudine, regimen Provinciarum adeptus, suspectos sibi nonnullos, mutat: quam severitatem Philippus corrigit, etsi indignante filio. Proceres nonnulli Belgarum, à Burgundo ad Ludovicum deficiunt. Carolo cum exercitu contra Ludovicum movente, Ludovicus Leodientes in Philippum incitat. Prælium Montishericii, in quo fugiente Ludovico, victor Carolus. Franciscus Sfortia, Ludovico consulit, ut facta pace, cum omnibus Boni publici sociis; singulos deinde adortus, sterneret. Ite consilium dum Ludovicus amplectitur; Leodientes, pace exclusos, deserit: qui claute accepta, demum accesserunt. Hanc Pacem Dionantenses ausi violare, excidium sibi accersiverunt. Ejus rei, Historia. Philippus datâ Leodiensibus Pace, moritur Brugis. Honestæ ejus amoenitatis exemplum.

CALENTIVS adhuc Ludovici consecrationis aris & focis, Remenses onera quædã & vectigalia; præteritis bellis imposita, deprecari fuerant. Non tantum pollicitus est Ludovicus, id se præstiturum; sed & gratias egit, quod istius rei monuissent. Omnia læta in Philippi ditionibus se vidisse, populum videlicet & urbes: Meyer.

omnia. Eapropter induxisse animum, ad omnem Galliam, pari libertate donandam, opibusque quæ apud populum sequi inde solent.

Cives optimâ spe alacres ac læti, nihil non sibi de Ludovico Rege pollicebantur: eò magis quòd eorum votis & exhausto Regno, Philippus comprecator & commiserator accessisset: etsi non deerant alij, qui propiùs eum, jamque olim in Delphinatu norant: hæcque omnia non ab Rege, sed ab vulpe dici, uti docuit eventus. Quippe cùm sub proximum Octobrem, regio verbo confisi Remenses, publicanis vectigal denegassent, duriùsque etiam instantes pulsassent; missus ad eos armatorum exercitus, vehementer afflixit, pluribus exilio, bonis, membris, vitæque multatis.

Porro etsi Philippum, tanto in honore visus sit habuisse, ut Patris eum nomine compellaret: subque ipsa coronationis sollemnia fassus sit, *Muneris esse Philippi quòd regnaret*, eique perinde profecturo summas egerit gratias; ista tamen fuisse verborum officia, vel inde mox patuit, quòd nemo-unus fuerit è familia Philippi, qui quod à Rege petiverat obtinuerit: ut idcirco inhibuerit, ne quis ultrà quidquam postularet.

Iam neque opere complevit, quod de Regiis
mi-

ministris, Philippus commendaverat. Cancellarium enim, (ut de iis taceam, quos præclarissimos, eosque inter Guidonem Papam, in Delphinatu bonis & exilio multavit) virum laudatissimum, mox officio movit: idemque de Concilij Præsidente fecit, quod Parlamentum appellant, aliisque propè quingentis, togâ partim, partim sago claris: adeo ut crebrâ illâ frequentique mutatione ministrorum, nil aliud voluerit facere videri, quàm Patris defuncti acta rescindere: hoc unum si excipias, quòd initum antea cum Leodiensibus contra Burgundos fedus continuaverit, etsi se minimè, facturum Philippo promississet, imò morte suâ propriâ, domiturum eorum rebellionem.

Math.

Comin.

Quapropter hoc Ludovici studio, cuncta Patris instituta frangentis, motus Pontifex Pius, Pragmaticæ sanctionis nuntium, & ipse obtinere conatus est. Iam erat voti compos, quòd speraret hoc pacto Ludovicus, Pium suarum, contra Burgundionem, partium facere; nisi Academia Parisiensis obstitisset: quæ quòd sciret Pragmaticæ sanctionis articulos, tantum sibi Ecclesiæque Gallicanæ commodum adferre, quantum Romanæ Curia detrimentum dabat; à Regis & Pontificis machinatione, proximam Ec-

Meyer.

cle-

clesiæ Synodum appellavit.

Per id tempus Mahumetus, everso nunc Orientali Imperio, Turcarum Augustus, Trapezunte pariter omnique Chalcide potitus, Davidem Comnenum Trapezuntium Imperatorem, cum omni Nobilitate Byzantium, veluti in triumpho duxerat, & mox capite plexerat: ut videlicet unus Rex Barbarus, per Latinorum Principum discordiam, duo Græcorum Imperia invaderet.

Matthias Hungariæ Rex erat, Ioanne Hunniade, Turcarum nuper, & potissimum ad Taurinum unico fulmine & terrore genitus, & ipse Turcicis victoriis, nitens. Hic vel in primis à Pio Pontifice, qui Pontificatum à pij belli cogitationibus, ordiri cœperat, socius ejusdem assumptus. Non alia res magis animos hominum movit, quàm fama Pontificis ad sacrum bellum ituri. Id perinde agebatur, ut & Philippus Burgundus, huic se expeditioni adjungeret.

Marcan.

Comin.

Interea è Burgundis, ad Regem in Turonibus, cùm Carolus rediisset; ab eo Normanniæ præfectus creatus est, promisso in annos, triginta sex millium stipendio: quod ei præmium, cum præfectura, paullo post qui dederat ademit, etsi nihil amplius novè millibus, umquam solvisset.

At-

Atqui Carolus in Belgas adductus, vix restitutam Patri valetudinem, gavisus gratulatúsque fuerat; cùm repentè didicit venenarios duos, in vitam suam conspirasse. Supplicio affecti Ripelmondæ, etsi constaret Ludovicum, de Caroli fortuna genethliacos consuluisse; neminem Gallorum complicem prodiderunt. Erant nihilominus in aula Philippi, quos vehementer Carolus habebat suspectos.

Horum enim operâ contigit, ut anno sequente, cùm Ludovico magis quàm Philippo stude-
 rent; hic Oppida ad utrâmq; Somonæ ripam sita, quæ ex formula Pacis Atrebatensis pignori Philippus tenebat, quadringentorum Aureorum millibus, Ludovico cesserit: priusquàm videlicet ceteris, memoratæ Pacis articulis, Ludovicus satisfecisset.

Anno
1463.

Belcar.

Quamobrem adeo Carolus, Philippo patri succensuit; ut præterquàm ab eo Gorichemium secederet, nihil de auctorum certa perfidia dubitaret. Prodere quippe jam se cœperat, ingrati Regis, erga Burgundos odium: quod ut fulcire solidius posset, inducias quas Philippus, cum Eduardo Anglorum Rege pactus fuerat, rumpi voluit; sed irritò conatu. Totus in hoc erat, ut si extinguere Burgundos haud posset; eos attenuaret:

ret: cùm videretur, nisi eorum interitu, periturum Gallix Regnum.

Has ob causas, cùm ad Ludovicum Philippus, Toparcham Chimacensem misisset, isque liberè & viriliter pro Philippo loqueretur; interrogavit Ludovicus: *Nùm puriore metallo, quàm ceteri Principes, Philippus exsculptus esset? Cui Chimacensis: Omnino, inquit. Nisi enim puriore constitisset, numquam Te quinquennio, contra patrem alere & tegere, potuisset. Quo spiculo conticuit Rex, neque ultra Chimacensem admisit.*

Repetebat & illa tria Flandriæ Oppida, Insulam, Duacum & Orchiacum, quæ etsi Regi Philippo Pulchro olim oppignerata fuerant, reddita nihilominus erant, nuptiis Philippi Audacis & Margaritæ Maleanæ, donec aliquis masculinæ stirpis in Flandria superesset: eo extincto, trium Oppidorum nomine ad Gallos rediturorum, assignari Flandriæ debebant, decem Aureorum milia annui proventus. Quo perinde responso, Regiam petacitatem, Philippus repulit.

Non erat Ludovicus, reliquis regni Proceribus, etsi propinquitatis sibi vinculo conjunctis, quàm Philippo Caroloque æquior: tamque alieno à nobilibus animo, ut venatione, quam inter oblectamenta habere præcipuam solent, utpote

Romanis sollemne viris opus, utile famæ,

Horat. X

Vitæq; & membris;

cis interdiceret, totoque Regno plagas & retia Seiffel.
 concremaret: solitus atrociùs cervi aut apri jugu-
 lum, quàm hominis ulcisci.

Nemo erat, qui non ejusmodi indolem, pro-
 pè detestaretur: præsertim cùm assuesceret & ad-
 hæresceret plebeis hominibus: eorum consilio,
 aut suopte regeret, Magnatibus sive contemptis
 sive neglectis. Ita populo oppresso, Nobilitate vi-
 lipensâ, exauctoratis Regni ministris, vicinis
 Principibus deceptis, internis repulsis; omne in
 se hominum genus, Ludovicus incitavit.

Sed neque irritatis omnibus, videbatur ea for-
 ma regiminis, diutiùs toleranda, quin potiùs ad
 officium Rex cogendus: quod ut reapse fieret; fe-
 dera & arma expedita sunt.

In hoc ceteris Britannia Dux (quem clientem
 suum Ludovicus fieri volebat, & Britanniam Belcar.
 Regni beneficium) præivit, ad quem etiam Ca-
 rolus Dux Biturigum, Regis germanus, confu-
 gerat: duobusque se tertium, Dux Borbonius ad-
 junxit. Ab his rogatus Carolus Quadrilegij Co-
 mes, patre Philippo demum annuente, & ipse in
 præteritorum partes venit: Boni publici caussam, Comia.
 quod ratione fieri non poterat, vi partier curatu-

Hotom. ri. Plures alij mox accessere : habitumque id Principum fedus, veluti totius Galliaë Concilium, cujus olim magna ac planè sacro-sancta vis & potestas fuit.

Belcyr. Ludovicus, de conjuratione edoctus, mittit in Batavos, ubi tum erat Comes Quadrilegij, Rubempream nothum : qui Comitem, uti ferebatur, sive vivum sive mortuum, in Galliam deportaret. Capitur Rubempream : Comesque Philippum patrem, latrocinij certiozem reddit. Filius Litteras Philippus, Hefdinij recepit, eo die, quo se istic adfuturum, Rex Ludovicus Abbati scripserat : prandij quidem convivijque causa ; sed revera ut in Philippum manus injiceret, custodiaeque manciparet, sicuti socero Allothrogum Duci antea fecerat, quem etiam tum detinebat. Lectis filij Litteris, Philippus Insulam venit : ipseque Rex frustra consilij factus, Rotomagum abcessit.

Marean. Misit nihilominus Insulam Legatos, quibus & Rubempream dimitti, & alios nonnullos sibi dedi petit. Nihil obtinet. Et quoniam Comitem Quadrilegij, Legatorum unus pupugerat ; renuntiare is Regi per alterum jubet ; *Fore ut priusquam annus elabatur, Regem jussi sui poeniteat. Quæ vox, altius quam quisquam ratus est, Ludovicum ter-*
git,

git, omnisque deinceps odij seminarium fuit.

Defuncto intereà Anconæ Pio Pontifice, totaque ob id frænata, in Turcas expeditione, cum in Belgas Antonius & Balduinus, Philippi nothi rediissent, nullâ re aliâ memorabili gestâ, quàm quod Septam in Africa, obsidione solvissent; tum hæc, tum senij causâ, Philippus in morbum incidit. Eâ occasione, Carolum, ditionum omnium Præfectum, nominavit.

Is, nulla suffragia mediâque pietatis & artis, apud Deum hominésque omisit, ad sistendas paternæ vitæ reliquias; sed auctoritate usus, Croijacos, Estampium, qui que cum his faciebant, pridemque in cærite cera fuerant, judiciali sententiâ, exilio, bonisque multat. Quod cum ægrè, satus Philippus ferret, correxit: at tanto Caroli dolore, ut in Batavos iterum secederet.

Verùm operâ fratris Antonij, cui plurimum Philippus deferebat, in gratiam receptus est: cumque Ludovici fraudes, magis indies magisque patescerent: jamque Estampius Boni patruelis, cum aliquanta Croijacorum parte, & Ioanne Lanoio Hollandiæ Præfecto, ad Ludovicum transfugisset; nihil ultra de Regis contra se filiumque, livore dubitavit.

Eodem itaque anno, Carolus cum exercitu, An. 1465.

in Galliam perrexit: cui Philippus bene precatus: *Age fili, inquit, morere priusquam fugias. Si te periculum aliquod prebenderit, centum millia suppetias aderunt.*

Matth.

Iam Picardiam, acceptis in deditionem mediis oppidis, Carolus superaverat, Franciæque imminebat; cum ejus retroagendi studio, Ludovicus, in vacuas præsidij, Philippi ditiones, Leodienses incitavit. Hos, cum Philippus nihil moratus, domum satis superque afflictos compulisset; Carolus ultra Parisios exercitum intulit. Actum erat de Ludovico, si Carolo, federis socij, cum copiis quas promiserant, adfuissent.

Ad Montem-hericium castrametatus, Regem, qui Borbonios, quod horum Ducem, federis auctorem vulgò dicerent, evastaverat, opperiebatur: ubi commisso dein prælio, Rege fugiente, saucius ipse Carolus licet, ac bis propè captus, victor evasit.

Comin.
Marcan.

Erat eâ tempestate Franciscus Sfortia, Dux Mediolanensis, arctâ amicitiam Ludovico conjunctus. Hunc, uti consuluerat, gliscente contra se Principum federe, *Quid sibi foret agendum?* ita statuerat ad eum, aut ad Helvetios perfugere, si Parisios conjurati cepissent. Dederat interim Sfortia, id consilij Ludovico, *Vt si omnes simul non posset, distractos Principes, singulosque adortus, prosterneret.*

Pa-

Pacis inde consilia agitare compulsus, Comitibus Quadrilegij, apud Confluentes Sequanæ & Matrônæ, alloquium expetiit. Istuc navigio descenderat, cum stantem in Littore Comitem, *Vtrūne absq̃ periculo & dolo exponi posset?* rogavit. Affirmante Comite, Regemque honorificè excipiente; in fluvij ripa aliquamdiu, medius inter Quadrilegij & Sinpolij Comites, Rex ambulavit, auspiciatus hisce verbis colloquium: *Fateor equidem mi Frater, (sororem Ludovici Carolus, primo matrimonio duxerat) è Regia Francorum familia Te esse. Quid ita?* respondit Quadrilegij Comes. *Quia, inquit Rex, cum Tibi fatuus ille Morvillerius loqueretur, ipseq̃ diceret, quòd me jussi pœniteret ante anni finem; non erraveris profectò, sed in antecessum solveris.*

Quod perinde Rex, etli alto corde, iram & indignationem premeret, fronte tam exporrectâ dicebat, ut ipsum Comitem exhilararet: *falsus, Cum ejusmodi sibi libenter negotium esse, qui verbo non fallerent.* Ut videretur autem præteritam Morvillerij imprudentiam, (quem negabat suo ita jussu locutum) damnare; ablatis eum postea sigillis, Cancellarij, quod gerebat munere, privavit.

Ad pacem deinde, post aliquantam Parisiorum obsidionem, ac Rotomagum amissum, apud nemus Vicennarum conversus; oppida ad Somonam,

Belcar.

nam, aliaque longè plura quàm prius habuerat, Quadrilegio restituit: imò non illi soli; sed & ceteris confederatis Principibus: præter alia quædam adjecta, publicum Regni Bonum attinentia: ut licuerit ex tam proluxa, callidissimi Regis liberalitate conjicere, nullam ei servandæ pacis bonam mentem fuisse; sed quamcúmque fecisset evestigio rumpere, cùm fors & occasio tulisset. Luit interim præsentissimas pœnas, à se ab actorum tam leviter, uti diximus, ministrorum.

Comin.

At liquidò oblitus est sui, cum Carolum, multiplici sermonis ardore delinitum, longiùsque à castris suis progressum, imò in satis munitam arcem ingressum (ob quod obloqui & irasci Proceres Burgundi cœperant) eo candore fidèque dimisit; quo se Carolus siverat abduci.

Et quamquàm Leodiensibus, cùm eos ad Philippum laceffendum induceret, pollicitus esset, *Non se pacem cum Quadrilegij Comite, nisi quâ & ipsi continerentur, facturum*; eorum nihilominus cùm ad rem ventum est, haud meminit: satisfacisse arbitratus, si per litteras, ad pacem quoque ineundam hortaretur: quibus, cùm tardiùs parerent, pergerentque in incepto; à Philippi Ducibus ad Montenacum, duo millia cæsi sunt. Eâ clade acceptâ, pacem fecerunt.

Non

Non manserunt in ea diutiùs, quàm Dionan- An. 1466.
 tensibus, populo tunc opulento, & ob id insolenti; libuit esse quietis. Nuperis hi turbis, graviter apud *Quadrilegium* offenderant. Nam cum prælio ad *Montem-hericum*, primo ut fit rumore, occisus diceretur; simulachrum ad ejus similitudinem effictum, cum gentilitiis Insignibus, ad vicinum oppidum *Boviniense* deferunt, ibique in erecto patibulo suffigunt: his usi sannis: *Ecce Principis vestri filium: ecce Comitem Quadrilegium, &* Meyer.
infamem proditorem: ita eum Rex Franciæ furcæ dedit: Belcar.
 & pluribus magis adhuc fedis atque ineptis.

Porro nunc, recentissimam pacem violare ausi, prædas & sacrilegia è templis: eorum adhæc ruinas, partim in *Hannonibus*, partim in *Namurcensibus*, agebant: tantâ omnium indignitate, ut eos *Paullus II. Pontifex*, Sacrorum communionem privaret. Quo insanix & insolentix antidoto, tantum abest ut curati fuerint; quin potius redditi sint deteriores: neque solum terrenæ; sed & sacræ Majestatis rei. Sacerdotes quippe, quos apud se habebant, Sacris operari compellunt: recusantes, aquis suffocant.

Contracto igitur *Philippus* exercitu, ultimâque arma induens, *Dionantum* obsidione cingit. Aderant *Quadrilegij Comes*, *Antonius*, *Baldui-*

nus Burgundi, aliique Principes: milites triginta millia. Et quamquam validè premeretur oppidum; nullum tamen Dionantenses finem faciebant, sannarum & scommatum in Principes viros, etsi jam suis humeris incubantes.

Meyer.

Quare vicinorum commiseratione moti Bovinienses, geminis eos litteris, geminóque tabulario (quorum unus puer erat) monuerunt: *Bonomá, mentem, instante utiq, tam aperto periculo*, habere jusserunt. An audierunt? Vtrumque in crucem egerunt, muro suo impositam.

Barbariem detestati Principes, obsidionem urgent: præsertim cùm Leodiorum Antistes, Quadrilegij sororius, & ipse profugus à ferocia suorum, triginta eorum millia, Dionantensibus suppetias properare, Huijo nuntiaffet.

Idoneis itaque viribus, ad horum adventum sepositis, reliqui obsessum oppidum, per murorum ruinas invadunt.

Tum, fateor, prodiisse, qui deditonem paciscerentur: sed quoniam arbitrio suo, omnia permitti Philippus volebat; domum regressi, portarum claves Antonio attulerunt: hic Carolo, Carolus Philippo tradidit. Verùm cùm eas Philippus Carolo reddidisset; interpretatus hic est, committi sibi Oppidum: à quo cùm esset ve-

he-

hementer irritatus; exercitui diripiendum dedit: ita nihilominus; ut imbellem turbam, id est, Sacerdotes, pueros & mulieres, educi juberet: quarum pudicitiam cum tentari vetuisset; pœnâ Marcan. capitis in tres qui impegant, animadvertit.

Carris & navibus, omni exportatâ prædâ (quæ sanè ingens fuit) & octingentis belli auctoribus, Mosâ submersis; Oppido ignis injectus, adeoque absumtum, ut Dionantum in Dionanto quaeretur.

Hâc clade consternati Leodienses, pacem supplices Philippo facti, Namurci petiverunt, & obtinuerunt, eisdem legibus, quibus Anno eam præterito, Carolus indulserat: donec à Ludovico Rege, mox iterumque suscitati; promptos se paratosque ad rebellandum fassi sunt, utcumque imperasset.

Anno sequente, Philippus ætate laboribusque An. 1467. confectus, spiritum Deo reddidit Brugis, ibidem conditus ad D. Donatiani: donec mortuâ post Marcan. conjugem, ambo Divione uti jusserat, Majorum sepulchro inferrentur. De eo vivente & vigente, ita *Ænæas Silvius: Ditiſſimus Principum, maximis* Lib. 2. *æquandus Regibus: cui opes & deliciae omnes fluunt: cui* Commét. *tot latissimæ Provinciæ, tot clarissimæ Vrbes, tot valida Gentes, tot ditiſſimi Populi serviunt: cui præsto adsunt*

cuncta , quæ mortales maxima ducunt.

Castell.

Sanè qui per id tempus vixerunt , résque Philippi penitùs habuere perspectas ; coactos se fateri scribunt , Deum & naturam , excolendo ei & felicitando , opem omnem operamque concitasse : voluisseque fortunam sub illius Imperio & manu , in Belgas & Burgundos , amicos & federatos , copiæ suæ cornu effundere. Liberalis adhæc , magnanimus , comis & amœnus.

Operæ pretium erit , unicum hujusce rei exemplum dare , verbis Ludovici Vives , quando virtutum Philippi aliarum , lustrum & specimen , utcumque dedimus.

Lud. Vives.

Nuper senex quidam Civitatis , narravit mihi de vitæ somnio , fabulam planè festivam , ac cognosci dignam. Aiebat ministrasse se puerum , in comitatu Philippi Ducis Burgundionum ac Belgarum. Fuit is Philippus acuti homo ingenij , bellator strenuus ac felix , cujus ingens apud Belgas nomen , de probitate ac comitate morum , dictus Bonus. Hic undique nactus pacem , Brugis libenter habitabat , genio deditus & iis rebus , quibus otiosi animi teneri consueverunt , ludis , fabulis , dictis acutis , jocis ac facetiis.

Nocte quâdam à cæna , cum aliquot præcipuis amicorum per urbem deambulans , jacentem

con-

conspicatus est medio foro hominem de plebe ebrium, altum stertentem. In eo visum est experiri, quale esset vitæ nostræ ludicrum, de quo illi interdum essent collocuti. Iussit hominem deferri ad Palatium, & lecto Ducali collocari: nocturnum Ducis pileum capiti ejus imponi, exutâque sordidâ veste lineâ, aliam è tenuissimo ei lino indui.

De mane ubi evigilavit, præsto fuere pueri nobiles & cubicularij Ducis, qui non aliter quàm ex Duce ipso quærerent, *An luberet surgere? Et quem-admodum vellet eo die vestiri?* Prolata sunt Ducis vestimenta. Mirari homo, ubi se eo loci vidit. Indutus est, prodiit è cubiculo, adfuere Proceres, qui illum ad Sacellum deducerent.

Interfuit Sacro, datus est illi osculandus Liber, & reliqua penitus ut Duci. A Sacro, ad prandium instructissimum. A prandio, cubicularius attulit chartas lusorias, & pecuniæ acervum. Lusit cum Magnatibus: sub serum deambulavit in hortulis, venatus est in Leporario, & cepit aves aliquot aucupio.

Cœna peracta est pari celebritate, quâ prandium. Accensis luminibus, indncta sunt Musica instrumenta, puellæ atque adolescentes nobiles saltarunt, exhibitæ sunt fabulæ. Hinc commestatio,

tio, quæ hilaritate atque invitationibus ad potandum, producta est in multam noctem.

Ille verò largiter se vino obruit præstantissimo, & collapsus in somnum altissimum, iussit eum Dux vestimentis prioribus indui, atque in eundem locum reportari, quo prius fuerat reperi- tus. ibi tranlegit noctem totam dormiens.

Postridie experrectus, cœpit secum de vita illa Ducali cogitare, incertum habens fuisset ne res vera, an visum, quod animo esset per quietem obversatum.

Tandem collatis conjecturis omnibus atque argumentis, statuit somnium fuisse: & ut tale, uxori, liberis, ac vicinis narravit.

Quid interest inter diem illius, & nostros aliquot annos? Nihil penitens, nisi quòd hæc est paullò diuturnius somnium, ac si quis unam dumtaxat horam, alter verò decem somniasset.

Hæc Vives: eadèmq; expressit elegantibus Iam- bis inter *Pia Hilaria* Angelin. Gazæus.

LIBER NONVS.

BREVIARIVM.

CAROLVS, unicus Philippi filius, Patri succedens, erectos contra se, Ludovici Regis suggestionibus, Leodienses; fundit & fugat: ac Legatis Gallicis, quos Lovanij reliquerat, victoriam suam perscribit. Mox à prælio, Trudonenses deditionem faciunt: sed

sed & Beringani puniti. Leodienses, Pacem petunt: eamque reducto Anstite quem Huij oppugnarant, assequuntur, armis sublati & mœnibus dejectis. Ita Leodienses, Pontifex anathemate solvit, quo antea innodaverat. Ludovicus interea, conciliatis sibi Regni Proceribus, cum ad se adducere Burgundum haud posset, ab eo abducit fratrem suum Carolum & Britannæ Ducem. Quâ re graviter offensus Burgundus; utcumque placatur, repositis quadamtenus expensis, quas in belli paratum fecerat. Ad novam itaque Pacem faciendam, Regem Ludovicum Peronæ excipit: ubi dum patescit, Leodienses rursus ab eo, contra Burgundum suscitatos; Ludovicum quadriduo custodiæ mancipat: atque inde secum in Leodios adductum; non prius dimittit, quam subacta Urbs caput ditionis foret. Recensentur distinctè, quæ tum Peronæ, tum apud Leodium gesta sunt: ubi & Regis Litteræ repertæ, quibus ad rebellionem Leodienses incitatur. Domi itaque positus Rex, prohibuit de Pace Peronensi atque expeditione Leodiensi, verba fieri: cuius culpam affricabat Cardinali Andegavensi. Aliæ rebellionis Leodienfium, causæ. Francimontani cur excisi? Memorabile iustitiæ & severitatis Caroli Burgundi, exemplum. Ludovicus, Carolo fratri, decretam Peronensi Pace Campaniam & Briam, dare detrectat, sed demum Aquitaniam concedit.

VNICVS Philippi legitimus filius Carolus Martinus, unicus tot Provinciarum heres fuit: Divione, ex Isabella Lusitana natus, è qua, fatente aliquando Philippo, id vitij hauserat, quod suspicax esset: cetera probus, fortis & audax, sed inconsultè. Comit.

Novo tot ditionum Principi, Ludovicus negotia cudebat, quibus eum pessumdaret. Etsi enim decrevisset haud quiescere, donec conjuratos omnes esset ultus; oderat tamen Burgundionem maximè, quòd is ceteros auctoritate & opibus præiret.

Hujus

Hujus voti operas meliores nullos, quàm Leodienses reperit : quamquàm nondum essent percurata vulnera , ignisque extinctus, quo Dionantum arsit, aliique sauciati sunt. Iam & obsides quinquaginta, quos Carolo dederant ; parum eos movebant.

Meyen.

Instigante itaque Rege, pacem violant : atque ut videas, præter veteres causas & iras, nihil habuisse ; Principem suum Huij agentem, inibi que Caroli Præfectos, infestis armis aggrediuntur. Hi, cum Episcopo, quòd male-tuti in oppido essent, fugam capiunt : quod dum Leodienses ægrè habet, direptum oppidum incendunt. Ultrà progressi, Luxemburgios Limburgiosque incurstant : expilationibus & ignibus grassantur.

Conscriptis itaque copiis, in Leodios Carolus proficisci statuit, nequidquam dissuadente Ludovico Sinpolij Comite, quem pace Confluentinâ nuper, ut Carolo placeret, Rex Ludovicus, Franciæ Conestabilem fecerat, qui que tum Bruxellæ erat : ipsaque Caroli Matre, quæ idcirco Brugis advenerat : hiememque causabantur.

Et quia Leodienses pacem rupturi, auxilium à Ludovico Rege poposcerant, clientelam professi ; misit ad Carolum Legatos Ludovicus, ve-tuitque clientes bello peti : pace nuperâ Con-
fluen-

fluentinâ, uti dicebat, comprehensos. Respondet Carolus, *Leodienses jam non unâ pactione, suos clientes, tamquàm Brabantie Ducis esse: neminem alium præter se, eorum vindicem aut tutorem. Quamobrem cum repentinâ & repetitâ secessione, pacem rupissent; perfidie pœnas daturus, ut addiscant in officio deinceps permanere.*

Non eò autem Ludovicus ad Carolum mississe visus est, ut Leodiensium reverà patrocini-
 nium suscipere; sed ut eos invadente Carolo, Comin.
 ipse invadere Britannum posset, belloque bel-
 lum, & culpâ culpam prætexere.

Quod, cum Carolus sensisset, & Legati fate-
 rentur: *Nolo quidem socios, inquit, aut amicos, si ve
 prodere si ve deserere; sed quoniam serius advenistis, meq;
 Leodienses lacesunt, ducam in eos: siq; vicerò; saxo ut Bri-
 tanno haud noceatis.* Cum dicto, Lovanio discessit,
 ubi eum Legati convenerant, fanumque Trudo-
 nis obsedit.

Placuit antea consultare, quid de obsidibus
 ageretur: erantque qui omnes necandos cense-
 rent. Id, cum crudele videretur; de aliorum sen-
 tentia dimissi sunt: eâ lege, ut si deinceps contra Belcar.
 Burgundum arma ferrent, capite luerent.

Tertio obsidionis die, Leodienses prodeunt,
 auxilium, si potuerint, allaturi: qui, etsi ad
 arma vibranda, sacros etiam homines coëgerant,

veluti in contemptum hostis; plures àtamen viginti millibus non erant. Pugnâ inîtâ, fusi fugatîque sunt, tribus suorum millibus (novem alij dicunt) desideratis, impedimentis, réque omni tormentariâ, pariter amissâ. Id contigit circa Kalendas Novembris.

Et quamquàm, cladis acceptæ nuntium, Galli qui adfuerant, fugæque se dederant cum auro & argento Leodij corraso, poterant ad Ludovicum referre, cujus suggestionibus hoc infortunium debebatur; ipse tamen Carolus, victoriam suam, Gallicis Legatis, quos Lovanij à quatrîduo reliquerat, per litteras significavit: vel solius Britanni causâ, quem nolebat oppugnari.

Mox à praelio, Trudonenses deditonem fecerunt: Tungri etiam, ceterâque minora Oppida, eâ lege, ut mœnia omnes sua portasque diruerêt, traderentque qui rebellionis auctores fuerant: è quibus ex obsidibus nuper dimissis, quinque è Trudonopoli, & totidem è Tungris, capite plexi sunt.

Beringanis, dum adhuc obsidio durat, peculiaris incendij dicam, Antonius Burgundus scripsit: quòd mortuo nuper Philippo Duce, vacua alvearia, pro ære campano, ad ejus exsequias pulsassent, addito hoc defuneti encomio: *Anno-sum Diabolum obiisse.*

Iam

Iam & aderant Leodienses, in castris prope Tungros, pacemque postulabant. Noluit Carolus, nisi urbi vicinior, supplices exaudire. Nam cum pridem à Paulo II. eâ tempestate Pontifice, litteras accepisset, quibus maximis propositis Indulgentiis, rogatus fuerat, ut populum rebellem, & ob id aliquot jam annis anathemate percussum, ad unionem Ecclesiæ, & Episcopi sui obedientiam reduceret; haud iniquum videbatur, si majori aliquâ severitate uteretur.

Aderant, inquam, numero suprâ trecenti, nudo capite & pedibus, solo indusio amicti: qui dum urbis suæ claves offerunt, vitâ incolumi, ignem tantummodò, adstantibus Galliæ, Angliæ, Britannia & Biturigum Legatis, ac rerum direptionem deprecabantur.

Ad Sanctum itaque Laurentium diversatus, etsi toties rebelles, in gratiam nihilominus recepit: pompæque insigni, adque severitatem compositâ, cum nudum enses manu gestaret, ponente sequente agmine Episcopi, Civitatem, inter medios cives faculas tenentes, ingressus est: ut se Antistitem quem pepulerant, reducere testaretur.

Et quia populi hujus, non victor tantummodò, sed domitor erat; condonatâ rerum ceterarum direptione, arma dumtaxat sustulit: utque

Meyer. Henter. munitiōibus haud fiderent; mœnia & turres, solo æquavit. Exstitit aliquando fusilis ex ære columna, Peronam appellant, Leodio Brugas translata, erectaque in area Mercatorum (quam Maximilianus postea Leodiensibus restituit) Victoriæ hæctenus incruentæ monumentum; nisi ex obsidibus decem comprehensi, fidei rupturam capite luissent.

Secundùm hæc, Antistes Leodiensis, ad Oppida sua profectus, festivis ubique muneribus donatus est: cumque supplicibus culpam remisisset; anathemate cunctos Pontifex absolvit, ac pristinum Sacrorum exercitium indulgit.

An. 1468. At Carolus elatâ uxore Isabellâ Borboniâ, triennio circiter viduus, Margaritam Eboracensem, Eduardi Anglorum Regis sororem, tertio sibi matrimonio junxit. Nuptiæ Brugis Flandrorum celebratæ, tanto apparatu, ut nihil umquam Belgicus orbis viderit splendidius.

Barland. In hunc finem ante omnia, domus à fundamentis excitata, incredibili celeritate ac sumtu: cubiculorum omnium parietes, pretiosissimis tapetibus vestiti. Trielinium, in quo nobilissimos quosque, Princeps adhibiturus erat convivio; adeò magnificè instructum, ut cetera etsi opulentissima, haud potuerint cum eis quæ inibi erant,

erant, conferri. Stabat eo loci abacus, exquisitissimis vasis onustus. Aderant è puro-puto auro candelabra, emunctoria, pelves, schyphi, disci, salina, paropsidesque.

Foris quoque luculenta omnia. Domus & plateæ per quas erat transitura Sponsa, pulcherrimis ad latus aulæis: floribus quos anni tempestas dabat, sub pedibus constatæ. Præsto erant nobilissimi artifices, undecumque acciti: ad excogitanda, quibus ingredientium oculi detineri mulcerique possent.

Die Connubio destinata, cum trecentis circiter equitibus, Princeps Brugis egressus, qui tum trigessimum-quintum ætatis agebat Annum, ad Sponsam venit, ex Anglia Dammum adductam. In eo Oppido Matrimonij federe contracto, Brugas illicò reditum: ubi Margarita optatis ac lætis Civium votis & vocibus excepta est: spectaculis & ludis, totâ regionatim Vrbe splendentibus fermentibusque.

Porro successerunt Oppidorum omnium è ditionibus Burgundicis, Antistitum ac Principum, festivæ gratulationes & ingressus, præter infinitam multitudinem advenarum, ac eorum præcipuè qui tum Brugis commercia agebant.

In triclinium, ubi cum Sponsa & illustrioribus

viris, accumbebat Princeps, quatuordecim partim argenteis, partim aureis navibus, quarum singulæ quatuor habebant scaphulas, cibus in mensam illatus. Ferculorum missus, circiter quadraginta: Vinum præstantissimum odoratissimumque. Secundæ mensæ tragemata ex saccharo, omne frugum & lautitiarum genus habuere: pueris intereà in Cupidinum speciem figuratis, longè suavissimos odores per inane adolentibus: adeo ut ad hanc magnificentiam & luxum, nulli fuerint Antonij & Cleopatræ apparatus. Quidquid enim de his, atque de Panthærina Mensa, de Pontificali Cœna, de sumtu Heliogabali, loquitur Antiquitas; hoc Burgundico inferius est.

Post famem epulis exemptam & remotas mensas, oculorum oblectamenta venêre. Illati sunt Pavones flammivomi, quorum artificium solus ignis prodebat. Introductus & Leo, cui insidebat virgo pulchritudine eximiâ, manu gestans insignia Principis Caroli. Opum & potentiæ ipsius ostentandæ gratiâ, introierunt Turres argenteæ triginta, quibus Arces totidem designabantur, quarum eâ tempestate Dominus & possessor erat. Venit postremò Camelus dorso bajulans sportulas, unde omnis generis evolantes aviculæ, haud aliter demulcebant Convivarum aures, atque si ve-

vere novo ramosis arboribus instrepuissent. Dixisses ad animorum sensuumque oblectationem & delicias, naturam & artem ultrò citròque decertasse.

Omitto funambulos & pantominos è vulgò: tripudia & choreas illustrium omnis generis personarum: quidquid enim reliquum erat temporis ante cœnam; non minus raris, quàm variis Ludis impensum est.

Et quamquàm hæc essent multò pulcherrima ditissimaque; tantùm attamen superabat omnia Sponsa Margarita, ad stuporem & miraculum propè formosa;

Quantùm Luna solet stellas superare minores.

In Batavos ambo, mox à nuptiis Carolus & Margarita profecti; comitante propemodum universo Procerum Burgundiæ flore, & ad singularem Urbium ingressum renovatâ cum triumphis festivâ lætitiâ; novi Conjuges, apud Hagam-Comitis novi Principes auguratò effecti sunt.

Hisce itaque rebus occupato Carolo, Ludovicus callidis artibus, fundamenta pristini federis suffodiebat. Germanum suum, quem Normanniæ Ducem imposuerat, facilè circumvenisset, imò jam fecerat, Normanniâque exuerat; nisi eum Britannus texisset. In hunc movere de-

cre-

crevit, si Carolum ab ejus partibus abstrahere potuisset; aut domitis jam Leodiensibus, alium ei hostem suscitare.

Id conatus erat per Comitem Warvicensem, qui tum in Anglia, adeò poterat omnia; ut depulso Henrico, Eduardum in solium sublimarit. Et quidem Warvicensem, auro pellexerat; sed is Eduardum, qui vafrum & mobile Ludovici Regis ingenium noverat, capere non potuit. Quid enim Rex agitare, contra se & Burgundiæ Ducem; Eduardus, è Cardinali Balva intellexerat: qui ob eam rem bonis omnibus multatus, custos postea strictissimi carceris (cujus non unius opifex & repertor fuerat) annis extitit quatuordecim.

Comin.

Ludovicus igitur, in Carolo Burgundo laborare se frustra cernens; cum reliquos Galliaë Proceres, magis quàm hactenus addictos haberet; misso in Britanniam exercitu, Arcem unam alteramque expugnat. Id Burgundus ægrè ferens, Ludovicum per litteras admonuit: qui cum non satisfaceret; sociis opem laturus, adunato exercitu contra movet.

Iam Peronæ aderat, & copiarum suarum robur, opesque ostentabat; cum Rex, altiore eum aditu prohibiturus, Compendium pariter armatus venit. Non erat ei animus, bello contra Burgundum

dum experiri; sed missis ad Britonem, fratrem-
 que Carolum Legatis, adeò novis utrumque do-
 nis & promissis delinivit; ut factâ secum Pace,
 Burgundum deseruerint: idque ei per Legatum
 castrensem nuntiarint.

Etsi vix oculis suis, vix auribus, tam repenti-
 nâ mutatione stupefactus Burgundus, crederet;
 satiùs attamen fecisset si valefactis Gallicis fede-
 ribus, & insuper habito callidi Regis studio, Prin-
 cipumque inconstantia; aut quæsiuisset alibi sin-
 ceros amicos, aut Burgundicis & Belgicis opibus,
 tranquillo otio incubuisset.

Non fecit. Sed invectus in Regis perfidiam,
 ultionem animo destinavit.

Fateor has iras, utcumque refrixisse, centum
 viginti Aureorum millibus, quos in compensan-
 dos belli sumtus, Burgundo partim Rex præsti-
 terat, partim erat pollicitus; verùm ut penitens
 extingueret, Pacis novæ formulam obtulit: quam
 ut coràm stabiliret; paucis stipatus, tum pugna-
 toribus tum satellitibus, ast solâ fiducia littera-
 rum, propriâ Burgundi manu ad se scriptarum,
 Peronam advenit.

Ibi se totum, ut faciliùs tutiusque falleret,
 Burgundo permisit.

Videbatur omni sublatâ simultate, amicitia,

Marcan.
Siffrid.

quam inierant perennatura ; nisi mox scæva nuntia venissent , Leodienses Regis consiliis auxiliisque , in rebellionem rursus actos , Antistitem & Imbercurtium captivos cepisse : Robertum Archidiaconum , & nonnullos è Canonicis , Antistiti familiares , fedè trucidasse.

Eâ perfidiâ , adeò Carolus excanduit , ut clausis extemplò Peronensibus portis , Regem in Arce custodiri jusserit : haud equidem injuriâ , de insidiis , Pacis obtentu , conquestus. Tædium & formidinem suam , tribus circiter in Arce diebus , cum his , qui simul in custodiam dati fuerant , Rex decoxit : quam indubiè Caroli Simplicis memoria auxit , qui ibidem ab Heriberto Veromandiæ Comite , uti antea retulimus , necatus est.

Dec. 2. l. 2.

Consultante interea Burgundo , quid foret agendum ? tres in medium sententiæ allatæ sunt.

Meyer.

Primò , *Vt data Regi fides seruetur , si voluerit unâ petere Eburones.* Secundò , *Vt toties perfidiæ reus , detineatur captivus.* Postremò , *Vt germanus ipsius Carolus evocetur , talibusq; , eo dictante , Rex legibus constringatur , quibus ultra non possit elabi.*

Comin.

Hæc ubi agitari Rex sensit ; totum se in largitiones & pollicitationes , unicum metuentium perfugium , explicuit , vel ideo , quod sciret plerosque , quos olim offenderat , Peronam armatos ad-

ad-

advenisse. Philippum Cominæum præ ceteris tum, pecuniâ sibi devinxit : quem post etiam Carolo deserto , suum fecit.

Cominæi industriâ effectum est, ut prima sententia, quòd vehementer Rex optabat, consultoribus probata fuerit: ac deinde sancita Pacis Peronensis formula, Regio juramento, etsi nil profuturo, firmata. Iusjurandum enim violare, nulla ei religio erat. Carolo interim Regis Germano; hæc Pace Campania pro Normannia decreta est: totaque Flandria à Curia Parisiensi exempta, unâ cum tribus oppidis, Insula, Duaco & Orchiaco. Ita Rex quarto die custodiâ emissus, in Leodienses, cum Burgundo profectus est, Burgundicam in armis Crucem, ad finem usque belli gestaturus.

Famâ advenientis Caroli, Leodienses captivum Episcopum dimiserunt, spe utique obtinendæ Pacis: quod, cum successu caruisset; expurgatis fossis, valloque erecto, resistere parant.

Iam aliquot obsidionis dies abierant, cùm agi rursus de pace ab Episcopo cœptum, si Franco-^{Siffrid.}rum militum duces, urbe excedere tantisper voluissent. Id enim agebatur, ut soli Episcopo Vrbs dederetur: eam solus ipse Princeps intraret, solus in fidem reciperet. Galli recusarunt: sicque supremum exitium, Vrbi civibusque attulerunt: cùm

præsertim , post octavum obsidionis diem , nocte intempestâ (quæ prima erat quieti concessa) sexcenti qui Crucem Burgundicam vestibus assue- rant , Leodio egressi , edoctique à Francis , quibus ædibus Dux & Rex , aliique Principes cubarent ; ausi fuissent jugulum cunctorum petere.

Chron.
Belgic.

Cùm enim unius è sexcentis , sive idioma , sive petulantia , excitatis è somno trecentis Nobilibus , qui haud procul à Duce quieti se dederant , audax facinus turbasset ; sexcentis mox ad unum cæsis , ante Principum diversorium , orto die qui trigesimus Octobris erat , expugnandæ Vrbi , Carolus mandatum dedit.

Nihil tum minùs obsessi cogitabant , lassæ præteritæ noctis certamine : cujus , cùm etiam tum infortunium , mutuò enarrarent ; supervenit hostis : jamque in quadraginta millibus , per mœnium ruinas Urbem ingressus , tantùm repente tubis tympanisque sonitum dedit , ut priùs se victam senserit ; quàm vinci formidarit

Luxov.

Regem auxilio sibi venisse , quòd id sæpè promississet , plerique Leodienses existimabant. Sed contrarium patebat ex Cruce Burgundica , quam juxtà cum ceteris gestabat in extrema veste , uti Carolus edixerat ; & strictus ensis : & aperta denique verba , quibus , *Eos mentiri affirmabat* , qui Re-

Regem sibi salutem adferre, vociferabantur. Quapropter nonnullis, Regi festivâ voce, *Vivere*, acclamantibus; id ipse proprio ore Burgundis reddidit: quo perinde voto, tamquàm classico excitati milites, stragem hominum, per omnem sexum & ætatem ediderunt: demtis qui fugam in proximas silvas ceperant.

Direpta mox omnia: adeo ut in tanto tumultu, ne sacris quidem, undequaque parcitum sit. Videndus *Amandus Zirixeus in Chronico*.

Restabat, ut quid fieret, cum vacuis civium ædibus, communi consilio statueretur. Eapropter Siffrid. rogatus sententiam Ludovicus Rex, pronuntiavit: *Id se referente patre didicisse, exurendum ei esse nidum, qui pellere velit aves: benevolo scilicet acumine.*

In flammis itaque Civitas abiit, solis exceptis Templis, ac Canonicorum & Monachorum ædibus.

Cùm prius omnia lustrantur; repertæ productæque sunt Regis Litteræ, quibus ad hanc rebellionem, Leodienses incitarat: manifesto utique perjuriæ & sacrilegiæ indicio, ut qui apud Peronam Meyer. nuper, se harumce rerum, prorsus ignarum esse, non tantùm testatus sit palàm; sed fidem etiam sumtâ Eucharistiâ, firmaverit.

Hâc perinde patefactâ perfidiâ, cùm non pa-
rum

rum sibi Rex metueret, clam Carolo tantum-
non effugit: Galliæque suæ restitutus edixit, *Ne
quis aut de Pace Peronensi, aut expeditione Leodiensi, utraq;
sibi probrosa, sermones misceret*: magis irritans homi-
num linguas, quàm frænans. Iam & imputabat
Luxoviés. Cardinali Andegavensi, cujus supra meminimus,
quidquid erat erratum: ut id accesserit ad nigra
puncta, ob quæ carceribus est traditus.

Ceterùm Leodienses, ut in præteritis turbis,
haud viderentur fuisse; mera perfidiæ & cupidita-
tis Gallicæ instrumenta; caussabantur injusti-
tiam, avaritiam, aliâque publica ministrorum
Meyer. Episcopi sui, Ludovici Borbonij, Caroli Ducis
fororij, juvenis adhuc, & ut aiebant, improvidi,
vitia, quæ ferre æquo animo Gens libera, non
possit.

Chron. Belgic. Quapropter Episcopo neglecto contemptoque,
rerum tam Ecclesiasticarum quam Politicarum
curam, sibi vindicabant.

Causa, jure judicióque, coram Legato Pon-
tificio, Treveris agitata; Leodienses deseruit: sed
provocarunt ad ipsum Pontificem. Is perinde in-
stauratâ cognitione, Legati sui præjudicio senten-
tiæque inhæsit: & adhuc restitantes, imò Antistiti
suo toties, Gallicis utique persuasionibus, rebel-
lare ausos anathemate percussit. Hinc illæ lacry-
mæ,

mae, & ultimum, quod diximus, exitium: cum biennij spatio ter supplices facti, atque in gratiam recepti; ter fedifragi, bellum renovassent.

Francimontanis, etiam excidio constitit, quòd nocte, ante occupatam Urbem egressi sint, ut Carolum Regemque, uti diximus, obtruncarent.

Hac hieme, variis in locis Carolus jus dixit, Concilio immixtus. Libet unicum verbis Lipsij referre, justitiæ ejus & severitatis exemplum. An. 1469.

Erat Carolo vir nobilis in ferventi gratia: atque ei Præfecturam oppidi in Zelandia dedit. Ipse ibi in otio amorem concipit in feminam corpore scitam & moribus, animo meliorem, ut docuit eventus. Lib. 2.
Mon. Pol.
cap. 9.

Primò aspectus, obambulatio, suspiria, & quæ solent amantes: mox audacior & verba miscet, & affectum aperit, & solatium orat. Neque promissis abstinet, & omnia tentat, quæ sint expugnandæ. Frustrà, munita undique castitas erat. Igitur desperatione ad facinus se vertit.

Præfectus erat ut dixi, & Carolus noster in bello. Maritum igitur amatæ feminæ, proditionis insimulat, & statim in vincula missum, carcere custodit. Quo fine? ut vel hoc metu minisque illam moveat, & obnoxiam sibi reddat: vel maritum ipsum amoveat, remoram amori. Custo-

stodit igitur. & mulier casta, & viri amans statim ad carcerem, à carcere ad Præfectum, deprecatura aut liberatura si possit.

Præfectus: *Et tu ô mea me rogas? Imperium quod in me habes, ignoras: affectum saltem mutuum redde, & maritum ecce reddo. Detinemur enim uterq̄, ille in meo, ego tuo carcere aut vinculis: ab quàm facile utrumq̄ solvis! Quid renuis? amans peto, & per mariti tui vitam. Vtraq̄ agitur: & perire, si debeo, perdam. Atqui miserere, & mulierem te, & conjugem ostende.*

Mulier rubere ad ista, & stupere: & tamen pro Marito etiam timere. Constat magis animo, quàm corpore: & trepidat & pallet. Atque ille, quia moveri visa, & leviter vim verecundanti adhibendam ratus, (soli erant) in lectum impellit, fruitur fructum utriusque mox acerbum.

Nam mulier confusa & lacrymabunda abiens, pudoris magis quàm peccati ægra, iram & vindictam coquit: quam magis etiam accendit barbarum (quomodo aliter appellem) Præfecti factum. Nam ille voti potitus, & cetera prolixa autumans, si æmulum sustulisset; maritum damnari curat, damnatum capite plecti. At id non in publico, sed carcere ipso factum, atque ibi cadaver in arcam ligneam inclusum, mox sepeliendum.

Venit interea mulier sive accita ab ipso (ut qui-

quidam tradiderunt) sive sponte, & super salute mariti anxia: sed venit, & vel ex pacto maritum recipere se sperat. Ille benignè affatus, *Et maritum*, inquit, *queris? habebis. Abi* (& digitum ad carcerem intendit) *invenies, & tolle*. Nihil suspicata abit, videt & percellitur, & animo ac corpore lapsa, super cadaver se abjicit: ac diu lamentata, recipit animum atque iram, rediensque atroci vultu & verbis: *Et hercules*, inquit, *reddidisti maritum: gratia debetur, exsolvam*.

Rêtinere & placare conatur, frustra: non tigris magis saviat fetu erepto. statimque amicorum fidis advocatis, rem denarrat, ejus ordinem, & culpam suam non culpam: ac consilium, viamque ultioni exquirat.

Censent omnes ad Principem eundum: qui inter alias virtutes, eximius justitiæ cultor erat.

Accedit, duobus amicis comitata, auditur: vix creditur: & indignatur & dolet Princeps, hoc in suo solo, & è suis quemquam ausum. Sed & mulieri edicere minaciter, nisi vera & certa afferret, malum habituram. Iubet manere in aula, & in vicinum cubiculum secedere, dum Præfectum vocat: nam fortè & ipse in aula erat.

Venit, introducitur & mulier. *Hanc nostin?* ait Princeps. Colorem homo mutat: & Princeps ex-

sequitur: *At querelas quas super te defert, etiam nosti? Atroces sunt, & quas nolim esse veras. Quid ais? Vacillat, perplexè loquitur, negat aliquid & annuit: donec Princeps ex vultu ipso & sermone culpam suspicatus, ut tamen certior esset, remotis omnibus, solum alloquitur. Quam fidem mihi debeas, & quam beneficiis meis gratiam, non nescis. Per hanc & illam te adjuro, ut quid in hac re sit, liquidò & sine ambagine denarres. Fatenti gratia, aut aliqua se veritas, non deerit: nec abnuenti tormenta.*

Ibi ille ad genua se abjicere, factum agnoscere: denique mulierem culpæ omnis liberare, se onerare: se in gratia Principis refugium & solatium ponere. Quam ut magis impetret; illicitam libidinem purgaturum matrimonio, offert.

Princeps, quasi aures præbens, & jam mitior, mulierem revocari, quosdam è suis assistere jubet. *Et heus tu, quoniam huc ventum est mulier, placétne maritum hunc habere?* Illa abnuit: & tamen voluntatem aut jussa Principis timens, adspicit circumstantes. Qui certatim innuunt aut suggerunt, accipiat conditionem viri nobilis, divitis, apud Dominum gratiosi.

Vieta dat manus, quas Princeps jungi cum Præfecti jubet, & sollemnibus verbis matrimonium firmari. Firmato iterum Princeps: *Tu nove*

marite, hoc jam nunc largire, ut si prior sine liberis obeas, hæc conjux heres omnium bonorum tuorum sit. Libens concedit, testes audiunt, tabularius scribit.

Et his jam peractis Carolus ad feminam: *Dic sodes, animo tuo factum jam satis? Satis, inquit mulier: At nondum meo, ille subjicit: & ablegatâ feminâ, jubet Præfectum in illum-ipsum carcerem duci, in quo maritus cæsus, & pariter cæsum, in arcam ligneam sive capulum deponi.*

Facta sunt, Tum mulierem ignaram eo mittit: quæ inopinato iterum casu conterrita, duobus maritis eodem ferè tempore, eodem certè supplicio amissis, mox in morbum incidit, & fato obiit. Hoc solum alteris nuptiis lucrata, ut liberos ex priorè conjugio divites relinqueret, novâ hereditate. Ita *Lipsius.*

Hoc Caroli exemplum in jure dicundo, sive Civili sive Criminali, uti hodiè que Principes sequantur saltem aliquando, id est vel certis temporibus, ut id sciri possit: vel in caussis gravibus sive atrocibus, vel denique contra potentes aliquos, & partibus graves; Sapiencia Politica docet. In eam quippe rem Caroli quoque Magni Lex est: *Hoc Missi nostri notum faciant Comitibus & populo, quòd nos in omni hebdomada, unum diem ad caussas audiendas, sedere volumus. Populo autem dicitur, ut caveat*

de aliis causis ad nos reclamare, nisi de quibus aut *Missi* nostri aut *Comites*, eis justitiam facere noluerint.

Etsi enim erant illo ævo, passim in oppidis, & pagis etiam *Comites* sive *Graviones*, qui communiter jus dicebant: interveniebant extra ordinem & *Missi*, sive delegati à Principe, qui idem; ipse tamen Carolus Magnus audire causas voluit, idque hebdomadatim, causas scilicet graviores, aut in quibus læsio aut injuria intervenisse ab ipso

Lipsius. Iudice videbatur. *Lips. lib. 2. Monit. Politic. cap. 9.* Minoris enim momenti existimo fuisse, quas dum calcearetur aut amiciretur, introductis litigantibus definivisse, & veluti pro tribunali sedens

Eginhart. sententiam dixisse, Eginhartus testatur.

Carolus interea Ludovici frater, decretam sibi nuperà Peronensi Pace, Campaniam Briamque tradi cupiebat. Ad id obligari Regem, jurejurando in manu sua præstato, affirmabat Cardinalis Andegavensis, Caroli suffragator. Accedebat Burgundus, qui etsi antea à Carolo desertus, vel ideo tamen affectum erga eum suum testabatur; quòd has ei Provincias, validas & opulentas, decidi fecisset, in quibus si à Ludovico vexaretur; possit à se vicino, intra diei noctisque spatium, auxilia præstolari.

Atqui hæc eadem causa erat, cur Ludovicus, nol-

nollet fratrem suum Campaniæ Briæque incumbere : ut perinde non cessarit, donec in Aquitaniam eum transtulisset.

LIBER DECIMVS.

BREVIARIVM.

LVDOVICVS insuper habitâ Peronensi Pace, sedus cum Anglis, contra Burgundum inicit : quem & pharmaco tollere conatur, uti fecerat Ioanni Lotharingæ Duci. Eduardus, Angliæ Regno depulsus, in Belgium venit. Ludovicus, per Conestabilem, Augustam Veromandiæ occupat : Antrianum deinde : cùmque Eduardus antea pulsus, in Regnum rediisset, deserto Anglorum federe, novas inducias cum Burgundo paciscatur. Ad se quoque rapit defuncti Comitissæ Vgellensis Dynastias. Ludic & Cardinalis Bessarionis, operam, quem Xystus quartus ad pacem inter Gallos & Burgundos componendam miserat. Fratri Carolo toxicum præparari curat : quod ut dissimulet, prædat Salutationem Anglicam, in meridie recitari. Moritur Episcopus Patlicensis, non absque suspitione veneni à Ludovico dati. Mirâ astutiâ frustratur expeditionem Burgundi : eumque ludibrio habet, quamobrem iratus Burgundus, per Picardiam, & Normanniam fedè grassatur. Philippi Comitei, à Burgundo ad Ludovicum, defectio : cuius demum pœnas dedit. Burgundus Geldriam & Zutphaniam emittit, vendente Arnolde, quem filius Adolphus longo carcere detinuerat. Ejus rei Historia ex Lipsio.

COEPIIT inde vindictam, quam diu corde presserat, contra Burgundum, Ludovicus An. 1470. meditari, idque non unius solum aut alterius Oppidi lucro, quæ Somonæ adjacebant ; sed totâ omnium lineâ si posset, & aliquo memorabili rei Burgundicæ fragore. Warvicensis, quem ad

se à biennio pellegerat, homo varius & quietis impatiens, instructis navibus Oceanum oberrans, prædas, è Mercatoribus Belgis, Rupellâ redeuntibus, agebat. Cùm contra Warvicensem illum piratam, triginta navium magnarum classem; sub imperio Henrici Borfalij Veræ Reguli, Burgundus emisisset; intra Normanniæ portus coactus, latrocinij sui cursum frænavit.

Id ægrè ferens Ludovicus, Ambosiam, omnes Eduardi Angliæ Regis hostes contrahit: conciliatâque in primis pace inter Warvicensem & Margaritam, Henrici Sexti nuper Angliæ Regis conjugem; Warvicensis filiam, cum Eduardo Walliæ Principe Henrici filio, connubio jungit.

Luxor.

Inde ad federa conversi, arctissimum inter se sanciunt contra Burgundum: *Non se videlicet cessaturos, donec eum pessumdederint, ditionesq; ipsius omnes occuparint.*

Ex quo videsis, quantopere fidem suam, quam à biennio Peronæ Burgundo Rex dederat, servavit. Quod enim nunc paciscitur cum Anglis; non sanguinis, aut benevolentix causâ factum est: sed ut depulso, si posset, Eduardo, ac restituto Henrico; totam Anglicanæ potentix molem, in exitium Burgundi, Pace Peronensi insuper habitâ, protruderet.

Nc-

Neque sufficiebat callidissimo Regi interitum Burgundi, federe quæsiuiffe; fraudem adjunxit, conscio ut aiunt Warvicensi. Corrupto Balduino, Burgundi fratre notho, Burgundum ipsum toxico sustulisset; nisi errasset in porrigendis litteris, veneni minister Collinetus homo vilis, & Antonium loco Balduini adiisset. Ita plexo Collineto, Balduinus ad Regem evasit.

Felicius successit aconitum, quod Joanni Andegavensi, Lotharingæ Calabriaeque Duci miscuit, ob Comitatum Ruscinonensem, quem Ludovicus à Rege Tarraconensi emerat, sed Calaber suum esse defendebat: hanc ob causam Boni Publici, cum reliquis Principibus, fedus ingressus.

Instructâ intereà Rotomagi classe, Angliam Warvicensis tenuit, acieque Eduardum invadens, cum defereretur à suis, regno pepulit, & Henricum restituit. Hic casus Eduardum, cujus soror, uxor Burgundo erat, in Hollandiam Flandriamque adduxit, donec opibus viribusque, ad redintegrandum bellum auctus (quod mox evenit) talionem reposceret.

Atqui Ludovicus callidè & ipse oppugnare Burgundum cæpit: utque magis dolus procederet, non indixit bellum, neque per se gessit. Quid
igi-

Comin.

igitur? Ludovicus Conestabilis, dux facti fuit: Augustam Veromanduorum occupavit. Burgundus, id jussu consilioque Regis fieri nescius, fiduciamque in Pace Peronensi reponens, quâ cautum erat, ut si hanc Rex fregisset, deserere à cunctis Principibus posset; soli Conestabili erat infensus: cui & gratus Pace, bellum erat.

Igitur & Burgundo Conestabilis scripsit, in magno discrimine res ejus, sive in Picardia sive Burgundia versari: neque remedium aliud esse, quàm si filiam unicam Mariam, tot ditionum heredem (quod facturus haud erat) germano Regis Carolo nuptum elocaret. Is enim Britannusque, rursus in gratiam cum Ludovico redierat.

Eo nuntio in Atrebatibus Burgundus venit, præsentiam, si posset, compensaturus locorum præsidia, quæ nulla, Pacis tempore, in finibus erant. **An. 1471.** Inde Dorlanum profectus est: & quia magnis copiis stipatus Ludovicus Somonam petebat; vidit ante oculos suos Ambianum, aliaque mox riparia Oppida, ab se ad Regem deficere.

Eâ causâ delectus habuit totâ Flandriâ Brabantiaque: ex Atrebatibus deinde ad Somonam movens, Picquiniacum cepit & evertit; postremo apud Ambianum castra metatus, prælium Ludovico obtulit.

Mu-

Mutatis inter hæc rebus Anglicis, ubi Eduardus, animis viribusque, quas Burgundus Belgicæque Provinciæ erexerant, reparatis; ter strenuè pugnans, ter victor evasit, capto Henrico ejusque unico filio, pacificè regnaturus in posterum; non est ausus Ludovicus manum conferere; sed induciis quas à Caroli Burgundi Legatis Ambiani obtinuerat; belli tædium, præliique aleam redemit.

Et licet eæ induciæ prorogatæ pòst sint; non desit tamen ad earum famam Warvicensis, qui tum nondum ceciderat, Ludovicum perfidiæ & prodicionis accersere, quòd federi apud Ambosiam nuper inito, tam liquidò contravenisset. Sed hæc erant Ludovici studia, fidem non diutiùs servare, quàm vel occasio vel utilitas jussissent.

Et quoniam vetus ipsius institutum erat, priusquàm videlicet inauguratus Rex esset, regulorum in Gallia copiam, ex disciplina Ottomanorum Regum extinguere, sicque despotico regimine cunctis formidabilem esse; Comitis Vgellensis Meyer. Dynastias, absque liberis quidem, sed non heredibus defuncti, ad se rapuit: eademque operâ Philippi Comitis Nivernensis fratris Ioannis Intrepidi, ex Bona Vgellensi posteros frustravit.

Obiit & hoc anno Paullus II. succedente

Maff.

Xysto IV. ad quem missus Venetorum Orator retulit, interea dum inter se Christiani Principes, Germania, Gallia, Anglia, Hispania, Pannonia & Apulia, mutuis odiis bellisque decertant; communem omnium hostem & tyrannum, eis abstulisse Imperia duo, Constantinopolitanum videlicet & Trapezuntinum: Regna quatuor, Illyricum sive Bosniam, Syriam, Armeniam & Moream sive Peloponesum: Provincias viginti duas: denique ducentas urbes.

Cumque inter Christianos Principes eâ tempestate, Ludovicus Rex, & Carolus Burgundus eminent, veluti ceterorum capita & arbitri; opinor eò contigisse, ut duos illos invicem conciliandos putaret. Erat Cardinalis Bessarion, Græcus quidem, sed non unâ ad Europæos Principes Legatione illustris; hunc ad utrumque destinavit, Pacem sicuti potuerit, ex iis induciis, quæ jam iras animosque amborum temperaverant, educturum.

Cardinalis iter ingressus, ad Burgundum in primis applicuit, sive quia difficiliorem fore ratus est, ob sublestatam Regis fidem, sive quòd Ducis Burgundiæ Celsitudo, nihilo minor esset Regiâ Majestate. Is itaque sive casus sive error, tam male Regem habuit, ut teste Cardinale Papiensi Pi-
col-

colhominio, Mox ut regnum ingressus est, ipsi Regi ^{Epist. ad} cœperit (Bessarion) esse suspectus : progredi ad eum sit ^{Frâc. Tol.} vetitus : menses duos ludibrio habitus, tertio tandem admissus sit : uno atq; ingrato colloquio, Legatio finita sit.

Simulatque enim loquendi agendique gratiâ, coram admissus est, Rex barbæ ipsius promissam canitiem, manu palpans, ut erat festivè dicax & argutus, protulit hunc versum ex doctrinali Alexandri Galli, quæ Grammatica celeberrimo tunc in usu erat :

Barbara Græca genus retinent quod habere solebant. Matth. Naud.
& cum dicto abcedens; Cardinalis operam, spemque Pontificis elusit.

Germanus intereà Regis, haud leviter indignari cœperat, quod susque deque haberetur, ab una ad aliam Provinciam, pro Patris libito transfatus. Ad Normanniam respectare videbatur, quã ei Pater attribuerat: satisque ad hoc virium habebat, si amicorum Ducû opem, implorare voluisset.

Dum ita deliberat, Ioannem Comitem Armeniacum, etsi hominem pravo ingenio, eaque de causa semel iterumque exilio multatum, ob bellicam nihilominus peritiam, revocat è Pyrenæis montibus in Aquitaniam. Iam & ambiebat filiam Burgundi uxorem : & quia tum hoc, tum An. 1472. sociorum Principum auxilium, non vano rumore

nitēbatur, suspicacis Regis degeneres animos, vehementer turbavit.

Meyer. Ea de caussa ad solitas conversus artes, fratris impetum prævenire statuit occultâ machinatione. Duos è familia ipsius, quos ad opes & honores Carolus provexerat, pretio conducit, qui male-cauto pharmacum pararent: quo neque citâ morte ne dolus parêret, sed neque miti moretur. Aiunt & incantamēta accessisse, eorumque auxiliū, quorū potestas, plusquàm hominū potest.

Tincti jam fratris, & lentē fugientis vitæ suspicionem Ludovicus ut evaderet; ad signum æris campani, quod meridie ubique fieret, Virginem Deiparam, Angelicis verbis salutari, publicè Parisiis indixit. Id Kalendis Maij contigit, quibus tunc pariter votiva & sollemnis supplicatio est habita, præeunte Episcopo Parisiorum, qui non absque formidine artium regiarum, eodem die fatis concessit.

Chron.
Scand.

Nam cum optimi viri subitariam mortem, unanimi ejulatu populus comploraret: jacentisque manus & pedes, in memoriam virtutis ipsius, pio osculo veneraretur; adfuerunt repente à Rege missi, qui nuntiarent, *Mala vitæ Episcopum fuisse, parum sibi addictum, imò fratris Caroli magis quam sui studiosum. Itaq; abstinere nil profuturis questibus.*

Finitis per id tempus, Regem inter Burgundumque induciis, cum ille frustra Britannum impeteret; hic valido exercitu, ei Caroloque suppetias laturus, Ambianum usque duxit. Numquam astu majore circumventus Burgundio, arma continuit.

Primum quippe omnium, cum Ludovicus sciret, intoxicatum fratrem, diu superesse non posse; inducias prorogari fecit. Sed ne deinde in Britanniam Burgundus penetraret; Pacem ei Regij feciales obtulerunt. Nihil ejus audire voluit, nisi redditis Oppidis ad Somonam. Legati à Rege edocti, responderunt, justum istud æquumque esse quod per id tempus occupata forent, quo & præsidio carebant, & nullus hostis timeretur. Ab-^{Meyer.}stineret tantummodò Burgundus à tegendo Britanno, Regem quod petebat, præstiturum.

Credit Burgundus, mittitque qui codicillos, rei promissæ testes adferat. Fit mora, donec Carolus Aquitanus, cui jam capilli, ungues, dentesque vi toxici & excantamenti defecerant, inter medios summosque cruciatus, trigesimo circiter ætatis anno, nono Kalendas Junij, animam exhalasset.

Id ubi Ludovicus vidit, irriso explosoque Burgundo, neque Oppida reddidit: & per dispo-

litas opportunè legiones, Aquitaniam occupavit.

Fateor, si æquanimis esse Burgundus voluisset, & attendere momenta rationis; Britanni exemplo à quo erat redditus certior de Carolo Aquitano, violentâ morte sublato, perfidiam potiùs Regisque tyrannidem cavere debuisset, quàm eam vel iustissimis odiis accendere.

Non fecit. sed irâ & indignatione flagrans, tum ob adempta Oppida, tum quòd ea repetens, habitum se ludibrio sensisset; ultrâ cum exercitu perrexit, si fors cum Rege committendi, occasio alicubi fuisset.

Scribit intereâ Provinciarum suarum Ordinibus, & sibi à Rege verba data, & fratri toxicum, unde sit miserè defunctus: utriusque sceleris vindicem se futurum.

Ordinibus, operam opemque addicentibus, cum Nigellam attigisset Veromandiæ Oppidulum; misit, qui id dedi postularet. Hunc Nigellani occiderunt: eaque barbarie adeo Burgundum irritarunt, ut expugnato per vim Oppido, nemini pepercerit.

Hinc Roya & Mondiderium, deditionem fecerunt. Bellovacii obsessi: ubi cum frustra, mensem propè trivisset, neque è consilio suorum, viam Parisiensem, quâ ad obsessos auxilia plus

Comin.

vi-

vice simplice illata sunt, claudere voluisset, aut certe negligeret; Rotomagum castra movit, modis omnibus conatus, ad prælium Regem allicere. Ad hoc enim instructior, quàm ad Urbium obsidionem advenerat. Marcan.

Rex diffusus suis, cum congregari non auderet, oportunis locis continebat exercitum, ne vires Burgundus Britannusque conjungerent. Id fuit, cur denique nullo accepto detrimento, sed ob Regis fraudem illato quàm maximo (Pagorum duo ferè millia exussit) in Atrebates Burgundus redierit; & quamquam immoderato desiderio, recuperandæ Quintinopolis & Ambiani teneretur; inducias tamen ad sequentis Anni Martium, pactus sit, quæ deinde plus biennio auctæ sunt. Mact

Hæc si non occasione, tempestate saltem, Philippus Cominæus, à Burgundo, quocum annis octo fuerat, ad Regem transfugit: vir præclaris naturæ dotibus, sed quas hæc animi levitas offuscavit. Luit tamen postea transfugij sui pœnas, etsi magis hostium invidiâ, quàm merito suo. Captus enim regnante Carolo Octavo per triennium, (alij quinquennium) & Majestatis causam dicere jussus, cum patronum non inveniret, ob potentiam gratiamque actorum; pro se ipse dixit, & à Iudicibus absolutus est. Octo sanè mensibus, uno Marth.
Sleid.

uno carcerum istorum, quos arctissimos, auctore Cardinali Virdunense fabricari Ludovicus jusserat, detentum se fuisse, ipse testatur.

Mense Septembri Burgundus Ducatum Geldriæ & Comitatum Zutphanix, emtione adiit, vendente Arnolde Duce, Patre Adolphi, quem carcere clausum teneri Burgundus jusserat. Historia referente Lipsio sic habet.

Monit.
Pol. lib. 2.
cap. 5.

Fuit Adolphus Egmondanus, cui Pater Arnoldus Geldriæ Dux & Dynasta erat. Ille adoleverat, iste senuerat, & ægrè ferre cœpit Patris diuturnum imperium & vitam. Itaque per factiones, quosdam è popularibus in arma trahit, & Patri bellum palàm facit. Sed Pater viribus & causâ melior, obsessum in Oppido Venlone tenet: ac denique Principum vicinorum interventu, Pax coit, hâc lege, ut juvenis Urbem Noviomagensis sibi accipiat teneâtque, in qua liberè & solus dominetur.

Sed exigua ei hæc portiuncula visa, resilit mox à federe: familiares quosdam Patris in ejus contumeliam laqueo enecat: & cùm videt à se vim frustrâ tentari, ad alienam potentiam fugit, ad nostrum Philippum Bonum Bruxellam venit, Patrem accusat, sese approbat, promittit multa: sed apud verè boni Principis surdas aures.

Def-

Desperatis igitur auxiliis, ne Patrem videat, Hierosolymam properat, homo sacer scilicet ad terram sacram: paullo post redit omnium inops, quò, nisi ad Patrem: Recipitur amicè, & ipse pœnitentiam & amorem simulat, sed vultu non animo bonus. Nam fraudem & insidias Patri statim ita struit.

Erat senex Graviæ, ditionis suæ tunc Oppido, cum uxore. venit quasi per officium filius. more gentis epulantur, & bibunt largiùs, saltant etiam in multam noctem: ipso sene Duce sustentante, & in filij gratiam præter vires & morem lætiore.

Tandem cubitum se confert. Vix fecerat cùm adsunt à Noviomago, (ij juveni parebant) cives armati, & ab Adolpho clàm intromissi: rectâ ad cubiculum Ducis duce filio tendunt. Pulsant fores. Ille è lecto, jocos & choreas etiam tunc cogitans, *Negat id noctis saltare ultrâ posse: juvenes faciant & abeant.*

At illi effractis jam foribus adstant, jubent surgere, & se consequi: *Quò autem?* ait senex, *& ubi filius?* Miser ubi auxilium putat, exitium est; & ille improbus: *Pater*, inquit, *necessitati parendum est, age sequere.* Nec tantillum expectant ut tuni- culam interiorem aptet atque induat, ne tibialia quidem sumat, sed Pater equitantem filium, nu-
Z z
dis

dis pedibus, corpore ita sequitur Buram usque. Ibi carceri tetro includitur, & sex annos totos (non illius, sed & popularium impietatem culpo) sex inquam annos detinetur.

Tandem improbitas, querelas vulgi excitat, sed & minas Principum vicinorum: è quibus Ioannes Cliviæ Dux ipsius Adolphi avunculus, arma etiam sumit. Qui tamen à se parum validus, auctoritatem vel auxilia à Pontifice Paulo II. & Frederico Imperatore petit.

V. Paul. II.
Litter. in
Chron.
Belgic.

Illi statim annunt, ad Adolphum acres minacésque litteras scribunt, & ut Patrem luci & libertati reddat, jubent. Nihil fit, ridet. Itaque iidem Carolo Audaci nostro, valido Principi totam rem committunt: liberet senem, reconciliet filium, denique faciat quod ex æquo & usu videretur.

Ille utrumque coram se sistere jubet, qui in Gallia finibus Dorlani tunc erat. Adolphus haud spernendam iram, & iussa tam potentis vicini ratus, Patrem secum eò ducit: accusat in Concilio, feda & falsa in eum ingerit. quorum facile purgatus senex bonorum & illustrium virorum testimoniis; tandem impatientiâ & fiduciâ eò perumpit, ut filium ad singulare certamen provocet, ferro & Deo iudicibus, innocentiam suam asser-

asserturus. Mos tunc satis creber, in martiali nostro populo erat, sed Audax tamen abnuvit, fedtatem rei proponens & insolentiam, & simul in eventu incerto, certū scelus uter-cumque vicisset.

Ita re cum suis deliberatâ, pro sententia dixit: *Arnoldus Pater solus titulo Ducis utatur: sed filio Oppida Arcésque totius Geldriæ cedat, solâ Graviâ sibi exceptâ. Accipiat in alimoniam de manu filij, tria quotannis aurcorum millia.*

Hæ conditiones: quis abneget, imò quis non miretur filio tam bonas? Sed non silent Historici, Carolum, nescio quâ occultâ causâ an pacto, in filium proniorem.

Quid tamen deinde? Refertur ad filium, & quidem à viris primariis & gravibus, inter quos Philippus ille Cominæus erat, qui hæc scripsit. At ille respondit in ipsa verba: *Malle se præcipitem dare Parentem in puteum, se deinde superjicere, quàm ut in has conditiones paciscatur. Quid malum? inquit, Pater alibi imperet, qui totos quadraginta annos omnibus præfuit. Æquum est ut nostræ quoq; vices sint. Nec aliud admisero quàm de pensione trium millium: sic quoq; ut Pater totâ Geldriâ cedat, atq; adeo excedat, nec unquam pedem in eam referat.*

En responsum, non tam impium, (& ita tunc omnibus visum) quàm insanum. Igitur Carolus
 Z z z
 cui

cui aliæ res prævertendæ, cùm idipsum temporis Ambianum Galliæ Rex interceptisset, dilatâ hâc cognitione, expeditioni se parat.

Iuvenis suspicatus detentum iri, aversione animorum cognitâ, fugam cum duobus comitibus, Gallicâ veste ad suos capit, omnia in reditu vi & armis occupaturus aut turbaturus. Sed ecce Namuri, dum Mosam flumen cymbâ transmittit, agnitus ab uno alteroque vectorum, mox à pluribus, capitur, & ad Audacem reducitur: qui Vilvordiam, atque inde Cortracum duci, & in honesta custodia asservari iussit.

Mansit ad Audacis ipsius mortem, cùm Gandavenses pro suo tunc more turbas daturi, hunc idoneum ducem arbitrati, eum solvunt, & bello in Tornacenses præficiunt, quos tunc Galli habebant. Ivit cum manu aliqua, adequitat mœnibus, erumpunt præfidiarij, & miser inter primos cecidit. *Ita Lipsius.*

Arnoldus porrò Dux, sexto post mense moriens, venditionem ratam habuit, conditòque adhæc testamento, Burgundum heredem scripsit, impio ingratoque filio, jure expuncto. Ita enim mense Maio sequente, in Comitibus Aurei Velleris, cujus Sodalis Adolphus Egmondanus erat, Valencenæ celebratis, non tantùm arbitrati sunt
Equi-

Equites ; sed & Adolphum perpetuo carcere detineri iusserunt.

Et quamquàm id merebatur , tanta tamque enormis immanitas ; primus attamen inter Geldriæ Principes haud Adolphus fuit , qui tentum carcere Patrem concluderit. Paullò enim ampliùs integro hinc sæculo , Reinaldi , qui prælio Woe-
Trithem.
 ringano , à Ioanne Brabantia Duce victus fuerat , filius Reinaldus idem fecit , Patremque per annos circiter octo , donec redderet animam , custodiâ detinuit : quem nihilominus filium , primum è Comite , Geldriæ Ducem , Ludovicus postea Bavarus Imperator creavit.

Paternum impietatis exemplum imitati filij Reinaldus & Eduardus , cùm suffragantibus popularibus factionibus , Bronchorstiiis videlicet Hecheriisque , pluribus inter se Annis , de Geldriæ Principatu decertassent ; fratrem denique Reinaldum Eduardus , toto pariter decennio constrinxit : sic ut non antè liberatus fuerit , quàm prælio , Guilielmum Iuliacensem , & Wenceslaum Brabantum inter , Eduardus cecidisset : à quo tum tempore Principatum Reinaldus resumfit.

Ceterùm hujus Reinaldi , absque liberis defuncti , ex Maria sorore Geldriæ Ducissa , Pronepos Hent.
 Arnoldus Egmondanus fuit , Abnepos Adolphus.

RERVM FRANCICARVM
DECADIS QVARTÆ
LIBER PRIMVS.

BREVIARIVM.

FRAVDIEVS Ludovici, plures Gallia Principes, sublatis à medio. Geldria & Zurphania possessionem, Burgundus adit, & cum Gerardo Iuliacensi transigit, eam summam, quam post Neomagenses dependunt. De Pace Burgundum inter & Ludovicum, actum Silvanecti, non peractum: quamquam Burgundus juxta Peronensem formulam, à Clientela Gallica nunc liber effectus, Supremam Mechlinia Concilium erigit: & Toparcham Chimacensem Comitum creat. Mox Treveros, quò & Fridericus Imperator, profectus; de Geldria, Zurphania, aliisque Dynastiis, sacramentum Clientelare dicit: petitque ab Augusto restaurari verus Burgundia Regnum. Non obtinet: etsi filiam Mariam, Maximiliano tunc desponderit. Robertus Bavarus, & Hermannus Hassus, pro Episcopatu Coloniensi disceptant. Hinc Novesium Burgundus, Bavari partibus addictus, frustra obsidet: quo tempore Ludovici Regis cupiditas, faceret ab Imperatore elisa. Lotharingus à Ludovico incitatus, Burgundo hostis efficitur: nec non Sigismundus Austriacus. Cum itaque Burgundus Lotharingiam invasisset, in Helvetios profectus Gransonam capit: post inito inter montium angustias praelio, magnam militum strage, & rerum damno, sternitur. Burgundi celeberrimus Adamas, tunc amissus. Hanc cladem, nonnulli, traditi Conestabilis poenam dixere, quem Ludovicus paullò antea decollaverat, uti postea Ducem Nemorensem. Altera vice Burgundus Helvetios aggressus; altera vice caditur. Quamobrem Lotharingiam suam Dux repetens; Nanciacum capit: quod dum Burgundus pertinaci consilio vult recuperare; proditus & desertus à Campobasso, in praelio occiditur. Astrologorum de Burgundi sine, præjudicia.

INTEREA Ludovicus voti sui, quod de minuendo Dynastarum in Gallia numero pridem habuerat, compos utcūmque fieri cœpit. Ioannem Comitem Arminiacum, Bonique publici nuper Meyerī Socium terris, rebūque in primis, ac deinde in Oppido Lectoriensi obsessum, vitā spoliavit: insuper habitā fide, quam ei Cardinalis Albiensis, in Oppidi deditone pactus erat.

Paria tulerunt Carolus Alebretus, & Ioannes Alenzonij Comes, bonis videlicet, ac capite multati. Melius cavisse sibi videbatur Nicolaus Lotharingæ & Calabriae Dux, Ioannis filius paullo antè Regiā fraude sublato, desertā tempestivè Galliā ad Burgundum adductus: nisi & hunc florenti ætate, tolli è medio Ludovicus iussisset.

Et quoniam Conventus Aurei Velleris An. 1473 Valencenæ habitus. (ubi togā coccineā Holosericā, pro lanea Equites donati) dum testamentum Arnoldi Geldriæ Ducis ratum habet: ejusque filium Adolphum clusum carcere teneri jubet, potestatem Burgundo fecerat Geldriæ possessionem adeundi; id mox comparato exercitu effecit. Et quia Gerardus Iuliacensis, Arnoldi filiā Matr. seniore natus, exheredato Adolpho, proximum ad eam
jus

jus habere videbatur, in quo ei Fredericus Imperator faverat; octoginta Aureorum millibus, id Burgundus redemit, & Gerardus cessit, assentientibus filiis Guilielmo & Adolpho.

Ita Burgundum Geldri & Zutphanienfes, partim volentes susceperunt, partim armis adaecti. Neomagenses enim, qui Adolphi filium octennem, penes se habebant, tantisper ausi resistere; depensione ejus summæ, quam Iuliacensi stipulatus Burgundus fuerat, Pacem gratiâque adepti sunt. Liberi Adolphi duo, apud Burgundi conjugem Gandavi educati.

Eodem tempore componendis rebus Gallicis Burgundicisque; Silvanecti, sed & alibi laboratum est. Burgundus aut Oppida ad Somonam (quorum cupiditate nimium arsit) reddi volebat, aut ab omni Regis imperio & clientela, juxta Pacis Peronensis scita, immunis liberque declarari. Cùm nihil horum præstare Rex vellet, Pacemque omnem sive Peronensem, sive Confluentinam, & quæ duabus erat antiquior, Atrebatensem, uno eodemque loco haberet; veteres iras Burgundus, veteresque dolos & perjuriam, Rex accumulavit.

Crediderim tamen, alterutrum eorum quæ dixi, Burgundum urfisse; quòd pridem sepultam

Re-

Regalis sceptri gloriam , Burgundiæ restituere animo ageret : cui rei plurimum momenti attulisset , sive latius , sive liberius principari. Iam enim hujus Anni initio , usus occasione ruptæ à Ludovico Pacis Peronensis , sicque defectæ clientelæ , quam hætenus Galliæ Regi debuerat ; Marchan. Supremum Mechliniæ Concilium erexit , eoque Belgicarum plurium Provinciarum causas omnes , quæ Parisios hætenus delatæ fuerant , advocavit.

Id Concilium , etsi post Caroli mortem , Maria tantisper frænarit , belli Gallici videlicet Civilisque metuens ; restituit nihilominus Mariæ filius Philippus , ad Annum M. cccc. xciii. etsi non pari Senatu & pompâ , atque Avus inchoaverat.

Edidit Carolus mox & aliud Majestatis Belgicæ specimen , dum Toparcham Chimacensem Marchât. Ioannem Croijum , sollemni conventu & cærimoniam , Comitem dixit , quod nemo hætenus Belgarum Principum fecerat , quia opinor Galliæ beneficiarios , unde se jam Carolus exemerat , profitebantur.

Belgicis itaque ditionibus , adjectâ jam Geldriâ Zutphaniâque , in Treveros perrexit , ubi pariter adfuturus Fredericus Imperator , aut voti

Regalis, quod admodum cupiebat, compotem cum faceret: aut quod ambo ignorabant, fatis præluderent & magnitudini posteriorum.

Quamobrem nobilissimo & splendidissimo comitatu uterque stipatus, Treveros venit: unaque cum Imperatore Calapinus Amurathis Turcarum tyranni filius, qui fratris Mahometis more gentis insidias fugiens, Romam adductus & baptizatus, Callistus Ottomannus, à Pontifice Callisto dictus fuerat.

Exstat
Tom. 2.
M. Frch.

Libet hanc Principum magnificentiam, Rudolphi Agricolaë qui tum vixit, stilo exhibere, quem ex Epistola Gallicè à Præposito Brugensi scripta expressit. *Imperator, inquit, vestiebatur textili auro. Vestis ad pedes profusa, & circum collum replicata, perque humeros more Turcorum sparsa, limbo circum pedes manusque, ingentis pretij margaritis piclurato. Ipse grandis natu, sed virenti adhuc atque solidâ juventâ. Dux autem circiter quadraginta natus annos, in ipso ætatis robore, medio rerum gloriæque cursu, conspicuus, armis se totum texerat. Fulgebat desuper chlamys, unionibus, carbunculis, adamantibus distincta: quam qui parcissimè, ducentorum millium Scutatorum, aestimaverunt. Filius Imperatoris decimum-octavum agens annum, insigni facie, egregio pro ætate & capacissimo paternæ fortunæ ingenio, indutus sanguineum inter-textum argento. Turci filius amictus patrio more, veste*

aureâ figuratâ erat. Crinem in nodum collegerat, sicut Sarmatæ solent: torvus aspectu, prorsusq; horror, & patria vastitas vultu apparebat.

Tantis Principibus, tantæque eorum in vestitu pompæ, cetera respondebant, id est comitatus amborum, è Germanica Belgicâque nobilitate eximiè selectus: Ædis summæ in quam sacrorum causâ convenerant, pretiosissimus ornatus: triclinium omnem cultum & magnificentiam superans: mensarum ordines, convivij lances & fercula, ministri, aliaque id genus, sumtûs & operis planè infiniti: præter ludos, decursiones, certamina & spectacula, in nullo veterum sive Græcorum sive Romanorum opibus ac magnitudini cedentia.

Chron.
Belgic.

Hic præstita Imperatori, Ducatus Geldriæ nomine, quod pridem omissum erat, à Burgundo fides: idemque factum de ceteris Dynastiis, quas intra fines Imperij possidebat.

Poposcit & Carolus restaurari ab Augusto vetus Burgundiæ Regnum, frequentibus rerum mutationibus, familiarum ortu & interitu, bellorum cladibus, Francorum vicinitate, sive eversum sive suppressum: oblitteratôque deinceps Ducis titulo, *Rex Burgundiæ* appellari.

In hunc finem parata erant ornamenta Regalia,

Corona Sceptrumque: visebatur erectus in æde summa thronus Imperialis, paucisque infra eum gradibus, Regius: Episcopo Metensi, datum negotium peragenda Sacrae unctiois.

Utque hæc erant multò maximè splendida, neque minora animis ambituque Burgundi; cum tamen filiam ejus unicam, filio unico Maximiliano Imperator uxorem peteret; Legatus per Burgundiam Imperij fieri, adhuc Carolus postulavit.

Et quamquàm novum hæctenus & inauditum erat, Regem aliquem ab Augusto creari: quinimò barbariei & latrocinij res sit, nisi eam justitia tueatur, nomen decusque Regale, uti in Italia Longobardorum, in Pannonia Hunnorum, in Hispania Gothorum, in Gallia Francorum, in Britannia Saxonum, Anglorum, Scotorum, qui totidem Provincias Romano Imperio eripuerunt; successisset tamen sua Carolo Burgundo gloria, nisi eorum quæ Treveris gerebantur redditus certior Ludovicus Rex, pro versutia quam animo gerebat odioque Burgundi, Imperatori suggestisset; *Caveret equidem à Carolo, titulo Legati, toti eum Imperio insidiari.*

Quamobrem Imperator, veluti desubito evocatus aliorum, rejectâ, uti simulabat propter con-

connubij filij spem, in aliud tempus coronandi Burgundi cærimoniâ; ne quidem illo salutato, Coloniam properavit.

Ea res, etsi pessimè eum habuerit; indignationem attamen ne magis irrideretur, pressit. Atqui in eo visus est evertisse fortunam suam, quod filix cum Maximiliano connubium distulerit: quo Germanorum Principum accersitâ amicitia & fide, tutus erat non à fraudibus tantùm doloque Ludovici; sed & à viribus Gallorum. Quid dicam? Prævalet ubique

Sidus, & occulti miranda potentia Fati.

Nam cùm Ludovicus Rex, ob frustratum spe suâ Burgundum, in sinu gauderet: Burgundus Imperatori infensus, vindictam, cujus suapte avidus erat, meditaretur; morte Theodorici Archiepiscopi Coloniensis, inter Robertum Bavarum & Hermannum Hassum, quorum uterque aspirabat ad Cathedram, orta contentio est.

Robertus Burgundi propinquus, ut in suas eum partes, faciliùs tenaciùsque pertraheret, Patronum Ecclesiæ Coloniensis elegit. Verùm cùm Hermannus, Clero civibùsque magis placeret, qui ambo Robertum urbe pepulerant; ut & hunc tueretur, & viam sibi in Germaniam Burgundus sterneret, arma expedit.

Hac de caussa Novesium obsessum, qua in urbe Hermannus erat.

Imperator, cumque eo Germania pœnè tota, passi indignè externum Principem res Germanicas ad se evocare, dum Litteris & ratione, Burgundum ab incepto dimovere non possunt; contrà eduxere.

Comin. Nullo quidem decretorio certamine, belli alea tentata est, quamquàm id Burgundus magnopere affectaret; obsessorum nihilominus, in magna licet penuria, robur & felicitas, non absque propitio Numine, & occultâ vi fati, ad defendendam unius propè anni obsidionem, Burgundum inflexit. Neque enim pluribus decem diebus, egestatem suam, tolerare obsessi poterant.

Per obsidionem interim, ut de indole sua nihil Ludovicus omitteret, Legatos ad Imperatorem misit, Metis Comitibus agentem: *Vt inito utrimque federe, ita Ditiones Burgundi partirentur, ut quæ Imperij essent, Cesar; quæ Galliae, Rex obtineret.* Ita videlicet tribus, quod aiunt, verbis, votorum suorum summam, quò pridem anhelaverat, Ludovicus exprimebat.

At prudens Imperator, cupidissimam hominis stultitiam, Vrsi fabulâ retudit, qui pelli suæ insidiantes aliquando Venatores quos prostraverat

rat monuit, *Vt ne umquàm eam impignerarent aut venderent, nisi Feram reapse cepissent.*

Et quamquàmprehendendi Vrsi, id est opprimendi Burgundi studio, Cæsar & Rex laborarent: imò hic novum Burgundo hostem, putà Lotharingiæ Ducem suscitasset, qui priùs amicus fuerat: isque jam latè Ditionem Luxemburgensem, uti Cæsar & Gallus Burgundicam & Picardicam popularetur, dum adhuc Novesium Burgundus fatigaret; attamen non fuit ausus, etsi finitis induciis, Ludovicus in belli cum Cæsare societatem venire: quòd Eduardus Angliæ Rex, partim Burgundicæ affinitatis, partim recentis beneficij memor, instructis contra Galliam navibus adventaret.

Quapropter Eduardo Ludovicus obviã egres-
sus, imò in colloquium adducto; præsentepecu-
niã redemit imminens periculum: & promissã,
quod sequi poterat, antevertit. Polyd.

Acciverat Ludovicus & aliud Burgundo bellum à Sigismundo Austriaco, quod etsi obsesso Novesio tantisper frænatum est; nunc tamen in omnes inito federe conjunctos hostes, simul erupit. Res sic habet.

Sigismundus Austriacus, cum Helvetiis diu præliatus, eò devenerat inopiæ, ut Ditiones suas
ad

ad utramque Rheni ripam, Sungoiam, Brisgoiam, Nigrum-nemus ac Ferrettam, à septennio circiter, acceptis centum Aureorum millibus, Carolo Burgundo oppigneraret. Eâ quippe viâ ad Burgundum, Dynastiæ quas dixi, accesserunt: quibus præfecit Petrum Hagenbachium virum nobilem, cetera crudelem & avarum.

Bilibald. Hunc Brisacenses primùm vinculis onerarunt, præfidiariis partim cæsis, partim fugatis: post Rhenani omnes, inuito consilio; capitis supplicio affecere.

Comin. Iam & Ludovicus, ut plures Burgundo hostes faceret, Pace inter Helvetios & Sigismundum conciliatâ; centum Aureorum millia, quibus pignus solveret, certis ei legibus commodavit, haud ignarus Burgundum tergiversaturum. Erat pecunia Basileæ parata, Burgundus eam Vespone numeratam voluit: & quoniam ex ea scintilla bellum exarsit; nullo pretio, Ditiones suas Sigismundus recuperavit.

An. 1475. Inter hæc Xystus Pontifex, Iubilei celebritatem, ad Vigessimum-quintum Annum revocatum egit, Anno ejus sæculi LXXV. quam Ferdinandi Regis Neapolitani adventus, insignem fecit. Et eodem Pontifice duo Reges, alter Daniæ, Succiæ, Norvegiæ, Gothorum: alter Vallachiæ

& Bosniæ : duo item Duces, Saxonix & Calabell.
bria, voti causâ ad Apostolorum limina venêre.

At verò Burgundus, relicto, uti diximus, Novesio, imò Pace cum Imperatore initâ, pactisque cum Ludovico ad novennium induciis, postquam videlicet, quas pro Burgundo adduxerat suppetias Eduardus trans mare reportasset, filix suæ cum Delphino nuptiis, ac datæ Aquitaniæ, supra præsentem promissamque pecuniam sorte illectus; in hosce novos, & repenti studio Ludovici exortos hostes Burgundus profectus est: quos sanè non habuisset; si Germaniæ Principes nuptiarum filix cum Maximiliano federe, rebus suis intulisset.

Ante omnes, Oppidis, totaque ditione exutus Lotharingus, in Galliam ad Ludovicum confugit.

Quod ubi Helvetij senserunt, jamque lateri suo imminere Burgundum, polliciti restituere quæ priùs abstulerant, Pacem supplices ab eo petunt.

Et quamquam ejus obtinendæ causâ ad emolliendos illius animos, (quos, fateor, ingentes habebat) quidam diceret: *Phaleras equitatus ipsius, pluris valere, quam cuncta spolia civitatis Helveticæ*; quia tamen jam Lotharingiam habebat, apertamque

viam in Mediolanenses è Belgio affectabat, ac demum regnum omne Arelatense Burgundiæ unire; frustrà id fuit.

Helvetij igitur Veteranorum delectu habito, contrà se parant: eosque Ludovicus, capitalis Burgundi hostis, clàm pecuniâ jovit, recentes inducias prævaricatus.

Erat Nicolaus Campobassus Neapolitanus exul, qui Andegavenfibus ad mortem Nicolai usque Calabri militarat, à Burgundo, magis in exteros quàm in populares pronò, conductus. *Comin.* Hic adunato in Italia exercitu, junctis que Mediolanensium & Allobrogum auxiliis, Lofanam in transitu capit, etsi jam tum cœptus esse proditor. In Italia enim, erat à Simone Papiensi Regis Medico, aureo bolo inescatus.

Expugnatâ ut dixi Lotharingiâ, in Helvetios Burgundus movens, Granfonam Oppidum, quod nuper Helvetij Regis jussu, Comiti Romontij eripuerant, deditione occupavit. Hic, contra fidem moremque suum pacta frustratus, complures partim recte, partim aquis suffocavit: rei indignitatem, totâ cohortente & condemnante Germaniâ.

Quid facerent Helvetij? Mares animos collectasque vires, federatorum auxiliis fulcerunt: &
quo

quocum hæctenus neque Ludovicus Rex, neque Fredericus Imperator, bello configere ausi fuerant, aggrediuntur. Nullum erat Burgundo, periculum, si exercitum patente loco continuisset: sed quoniam spreto consilio, montium faucibus Meyer. angustiisque intulit, ubi nimirum haud poterat cum in Ordines explicare: Helvetij verò, non uno aditu, veluti è latibulis confertim irruentes, primam aciem prostravissent: dum simulatâ nothi Burgundi fugâ, hostem in planitiem & tormenta adducere gestiunt, idque peditum vulgus ignorat; transeunte in vecordiam solertiâ, fusi fugatique sunt, ipso nequidquam Duce suppetias accurrente.

Non eo infitias, Campobassum hîc, proditiōnis suæ tyrocinium fecisse, cui postea coronidem imposuit. Impedimentorum interim rerumque aliarum, majus damnum, quàm hominum strages fuit: cùm pravo tum, sed recepto, uti hodie Bilibald. more, quidquid in supellectile pretiosum esset, id secum in castra, Principes viri deveherent.

Præter belli apparatus, capta tormenta omnia, & signa militaria viginti-septem: tantùmque pecuniæ, & pretiosarum rerum; ut acervis factis, Helvetius miles omnia divideret, tricies centenis aureorum millibus æstimata.

Inter hæc, Adamantem Burgundus amisit, toto celebrem orbe terrarum : qui unico primùm aureo vāniit, pòst tribus : atque inde Lugdunum delatus, undecim millibus, ac demum à Iulio Secundo Papa, viginti aureorum millibus emtus est. Præter splendoris puritatem, omni carentem vitio, magnitudine suâ mediocrem excedebat juglandem, cui etiã non erat dissimilis, angulis decem & octo conspicuus. Quam fidem perinde mereatur quod nonnemo scribit, Margaritam Eboracensem dum Carolo jungeretur, habuisse in Corona Nuptiali aurea, præter quatuor pretiosissimos Vniones, Adamantem Libræ unius; judicent Gemmarij. Eum, quem dixi, testatur Bilibaldus, sibi puero visum fuisse.

Snoij.

Secundùm hanc cladem, Helvetij quos ad Gransonam Burgundus strangulari jusserat, recte soluti, terræ dati sunt : iisdemque restibus totidem è captivis suspensi : ipse Dux à federatis suis desertus est, Galeatio Mediolanense, Renato Neapolitano, Frederico Tarentino, Viduâque Sabaudi, qui certatim omnes ad Ludovicum defecerunt.

Comin.

Vulgò jactatum est, bonam fortunam ideò inter alia Burgundum destituisse, quòd contra obligatam fidem, Conestabilem Franciæ, ad se

re-

retractum veluti ad sacram anchoram, Regi Ludovico nuper tradidisset: qui veteri in eum odio flagrans, propter Boni publici societatem, & recentia quædam facinora, cum parcere nemini posset, capitali supplicio, Principem alióquin egregium, publicè affecit.

Sed non existimo, culpari in eo Burgundum potuisse, qui per id tempus militaribus curis, in obsidione Nanceana distentus, hostiumque quos Colins. ei quotidie Rex suscitabat anxius, vix ista valebat attentè discutere, etsi plus vice simplice, graviter eum Conestabilis offendisset; at potius arguendos Imbercurtium & Hugonetum, qui privatis illum odiis prosequerentur. Quare verisimile est, Regiæ cupiditati obsequi quantocyùs voluisse, cum scirent, præsertim Hugonetus, in ejusmodi causis alterum à Principe rescriptum expectari: neque dubium fore, quin sibi traditum, mox interemturus Rex esset. Horis enim dumtaxat tribus, profectus Conestabilis erat, cum ecce noviores à Burgundo litteræ appellunt, quibus ei servari jubebat fiduciã semel concessam. Atqui jam periturum, properantia fata rapuerant.

Securi percussus est Parisius, decima-nonâ Decembris, eo anno quo Burgundus Lotharingiam, uti dixi, occupavit.

Per id tempus , tenebatur pariter in carcere Dux Nemorensis Iacobus, & ipse quondam Boni publici collega atque eo præcipuè nomine, factus capitis à Ludovico reus.

Burgundus , postquam animi corporisque ægritudinem, ob acceptam cladem Losannæ procurasset ; talionem ab Helvetiis repetiturus, bellum instauravit. Idem fecêre Helvetij, auctore Gallo : qui uti nova eis sociorum, auxilia ; ita præsidium argentarium conciliavit, cujus ea tum gens plurimum inops & egena erat. Sanè enim in præteriti belli sumtus, Regem Ludovicum, plusquam decies centena Aureorum millia impendisse, Cominæus testatur : præclaro videlicet servatæ fidei & induciarum elogio.

Comin.

Obsidet itaque Burgundus Morathum, exiguum in Alpibus Oppidum, vixque trecentarum ædium capax. Helvetij, Rhenani, Comésque Sigismundus clanculùm sollicitatus à Rege, cum Ferrettanis aliisque, contra proficiscuntur. Adest & Rhenanus Lotharingiæ Dux, milite atque auro Gallico instructus : quem Regis intuitu, totius exercitus Helvetij Imperatorem creant : soliti alioquin peregrinæ linguæ homines aversari, ac primum nobiles & illustres viros, quibus nec foris nec domi utuntur.

Com-

Commisso prælio, Burgundi cadunt, & ob-
sidione solvitur Oppidum.

Et quamquàm interfectorum utrimque nu-
merus idoneus fuerit, ut quidem nostrates scri-
bunt (Bilibaldus enim è Burgundis triginta mil- Bilibald.
lia cecidisse ait) attamen cùm vidit Burgundus,
pristini decoris, quod recuperare gestiebat, amissâ
spe, duplicari clades suas, ludibrióque exponi
nomen quod antè gessit; animum saucium mo-
derari vix potuit: Helvetiis contrà, Lotharingis
& Gallis, spoliis & choreis, aliisque lætitiæ festis
indiciis, gaudentibus plaudentibusque.

Quare nec distulit Renatus, consilio opibus-
que Regiis, sociorum adhæc robore & felicitate
fretus, Lotharingiam repetere. Commodùm
etiam accidit, ut per id tempus defunctæ aviæ
hereditate angeretur. Occupatis igitur minoribus
quibusdam Oppidis, Nanciacum obsedit: ubi
Angli Præfecto suo amisso, cùm auxilia lentè
succurrerent, adeo Rubempream impulerunt, ut
nisi deditioem pacisceretur, id se absque mora
facturos minarentur. Paruit Rubemprensus: cùm
ecce triduo vix elapso, suppetiæ, sed frustra, ad-
fuerunt.

Et quamvis Octobris initio, magnâ suorum
lætitiâ Nanciacum victor Renatus ingressus sit;
ad

ad ejsdem nihilominus finem, metu Burgundi, fugit, novas à federatis vires copiasque accersiturus.

Iam & Burgundus, nihil moratus, attritum & invalidum exercitum, nihil instantem hie mem, aliáque incommoda quibus propè septus conclususque erat, ad Nanciacum movit initio Novembris: priusquàm videlicet novo sive opere, sive annonâ muniri instruíque possit.

Híc, dum suópte consilio pertinaciter obhæret, & omne melius aliorum aspernatur; capitur Cifronius Renati œconomus, in ipso molimine com meatûs ad obsessos invehendi. Erat Cifronius, proditionis Campobassi conscius, qui emtus, uti diximus à Rege, nil præter exitium aut mortem, Burgundo machinabatur, acceptæ ab eo alapæ contumeliâ irritatus, & stipendiorum, quorum ferre moram non poterat avarus exactor.

Cifronius itaque capitis damnatus, ut præsens supplicium evaderet, maximo rogabat opere ad Burgundum admitti: editurus videlicet, quid Campobassus animo agitare, eaque operâ sibi vitam, Burgundo salutem asserturus. Quidquid reus precatus est, quidquid institit, frustra fuit. Campobassus non tantum arcuit qui mittebantur, sed procuravit ut citatâ morte reus plecteretur.

tur. Ita dum ducitur, *Non aliter Burgundo quàm sibi, supremum diem imminere dixit: idq̄ eum optimè nosse, qui Legatus ejus sit.*

Eventu, sententia non caruit. Quantum enim virorum & nummorum, per Litteras Burgundus, ad continuandam obsidionem, adolescente licet hieme, à Belgis suis flagitabat; tantum significabat Campobassus, *Nihil opus esse talibus adminiculis: obsessos mox, inopiâ rerum omnium, deditionem facturos: adeo ut tantæ Campobassi perfidiæ ignarus Burgundus, haud secus atque rebellibus (cùm nihil acciperet eorum quæ poposcerat) Brabantis Flandrisque succenseret.*

Dum itaque Belgarum æra & auxilia tardant; conglobati undique vicini & hostes, quos tantillo stipendio, Ludovicus, (plura pollicitus) viritim asperserat, coeunt ad quindecim millia: allaturi suppetias ad obsessos, aut tentaturi prælij fortunam.

Bruma erat, adeoque attritæ copiæ Burgundi, ut inter decem millia, vix incolumes bis mille forent. Præter consuetudinem attamen, consilium suorum, quod neque secutus est, exploravit. Id erat: *Vt tantisper deduceret exercitum: hypocaustris & pellibus assuetos per hiemem Germanos, mox ubi commeatum Nanciaco intulissent, dilapsuros: eoq̄ absumto,*

An. 1477 *difficile rursus congregatum iri.* Non paruit Burgundus, sive contra reluctante Campobasso, sive negotium suprâ turbantibus fatis.

Chron.
Scand.

Impar hosti congressus, imò jam desertus à Campobasso aliisque, cùm nullam spem reliquam videret; in confertos hostes irruens, fortissimèque dimicans, quintâ Ianuarij Anno M. CCCC. LXXVII. cecidit, tribus vulneribus confossus. Aiunt potissimè percussum à surdo milite, qui comprimi, ne clamoribus quidem prohibentium poterat.

Cadaver post triduum repertum, & cognitum certis indiciis, Nanciaci terræ mandatum est, additis natalium insignibus & epitaphiis: ossa post Brugas allata, & illata mausoleo Mariæ filix, in æde Deiparæ.

Sleid.
Naud.

Angelus Catthus Neapolitanus, qui demum Archiepiscopus Viennensis, auctor extitit Philippo Cominæo Historiam scribendi, per id tempus Ludovici Regis Astrologus, hunc infelicem exitum, uti Duci Burgundiæ, ita & Adolpho Egmondano suum prædixit.

Chron.
Sponh.

Meminit & Trithemius Ferdinandi cujusdam Hispani, viri undequaque scientissimi, imò prodigij magis quàm hominis, qui Carolo interitum, quem tum ille sprexit, ex Astronomica pe-

ritia vaticinatus fuerit. Cumque Scotorum Legati, tum circiter in Flandriam appulissent; ab eis aliquando forte fortunâ invitatus ut unâ cænarret, Andreas quidam Medicinæ Professor, & qui magnam pariter Astrologicarum prædictionum peritiam habebat, occultè admonuit: *Non esse cur magnoperè festinarent, intra paucos enim dies, certim de Duce nuntium affuturum: cùm ecce intra triduum renuntiatum est, Ducem in prælio cecidisse.*

Buchan.

Ita evênit, quod prædictum olim Patri Philippo fuerat, filij recens nati fortunam, ex cæli siderumque positura consulenti: *Strenuum quidem bello fore, sed gloriâ haud constante: eandemque quam fata dedissent, demùm eversura.*

Snoij.

Neque tamen hisce obstantibus, fidem apud subditos reperire potuit Principis mors, tanto eum amoris æstu, sed frustrâ prosequerentur, ut idonei Scriptores prodiderunt. Fuit deinde Eremita, qui Carolum se mentiretur, septennemque pœnitentiam vovisse ob temerè suscepta bella: qui ob id à permultis visitatus, tandem ne agnosceretur se subduxit.

LIBER SECVNDVS.

BREVIARIVM.

CÆDE & clade Burgundi, Ludovicus mirificè exultans, Belgicas omnes Provincias, facere suas cogitat. Diversoria Curforum, ab eo ordinata. Prætextu Matrimonij, inter filium suum Carolum, & Mariam Burgundicam contrahendi; occupat utramque Burgundiam. Oppida item ad Somonam. Tentat & Flandriam per Gandenses, ad quos destinat Tonforem suum Oliverium: qui frustra voti factus; non absque proprio periculo, Tornacum fugit: ubi Præsidij Gallici intrò recipiendi; auctor est. Ludovicus Imbercurtio & Hugoneto, ad se pro Maria adductis; iniquissimas Pacis Leges proponit. Creveceurius, Atrebatum Gallis cedit; quâ re territi Gandenses, ut ab altiore in Flandriam aditu, Gallos prohibeant; ad Ludovicum & ipsi proficiscuntur, tamquam fiduciarij Flandriæ Præfecti. Verùm frustra facti; cùm in Mariam haud possunt, in Imbercurtium & Hugonetum, furorem effundunt, eosque capite plectunt. In Gallos è Tornaco grassantes, dum Gandenses educunt; cæduntur, unâ cum Adolpho Egmondano, quem copiis suis, spe nuptiarum Mariæ, præfererant. Morte Adolphi; Geldri à Maria, ad Carolum Adolphi filium deficiunt, agente Borbonio Leodiensi Antistite. Ludovicus Rex, ex Atrebatibus copioso exercitu Hannoniam ingreditur, atque Oppida pleraque dum expugnat; Belgarum Ordines obviam ituri, Mariæ nuptias, cum Maximiliano, Friderici Imperatoris filio, Austriæ Archiduce, concilians.

ET si autem cæde & clade Burgundi vix dici possit, quantum Ludovicus exultarit; id nihilominus deerat votis ipsius odioque explendo, quod vivum assequi non potuisset, cujus rei spem si non promissum, Campobassus fecerat. Turbatis itaque Belgarum rebus, quæ Burgundi filiam nunc attinebant, unicam & in-

hasce

Comin.

hâsce omnes, juribus suis, quod sæpè cogitaverat, Sceptroque sociaret.

Ac primùm, ut non ignoraret quæ procul gerebantur, sed rerum omnium nuntios in horas singulas expectaret; brevi sub intervallo ordinat Lips. diversoria Cursorum, eorumque horariâ mutatione, cursus maximos celerrimosque facere jubet.

Filium porrò suum, octo annorum adolescentulum, & Mariam inter, quæ viginti expleverat, matrimonium ita contrahi cupit; ut nisi id fieret, *Rupturus esset inducias, quas nuper in novennium, cum Burgundo pactus erat.* Præterquam id matrimonium natura respueret; ideoque tam verè quam liberè non-nemo ex Heroinis dixisset, quæ Mariam circumstitebant, *Cum Mater per ætatem esse posset, non puero sed viro tradendam*: patebat ad oculum, cur eas nuptias Rex affectaret.

Et quamquam neque pactæ neque paciscendæ forent; earum nihilominus prætextu Ducatum Burgundiæ, moxque Comitatum occupavit; usus in ea tum re Principis Arausionensis technis, & industriâ Comitis Tremulij.

Tentari quidem Burgundica defectio, Salixæ Legis auctoritate cœperat, quòd herede masculino Burgundus careret; sed quoniam id erat telum.

Dec. 3.
Lib. 3.

imbelle sine ictu, demonstrantibus Burgundionibus ipsis, & planè contra mentem Regum Ioannis & Caroli, uti suprà dixi; in alias occupandi caussas & titulos itum est, & allegatum confictumque periculum à Germanis, quasi Burgundiæ, recentibus inflati successibus, inhiarent, quam propinquæ nihilominus suæ Mariæ servare Rex vellet.

Colins.

Ita fraude doloque subductâ Burgundiâ; Op-pida ad Somonam, & pleraque Artesiæ secuta sunt: etsi Borbonius, cùm primùm hujus expeditionis mandatum accepisset, clarè increpans Regiam cupiditatem, diceret: *Aliam bello gerendo caussam præteteri debere, quàm nudum & solum occupandi Belgij votum.* Verùm Borbonius, non desuit idcirco gnavus esse, quodque Rex præsens jubebat, explere.

Comin.

Placuit & Flandriam per Gandavenses tentare, rerum novarum plerumque studiosos, sub Principibus præsertim adolescentibus, aut feminis. Ejus rei nuper specimen dederant, cùm postridie allati ad se nuntij de morte Burgundi; viginti sex Senatores supplicio affecissent, quia unum aliquem capitis sententiâ damnarant, priusquam in officio confirmati à Tribubus essent. Adeo videlicet Comite defuncto, quodlibet ibi genus ho-mi-

minum, ad aliquam fiduciarij Imperij imaginem aspirabat.

Ad eos igitur Rex, vili pridem hominum capite-censorem consortio assuetus, & delectatus, destinat Oliverium tonsorem suum, ortu Flandrum, tamque sibi familiarem & carum; ut cum foris apud extraneos Franci essent, interrogarentur: *Vtrumne semper bene Regem inter & Oliverium con-* Colins.
veniret? Hunc ornat titulo Comitis, Litteris & mandatis.

Exhibet Oliverius apud Mariam & Proceres, quæ necesse erat: ita tamen ut arcænum, ob quod præcipuè venerat, negaret, *Se alteri ulli, quam soli Mariæ traditurum.* Eapropter, agnitus à chirurgia, quam Gandavi quibusdam impertiebat, irrisus atque explosus, parum aberat, quin alicubi in flumen præcipitaretur, quorum ea Vrbs abundat.

Ergo non succedentibus Gandavi chirurgo praxibus suis, Tornacum petiit, Urbem tum neque Franciei juris neque Burgundici. Ita enim Rex speraverat, ut si præcipuas Vrbes, si non ad se flectere, turbare saltem posset; facilius totis ditionibus potiretur.

Quid dicam? Tornacenses, etsi in Gallos quàm Burgundos, suapte proniores; allaborante nihilominus Chirurgo Oliverio, Regium præsidium

Comin.

dium vi magis & dolo, quàm sponte intrò recipiunt: quod deinde excursionibus deprædationibusque, Flandros & Hannonos, qui adhuc Burgundo supererant, vexavit.

Missi intereà Peronam ad Regem, Imbercurtius & Hugonetus: quos ut sibi sacramentum dicerent, Rex vehementer urisit, veluti geminos Mariæ, Belgiique Scipiones: tametsi adessent, *Vt induciarum memor, quas cum Burgundo à biennio fecerat, pupillam Mariam, propinquam, imò filiam lustricam, defenderet potiùs, quàm ejus Oppida ac Ditiones, fraudibus & armis expugnaret.*

Hosce, cum nullis illecebris, ad se traducere Rex posset, sed neque omninò negare rem justissimam quam petebant; tandem has proponit Pacis iniquissimas Leges: *Vt si Delphino Maria nuberet, integra ei omnia manerent: sin autem; cederet sibi heredibusque jure perpetuo Ducatum & Comitatum Burgundie, Boloria & Artesia. Redderet Oppida ad Somonam: solveret inpresentiarum sexcenta Aureorum millia. Datis deniq; vadibus promitteret, se præter consilium consensumq; Regis, nemini nupturam.*

Iam & Gandenses, Regiis progressibus, & præsertim Atrebatensis Urbis, in quam Creveceurius fidei violator, Gallos admiserat, amissione territi, ne videlicet in Flandriã mox irrumperent; ad Regem

gem proficisci statuunt. Ut autem Mariam, cujus tutelam cum fiduciario Flandriæ imperio ambiebant, non aliter in potestate sua, atque in Oppido penes se habere viderentur: à qua nuper vetera Privilegia, quibus à Carolo & Philippo Burgundis spoliati fuerant, tantum non extorserant: Ordinum Patriæ veluti Comitia indicunt, ad quos deinceps ita Maria sit respectura, ut ultrà citràque eorum consilium, nihil factura sit.

Id significatum, pariter & ipsi ad Regem proficiscuntur: & quia existimabant tanti apud eum momenti fore, ut nihil non à Gandensibus, aut per eos impetraturus Rex sit, usque ad ipsum scilicet Mariæ connubium, ceteraque inde sequi nata; rogant, *Vt eam Ordinum sententiam ratam habeat, ejuſq; intuitu, contra se quod formidant, bellum frænet: Mariam enim statuisse, Ordinum se voluntati committere.*

Rex ubi talia audivit, perspicax & callidus turbarum sator, quas præsertim menti rebusque suis, profuturas sciebat: *Erratis, inquit, ó boni: numquam Maria vobis obauditura est: longè aliud nuntiari ad me iussit.*

Legatis dicto inhærentibus, Rex Mariæ Litteras protulit, quas Imbercurtius & Hugonetus tradiderant: utque meliùs turbæ simultatésque

procederent, quas intendebat; ipsas eis Litteras habendas dedit.

Has ubi contemplati, viderunt ejus animi Mariam esse, ut Rempublicam non Ordinibus, sed quatuor à se delectis personis committeret; nihil ultrà morati revertuntur, pleni irarum & vindictæ.

Ad Mariam itaque admissi, graviter queruntur, quasi ab ea circumventi, secùs atque jussi sunt loqui, ipsa sensisset. Quod improprium, cùm procul à se repellere Maria vellet, mentemque suam, cum mandatis Legatorum in unum convenisse (minimè omnium rata, Litteras suas à Rege proditas) tum Syndicus Gandensis, homo confidentissimus, Mariæ Litteras coràm exhibens, oris ejus virgineam modestiam, rubore confundere, non est veritus.

Et licet resumto mox animo, increpauerit Gandensium fiduciam; ipsi tamen irâ turgidi, ob ereptum quò aspirabant imperium; cùm hanc, neque in Mariam, neque novercam ipsius, aut Regulum Ravestenum (duos ex iis qui Rempublicam erant moderaturi) effundere possent; in aliud par, Imbercurtium & Hugonetum conversi, mox eis carceres vinculaque injecerunt.

Id ubi accepit Petrus Luxemburgius Comes
Sin-

Sinpolij, decollati nuper, Franciæ Conestabilis filius, qui tum in prætorio suo Anghiani agebat; Colins. festinato itinere Gandavum advolavit, ut populi furorem magis contra reos accenderet, quòd Patrem suum, ob privatam, Imbercurtio quondam prolati mendacij impactam injuriam, in Ludovici Regis manus, adeoque certissimam mortem, absque cunctatione tradidissent. Neque Leodien- ses defuerunt, quibus olim Præfectus Imbercur- tius fuerat.

Questionibus admoti rei, etsi earum atrociam faterentur, quæ non fecerant; capitis attamen sententiam acceperunt: *Quòd Atrebatum tradi jussis-* Comin. *sent, aut tradi jussissent. Quòd ad litem quamdam acceleran-* *dam, in qua nihilominus pro Gandensibus ipsis pronuntia-* *tum erat, pecuniam accepissent. Quòd Oppidi Gandensis pri-* *vilegiis contrademissent.*

A sententia, more tum adhuc recepto, ad Pa- risiensem Curiam provocarunt, opinor, ut po- puli furor, Ludovici reverentiam, quam præ se ferre Gandenses videbantur, subsideret: verum tam nullo fructu, ut tribus post horas, sexto à captivitate die & Aprilis tertio, qui tum erat Heb- domadæ Sanctæ quintus, in forum producti, frustra per alios primùm, perque seipsam denique, veste pullâ & passis capillis, coram instante & ob-

secrante Mariâ, cùm divisa invicem populi studia essent, majorque pars mitiorem vinceret, in tripode ferirentur, qui tormentis propè facti, in genua se componere non poterant.

Hic finis duorum, à Caroli defuncti consiliis, æquè ei ac filiæ, fidorum & bonorum.

Ceteros tali exemplo territos, cùm Gandenses pepulissent, & factionibus nihilominus suis, ad reprimendam intra Tornacum Gallorum audaciam, caput ducemque quærirarent; Adolphum Egmondanum, carcere ut dixi Cortracensi clausum, educunt, & aliquam-multis suorum millibus, præficiunt, spe nuptiarum Mariæ, si quam nactus esset spartam adornaret.

Tanti præmij thyrsu Adolphus percussus, (viduus erat) ad Tornacum perrexit, injectoque in unum-aliquod suburbium igne, cùm in Flandrorum receptu, Galli tandem ferociter erupissent; eos sistere Adolphus conatus, ast desertus à suis, cùm equestri statarioque certamine aliquamdiu depugnasset, pluribus vulneribus confossus, *Geldriamque* ingeminans, occiditur. Cadaver intrò receptum, & expositum in Æde S. Iacobi, cùm nemo redimeret, summæ illatum, in Capella S. Ludovici conditum jacuit, donec ab Iconomachis Anno 1566. urnæ plumbeæ habenda

dæ causâ , cui avariter inferebantur refossam, ossa cinerisque sparsi sunt.

Cæde Adolphi , Flandri partim dilapsi partim fusi , multis suorum amissis : Rex Ludovicus successu elatus , in spem venit totius Flandriæ mox obtinendæ.

Et quamquàm eâdem cæde , Maria , plus alicritatis quàm molestiæ hausisse visa sit ; Catharina tamen Adolphi soror , faventibus Noviomago Zutfaniâque Oppidis , & allaborante Antistite Leodiense Borbonio Adolphi sororio , totâ Gelandriâ Mariæ præfectos pepulit : coactosque Provinciæ Ordines , in verba Caroli nepotis sui adegit , qui tum nihilominus apud Mariam educabatur.

Iam Somonam omnem Ludovicus superaverat : jam Atrebates sævitiâ perfidiâque vexatos adeo subegerat , ut in intimam Galliam traductis civibus , novos aliunde colonos , in eorum sedes ædesque transferret , imò & abolito civitatis ipsius pristino nomine , de Francis *Francisiam* ap- Heut:
pellaret : jam largitionibus & auri profusione , Anglos Regemque Eduardum constrinxerat , simulatis iterum nuptiis Delphinû inter filiamque Eduardi , ne videlicet Mariæ opem ferret ; cum Hannoniam copioso exercitu ingressus , plura

Oppida expugnavit, quæ præsertim impedire videbantur, ne secundo Schalde cùm vellet, ad Tornacenses commeatum annonamque adduceret.

Quare cùm avitum Belgarum Imperium, si diutiùs nuptias Maria differret, magis adhuc quàm cœperat, accisum iri, Ordines Brabantia, aliique, haud immeritò formidarent: ipse verò Fredericus Imperator, nobilissimâ ad Mariam legatione missâ, eam filio suo unico Maximiliano deposceret, juxta quod olim Burgundio Treveris promiserat, & Maria litteris annuloque sanxerat; ceteris neglectis procis, Ordinumque auspiciis, Maximiliano in manum concessit.

Erat tum Maximilianus Archidux Austria. qui titulus, aliquot sæculorum vetus, traditus fuit à Frederico Secundo Imperatore, Frederico Secundo Austriae Duci: denotâtque ex utroque idiomate Græco & Latino, cujus Imperator erat doctus, ad exemplum Pontificiorum in Archiepiscopo, Archipresbytero, &c. ceterorum suorum Ducum Principem.

Et quoniam à Carolo Magno, Germania uti & Gallia, in Orientalem & Occidentalem divisa fuerat; plagæ illius Orientalis limites, ad tuendum Imperium contra Hunnos, Avaros aliósque

Bar-

Archiducatus Austriae.

Vred.

Barbaros, constituti sunt in Pannonia superiore, quæ est **Dostenriÿck** / id est, Regnum Orientale, Austria dicta.

Hos limites qui tuebantur, è re factò nomine, (**March** enim limitem significat) Marchiones dici cœperunt; perstititque hic titulus ad Annum usque 1156. quo Fredericus Imperator, Henricum Austriæ Marchionem Leopoldi Filium, ac S. Leopoldi Nepotem, primum Austriæ Ducem creavit: in quo perseverarunt usque ad Fredericum Secundum quem dixi: qui cùm circa Annum 1205. ob egregiam Frederico Secundo Imperatori, Siciliæ ac Hierosolymorum Regi in bello navatam operam, ab eo Austriæ Rex creatus fuisset (titulo Regis, Regno Austriaco **Dostenriÿck** planè conveniente) isque postmodum quòd hostibus Imperij, in Austria sua refugium dedisset, eâ dignitate rursus ab Imperatore privatus esset; Pace demum conclusâ, contractoque inter Henricum filium Imperatoris, & Margaritam Austriaci filiam, matrimonio, Archidux, uti retuli, appellatus est.

LIBER TERTIVS.

B R E V I A R I V M.

PERACTIS Gandavi nuptiis ; Respublica ordinari cœpta : inaugurati novi Principes : contra Gallos , missus exercitus. Eduardus Angliæ Rex fratrem Georgium , in dolio Vini Cretici , suffocat. Ejus supplicij causæ. Maximilianus Aureo Vellere , Brugis cingitur , aliosque cingit : quo tempore Ludovicus cum exercitu Hannoniam ingressus ; Condatum invadit : sui nihilominus vehementer oblitus , quòd cum utrique Burgundiæ incumberet ; Maximilianum in celebrandis Comitibus Aurei Velleris , non prævenerit. Condatum , Galli deferere coacti ; summâ perfidiâ incendunt : Ludovicus , metu Maximiliani vestigia relegens , Camera-cum petit : quod etiam mox deserit. Comitatum Burgundiæ , quem Arausionensis ad Mariam reduxerat ; Ludovicus iterum occupat ope Helvetiorum : detinetque donec nato è Maria Philippo ; eundem rursus , cum plerisque Hannoniæ Oppidis , & Tornaco , pristinæ libertati , reddito , restituit , ex lege Induciarum quas fecerat. Ludovici , ficta potius , quàm vera liberalitas & pietas. Inducias nuper factas , Ludovicus violat , sed & Maximilianus , qui Teronam obsidet. Prælium ad Guinegaram , in quo victor Maximilianus , uti maximo suo commodo ; ita pari detrimento Ludovici. Margarita nascitur. Gandenses , Maximiliano Leges sumtuarias , negere volunt : quos perinde deserit. Gallos è Ducatu Luxemburgensi pellit , ibique inauguratur. Houkij & Cabelliavi in Baravis. Comitibus Aurei Velleris Silvæducis habitis , Philippus in Ordinem adscitus : exauctoratus inter alios Creveceurius. Geldriam , Maximilianus revindicat. Maria , Franciscum parit. Moritur Mahumetes Turcarum Imperator , summus Christianorum hostis. Cambresiacum Galli occupant : & Hannoniam deprædantur. Maria , equo lapsa , paullo post vitâ defungitur.

DIEBUS nuptiarum , post medium Augusti genialiter splendidèque Gandavi peractis ; cœpta mox componi , ex Ordinum consilio Respublica : vires , tametsi minusculæ , con-

contra Francos, Valencenas mitti, qui tum Hannoniam infestabant: novi denique Principes in præcipuis Flandriæ, Brabantia, Hannoniæque Urbibus, dato & accepto jurejurando, sollemniter inaugurari.

Et quoniam Eduardi, suprâ meminimus, Anglorum Regis, qui è Lancastria in Eboracensem familiam sceptrum Insulæ retulit; libet hîc referre, quod hujus Anni fine gestum ab eo, patrij exterique Annales habent.

Fratrem, Clarentiæ Ducem Georgium, comprehendi subito jussit, & in dolio vini Cretici, Comin. paullò post necari.

Quid causæ habuerit ad supplicium tam inusitatum, Scriptores variant. Polydorus vulgò Histor. Anglic. famam fuisse ait, Regem territum vaticinio cujusdam fatidici, qui post Eduardum, *Vnum aliquem regnaturum diceret, cujus nominis prima littera G. esset*, in fratrem Georgium sæviisse, etsi frustra neo errore. Etenim vaticinium illud si quod fuit, non Georgium, sed Glocestriæ Ducem Richardum designavit, qui post Eduardum regno potitus est.

Alij Mariæ connubium, per Margaritam sororem affectasse Clarentiæ Ducem dixerunt, eamque affinitatem Eduardum, invidiâ fraternæ

felicitatis impedivisse. Id quidem vehementer
ussisse Ducem; verum redintegratâ amicitia, mox
quemdam ejus ministrum veneficij damnatum,
capite luisse. Contra quod factum, cum Dux gra-
viter reclamaret; commotum Regem in carce-
rem eum detrusisse, neque multo post jure sive
injuriâ, perduellionis accersitum, morte affecisse.

Chron.
Scand.

Chronographus Gallus, qui vitæ Ludovici
Regis propè Diarium conscripsit, captum affir-
mat, *Quod sorori, viduæ Burgundi, transmissio mari, sup-
petias ferre decrevisset.* Eam ob causam, hoc exqui-
sito mortis supplicio, fuisse à Concilio damna-
tum, ut ad patibulum è Turri Londinensi tra-
ctus, dissecto ventre intestina cremarentur, ab-
scisso deinde capite, reliquum cadaver in quatuor
partes divideretur. Precibus maternis, mitiga-
tam supplicij sententiam fuisse, dolioque vini
Cretici suffocatum ac mortuum, tum præciso
capite sepultum.

Polyd.

Ego Auctorem hujus Chronographiæ, uti
aliàs sæpius; ita hoc loco, sollemnia insanire
existimo. Eduardum enim præcipiti consilio, fra-
ternam mortem accelerasse, argumento est, quod,
si quando de cujuspiam damnati vita rogaretur,
solicus fuerit exclamare: *O! infelicem Fratrem, pro
cujus salute, nemo homo intercessit.*

Et

Et quamquàm Archiducis auspiciis, favonio, tenui licet, fortuna aspiraret: captumque de Francis vexillum, in quo *Depictus Lupus vervecis devorans*, satis è vaticinio Caroli, Patris Ludovici (quod antè retulimus) indicaret, quorsum hætenus Franci Mariam, ejusque Provincias bello vexassent; cùm tamen partim in Hollandia Zelandiæque, festâ inauguratione, & componendis intestinis ac popularibus dissidiis distineretur: partim Comitii Aurei Velleris Brugis habendis, quibus & ipse Vellere cinctus est, aliòsque cinxit; Rex Ludovicus, viginti millium exercitu stipatus, in Hannonia Condatum obsedit. Muris tormentario robore dejectis, cùm justo præsidio, præcisâ potioris habendi spe, destitutum, resistere diutiùs haud posset; deditioem fecit.

Aiunt desperati auxiliij causam fuisse, quòd Condatensis Præfectus & Valencenarum, malè inter se cohærent.

Ceterùm in eo, quod in Aurei Velleris Comitiiis habendis, quæ certissimum erant, domus & potentia Burgundicæ symbolum, cùm jam utrique Burgundiæ Ludovicus incumberet, Maximilianum non prævenerit, (quod facere sanè debuisset;) planè eum, prudentia sua & astutia, fugit. Hoc enim pacto Maximilianus,

An. 1478.

Heuter.

Dec. 3.

Lib. 7.

Marcan.

juris Burgundici possessionem adiit : à qua nihilominus uti sanguine extraneus erat, ita reapse extorris. Quapropter, scribente Marciano, plerique mirabantur, Regem alioquin callidissimum, in re tanta tamque sollemni, partibus suis artibusque defuisse.

Quoad Condati Rex fuit, servatæ deditiois tabulæ sunt : eo profecto ; cives, quibus erat antea in Oppido manere permissum, ita repente egredi jussi ; ut id magno pretio redimere debuerint. Ita magis captandæ pecuniæ studiosi Galli erant, quam fidei servandæ.

Sed cum interea justis, paribusque Gallorum copiis, quas Maximilianus contraxerat, cui se omnis propè Belgica Nobilitas adjunxit, Hannoniam ingressus, Condatum admovere visus esset ; Præfectus inibi relictus, vice quod petebat præsidij majoris, à Rege, qui tum Atrebatum erat ; igne absumendi Oppidi mandatum accepit. Id Præfectus callidè aggressus, pridiano æris campani sonitu, cives admonuit, ut crastini diluculo in Ecclesiam convenirent, Deo gratias acturi, communis Victoriæ ergò, quam adeptus Rex esset. Parentibus civibus, sed Ecclesiæ foribus obseratis ; direptæ ædes sunt, illque mox ignis injectus, Tornacum abeunte præsidio.

Ea-

Eadem perfidia, Quiesnoiumprehendisset, nisi pauculorum dierum pactis induciis; arma & vasa præsidium conclamasset.

Cedentibus igitur armato Archiduci Francis, Arces complures, circumcircà priùs occupatæ, extemplò receptæ sunt, versæque fortunæ indicium dederunt. Quamquàm enim Rege, Cameracum deinde recepto & ingresso, ubi Aquilam Imperij, positis toties Gallicis Liliis refixit; moram tamen nullam longiorem traxit, sive reverentiâ Imperij, cui tum Cameracum parebat, sive formidine prælij committendi.

Priusquàm Cameraco, pedem militemque efferret; excusavit in foro ad populum, Condatense incendium, ex communi lege bellorum: *Et quoniam vobis, inquit, sustuli Avem vestram; ita eam reponite: ut tantisper more Hirundinum aut Ciconiarum, putetis exulem fuisse.*

Comitatum Burgundiæ, contermini Helvetij, si Francis, uti cœperat, parèret, quia suâ plurimum interesse existimabant: ipseque Arausionensis, qui priùs animi levitate peccaverat, ad veterem fidem Dominosque rediisset; bona pariter fortuna, nuper ad Mariam reduxit. Id rebus suis plurimum obesse ratus Ludovicus; redintegravit pristinas vires ac fraudes: & in locum Tre-

mulij, quamquàm nunc ad Graiam victoris, ob nuperum attamen dedecus ad Dolam acceptum, & vexatos expilationibus Germanos atque Helvetios, in ejus, inquam, locum Ambosio suffecto; id primùm hujus operâ, & pecuniosâ industriâ obtinuit, ut arma domum Helvetij referrent; ac deinde non Burgundis, uti antea, sed Regi militarent.

Comin. Ita enim cum Helvetiis, pactus Rex Ambosiusque fuerant, ut confectis tabulis in numerum Civium apud eos reciperentur: hi verò sex milium exercitum, certo in menses pretio, suppetias adferrent.

Hisce mox viribus, Dola, cùm se strenuè defendisset, non inulta cessit: quæ perpeffa Francorum petulantiam, demùm flammis incensa est. Cetera mox Oppida, Arcesque secutæ: & Belnenses ope quorundam revocare bellum ausi, his Viriduni captis, incendio pariter absumti sunt.

Comitatus itaque totus eo tempore Francorum fuit, donec nato è Maria Philippo, Maximiliani primogenito, induciarum unius anni beneficio rediit, unà cum omnibus quæ nuper in Hannonia occupata fuerant, pristinaeque Libertati restituto Tornaco. Eas inducias, etsi ægrè admodum Germanorum tamen & Helvetiorum

gra-

gratiæ, quibus sciebat Francorum viciniam exotam esse, Ludovicus concessit, etiam factâ spe Pacis: quæ, juxta condictum haud comparentibus Tornaci Francis, decollavit.

Secundùm memoratas itaque inducias, Galliam Ludovicus repetiit, Vendomij partim commoratus, ob pestilitatem Parisiis grassantem: partim devotionis ergò, peregrinatus ad loca, celebria cultu Deiparæ ac Sanctorum.

Et quamquàm in ipsius animi lararium, nolim curiosos oculos temere inferre; scribunt ^{Seyffel. du Haill.} nihilominus ipsi Galli, superstitiosum magis, quàm legitimum sacrorum cultorem fuisse. Inde crebræ peregrinationes ad loca quæ dixi, quas si per se non poterat, per alios obibat. Adhæc profusæ oblationes, ut inter alias attriti Regni causas, computentur.

Nuper ad Virginem Ardeburgensem in Flandria, miserat ducentos Aureos. Cùm Cameraco excederet, contulit Ecclesiæ Deiparæ, mille ducentos. Nunc Silvanecti in templo Victoriæ, mille florenos. S. Fiacrij urnam, cùm laminis argenteis incrustrari jussisset, impendit in id opus, centum sexaginta argenti selibras, quas ^{Chron. Scand.} Marcas appellant, si qua fides Chronographo Gallo: imò in Cancellos, quibus S. Martini loculum Turo-
nis

nis sepsit, sedecim aut septem-decim millia Marcarum: adeo ut perfectum opus, constiterit scribente eodem, facile ducentis florenorū millibus. Ad id enim corradi Lutetiæ jusserat, persoluto tolerabili pretio, quidquid erat schyphorum craterumque ex argento: ut quamquàm multi adhuc effugerint, emissitios inquisitorum oculos; deinceps tamen in nuptiis & conviviiis, vitreis figlinisque usus fuerit Grex bibulus.

Et quamquàm ex sortes, pro argenti & auri copia, quæ est hodie, non videantur aut magnæ aut graves; erant nihilominus eâ tempestate vehementer notabiles, ponderatâ videlicet rerum omnium, ad humanum usum spectantium vilitate: tantoque nuper, Regno exhausto, argentariâ inopiâ, ut oportuerit scorteam monetam cudere, cui argenti pauxillulum erat insertum: adeo ut per id tempus ab Anglis captus Ioannes Rex, quia sexaginta florenorum millia, lytri nomine corrogare non poterat, in captivitatem redire debuerit.

Comin.

Scyffel.

Ridiculum est, quòd galerum, vulgarem illum, & longâ gestatione sordidum, Ludovicus infessum foris haberet plumbeis & stanneis Divorum nummis: quos pro re nata, id est læto aut tristi nuntio, procidens in genua osculo venerabatur,

tur, plerumque tam repente ac desubito, ut errare mente videretur.

Fictæ verò pietatis argumentum, quòd cùm mortuo Burgundo, Comitatum Boloniensem Heuter. astu invasisset, qui Artesiæ beneficium erat: ne id apud Mariam Burgundi filiam, quam nihilominus Artesiâ spoliaverat, profiteretur; præsentibus Proceribus Virgini-Matri Mariæ beneficiarium sacramentum dixerit, oblato ad ejus simulachrum, è puro auro Corde, pretij duorum millium Aureorum: idemque fieri à successoribus sanxerit.

Cùm juxta induciarum, de quibus dixi, for- An. 1479. mulam, ex plerisque Hannoniæ Oppidis, præsidia Ludovicus educere negligeret, aut certè moraretur; à Maximiliani ducibus, vis in Francos fieri cœpta est, ac pleraque Oppida & Arces, in tractu Cameracensi occupari: eundem contra ludum, adeo frequentantibus Francis, ut non tantùm aperto bello grassarentur; sed destinatis ab Atrebaro insidiis, Duaco inhiarent: nisi indicante muliere proditi, bonæ fortunæ loco, cladem insidiæ tulissent. Quamobrem Maximilianus, ratus quod erat, Regem à Pace abhorrere, qui tam segniter inducias servasset; sub earum finem quantos potuit numeros, apud Audoma-
Fff rum

rum contraxit, censilque viginti & octo pugnantorum millibus, ad Teroanam contendit.

Iam obsederat Oppidum, & impigrè cœperat urgere; cùm redditus certior de accedente Francorum exercitu, cui Creveceurius præerat, copias suas omnes fossis aggeribusque eduxit. Obsessi, id metu suorum fieri rati, exhibebant Maximiliani, qui tum ætatis circiter viginti annos habebat, tyrocinium: verum is aggredi malebat hostem patente campo, & explicatâ acie; quàm ejus impetum, in angustiis obsidionis expectare.

Marcan.

Commisso itaque ad Guinegatam, septimo idus Augusti, à secunda pomeridiana, ad octavam usque vespertinam prælio, in quo novem Francorum millia ceciderunt; victor evasit.

Atque ut scias, non minùs animis, contra quàm Teroanenses existimaverant, quàm annis florentem fuisse; visâ equitum suorum, sub initium prælij fugâ, peditibus se junxit: primoque in agmine, contra adversum equitem Britannum, virum strenuum pedestri lanceâ illatus, equo, fractâ lanceâ eum dejecit, suâque manu cepit.

Partâ victoriâ, hosteque quâ poterat fugiente, restabat ut Teroanam, quam priùs obsederat, Maximilianus repeteret, aut ipsum Atrebatum, non totius diei itinere distans, aut utrumque. Sed

quo-

quoniam eo loco, quo decertaverat, reficiendus erat miles, æstu tum solis & sudore lassus; lauru prudentiæ, quam fortitudo dederat, accumulavit, quidquid reprehendat Cominæus, solitus Comin. subinde in Gallorum aut Creveceurij gratiam, posthabitatâ etiam fide Burgundis oppedere.

Belli eventu ad Regem allato, qui ad captandos ejuscemodi rumores auritissimus erat, toto pectore animoque concussus: *Si me, meosq̄,* inquit, Matth. *victoria deseruit, ilicet: actum est de omnibus quæ acquisivi.* Quare de prælio inito, increpuit Creveceurium: qui accusabat peditum Flandrorum robur & constantiam, quos speraverat antè cessuros.

Tanti sanè momenti, ea victoria Maximiliano fuit; ut si fors cladem accepisset, toto Belgio ipse cum Maria conjugè depulsus, alias alibi sedes quærere debuisset.

Etenim per id tempus quo ad Guinegatam in- eundi certaminis rumor vagabatur: cùm uti Galli, ita eorum affeclæ, certam sibi de Maxi- Siffrid. miliano, adeoque Belgio victoriam promitterent; Trudonopolin Arenbergius venit, Gallorum in Eburonibus emissarius, justo milite, quem omnem novâ veste donaverat, stipatus. Verùm spe & opinione frustratus, cogitationes aliò convertit: ipsique Galli, nihil ultra eo anno,

Fff 2

præ-

præter evastationes & incendia moliti, id saltem effecere, ut operâ minore, quasdam Arces & Oppida Maximilianus invaderet: neque ut gloria deesset; ad Atrebatenses usque portas excurrens miles, hostem, si fors egredi ausum, provocaret.

An. 1480. **Ann**i sequentis initia, Margaritæ Austriacæ natalis ornavit.

Gandenses autem, qui nuper ob unicum teruncium cerevisiæ poculatim impositum, tumultuari, more suo, ceperant: fecissentque, nisi mox domiti fuissent; eodem nunc opinor studio, Maximiliano leges sumtuarias figere voluerunt. Ausi & alia quædam in viros bene de Reipublica meritos, id impetrarunt, ut indignatus, desereret, unâ cum conjugè, Mechliniam prius, atque inde solus in Hollandiam profectus, tam providos œconomos & computistas.

Ibi dum afflictam à gravi morbo valetudinem reparat, exercitu viginti millium, Ducatum Luxemburgensem Ambosius ingressus, Virtonium verberat & expugnat. Eo metu concussum Ivodium, sponte accessit. Verumtamen prædatum magis advenisse Francos, quàm præliatum, manifesto indicio fuit; quod ad famam ducum Maximiliani, cum duobus millibus contra viginti moventium, retrò unde venerant abierunt.

Ea-

Eapropter aucto ad nova quatuor millia, eorundem exercitū; complures Arces validæ & munitæ, subactæ sunt, quas etiam tum prædatores obtinebant, & coactæ excidionem pretio redimere.

Sed & ipse demum Maximilianus, in Luxemburgios iter instituit, ubi & sollemni ritu inauguratus est, & ab Electore Trevirensi salutatus: cujus gratiæ, dum reconciliationem suam Comes Warneburgius debet, Rodemachera hætenus Trevirensis, ad Maximilianum rediit.

E Luxemburgiis, cum in Batavos remigrasset, An. 1481. ad edomandas utique populares factiones, quæ pridem ibi Cives in Cives, Oppidum in Oppidum concitaverant: atque ut erant tenuibus initiis, ut Honkij, Cabellia- vi. fit, ortæ, ita vilia nomina gerebant, in maximis sæpius animis & armis; inde rursus in Francos ivit. Expugnat in Hannonibus Bellimontium, diripit & incendit: Arce demum sponte cedente. Fecerunt dissidia Batavica, quæ rursus Maximilianum ad se traxerant, ut ad cineres combusti Bellimontij, Franci redirent.

Verùm domitis Batavis, Silvæducis Velleris Aurei Comitiam habet, eò accedente Maria cum filio trimulo, quem Torque pariter cinxit. Sunt & ibidem erasa eorum nomina & arma Gētilitia, qui violatâ quam dederant Burgundis fide, ad

Maff.

Francum hostem defecerant, Creveceurij potissimum, hominis Turcicæ magis quam Christianæ religionis: cujus insignia à summo deorsum versa, pro Templo collocata sunt.

Mox secutæ unius anni induciæ, Geldriaque ad Maximilianum reversa est, qui Principatum Ditionis cum Maria Neomagi iniit, solâ tum refragante Venlonâ, quam dimissâ Bruxellam conjuge (ubi paullò post Franciscum peperit) armorum metu ad officium denique reduxit.

Lang.

Vere hujus Anni, dum in Natoliam proficiscitur, extinctus est Mahumetes Secundus, decimus è familia Ottomannica Turcarum Imperator: qui ab annis duodetriginta, expugnatâ Constantinopoli, Trapezunte, totidemque quot antea diximus Regnis & Provinciis, atque in his Thraciâ, Bœotiâ, Atticâ, Macedoniâ, Theffaliâ, Achaiâ, Ætoliâ, Bithyniâ, Cappadociâ, Lyciâ, Cariâ, Lydiâ, Ciliciâ, Paphlagoniâ, Pamphylâ, &c. res Christianorum, supra majores omnes suos attrivit. Is fructus bellorum inter Europæos Principes fuit.

Natus erat Christianâ Matre, Lazari Principis Serviciæ filiâ, sed religionis omnis expertus. Quod in homine barbaro mireris, disciplinis variis erat instructus, & præsertim Astronomiæ peritus: tum

tum Græcæ, Latinæ, Arabicæ, Persicæque linguæ, usu promptus: Historiarum denique, & illustrium Virorum, facinorumque maximè cupidus. Has igitur in sermonem suum sibi verti jussit: & ipsos viros depingi à Gentile Bellino elegante Pictore, quem ad hanc operam, à Venetis exambierat.

Vti summus belli Dux; ita incredibili crudelitate & perfidiâ. Rhodum anno præterito frustra tentavit: ast expugnato Hydrunto (ubi & Episcopum medium ferrâ secuit ligneâ) magnam Calabriae cladem intulit, toti que Italiae formidinem summam.

Et talis quamquàm Mahumetes esset; memorabili attamen erga filium severitatis & justitiæ exemplo, Christianis Principibus præluxit. Id adscribam Lipsij verbis. Mahumetes filium habuit Mustapham Imperio destinatum, & cetera bonû, libidinibus pronum. Hic Achmetis Bassæ uxorem insigni formâ, adamabat, & blanditiis diu pervincere conatus, cum non succederet, insidiis tentavit. Speculatus est tempus, quo in balneum mulier ivit (sæpe lavant se Turcæ) & mox secutus cum paucis suorum, ibi nudam & frustra renitentem compressit. Illa ad maritum, maritus ad Imperatorem flagitium detulit, pœnas poposcit.

Lib. 2.
Mon. Pol.
cap. 9.

Ma-

Mahumetes primò cunctari, tum asperioribus verbis (sed alius in mente sensus erat) Bassam excipere: *Et quid, inquit, sic graviter de filio queri tibi visum est? An nescis te & tuam, juris mancipiūq; mei esse? si filius igitur illam amplexus est, & animo suo morem gessit, nempe ancillam meam amplexus est, sine ulla quidem culpa, si me volente. Hæc cogita, atq; abi: cetera mihi permitte.*

Sed ista juris tuendi causâ magis, quàm quia sentiret dixit, atque animi æger & saucius, filium ad se vocatum, primò examinavit: tum confesum, pessimis verbis minisque acceptum dimisit. Et mox minas in rem confert: ac triduo post, cum aliquamdiu in pectore Filius & Iustitia pugnassent, hæc vincente, fauces Mustaphæ nervo arcus jussit effringi, & morte, Pudicitix litare.

Obitu Mahumetis, Byzantij tumultuatum est, aliis Bajazetem stirpis maximum, Patre nondum Imperatore: aliis Zizimum, eodem juradante prognatum, ad Imperium vocantibus. Absente Bajazete, ejus filius in Regia sede locatur, dum Pater advolaret. Ita Bajazetes Byzantium; Prusiam Bithyniæ Zizimus occupavit: cumque ex Apulia exercitum Bajazetes revocasset, Neapolitanis ansam præbuit, Hydruntum recuperandi. Bajazetes ergo, cruento fratrem prælio in Bithy-

Annal.
Turc.

thynia devicit, qui pulsus, procul in Syriam, atque inde per deserta Arabiæ, in Ægyptum se contulit, fidemque Sultani imploravit. Ab eo perhumaniter exceptus, cum à fratre nihil æquum obtineret; spem concepit vicinos Turcis Satrapas ad se defecturos. Apud Cilices invenit auxilium: sed maximis impar viribus, descendit in maritima Ciliciæ, fideque publicâ ad Rhodios trajecit. Rhodij honorificè exceptum, in Galliam transvexere: unde à Ludovico Rege, Innocentio petenti transmissus est.

Hac de causa Rhodiorum Præfectus, ab Innocentio, Zizimum reservante ad Bellum Sacrum, postquam Christiani Principes in concordiam rediissent, sacrâ Purpurâ donatus est: Onuph. ipseque Zizimus Romæ commoratus, à fratre Bajazete (præter ferrum Hastæ, quod latus Domini transfoderat, Innocentio oblatum) supra quadraginta in annos, Aureorum millia accepit. Trithem.

Eodem Anno præcipite, Cambresiacum Galli occupant: nullo quidem istud Induciarum damno; nisi Condatum usque prædatum excurrissent. Verùm tamen id tum concessum tacite videbatur, ut talibus utrimque exercitationibus, Pax sequestra minimè læderetur.

Cum per id tempus Maximilianus Brugis
Ggg esset,

An. 1482. esset, Maria, nobilium virorum ac feminarum comitatu, ad spectandum falconum & accipitrum, in capiendis avibus mitioribus, artem & industriam, quâ plurimum delectabatur, egressa: solutis equi, cui insidebat, cingulis, dum concitatiùs currit, supina in tergum decedit.

Eo casu adeò graviter læsa est, ut malo artem omnem Medicorum & Chirurgorum superante, post aliquot hebdomades, in flore ætatis extincta sit, superstitibus liberis Philippo nondum quadrimo, & Margarita bimulâ: Franciscus enim præterito Decembre obierat.

LIBER QVARTVS.

BREVIARIVM.

GALLI & Burgundi in Hannonia, Oppida capiunt & recipiunt. Maximilianus propter Gandenses, qui ei filij sui tutelam permittere recusabant; periniquis planè legibus, Pacem cum Ludovico facit. Expeditio Maximiliani in Leodienses, ob cædem Ludovici Borbonij Antistitis, cujus auctor Arenbergius, qui filium suum, Borbonio surrogare, frustra conatur. Maximilianus Pacem cum Leodiensibus facit; Margarita Maximiliani filia, Carolo Delphino desponsa Ambosij, magno Anglorum Regis dolore, per id tempus extincti, succedente Eduardo: quem, Richardus patruus, vitâ Regnòque exiit: hunc, Henricus Septimus, qui demùm Lancaltriorum & Eboracensium odia restinxit. Ludovicus, prorogandæ vitæ causâ, ad se evocat Franciscum Paulanum. Alia plura, ad idem, ab eodem tentata: hæcque inter, effusa prodigalitas in Medicos, ac primum Iacobum Coctier: Reliquiæ ad infirmum allatæ, ad arcendam mortem: cujus demùm edictum ictumque accepit, unico post se filio Carolo relicto, quem tamen non-nemo spu-

spurium aut supposititium facit. Ludovici morte, plus ad omnes lætitiæ quàm luctus emanavit. Sunt & pleraque rescissa, quæ statuerat, veluti dura & aspera. Sepulti, apud Cleriacum ossa; tandem ab Hugonotis refoffa. caputque plateatim volutatam.

POSTRIDIE mortis Mariæ, Franci Bouchinium occupant, malè à vigilibus custoditum. Cives, præsidiumque cùm ad Arcem confugerent, Oppido ignem injecere: quod cùm Francis plurimum molestiæ adferret; ædibus, quas civium ignis præterierat pariter incensis, abierunt.

Belgæ feliciùs duas Arces suas fecerant, Elicurum & Beaurevorum; nisi virium virorumque inopes, cedere debuissent.

Et quamvis tutelam liberorum suorum, Brabantii certis legibus Maximiliano decrevissent, veluti elatâ nunc conjuge maximè propinquo & idoneo: quorum perinde arbitrio Hollandi, Ze-^{Dinter.}landique accesserunt; id ei tamen auctoribus Gandensibus, cæstro quodam odij invidiæque percitis in Flandria pernegatum est, ubi id Ordines, uti nuper, priusquam Maria nuberet, suum esse obtendebant.

Ea perinde controversia, istuc, pervicaciâ Flandrorum evasit: ut cùm esset habitura difficiles exitus, (uti post claruit) planè iniquis legi-

bus, Pacem cum Ludovico facere, Maximilianus compulsus sit.

Heuter.

His enim Margarita Delphino spondebatur, Cum dote Comitatus Artesie, Burgundie, Masconensis, Auxerrae, Quadrilegij, Salinarum, Barri ad Sequanam, Boloniae ac Nojerij, id est longè plurium quàm Rex poscebat.

Permittebantur ei Oppida locaq; omnia, quae inibi possidebat. Nuper enim emto Praefecto Aëriæ Cohemo, eam ceperat: nunc Audomarum tantisper sequestrari jubet, donec coaluerint revera nuptiæ

Arcebatur à tutela filij sui Maximilianus, daturaq; Provinciarum Ordinibus.

Deniq; si natis Margaritæ Liberis, Philippus improlis obisset; ad eos ita perventurae erant Belgicæ Provincie, ut quamq; suis dumtaxat legibus gubernaturos, Rexq; Delphinusq; promitterent.

Comin.

Plures sunt, & alibi legi possunt, hujus Pacis articuli: in qua id tantummodò intueri jam libet, quòd uti Flandriæ Ordinibus, contra Principes suos, quorum vires & potentiam clarè volebant imminuere, favorem auxiliâque præstiterit Rex Francus; idem post fecerit Hollandis: non liberorum tutelam, sed Christianæ fidei corruptelam, sibi pariter vindicantibus,

Ope intereà Francorum, cum Guilielmus

Max-

Marcanus Arenbergius, homo facinorosus, Ludovicum Borbonium Leodiensem Antistitem, fedè trucidasset; immanissimam cædem Maximilianus ulturus, adunato repente per duces exercitu, & expugnatis expilatísque Oppidis, ita ditionem afflixit; ut ipsius Leodij suburbiis, tantum non incumberet.

Eò enim venerat audaciæ, tantaque arrogantia præcepsibat Arenbergius, ut Antistitem à se interfectum publicè fateretur, pristinorum nimirum calamitatum, quas à Burgundis tulerant, auctorem: & filium ei suum adhuc adolescentem, operamque litteris dantem Coloniae, surrogari deposceret.

Hoc postremum non obtinuit, cum profuga & absens suffragiorum major pars esset: primum istud, Leodiensium vastatione & clade, ac demum Arenbergij supplicio, Maximilianus vindicavit. Expugnavit Arcem Holoniam, quam An. 1483. prædonum caterva infederat, Brabantis infesta. Quod damnum, reparaturus Arenbergius, & prohibiturus periculum ulterius; millia circiter viginti Leodio eduxit. Diu certatum est ancipiti pugnâ, donec fusi fugatique Leodienses, amissis tribus suorum millibus, eosque inter Gailliardo Francorum Præfecto, cum parte eorum maxima,

tormentis signisque omnibus, Pacem petunt, impetrantque, eâ Lege.

Heuter.

Vt Maximiliano solvant quotannis, duo supra triginta Aureorum millia.

Ducem Brabantiae (quod sæpiùs antea convenerat) Urbis ac Ditionis suae protectore fateantur & habeant.

Pensiones pristinas, quarum adhuc debitores erant, ad Imperatoris & Antistitis Moguntini, arbitrium præstent.

Qui prior Pace violatâ, bellum alteri fecisset; huic feret quingentorum millium Aureorum reus.

Sub id tempus Maximilianus, Pacem Gallicam nuper initam, juramento firmavit, Gandavi in Æde D. Ioannis: filiamque suam Margaritam, Legatis qui advenerant (etsi animo reluctans & ingratis) tradidit in Galliam deducendam: quæ mox Carolo Delphino Ambosij desponsa est, Procerum utrimque coronâ adstante, futurasque nuptias beneverti apprecante.

Scyffel.

Habebat tum Delphinus, ætatis circiter annos duodecim, Patris jussu, ne quando spes aut res novas moliretur, animoque assurgeret, inter feminas ita Ambosij educatus, ut à nemine virorum, adiri eum, aut conveniri voluerit umquam. Metuebat à filio, quod ipse Patri Carolo fecerat: ut taceam de propinquis, quorum vix ulli filius est.

Sanè

Sanè cùm Bochagius semel, visendi filij Regis veniam accepisset, eumque puerilis animi causâ, ad aucupium eduxisset; vehementer Bochagio Ludovicus succensuit, veritus ne hâc exercitatione inescato puero cor exsileret, spiritusque masculos sumeret.

Anni ejusdem mense Aprili, Eduardus Angliæ Rex, cujus filiam hæctenus, filio suo Carolo, Ludovicus desponsurus videbatur, vitâ functus est: sive animi dolore ob frustratas nuptias, sive apoplexi, aut vino medicato tactus, quod à Rege Ludovico, innoxium licet, acceperat.

Chron.
Scand.

Patri filius Eduardus successit: sed quem altero inde mense, patruus Richardus Glocestriæ Dux, unâ cum fratre sustulit, Regnumque tyrannus invasit.

Ipse Richardus, tertio post anno, oppugnatus ab Henrico Richmondensi, Edmundi, qui Henrici Sexti frater uterinus erat, filio, ex Margarita Somersethana, Ioannis Gandavenfis Lancastræ Ducis pronepte, vitam Regnumque exiit.

Id itaque Henricus auspiciatus ejus nominis Septimus, ductâ Elisabethâ Eduardi Quarti nuper defuncti filiâ, quam Richardus juxtâ cum sorore, spuriam declarari jusserat; Lancastriorum & Eboracensium, famosa illa, & Anglis exitia-

424 RERVM FRANCICARVM
exitialia odia restinxit, Rosasque nivei & rubci
coloris univit.

Comin. Eâdem tempestate Ludovicus, annis licet at-
que infirmitate obsitus, mortem adeo formidare
cœperat, ut ne ejus quidem mentionem fieri vel-
let apud aures suas, tamquam rei ingratae & hor-
ridae. Vnicum ei studium, vitam & valetudinem,
quæ clarè fugiebant, prorogare.

Scyff. In hunc finem ad se è Calabria evocaverat
Franciscum Paulanum, virum egregiè sanctum:
cùmque in Ecclesiasticos, pecuniarias oblationes
liberaliter effunderet, non implorabat eorum
preces, ut à peccatis, quibus Deum homines
offendimus, solveretur; sed *Vt prospera fortuna
Regnum, bona eum valetudo, & longa vita aspiceret.*

Quapropter cùm apud S. Eutropium, pro se
subinde orare Sacerdotem jussisset: notassetque
communem precandi formulam, in animi cor-
porisque bonum ferri; voluit quod pro animo
fundebatur omitti, solamque ei corporis sanita-
tem commendari: *Ne videlicet nimium aliquid pete-
retur à Divo, aut multiplici desiderio, precator foret impor-
tunus.*

Chron.
Scand.

Paullò antea Boreâ spirante, cùm audisset à
Medicis, quorum in ea materia tot erant oracu-
la quot vocabula, ventum illum, hominum cor-
po-

poribus, suoque in primis, & porrò frugibus inimicum noxiumque esse; jusserrat Concilia, Magistratus, Ordinesque omnes Civitatis Parisiensis, pro arcendo comprimendoque eo vento, ad Fanum D. Dionysij, in commune peregrinari: repetebat nunc idem pro incolumitate sua, Reginae, filij, stirpisque Regiae totius.

Quis referat, quàm fuerit prodigus in stipendia Medicorum? quorum tantò magis abundabat, quantò potiùs est bonos habere quàm multos: ne videlicet illud Græcorum Proverbium usurpare cogamur cum Ælio Adriano: *Multi Medici Regem perdidere.*

Iacobus * quidam ex eorum numero, in *Coctier. menses singulos, ut Regiae valetudini & vitæ consulere, suprâ decem millium Aureorum stipendio donatus est. Deprehensum quippe est à Regis morte, è rationibus dati, Iacobum septem Naud. octòve mensium spatio, nonaginta octo Aureorum millia accepisse. Quamobrem cùm Carolo VIII. regnante, jamque ad expeditionem Neapolitanam accincto, de repetendis donativis illis enormibus ageretur; optimum Iacobus censuit, quinquaginta Aureorum millia, mutuò Regi dare: eoque ingenio inquisitionem strangulare, quæ coepta nunc erat.

Chron.
Scand.

Auctâ infirmitate Regis, imo verò fugiente vitâ, quidquid erat celebrium totâ Galliâ Reliquiarum, ad se deferri iussit, perpetuumque inde septum, circa se fieri: ne videlicet per id, mors ad infirmum intraret. Allata est primùm Parisios, ac deinde ad Regem prope Turones, sacra Remis Ampulla: Virgæ item Aaron & Moyfi: Crux Carolo Magno Paganos oppugnanti, cælitùs missa, quæ eatenus Lutetiæ fuerant: submissum à Xysto Quarto Linteum in quo Petrus Apostolus Eucharistiam confecerat, valida scilicet contra mortem præsidia, si hæc eripi cuiquam posset.

Comin.

Quod cùm sit in manu nullius, Medicique idem censerent: inito Regem consilio adierunt, èque Parcarum tabulis recitarunt hoc carmen, plectro vocis Oliverij Tonsoris: *Ne quid ultra spei poneret in Francisco Paulano, aut aliis rebus: actum esse de vita ipsius: nil restare, quàm ut conscientiæ curam gerat.*

Du Hail-
lan apud
P. Matth.

Scyffel.

Prætorium hercle edictum! è quo pænultimâ Augusti discessit, unico filio Carolo, (etsi non desint qui supposititium illum, aut illegitimum fuisse scribant) herede relicto: quem tunc propter teneram ætatem, filix Annæ, quæ Petro Borbonio Bellijocensi nupsit, commendavit. Vxorem enim, uti antea, procul à se, tenui censu mundoque habuerat; ita priusquam moreretur, in
Del-

Delphinatum amandavit, vetuitque Regi (fortè ob caussam quam dixi) adesse.

Ejus morte, plus lætitiæ ad populum, quàm luctus emanavit, quem videlicet perpetuis durisque vectigalibus oneraverat: aliis gravis fuerat, tantâ animi inconstantiâ, ut nemo diutiùs de munere aut statu suo, certus securusve esset, quàm Regis libidini placuisset.

Iam & ipsi Domestici, & complures quibus benefecerat, obiisse gaudebant: multaque quæ vivens fecerat aut statuerat, per Ordines Regni, Concilium & Parlamentum rescissa sunt, tamquàm tyrannica, eodemque spectantia.

Ministorum nonnulli, quorum opera in exequendis cupiditatibus usus fuerat, hosque inter Oliverius Tonsor, morte affecti sunt: alij pecuniariâ multâ damnati: quarum pœnarum utramque, plures evaserunt, quòd earum vindicias, morte prævertissent. Matth.

Sepultus est in Æde Deiparæ Cleriaci, adeo firmo desiderio, ut ne quis mortalium id interverteret, statui per Pontificem jusserit: quievitque ibidem, donec elapso sæculo, ossa ab hæreticis, post effractum monumentum combusta sunt, caputque ipsum, plateatim volutatum.

RERVM FRANCICARVM
LIBER QVINTVS.

BREVIARIVM.

GANDENSES, Carolo Regi gratularum Legatos mittunt, quos in reditu, Berlemontius capit: quem ea de causa, Clivius jubet occidi. Bellum Civile Belgicum, Gallis auctoribus, inter Maximilianum, & eos qui Gandensium exemplo, tutelam filij, ei deferre recusabant. Maximilianus Tenerzmondam occupat, ubi Pacis successum Gandenses, qui puerum Philippum penes se habebant, everterant. Occupat etiam Aldenardam Romontij Comes, ad Gandenses deficiens: idem Brabantiam vultat. Gandensibus, contra Maximilianum, Creveceurius à Gallis suppetias venit. Quod ubi Maximilianus vidit; Gandavum per insidias tantum non capit. Carolus Rex Brabantis & Hannonibus scribit, ne Maximiliani partes sequantur: ad quas Litteras, Maximilianus ipse respondet. Gandensium formido, ne Creveceurius puerum Philippum in Galliam abducat, haud vana: qui & pertæsi Gallorum insolentiam; impetrant ut Creveceurius Tornacum sercipiat: quò & Romontius secutus est, viso Pacis successu, quæ Pajarto auctore Maximilianum inter & Gandenses, fieri cœperat, & demum Brugis perfecta est. Quapropter Gandavum Maximilianus adductus, Paiartum Equitem creat, & increpitos Gandenses, in gratiam recipit, etsi minimè diuturnam. Arenbergius, apud Trudonopolin jussu Maximiliani captus, Mosæ-Trajecti decollatur: quod Leodienses ægrè ferunt. Maximilianus, Philippo Mechliniæ relicto, curaque Belgij Proceribus quibusdam tradita, in Germaniam profectus, Rex Romanorum Francofurti eligitur, & Aquigrani coronatur. Inde, reversus in Belgium, quò & Fredericus Imperator secutus est, à Legatis Venetis, Brugis salutatur. Quia verò Galli, suppetias nuper ad Gandenses adducendo, Pacem perspicuò ruperant; Arces aliquod, atque etiam Teroanam, de iis, pro Maximiliano, Salezarus occupat. Eapropter novo bello redeunte, Galli, dum toti Belgio inhiant, Maximilianum per Helvetios capere conantur: sed frustra facti, Teroanam variè tentant, ac denique dolo invadunt. Ad Berthuniam circumventis Belgis, capitur inter alios Carolus Egmondanus.

TAMETSI Caroli Regis coronatio, consecratioque, in Anni proximi Iunium, quo quatuordecim Ætatis annos complebat, dilata sit; Gandenses nihilominus, simul atque constitit de obitu Ludovici, Legatos ad Carolum miserunt, qui felicia faustaque omnia, primordiis ipsius apprecarentur. Eos in reditu positis insidiis, Berlemontius cepit: spoliatosque rebus omnibus, in Arce sua custodiæ mandavit. Quâ re Gandenses irritati, alios pariter nonnullos, in vincula coniecerunt.

Hinc jurgio, inter Berlemontium Cliviumque, An. 1484
coram Maximiliano, qui tum Cameraci erat, exorto; Berlemontius, à Clivij satellitibus, foras è cubiculo egressus, ubi fuerant jurgati, trucidatus est, captique Legati, Maximiliano & libertatati redditi.

Inde mox cœpit Civile Belgarum bellum, folibus Gallicis ortum & auctum, ob Philippi Maximiliani filij tutelam, quam Provinciæ Oppidâque certis ita legibus Maximiliano commiserant, ut soli Flandri, Gandensibus auctoribus, Heuter.
cum aliquantula Brabantix parte, refragarentur.

Causabantur videlicet, *Germanorum & Burgundionum*, sub Maximiliano potentiam. solos propè eos, popu-

laribus exclusis ad publica munia, & qui sequi inde solent
 quæstus admitti. Porro autem è Maria cum Philippus su-
 persit: ejusdemq; tutela, propiùs Ordines quàm exteros attingat;
 optimum fore si Maximilianus Viennam remissus,
 Provinciarum regimen Ordinibus tantisper cedat, donec
 Philippus adoleverit.

Atque ita Gandenses, suffragantibus (quod
 mireris) Leodiis, sive odio Maximiliani & Bur-
 gundionum, sive similitudine inquietæ tum
 indolis.

Ceteræ uti dixi Provinciæ, in filij tutela Ma-
 ximiliano adhærebant, quam perinde ei consilio
 inuito tradiderant.

Meter.

Oppidum itaque in Oppidum armari cœpit,
 Provincia in Provinciam, Plebs in Nobiles, sub-
 diti in Principem: ut hi intestini-tumultus, imago
 fuerint quadamtenus aliorum, qui integro non-
 dum sæculo hinc lapsos secuti sunt: & postquam
 integro ferè alio durassent; nuperâ demum Pace
 compositi.

Grot.

Et quamquàm contra Maximilianum, filij
 tutelam acceptantem, lex Pacis nondû à biennio
 inita opponi poterat: ob quod opinor scribere
 nonnulli voluerunt, Magis eum Regio more, quàm
 submisso imperio, quod Provinciarum Ordines temperant,
 gubernare voluisse; quia tamen Pax illa, Ganden-
 sium

sum præcipuè ingenio, Maximiliano adversantium fabricata erat: reliquæ verò uti dixi Provinciæ, habitis comitiis tutelam ei imposuerant; haud equidem videri mirum debet, si Rege Ludovico extincto, eversa sponte fuerit, Lex ista iniquissimæ Pacis.

Per litteras quidem, Procerumque cœtum, qui Teneræmondæ convenerant, tentari concordia cœperat; verùm spem successumque Gandenses utrobique turbarunt. Habebant videlicet in potestate Philippum, de cujus tutela disceptatio erat: jamque ei virorum Principum numerum Marcan. adjunxerant, quorum in omnibus consilio uteretur: & quia non ex jure manu confertum, sed magis ferro controversiam agitabant; eos celeritate & astu Maximilianus prævertens, Teneræmondam occupat. Res peracta per strenuos milites, imbelli Monachorum & Monacharum habitu, ne dolus patefceret, amictos. Anno. 1485.

Idem mox de Aldenarda facit, etsi per id tempus Romontij Comes Caroli Regis avunculus, nuper à Gandensibus, contra Legatos eorum captus, ab iisdem nunc persuasus, aut à Francis emptus, deserto Maximiliano, cui pridem, uti & Carolo Audaci fidus militarat; agrum Brabantix Bruxellam Hallamque inter, multo milite evastaret. Et

Et quamquàm Flandri aliis plerisque locis, quibus aut militem, aut munimenta disposuerant, sacra & profana diriperent: imò instructis Slusæ navibus, infesti pariter Zelandis essent; evênit attamen ut rerum successu potiore, eorum conatus Maximilianus retunderet.

Heuter. Hanc ob rem cùm Francorum auxilia implorassent, missusque ad eos cum exercitu Creveceurius, Tornaco frustrà tentato, in Flandriam applicuisset; accedente Maximiliano, qui numeros præsertim equestres auxerat, ipse quidem Creveceurius, Gandavum se retraxit, sed relicto foris exercitu, optimè munito.

Quam ob causam, cùm prælium iniri non posset; à Germanis Flandri, ab Alostanis Brabantii afflictii sunt: donec hi à Maximiliano tecti: illi à Mingovallio Aldenardæ Præfecto, idoneâ acceptâ clade, Gandavum reversi, castra sustulerunt.

Cùm itaque non obscuris indiciis parèret, Francos obtentu conciliandorum Gandensium, apud quos Creveceurius jam tum agebat, ut dixi, contra nuperæ Pacis formulam, bellum adoriri; motis Maximilianus castris, ita è directo Gandavum petiit, ut parum absuerit, quin stratagemate interciperet.

Cùm

Cùm enim unâ ipse parte, in conspectum Urbis se dedisset : ab altera prædas Montignius agens abigensque, egressos portis cives in insidias pertraxisset ; his eos à tergo cædentibus, à fronte pariter iste invasit, adeoque fugientium vestigia pressit ; ut nisi portæ crates dimisisset, aliquis inde pugnæ spectator, Urbem indubiè suam fecisset. Eo interim conflictu, cùm plurimi Gandensium cecidissent ; feroces sublimesque animos, quos antea gesserant, dejecerunt.

Dum hæc aguntur, Rex Francorum, ut socias vires & arma Gandensibus conciliaret, litteras ad Brabantos Hannonesque scribit : promissis minisque dehortatus, ne Maximiliani partes sequerentur.

Eas litteras, cùm Maximiliano misissent ; protenus respondit : & allegato breviter belli jure quod gerebat, minas Regis viriliter contempsit.

Et quoniam Pacis utrimque proxenetam, Rex Carolus, Creveceurium, voluisse facere videbatur, quem videlicet eo solùm fine, exercitu stipatum jusserit adesse, ut tantò majori auctoritate controversiam dirimeret : isque jam reverà non tantummodò bellicis tormentis, sed militibus ære Gallico conductis, Gandavum repleisset ; Philippum Archiducem Puerum septennem, phale-

ratâ blandiloquentiâ, more gentis salutavit : effecitque ut equo impositus, militi spectandus, per Urbem veheretur.

Id civibus displicuit, formidantibus ne aliquâ deinde fraude, abduceretur in Franciam, atque auctus, Francicum connubium faceret. Metus erat haud panicus.

Sed cum miles in urbe dispositus, tum ibi tum foris, stupris & rapinis insolesceret, vetusque Flandrorum in se odium concitaret; rogatus Creveceurius, ut in Tornacenses eum reduceret, paruit: magnâ armorum parte quæ attulerat, ita Gandavi relictâ; ut ea frustra post repetierit.

Iam & Flandros, pecuniæ potissimum inopiâ, tædere belli cœperat: quam, etsi Syndicus Gandensis, ex Philippi Archiducis nobiliori supellectile vendita, instaurandam censeret; adeo tamen nihil profecit, ut plebs ipsa Gandensis Pajarto Opificum Decano auctore, iis admodum succenseret, qui Pacem Teneræmondæ nuper agitari cœptam, turbassent.

Iidem perinde Proceres, ad Pacis famam & desiderium, iterum Alosti coierunt, qui antea Teneræmondæ. Iam & Alostum confugerant, qui remoram Paci injiciebant: ut Francorum inibi, quos Creveceurius adduxerat, tuti præsidio

dio forent. Verùm remissi Gandavum, duo quidem, flagitantibus civibus, securi percussi sunt, alij plebis interventu liberati, clam Tornacum abierunt.

Inchoatam itaque Pacem, Romontius, Flandricæ conjurationis hæctenus Imperator, ex Maximiliani voto procedere videns; mox idem fecit: Francorumque reliquias, per Gandavum educere prohibitus; Gaverâ Tornacum, ad Creveceurij castra transtulit. Inde pariter digressi, cum nulla spes esset Tornaco potiundi; Hefdinium inglorij tenuerunt: nisi pulchrum putent, *Vicinorum contra Principes suos rebellionem, viribus & opibus adjuvisse.*

Primum igitur Maximilianus Brugas intrat, nobili decentique comitatu: ubi dum de Proceribus eorumque bonis statuit, qui conjurationem secuti fuerant; certis Flandri legibus, Pacem impetrarunt.

Inter has erat: *Vt Maximilianum filij Tutorem, eoq; nomine Flandriæ gubernatorem, agnoscerent. Foràs ad se Gandavum venientem, Philippum educerent, inq; suam* Heuter. *potestatem traderent: vicissim tamen promitteret, non se eum donec adolevisset, extra Belgij limites educiturum, &c.*

Id, aliaque cum Gandenses præstitissent, filiumque Pater adeo tenerè amplexatus esset, ut spectantibus oculi manarent; in genua tantisper

ipſi procubuerunt , dum Pacis articuli legerentur.

Ita Nonis Iulij Urbem Portâ Brugenſi Maximilianus ſubiit , quinque millibus Germanorum comitatus : & Pajartum , qui Pacis ſemper auctor fuerat , Equitem , manus & enſis ſui cærimoniâ creavit.

Et quidem hætenus cuncta bellè proceſſerant ; ni pauculi Germani ancillulæ cuidam , vim facere auſi , & in carcerem rapti , ac tantum non à ſociis erepti ; novum iterum & formidoloſum tumultum , cives inter militeſque eduxiſſent. Civium enim ferociâ proterviâque , in tanta novitate reconciliatæ gratiæ , Maximilianus acriter offeſus , dum videlicet comprimi placarique vix poſſent , ferrum & flammam , propè in omne Oppidum edixerat , imitatus ſoceri quondam ſui animos , niſi ad mitiora conſilia , tum nobilium preces , tum civium aliorum probitas , inflexiſſent.

Hæc tempeſtate compoſitâ , plexis videlicet tumultus auctoriſus , paullo poſt pro tribunali ſedens , exterorum Principum Legatis , Urbiumque Flandricarum adſtantibus , hos ubi cum Gandenſibus , linguâ vernaculâ à Brabantiæ Cancellario , increpari egregiè juſſiſſet ; in gratiam demum , veniam capite ſubmiſſo publicè rogantes , accepit , pollicitus clementiam rependere , ſi quam

deberent obedientiam, ipsi præstitissent.

Fluxam Gandensium fidem fuisse, mox constabit è repetitis factionibus, quæ deinde secutæ sunt, magisquæ quàm hæctenus, arserunt.

Atqui dum Maximilianus Flandrico tumultu distinctetur; Guilielmus Arenbergius, cum Lotharingæ Duce moliri aliquid contra eum visus est, novumque in Brabantos bellum, à Leodiis adoriri. Infidum & truculentum hominem, Maximilianus, per Fredericum Montignium, Ioannis Hornani Leodiensis Episcopi germanum, quocum antea Arenbergius in gratiam redierat, capi iussit.

Trudonopoli repertum, unà cum fratre Antistite, Montignius cum à meridie exspatiandi causâ Oppido eduxisset; in positas à se insidias astu pertraxit: & uti Maximilianus iusserat, Trajecti ad Mosam stetit. Hic, postero die, publicè decollatus est, cædiumque quas olim patrauerat, ac præsertim in Antistite Borbonio, ejus Vicario Richardo, ambobus Leodiensium Consulibus, aliisque: perfidiarum deinde, tyrannidis & proterviæ, pœnas justissimas dedit.

Equidem fateor, Leodienses, viri supplicio, veluti cæstro percitos, quia Mosæ-trajecti plexus fuerat, in cunctos Teutonici Idiomatis, vehe-

Histor.
Leodien.

menter excanduisse , imò plures occidisse ; sed eorum furorem , plexi frater Robertus composuit , regulus Sedanensis : testatus , *Nullam à se suisq; vindictam , manibus defuncti postulari.*

Vicino hoc turbine domito, & compositâ Pace Flandricâ , Maximilianus iter ad Fredericum Imperatorem , quem ab octennio non viderat , instituit. Primùm attamen , filium Philippum , è Flandria , Mechliniam traduxit , & Adolphi Ravestenij curæ commisit. Adolphi filio Philippo Clivio , & Engelberto Nassovio , rem Belgij militarem commendavit : Politicam , Carondeleto , qui pridem Hugoneto successerat.

Cum Patre Frederico , quem Aquisgrani convenerat , Francofurtum profectus , Romanorum An. 1486. Rex eligitur Februario mense , Anno M. cccc. lxxxvi. proximòque Aprili coronatur Aquisgrani , istuc Norimbergâ allatâ Coronâ , quam Carolus Magnus olim gesserat. Sacris omnibus ritè peractis , sparsisq; viæ medio in populum argenteis aureisque nummis , mox ibidem prandit in Curia Civica , ac primum morsum de Bove integerrimè assio , in quo Sus , & in su Agnus , & in agno Gallina , & in Gallina Ovum erat , sumfisse visus est , fonte per eundem diem , vinum ubertim ejaculante.

Lintur.

Inde

Inde redux in Belgium, summo ubique honore, ac Brugis præsertim, exceptus est. Et quia secutus eodem Fredericus fuerat, vel solo quo flagrabat desiderio visendi nepotis, quem tenerrimè senex amplexus est; Patrem Filiumque, id est Fredericum & Maximilianum, Veneta Respublica, cui tunc Marcus Barbadicus præerat Dux, Barland. decretâ in Belgas Legatione salutavit.

Brugas, ubi tum Principes erant, advenère Dominicus Trivisanus & Hermolaus Barbarus, Vir omnium disciplinarum peritissimus & facundissimus, Maximiliano præsertim, Regiæ Majestatis honorem gratulantes. Exstat elegantissimus Tom. 2.
Freh. Panegyricus, per Hermolaum ad Principes habitus.

Dum hæc aguntur, præter aliquot Arces, quas Belgæ de Francis ceperant, Salezarus Duacensium Præfectus, astu Teroanam occupavit. Iam antea quippe Franci, dum Gandavensibus suppetias tulerant; Pacem clarè rupisse probabantur, etsi id tum Maximilianus dissimulasset, in alia intentus.

Novum itaque recrudit hoc auspicio bellum. Et quidem Creveceurius, Teroanam ereptam dolens, astu pariter, sed frustraneo, eam tentavit. Aucta commeatu à Belgis illato, mox iidem
Len-

Heuter. Lensium expugnarunt : sed quoniam Franci , totius iterum puero Philippo Belgij cupidi , Helvetios primùm , ac deinde Germanos milites qui Maximiliano merebant , ad eum sibi tradendum corruperant ; tum hi , tum illi , cùm pactis conventis stare non possent , quòd fido semper equitum satellitio Maximilianus stiparetur , non soluta stipendia caussati , ad Francos defecerunt , incisâ etiam Belgarum spe.

Et quamquàm Creveceurius rursus , ad canum & felium , aliorumque obscænorum animalium esum imò penuriam , Teroanenses pressisset ; educto nihilominus è præsiidiis milite , in quæ cum Maximilianus digesserat , ita egit , ut dissidentibus primùm inter se Francis , ac deinde discedentibus , sequi Creveceurius debuerit , sublatâ obsidione. Ita feliciùs quàm fortiùs , annona tum Oppido illata est.

An. 1487. Atqui inchoantis Anni M. CCCC. LXXXVII. Ianuario mense , etsi dumtaxat hanc expeditionem , Maximilianus Bruxellam reductus , frænasset ; Creveceurius attamen recuperandæ Teroanæ nimiam cupiditate frendens , ad ejus obsidionem mense Februario rediit. A Belgis ad obsessos , pristinâ egestate laborantes , importato nunc fortiter commeatu , rursus cedere coactus est : seque
 mox

mox Audomarum convertens, tenui satis præsidio inessum, cepit.

Et licet clausam undique nunc Teroanam, ante Creveceurij Francorumque oculos, denuò Belgæ refecissent; is tamen confectis litteris, veluti à Maximiliano missis, omnem Oppidi obsessi statum edoctus; sub-obscurâ nocte, dum excubiæ nocturnæ & diurnæ, ut fit, mutantur; per scalas immisso milite, qui portas effregit, voti tandem compos effectus est, postquam anno circiter Teroana Belgarum fuisset.

Neque hâc felicitate contentus Creveceurius, cùm Belgas deinde, ad intercipiendam Bethuniâ, fraude & arte proditoris cujusdam allexisset, Nobiles ibi in aditu stratagematis quinquaginta captos, atque eos inter Carolum Egmondanum Adolphi filium quindecennem, hætenus in Belgis educatum; ad Francos destinavit.

LIBER SEXTVS.

BREVIARIUM.

GANDAVINOS contra Maximilianum, Galli rursus exsuscitant, per Rasseghemium & Coppenollium. Rasseghemius captus Vilvordix, liberatur à Liekerchio: & Gandavum adveniens, odiosè Maximilianum traducit. Gandenses itaque Contracum occupant. Brugis, ubi Maximilianus Belgarum Ordines contraxerat, ad Gallicam Pacem redintegrandam; Gallorum factione, variè contra

tra eum, ejusque ministros tumultuatum: adeo ut Gandensium denique rogatu; custodiæ manciparetur. Eâ, dum detinetur, Gandenses, Philippi pueri nomine, atque Gallorum Regis; Magistratus novos creant: & Maximilianum, ad filij tutelam, inhabilem declarant. Adhæc, plures è Nobilibus, qui Maximiliano adhærebant, capiunt, & quæstioni subijciunt. In ejus militem, pariter Brugis factum: & Maximilianus, ab una in aliam custodiam translatus. Coppenollius Brugis exceptus letè & festivè, nuntiat Pacem Gallicam renovatam, & monetam in vulgus spargit. Ex captis Nobilibus, decem Gandavum adducti. Clivius, pro Maximiliano Slusam & Middelburgum, capit. Hoc, Brugeses recuperant: ibi, fide non omninò bonâ, Clivius se gerit. Hulstani Præfidij, pro Maximiliano strenua fides. Ex captis nuper tortisque; plures Brugis, supplicio afficiuntur. Philippi, pro liberando Patre, cura: cujus etiam per Legatos, Fredericus Imperator satagit: nec non Ordines Brabantæ & Hannoniæ: sed ejus rei Gandenses, nihilum audire voluerunt, nisi Provinciarum Ordinibus, apud se convenientibus. Pajartum, gladio subijciunt: à quo decem alios in tormentis editos; Cerdo quidam barbarum in modum necari quoque jubet. Frederici Imperatoris in Flandriam expeditio: Litteræ ad Philippum & Hannones, pro Maximiliano relaxando. Ordinum Legati, demum Gandavum mittuntur: qui Gandensium Flandrorumque Legatos, cum Buxellam evocassent; Maximilianum in commune liberationem decernunt. Interea Petrus Lanckhalsus Maximiliani Quæstor, adstante Brugis Coppenollio, capite plectitur: & appellant Innocentij Octavi Litteræ, quibus Maximilianum mandat libertati restitui. Itaque dimittitur quarto captivitatis mense, certisque Legibus: sub quarum fiducia, inter datos obsides, Philippus Clivius fuit, cum nunc Fredericus, exercitu quadraginta-millenario instructus, advenisset; qui Gallos & Gandenses valde consternavit. Atqui Maximilianus fide Pacis servandæ, datâ, monuit ut Imperatoris clementiam captarent: quod dum dimissis obsidibus, Gandenses faciunt; apud hos nihilominus Clivius permanere maluit. Itaque Pax Brugesis ab his recepta, ab aliis rejecta est: & Fredericus capti Filij vindictam à Gandensibus expectans, eos obsedit, & laxari pariter Nobiles jussit, quos captos detinebant. Dein sâ expugnatur. Clivius caussatus à Maximiliano Pacem rumpi, Gandensium arma sequitur: quem perinde Fredericus sublatâ obsidione, Antwerpæ proferibit. Irritatus Clivius, Bruxellam occupat: Maximilianus Vilvordiam, Mechliniâ, dum iterata Pacis agitatio successum non habet; Imperator in Germaniam redit, relicto in Belgis Alberto Saxone. Clivius, Brabantæ partem, suam facit: qui cum Flandris Maximiliano summam pec-

cuniariam offerunt, ut Belgio excedat. Quod cum facere noller, & perduellio Belgarum cresceret; felicitatis, pristinaeque fortunæ, jacturam sponte fecerunt. Captum de Francis Audomaram: & Maximilianus in Germaniam profectus. Alca & Isca, combusta: sed & alij circa Bruxellam Pagi: quam denique Flandri, quod Clivius non poterat, comteatu juvant. Tentatâ iterum Pace, cum nihilum Saxo obtinisset; Clivius Trudonopolin obsidet: quam denique solvere cogitur. Prædones, qui Arcem Acrenensem expilaverant; prædâ suâ exuti. Hannones, in capiendo Atretrato, frustrati.

GANDENSEM intereâ Pacem, plures ibi factiosi homines & quietis impatientes, plus vice unicâ rumpere conati fuerant: nisi mox pulsî, capti aut plexi, audaciam suam perimi in ipso exordio, sensissent. Quapropter Francorum Rex, sive veteri Burgundionum odio, sive cupiditate flagrans, mortuo nuper Iacobo Heuter. Romontij Comite, Adrianum Rasseghemium, alterum Gandavinæ rebellionis turbinem, suscitavit: ut adjuncto sibi Ioanne Coppenollio, plebeio quidem sed acri homine, obque id apud suos potente; bella pristina tumultusque reduceret.

Quod dum palàm non ausi, occultis calumniis, quibus Maximilianum impetebant, adoriuntur; Rasseghemius Insulis captus, quò se Tornaco cum familia receperat, Arci Vilvordianæ mancipatus est.

Id cum pessimè propinquos ipsius haberet;

cos inter capti patruelis Adrianus Liekerquius, Rasseghemium arce eduxit, Præfecto tum absente, & custode malè multato.

Primùm itaq̃ue Tornacum, ac deinde Gandavum Rasseghemius adductus, cœpit mox invidiam Maximiliano facere, carcerisq̃ue sui duriem, odiosis sermonibus exaggerare. *Nihil in eo fidei esse: adeoq̃ cunctis, qui contra semel arma, etsi pro libertate tulissent; eandem carceris immanitatem manere, nullo in Pace reperto præsidio. Satiùs perinde esse, stantes in prælio, quàm clausos carceribus interire. Id virorum, hoc vilium mancipiorum, mortis genus esse.*

In Flandria susq̃ deq̃ omnia ferri; justitiam Urbibus exulare, militiã disciplinam. Proteri nuperam Gandensium Pacem, imò verò Gallicam, quæ cum Ludovico sit facta: militem intereã aurum omne patrium: exteros, munia honoresq̃ auferre, ut nihil reliqui Belgis sit, præter inopiam & abjectionem.

Haud umquàm antea visum, ut ulli Principum Burgundionum, tantum æris signati, quantum uni Maximiliano sit datum. Si viri sint, computa rationesq̃ exposcant, &c.

Pura enim putaq̃ue commenta calumniasq̃ue hæc esse; prodebat & militum egestas: & ob dilata stipendia, crebræ passim evastationes & rapinæ. Atqui satis erat Gandensibus irritari.

Ad arma conversi Duce Liekerquio, quem dixi,

dixi, Cortracum, moxque arcem inibi capiunt. An. 1488.

Erat tum Maximilianus Brugis, eodemque Flandriæ Ordines, & Legatos Provinciarum contraxerat, causâ Pacis Gallicæ redintegrandæ: dum ecce Brugeses temerè, imò verò hostium impulsu, in seditionem versi, cùm Maximiliani ministros, qui gazis ipsius præerant, ad exigendas dati & accepti rationes, comprehendere non possent, eorum domos expilarunt.

Ad rumores interea à duabus mulieribus exortos, quibus auxilia ad Maximilianum ab Antuerpia adduci ferebantur; adeo accensus est Brugesium furor, ut parum absuerit quin eum è medio tollerent.

Verùm Gandenses audacissimum facinus, & inauditum hactenus aggressi; scriptis ad Brugeses litteris, rogant Maximilianum custodiâ claudi & detineri. Quâ fanè proterviâ, Batavos, uno circiter post sæculo, contra Principem pariter suum erectos, superarunt: qui etsi ab eo descivissent; usi nihilominus hâc modestiâ sunt, ut Philippo superstite continuerint se intra necessitatem Grot. defensionis, mortuoque dumtaxat, reposuerint Hispaniæ, quod miserat bellum.

Brugeses acceptis litteris, Maximilianum in forum accersunt, quod armati obtinebant. Paruit

pedes, lectisque quas porrexerant litteris, cedendum ratus, etsi ædibus suis custodiri paratus esset, in vicinas artamen, quæ in foro cujusdam Aromatarij erant, compactus est.

Rei nuntio exhilarati Gandenses, nihil non egerunt, ut sibi captivus traderetur: haud dubiè in Galliam mittendus. Recusantibus Brugensibus, id Gandenses impetrarunt, ut domus ferreis ad fenestras clathris, contra omne elabendi periculum muniretur, perpetuique è civibus custodes, capto adderentur.

Eo facinore territi complures, sed in primis Salezarus fugit, quod occupatâ nuper Teroanâ, Pacem Gallicam rupisse diceretur: etsi id antea Galli reverâ fecissent.

Legatis interea, quos ad renovandam Gallicam Pacem, ex Provinciis & Urbibus Belgarum Maximilianus Brugas adduxerat, partim profectis, partim proficiscentibus, Gandensium studio, novi ubique Magistratus, Philippi pueri & Francorum Regis nomine creari cœperunt: ipseque Maximilianus, ad tutelam filij, Belgiumque gubernandum, inhabilis declarari.

Iisdem Gandensibus auctoribus, quorum jam Legati Brugas advenerant, Proceres qui Maximiliano adhærebant, in carcerem coniecti sunt:

eo videlicet obtentu, ut faciliùs rupta Pax coalesceret, cui dicebant Proceres adversari: tum ut punirentur veterum prædarum & exactionum auctores, quibus accisa hæctenus, & attrita Respublica populiq̃ue essent. Id enim habebantur Nobiles, idemq̃ue in eis Brugenses criminabantur: qui unà cum Gandensium Legatis, Maximilianum accesserant, offerentes pecuniarum aliquantam summam, ad stipendia Nobilium & custodum; sed quæ admiffa non est.

Inde plures adhuc quàm antea, à Brugensibus capti sunt, à quibus quæstioni publicè in foro subjectis, extorserunt eorum confessionem, quæ reum facere Maximilianum aliòsque possent.

Sævitum etiam in militem, quem è latebris, in quas sese plurimus, captivitate Regis abdiderat, ad accipienda stipendia exciverant. Ingens erat patranda laniena; nisi viros innoxios, bonorum civium & feminarum humanitas, fugientes, domi texisset.

Sed neque Maximiliano, custodibus septo, licuit in ædibus Aromatariis, etfi ferreis clathris, in carceris speciem horrentibus, securo esse & quieto. Quapropter ne quoquo modo elaberetur, migrandum ei denuntiant. Noluit: sed gravibus verbis adstantes castigans, jubet meminisse.

Heuter.

Quomodo desperatis propè Belgarum rebus, ab Ordinibus, ad Mariæ Principis suæ connubium sit evocatus: genuerit ex ea liberos, jamq̄ undecim anni decurrerint, quibus Regem Francorum, totius Europæ potentissimum, eorum terris & libertati, quamquàm aliud omninò simulet insidiantem, stiterit, inò represserit. Mortalem quidem se esse, sed Imperatoris filium unicum: ac licet nunc in eorum potestate; secundà nihilominùs propinquorum vindictâ & potentiâ, post supplicia & fata victurum.

Terruit vox plena majestatis, qui migrationem denuntiaverant, atque ad suos in forum revertuntur. Verùm tamen repetitâ migrandi lege, cum nimirum domum alteram, cancellis trabi-bùsque ferreis, muniissent, obtemperavit: Brugeses obtestatus: *Ne personæ suæ injuriam inferri sicerent: ne traderent in Francorum, aut Gandensium manus. Ne absq̄ necessario famulatio, solum, veluti in scopulum exponerent.*

Et quamquàm hæc ei liberaliter promissa servataque sint, qui videlicet aperto capite, armatas civium turmas, in foro excubantes adierat; operâ nihilominùs Francorum clam suscitatae seditiones sunt, quibus aut insignis contumelia, aut præsens exitium migranti inferretur.

Aromataris itaque ædibus, nunc, aut aliis in-

REX non est hic. ecce LOCUS ubi posuerunt eum.
 qui numerus continet Annum hujus sæculi
 M. CCCC. LXXXVII. quo hæc gesta sunt, initium
 computando à Paschate præterito, more Gallo-
 rum.

Atqui iis ædibus nondum Maximilianus exces-
 serat, cùm Coppenollius, ipso cognomento ple-
 beius & vilis, cohorte Francicâ stipatus, Brugas
 venit. Is non tantùm quia Maximiliano splendi-
 dè adversabatur; sed ob Pacem Gallicam renou-
 vatam (id suapte auctoritate Flandri fecerant) &
 publicatam quarto Kalendas Martij, quâ hostes
 declarabantur, quotquot nomine Ducis Austriæ
 (ita Maximilianum indigebant) præsidium
 alicubi in Flandria tenerent; maximâ ovatione
 exceptus est.

Eam deinde auxit Coppenollij majestas, au-
 ream argenteamque monetam, in vulgus sparsit
 gentis.

Adhæc Legati Gandenses, dominationem pa-
 rantes, ex captis nuper Nobilibus, decem sibi
 dedi postulant, impetrantque. Et quamquam eâ
 lege, ut eorum quemlibet, vivum integrumque
 (nisi quid humanitùs incidisset) Brugenſibus
 cùm vellent, restituerent; ij tamen hand ignari
 memoresque Imbercurtij & Hugoneti, tubisse

Gandavi carcere constringi vident, nihilo sibi
minùs formidabant. Coppenollij liquidem ad-
ventu, quotquot munus publicum sub Maximi-
liano gesserant: eo cedere, sub pœna capitis
jubebantur.

Per id tempus Domino Principique suo fidus
Philippus Clivius, eorum quæ contra Maximi-
lianum gerebantur, indignitate motus; Slusam
invasit. Idem fecit de vicino Middelburgo. Quod
etsi Brugenses recuperassent: ipseque Clivius
jussus Slusanis Arcibus militem educere; respon-
disset, *Eas se Philippo Maximiliani filio servare: mone-
retq; Patrem ipsum, non mitiùs tantummodo, sed & decen-
tis haberi*; quod id tamen lentiùs frigidèque face-
ret, malè, uri patuit postea, audivit.

Magis fidi cum Præfecto suo Hulstani milites,
Gandavim usque cuncta exastabant, redde-
bântque infesta: adeo ut ad se profectam civicam
manum, obsidionem molientem, magnâ illatâ
clade domum pepulerint, ruptis ordinibus variè
cospitantem.

Sed interim Brugenses, ex pristinis captis tor-
tisque, plures capite truncarunt, etsi antea sponte
dimissos. Criminabantur eos, pecuniam publi-
câ in usus privatos convertisse.

Paternæ itaque dignitatis & vitæ, sollicitus
Phi-

Philippus, Fontanum in primis ad invisendum Maximilianum Brugas destinavit, qui Philippi Clivij fiduciâ admissus est. Provinciarum Ordines deinde Mechliniam contraxit, ut ejus liberandi ratio, quoquo modo iniretur. Idem uti par erat Legati postulabant, quos Fredericus Imperator, & Germaniæ Principes ad Philippum miserant.

Et Brabanti quidem Hannonésque, mox eâ super re Gandensibus scripserunt: etsi nihil prætereâ responderint, quàm quod Fontano Brugis coram Maximiliano ipso; *Vt ad urbem suam, Provinciarum Ordines convenirent.*

Id etsi insolens (uti erat reverà) videretur, cum una alteri Provincia, nihil imperare aut jubere possit; consensere nihilominus studio Maximiliani liberandi, ut conventus Ordinum Teneræmondæ fieret. Verùm id Gandensibus pariter recusantibus; effecerunt apud Maximilianum, ut scriptis ad Ordines litteris, Gandavum eos convocaret. Cum essent extortæ; viribus & ipsæ caruerunt.

Venit interim Mechliniam Clivius, atque uti potuit, excusavit sublestam fidem, quasi minùs integrè nuper apud Slusam, pro Maximiliano egisset.

Secundùm hæc Gandenses, Pajartum, nuperæ
 Papæ auctorem, atque ob id Equestri dignitate à
 Maximiliano donatum, capite truncant. Causa
 erat, quòd Pajartus Maximilianum, non plures
 quingentis, introducturum in urbem suam dixif-
 set, introduxisset autem quinque millia viro-
 rum. Gandensibus idcirco invisus Pajartus, Brugas mi-
 graverat: verùm hîc captus, hostibusque suis tra-
 ditus, luit: cùm priùs inter quæstionum atro-
 ciam, decem alios cives veluti consortes, edidisset.

Hos totidem cum uxoribus suis, lautâ ex-
 ceptos cœnâ, quidam Gandensium Præfectus,
 opificio Calcearius, atque inde somno domi fe-
 pultos, extrahi è stratis jubet: inque carcerem
 perductos, ubi aderant Sacerdos & carnifex, gla-
 dio necari. Nuntiat diluculò conjugibus, *Si ma-*
ritos vellent, accerferent ab Ecclesia Augustinensium: ad
 quam trunca capitum, eorum cada vera miserat,
 linteis loculisque involuta & inclusa.

Quamquàm autem Fredericus Imperator, ad
 filium omninò liberandum, expeditionem in
 Flandriam, conscripto milite pararet, annitenti-
 bus, in eandem rem Germaniæ Principibus;
 Litteras attamen ad Philippum & Hannones,
 scribere haud omisit: ubi repetitis quæ nuper
 Flandris Maximilianus improperaverat, taxat,

Fran-

Francorum perfidiam, qui non contenti per Creveceurium tentasse Philippum furtim Belgis auferre; eò nunc protervè Flandros adduxere, ut Maximilianum patrem, aut sibi traderent, aut protruderent in mortem. Hæc talia cum modum omnem tolerantiamq; excederent, Philippus mares animos paresq; majoribus suis sumeret, ad retundendam callidissimæ gentis petacem astutiam: Ordines verò præsentis ope operaque tam justos & pios filij conatus adjuarent. Non defuturas ambobus Imperij vires, ut audax & inauditum hætenus facinus, ad rebellium exemplum puniatur.

Provinciarum itaque Ordines Mechliniæ congregati, ne plus aliquid juribus suis, quam incolumitati Principis tribuere viderentur, Legatos Gandavum destinarunt, qui postulata Gandensium acciperent. Cumque graviora essent quam concedere suapte, atque in procinctu possent; rogarunt ut coram Philippo Bruxellæ, Legatisque Provinciarum sese, Flandriæque sisterent. Fecerunt, ad sextum Kalendas Aprilis, conventumque generalem Ordinum, mox à Paschate Gandavi habendum impetrarunt.

Ita constitutis tum rebus, Petrum Lanchalsium, quem fidum sibi & industrium, Maximilianus ad munia dignitatésque evexerat, Brugeses pertinacibus odiis, ad mortem quærebant. Iam sextâ hebdomade Lanchalsius latuerat, cum

tot minis & terroribus prodijubent, ut haud diutius extra periculum suum & suorum, celator & custos esse posset. Dum itaque personatâ facie, fugam tentat, capitur: atque exquisitè tortus (fuerat enim Maximiliani quæstor Lanchalsius) capite plectitur adstante Coppenollio, cum ei scelera sua gravis exprobasset, & quos tormentis adactus Nobiles accusaverat, innocentiae restitisset.

Pridie Paschatis erat, cum Brugenses, qui septimâ jam hebdomade, forum armati, ad septemdecim millia infederant, deseruerunt.

Appellunt mox Innocentij VIII. Litteræ, quibus sub Anathemate jubentur, Maximilianum libertati restituere: si non facerent; alteris præcipiebantur Hannones, pertinacibus Flandris bellum inferre.

Congregatis intereâ Provinciarum Ordinibus, post aliquot dierum acres disceptationes, dimissus certis legibus Maximilianus est: quæ donec reapse implerentur, dati sunt obsides Gandensibus, Philippus Clivius, Comes Hainovius, & Wolquenstainij Toparcha, permissumque iisdem, *Pro Gandensibus contra Maximilianum arma ferre, si quod erat jurejurando firmatum, minus opere præstitum fuisset.*

Maximilianus itaque, cum Legatis Provincia-

cia-

ciarum Brabantix potissimum Hannonix & Namurci, qui fidem hinc ei suam affectumque probaverant, gratias egisset, Brugis egressus est, deducuntibus ad arcem Maleanam Germanis: obsidesque Gandavum profecti. Id medio circiter Maij contigit, quartoque mense à captivitate vertente.

Atqui interea in Belgium, Fredericus Imperator appulerat, adducto quadraginta millium exercitu: quæ res tum Creveceurium Picardix Præfectum, tum Gandenses potissimum consternavit. Iubet itaque ille dirui quamprimùm, infirmiora in Artesia castella: ab eoque Coppenollius impetrat Gandensibus tria virorum millia, ad finium suorum custodiam.

Porro Maximilianus vix Brugis excesserat, cum Germanorum qui eum deduxerant, sive incuriâ sive petulantia, aliquot in vicino prædia arserunt. Eo, cum Brugenses Pacem violari clamassent, egressique ad Maximilianum quererentur; *Negavit ul scitu jussuq; suo factum. Pacem quam ex animi sententia, apud res in Ecclesia sanctissimas juraverat, præcipuâ religione servare se velle: idemq; ut & ipsi præstent, ex animo optare. Hortari eapropter, ut filij ditionibus, per id tempus quo sit in Germania absfuturus, fideliter prudenterq; consulant: mox ei porrigant tabulas quinquaginta millium*

lium, quos addixerint, Aureorum : deniq̄ è suis Germaniâq̄ Proceribus, futuros apud Fredericum Imperatorem intercessores deligant, ne per eum gravius aliquid in Flandros statuatur.

Hoc ubi sollicitè fecissent; monuerunt designati Proceres, datos nuper Obsides promptè laxari : plurimum id momenti allaturum, ad demulcendam Frederici clementiam, totiusque exercitus iras animosque sistendos.

Fit igitur : Germanisque obsidibus dimissis, Clivius haud ingratis Gandavi remansit.

Publicari exinde totâ Flandriâ nova Pax cœpit : quod etsi aliæ quoque Provinciæ sequerentur; aliæ nihilominus contempsêre. Nam & Philippus Lessinæ, vicinisque præsidiis mandaverat in Flandros excursionem facere, qui & ipsi Francorum auxilia rursus in commune poposcerant : unde & Maximilianus, novo apud Meninas comœatu, castra sua instruxit.

Fredericus interea Imperator, Gandavum obsedit, etsi Francorum tantillo præsidio munitum. Castra apud Evergemium demum, & præcipuè collocata : & quia non jam libertas, sed vindicta capti Maximiliani, petebatur à Flandris; id Fredericus prætexuit, *Vt Imperialis Flandriæ trans Schaldim Dominus agnosceretur.*

Est in ea Castrum nunc in primis Gandense, Vredius.
 Quatuor Officia, Wasiaque: quæ cum Valence-
 nis, & Insulis aliquot Zelandicis, Balduino Bar-
 bato Flandriæ Comiti, Ottho Imperator olim
 attribuit, perpetuo Clientelæ Cæsareæ titulo
 tenenda, quam tantummodò Zelandiâ-tenus
 Fredericus, Philippo olim Bono, Vesontione
 remiseraat. Decad. 3.
lib. 7.

Iussit prætereà laxari Nobiles viros, qui Brugis
 antea capti, Gandavum traducti fuerant. Quod
 ubi in vulgus elatum est, Sutor, qui nuper decem
 cives, prius à se epulo cum uxoribus exceptos,
 capite minuerat; Sacerdote & spiculatore comi-
 tatus, ad carcerem perrexit, idem Nobilibus fa-
 cturus, quod in cives antea commiserat, cæso-
 rumque capita scortis inclusa marsupiiis, ad Cæ-
 saream missurus; nisi destinati facinoris certior
 Clivius effectus, obviam ivisset.

Per id tempus Deinsam, Germani occuparunt,
 cæso ad interneconem Francorum Flandro-
 rumque præsidio: ita videlicet ut Præfectum pu-
 gione in pectus adactò, supinum asseribus affi-
 gerent, secundoque Lisa Gandavum mitterent,
 elogio adscripto, *Quotquot Maximiliano manus inje-*
cissent, pari supplicio luituros.

Sed operæ pretium fuisset, si Clivius Ganden-
 sium

sium prora puppisque, aut eos deserere, aut ad partes Frederici adduci potuisset. Id enim Maximilianus etsi impensè, frustrà tamen conatus est: obtendente Clivio: *Ita præteritâ Pace conuenisse, ut si eam Maximilianus rumperet, fas obsidibus esset, Flandrorum militiam sequi.*

Atqui respondebat Maximilianus, *Nequaquam à se Pacem violari, sed partes Imperatoris teneri, cui sit belli gerendi dispar, & alius longè scopus & caussa.* Animum obstinante Clivio, qui videlicet Gandavi imperare malebat, quàm alibi servire: Christophoro verò Brandeburgensi, qui Frederico longè carissimus erat, à Gandensibus sagittâ perempto; tertio Idus Iulij Fredericus castra Evergemio movit: postquàm sextâ hebdomade, Gandenses cum Brugensibus præcipuè, variis cladibus & detrimentis affecisset.

Parte exercitus dimissâ, Antuerpiam Fredericus profectus, Clivium Imperij perduellem, pro tribunali dixit, & honoribus bonisque multatum proseripsit: hortatus denique Belgarum Ordines, ut Pacem Gallicam à sexennio initam, servarent.

Hisce Clivius irritatus potius quàm territus, cum Bruxellenses aliquot sibi conciliaffet, in Oppidum cum quingentis equitibus admissus est. Ratus Maximilianus quod erat, id à Flandris

Cli-

Clivioque tentari, ut puerum Philippum ad se traducerent; Vilvordiam capi, præsidioque muniri jubet. Hâc occasione Germani, Bruxellenses insidiis & excursionibus vexare cœperunt. Idem mercatoribus itinerantibus Clivius reddidit, occupatâ per Liekerquium Genapiâ Arce.

Mechliniæ itaque tentata rursus Pax cum Clivio est, Cæsare Ordinibusque Belgarum præsentibus: sed quia confici haud potuit; Fredericus initio Octobris Germaniam repetiit, milite ducibusque, apud Maximilianum relictis, atque hos inter Alberto Saxone, rei bellicæ peritissimo.

Ceterum Bruxellæ Clivius existens, haud difficulter aliquantam Brabantiaë partem, à Maximiliano ad se Flandrosque abduxit. Visâ quippe exigua defectio, à Patre ad Filium transire, jure regnandi in Belgio potiolem. Brabantis, quod mireris, accessere Leodienses, tamquam & eorum interesset, Patèrne an Filius Belgis imperaret.

Et quia crescebat gliscebátque indies hostilitas, malorum adhæc damnorumque metus, quæ comitari bellum intestinum solent; ausi sunt Brabanti Flandrique, qui quidem à Maximiliano defecerant, centum ei Aureorum millia, apud Vbios numeranda offerre, si Belgio, non ultra rediturus, valedicere voluisset, illudque & Filium

Ordinibus ac Proceribus Burgundici sanguinis (quos inter Clivius primas tenebat) committere. Apud Maximilianum plaris Majestas, quàm moneta fuit: noluit. Quid igitur? Belgarum fessa felicitas, mutuo se levibus ex cauffis collisit, & rupta est, quasi diutiùs populi opulenti esse nollent.

Quod ergo hujus anni superfuit, mutuis utrimque cladibus, in expugnandis & amittendis Oppidis & Arcibus, per Brabantiam Artesiam, Hannoniam, Hollandiam & Flandriam, Occiduam potissimùm, impensum est.

An. 1489.

Paullo post sequentis initium, Belgis pariter quà astu quà arte, Audomarum cessit, ejusque mox secuta Arx, Francis dissensione partim, partim formidine dilapsis. Idem factum de pluribus, eo tractu, Oppidis.

Heuter.

Maximiliano itaque Patrem in Germaniam secuto, in Belgas Clivius rediit, secum adducens novas rebellibus suppetias è Gallia, quò se, nuper digressus à Creveceurio, receperat. Fama erat laboranti inediâ Bruxellæ, commeatum inferre velle. Hâc occasione Isca & Asca, duo infra supràque Bruxellam municipia, quæ Bruxellenses ad commeatum tutiùs invehendum antè munierant, Saxone Chimaioque, quos ad Belgij Filii que

re-

regimen abiens Maximilianus posuerat , expugnantibus , in cineres redacta sunt.

Simili strage Wavria , aliiq̄ue circum Bruxellam Pagi perierunt : sed quam in Vilvordia Bruxellenses sunt ulti , dum eductis à Saxone Germanis , malè à Mechliniensibus custoditam , expilant pariterq̄ue comburunt.

Commeatum ergò quem ad Bruxellenses Clivius inferre non potuerat ; Flandri equitatu & pediatu collecto intulerunt.

Inde cum Clivio in colloquium adductus Saxo ; persuadere conatus est , *Vt valesactâ Brugensi Pace , veluti turpi atq̄ extortâ , in Maximiliani gratiam rediret , Oppidâq̄ue restitueret , quæ eripuerat.* Cùm nihil Saxo obtinuisset , Trudonopolin Clivius obsedit , ubi tum Antistes Leodiensis Hornanus erat : unâ cum Oppido , & ipse Maximiliano addictus. Hiato per mœnia factò , dum Flandrorum Brabantorumq̄ue altercatione , impressio differitur ; famâ supervenientis Saxonis , obsidio repente sublata est.

Atqui intereà Præsidarij Arcis Liekercanæ , vicinam Acrenam , præsidio tantisper diminutam , nocte concubiâ aggressi incenderunt : convectâq̄ue immensâ prædâ , impunè abiissent ; nisi superveniens Præfectus Acrenensis , tumultuariis

numeris sed idoneis, partim trucidatos & captos, partim in fugam actos prædones, prædâ omni exuisset.

Sequior Hannonum successus fuit, quos subinde Atrebato insidiantes, aquæ pluvix abundantia, stratagemate suo exclusit.

LIBER SEPTIMVS.

BREVIARIUM.

SAxō, Arschotum Franco præsidio inessum, capit & incendit. Arcem etiam Lumæam expugnat. Hallas Hannoniæ, dum Clivius tentat: & Neoportum cum Gandensibus, Galli, cæduntur. Hallas Clivius iterum aggressus; non absque miraculo iterum pellitur. Itaque Hasbaniam populabundus petit, dum Genapiam Saxo invadit. Et quia Pacis ineundæ rumor crebescerat; Cliviani, Flandri, Gallique, omnium promiscuè vastatione, bello valefaciunt. Thenense Oppidum, à Saxone spoliatum & exustum. Sigismundus Austriacus, Comitatum Tyrolensem, Maximiliano cedit. Agitata quoque Belgica Pax Francofurti, & demum conclusa: cum Gallica cupiditas Neapolin respiceret. Eâ Pace Philippi, Cominaus & Creveceurius, cum Clivio comprehensi: qui acceptâ à Saxone fide; Brabantos deseruit, Pacem mox amplexos: etsi Gandenses priusquam id facerent, ad Gallix Regem profecti sint: qui cum Maximilianum proximè esset offensurus; magis ei favorabilem reddidit præteritam Pacem. Pestis, magnâ hominum strage, Bruxellæ præsertim grassata. Maximiliani Proceres, Brugis Magistratum renovant. Accedit & eidem, Comitatus Goritiæ, nec non Regni Hungariæ, &c. plenum jus. Brederodius, Paci initæ contrarius, in Batavis cæditur: in Hannonibus, Bellemontius. Rasteghemium, eandem amplexum, Clivius jubet interfici. Montfortium & Ziricæa, à Saxone subactæ. Novi tumultus inter Nassovium Flandriæ Præfectum & Brugenfes, ob Edicta Nummaria exorti: quos iterum Clivius & Gandenses fovent, Brugenfium denique damno. Novum etiam è Geldria bellum, Gallis incentoribus, Carolo Egmondano in Geldros reverso. Carolus Gallix Rex,

repudiatâ Margaritâ Maximiliani filiâ, Annam Britannicam Maximiliano subducit : quo factô, periit Carolo actio in Duacum, Insulam & Orchiacum. Gaudentes, ad pristinas seditiones reversi, Clivio favente & fovente Coppenollio : hoc denique affecto supplicio, illo ad extremum benignitate potius obruto, quàm ad Pacem adducto; universum omnia pacantur. Atrebarum, à Maximiliani ducibus, astu interceptum : pulsique ingenti numero ex Hispania Iudæi. Mox detectus novus Orbis, à Christophoro Colombo, coeptæ quoque longinquæ Batavorum navigationes, ac demùm Pax Silvanecti facta, inter Maximilianum & Carolum, Reges Romanorum & Gallorum.

SVB id tempus Arschothum, Francico præsidio auctum, ad incurfandos Antuerpiensium & Mechliniensium agros; dum id cives Clivio addiæti, junctis sibi villicis qui eò confugerant, festivo Kalendarum Maiarum gaudio, neglectâ militaris pervigilij curâ, delinirent; irruente desubito cum Germanis Saxone, captum est, flammisque pro majori parte, atque in primis elegante Templo absumentum. Ea res uti Antuerpianos & Mechlinienses, quos dixi, magnopere exhilaravit; ita Saxoni famam suam restituit, qui veluti clancularius Clivij fautor, malè cœperat audire.

Inde accedente Chimnio, quem Principis dignitate & titulo, Rex Maximilianus Francofurti donaverat, Arcem Lumæam arte & præsidio validam, cæsis propugnatoribus capit.

At verò Clivius frustra Hallas tentat, uti & Neo-

Neoportum Gandenses , quibus Creveceurius suppetias venerat exercitu viginti millium : validè ambo repulsi , & præsertim ad Neoportum, etiam ab armatis mulieribus , Galli.

Neque meliore fortunâ Houckij in Batavis, Maximiliani pariter hostes pugnabant; quos fortiter Cabelliavi Lugduno repulerunt , aliisque locis , operâ Egmondij Hollandiæ Præfecti.

Et veluti interesset Hallas , cultu magis Deiparæ quàm mœnibus tutas , quoquo modo subigere ; obsidionem mox Clivius repetiit : qui tametsi ingentem patôrem tormentario ariete fecisset , hâcque aliâque parte impetum moliretur , & ad occasum usque diem faceret ; cedere nihilominus multis amissis & sauciis, coactus est : civibus , qui unicum tormentum habebant , contrâ dimicantibus è sulphure & pice ignitâ stuppâ , quos malleolos appellant , eosque intus animante Deiparâ , exigui Oppidi magnâ tutrice.

Sanè mulieres decem , quæ in extinguendis ignibus , quos in aliquot ædes jaculatus hostis fuerat , laborabant , inde lapsæ , tam parum læsæ sunt , ut solæ redire domum potuerint.

Ipsè quoque hostis , confuso tympanorum & campanarum strepitu , tamquàm præsentibus auxiliis territus , licet venturorum tantummodò

id signum foret, & acceptæ spei fiducia; exaucto-
ratis numeris, ita properè discessit, ut cum suo-
rum cadaveribus, ipsa obsidionis instrumenta,
in fossis reliquerit.

Clivius itaque ex Hannonia in Hasbaniam,
vires studiumque nocendi transtulit. Eapropter
Legatus ipsius Guerræus, cum Thenas non pos-
set, vicinum agrum depopulatus est: Trudonen-
sium etiam, qui contrà exierant, victor.

Nivellam interea Saxo adoriri paratus, dum
promissa ab Hannonibus auxilia morantur, plu-
ra quidem eo tractu castella occupavit; sed in pri-
mis Genapiam Arcem, unde rebus necessariis Ni-
vella juvabatur. Ita Nivella, etsi intentata man-
sit; nihilum etiam parte præsidij nocuit, quod
ad occupandum Reusium emissum fuerat.

Inde famâ Pacis, quæ Maximilianum inter &
Francos conciliari Francofurti ferebatur, Clivia-
ni, ubi poterant, evastare omnia cœperunt: suam
videlicet bello catastrophem, etsi illaudato more,
daturi. Idem Flandri Francique fecerunt, post-
quam conatu occupandæ Lessinæ depulsi essent.

Atqui Thenas, vicinum Hasbanorum Oppi-
dum, quod rebus omnibus instructum, haud
pridem in Clivij partes concesserat, Saxo aggres-
sus: etsi quia frustrâ tentasset, sannis & ludibrio

peteretur; attamen collectis ad extremum animis viribusque, expugnat, & post dierum aliquot direptionem, incendio vastat, cæsis majori parte Francis Leodiisq; qui locū præsidio tuebantur.

Sigismundus intereà Austriacus, cùm è duabus uxoribus nullos liberos suscepisset, Comitatum Tyrolensem, aliasque ditiones, præsentibus earumdem Ordinibus, Maximiliano cessit: & Legatis Francorum in Germaniam adductis, cùm sopitæ Principum ibi controversiæ essent; tum denique agitata Pax est, inter Maximilianum ejusque filium Philippum, & Carolum Regem Belgasque rebelles.

Mense itaque Augusto pactis Legibus coaluit: eum videlicet ad occupandam Neapolin, Francica rursus cupiditas, excubare cœpisset. Pace quam impedire non poterat, Clivius comprehensus est, cui etiam res soli, uti & Philippis Cominæ ac Creveceurio, restitutæ sunt, dataque à Saxone publica discedendi fides, cum uxore rebusque mœventibus, præsidio quingentorum Equitum. Brabanti enim bella eorumque detrimenta pertæsi, Saxonis consilio, Pacem sine mora amplexi: hosque inter Lovanienses, Bruxellenses & Nivellenses, centum florenorum millia pacti, ad Maximilianum redierunt. Idem & Flan-

Flandri fecerunt; sed priùs ad Gallia Regem, à
cujus hætenus nutu pependierant, profecti.

Rex siquidem Gallus, Maximiliano gratifi-
cari cupiens, quem de proximo, Sponsâ ipsius
in suum thalamum traductâ, offensurus erat;
gratiores quàm antea Franco-furti, Pacis articu-
los adjecit: dum addictâ ei omnimodâ filij tutelâ,
Pace deinde Brugensi, veluti extortâ, jusâ
discerpi; voluit eos qui initio belli, Gandavi,
Brugis, Iprisque Magistratus gesserant, pullâ
veste amictos, nudo capite pedibusque, ante Vr-
bium earum portas, flexo genu veniam precari,
quas edere Maximiliano libuisset.

Brabantos interea, miseranda pestilitas invasit,
quæ octodecim mensium spatio, unicâ Bruxellâ,
triginta hominum millia depasta est.

Redux è Galliis Nassovius Flandriæ Præfe- AN. 1490.
ctus, anni sequentis initio, cum Saxone, Chima-
censi aliisque, justo satellitio munitus, debitâque
pompâ Brugas intravit: mutatisque Magistrati-
bus, & novo sacramento adstrictis, ditionem ve-
teribus Dominis asseruit.

Sub id tempus Comitatus Goritiæ, quem Al-
bertus Rudolphi Primi filius, causâ uxoris suæ
in Austriacos transfuderat, deferente Comite, Vred.
qui liberis carebat, ad Maximilianum venit.

Iam & elato Vladislao posthumo, cùm regnorum Bohemiæ, Hungariæ, Dalmatiæ & Croatiæ jus, ad Sigismundum, qui Tyrolim nuper Maximiliano tradiderat, & Fredericum Imperatorem devolutum esset; eidem ambo, actionem suam Maximiliano pariter cesserunt: nisi quod Bohemia tantisper Georgio Podebradio, ejusdem regni sub Vladislao posthumo gubernatori, Pacis ergo permessa sit.

Cùm igitur Isabella Vladislai soror, Casimiro Polonorum Regi nupta, Matthiâ Corvino mortuo, & absente Maximiliano, ab Hungariæ Proceribus, filium suum Vladislaum qui Matthiæ viduam duxerat, inaugurari fecisset; Maximilianus ad arma conversus, Vrbes aliquot Hungariæ, atque in eis Albam Regalem, in qua Reges ex more coronantur, cepit: longiùs sanè progressurus, nisi Ordinum intercessione, ita utrimque convenisset, ut Vladislao quidem Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæque Regna permitterentur; sed Maximiliano jus in ea suum cum titulo constaret: ideoque si contingeret aliquem dehinc Hungariæ Regem, sine virili sobole mori; Archidux Austriæ in perpetuum heres ejus & successor esset. Defuncto interim, uti diximus Matthiâ, Maximilianus Viennam, cum reliqua Austria recepit.

Ceterum publicatæ Paci, quibusdam locis, nonnulli adhuc reluctabantur. Hos inter Brederodius, ab ætate & experientia rerum improvidus, cui Hollandiæ, Zelandiæque Comitatum, Heuter. non aliter quàm Clivio Flandriam deberi, Philippo verò Austriaco Brabantiam dumtaxat & Burgundiam, Houckiorum inquires persuaserat; semel iterumque congredi ausus & superatus: imò saucius & captus, Dordraci moritur, sepulchro apud Augustinianos illatus.

In Hannonibus quoque, turbas & prædas Notus Bellemontius facere aggressus; cùm Arcem ejus nominis quam occupaverat, impar defendere haud posset; captus cum suis, capite reatum expiavit.

Prudentior Adrianus Rassegemius, Pacis beneficium, omnibus oblatum, acceptaverat. Cùmque id Clivium, in veteri congerrone vehementer ussisset; rus exeuntem haud procul Gandavo, ex insidiis obruncari jussit: etsi non desint, qui volunt Clivium Rassegemio, non tam defertarum partium suarum causâ succensuisse, Colins. quàm quòd Maximiliani nuptiis cum Maria faverat, quas Clivius tum ambiebat: ideoque plumbeas iras hæc tandem exde satiasse.

In Batavis subinde, cùm Montfortij Regulus,

vicinos latrocinijs & incursionibus vexaret; obsessus à Saxone in Arce & Oppido suo, ita deditionem pactus est, ut civibus præter vitam, solâ remanente interulâ, milites salvi abirent. Horum pars, cùm ad Maximilianum filiumque Philippum accessisset; ita demum Montfortius gratiam adeptus est, ut si se iterum contra legitimos Principes erigeret, bonis omnibus fisco illatis, multaretur.

Et quoniam Ziricsea, Clivium nuper com-
meatu juverat, nemine sentiente eodem vela fa-
ciens Saxo; viginti florenorum millia imperavit:
atque ut deinceps in fide permanerent, erectâ
munitione & imposito præsidio, Insulanos
coërcuit.

Porro Nummarius valor, qui præteritis turbis
in triplum, & quod superat excreverat, nuper ad
pristinum reductus, cùm ei Edicto Brugenses
obluctarentur; Præfecto Nassovio occasionem
dederant, expetendæ à se super veteri insaniâ vin-
dictæ. Cohortem itaque Prætoriam, quæ Maxi-
miliano absente, & Philippo fidâ civitate clauso,
prædas in Hannonia agebat, numerabatque mille
quingentos equites, & tria millia peditum, vete-
ranos omnes & longo jam bello exercitatos mili-
tes, in Flandriam accersiverat, Pace nuperâ vix-
dum publicatâ.

Hi

Hi Ardenburgi metati, omnia circum expilabant. Insolentiam pertæsi Brugenses, injussu Nassovij (quod cupiebat) arma contra ceperant, novo etiam federe cum Gandensibus Clivioque inito: qui Picquavetum virum militarem, ausis se movere ducem imposuerat, ut alacrius iterum bellarent.

Res gesta utrimque gnaviter, nisi Brugenses tandem fames invassisset. Eam dum explere submissis navibus, quas Picquaveto commiserat, Clivius tentat, qui Slusæ tum erat; vigilantiam Nassovij captæ naves sunt, milites partim aquâ hausti, partim aut recte strangulati aut capti: Picquavetus ipse decollatus.

Ita novam Pacem Brugenses denuò fecerunt, postquam mensibus pluribus, nequidquam insansissent. Tantum enim auri pondus, ex dica quam Nassovius scripserat, pendere debuerunt; ut ^{Heuter.} neque à tributo immunes fuerint sellularij opifices, servi & ancillæ: ipse verò Nassovius suum inde Prætorium Bruxellæ exstruxerit, quod ante nuperum quo diminutum est incendium, vix Principum Belgarum Palatio cedebat.

Compositi ergo videbantur Belgarum tumultus, nisi Gallorum æmulatio & inquietudo, novum ex machina bellum sustulisset. Carolus Adolphi Egmon-

Egmondani filius, pridem in Gallia captus, uti suprà memoravimus, Anni hujus æstate præcipite, à Meursij Comite redemptus, Gallorum consiliis auxiliisque, ad recuperandam Geldriam movit. Illicò Maximiliani Præfecti, quos antè posuerat excussi: novóque auctoramento, fidem Carolo Geldri dederunt.

Anno
1492.

Maximilianus, qui tum in Germania erat, & hucusque viduus; matrimonium cum Anna, Francisci Britonum Ducis filia & herede, contrahit: cui Arausionensis ex more Principum armatus concubuit. Sed uti Maximiliano Geldriam eripi, paullò antè Rex Gallus procuraverat; ita Annam ejúsque Ducatum sibi præoptans, nimiã Britonum cum Anglis societatem caussatus, Vrbes ejus invasit: & post diuturnam obsidionem, milite Maximiliani Germano, ad deditionem coëmto, Renesium Provinciæ caput, atque in eo Ducem Annam occupavit.

Hâc in uxorem ductâ; etsi & Maximilianum fœdè supplantasset, & Filiam ipsius Margaritam, pridem sibi publicèque desponsam, inurbanè rejecisset; periit ei tamen hoc factò, omnis actio quam habebat, in Duacum, Insulas & Orchicum, idque ex legibus federis Anno 1482, percussi: & alienæ Sponsæ præreptio, in posteritatis
Ca-

Caroli detrimentum vertit, omni sobole quam ex ea tulerat, mox extinctâ.

Gandenses intereà ad pristinas seditiones conversi, Clivij insignia, qui per id tempus firmo præsidio Slusam, ejusque geminam Arcé munierat, resumunt: & Coppenollius iterum ad Opificum Præfecturam evectus; suppliciis & sanguine bonorum civium, qui Pacem, etsi iniquam, Civili bello haud immeritò præferendam existimabant, tyranni personam agebat.

Majus fuisset periculum, si copiis quas tumultuariè ex varia gente collegerant, Teneræmondam astu tentatam, occupare Gandenses potuissent. Et quamquàm succedente feliciùs astu, Gerardimontem paullò post expugnaverint incenderintque; repentinâ nihilominus victoriâ repente dejecti, stragem quam fecerant, novâ strage & amissâ prædâ dissolverunt.

Iam & Coppenollius, dum veterem & sanguinariam audaciam, novâ avaritiâ & perfidiâ Heuter. cumulat in suos; captus, tortus graviter, reusque factus capite plectitur, adjuncto Francisco fratre, atque etiam Paludano quodam, ejusdem seditiosi satellitij, strenuo congerrone.

In eo supplicio observatum à Gandensibus est, eâdem horâ, quâ natali quando fuerant; denatos

474 RERVM FRANCICARVM
& evitados, ambos Coppenollios fuisse.

Exinde Pax agitata cum Clivio, inter optimas leges condonato ei homicidio, quod in Rassegemio commiserat: redditâque gratiâ omnibus, qui partes ipsius secuti umquàm fuerant. In hanc Pacem cum optimis, uti dixi, legibus, etsi communes operas, Principes viri, quotquot in Belgio propè aderant, eosque inter Adolphus Clivij Pater, Slusam & ipse profectus adferrent; nihil attamen efficere potuerunt: cùm videlicet Clivius, uti erat animo obstinato, *Præfraetè nollet, quidquid horum tumultuum fuerat, sibi vel minimum impulari: qui videlicet se, vitamq; suam, obses Gandensibus datus, periculo pro Maximiliano exposuisset; cunctâque quæ gesserat hæctenus, ejus jussu atque imperio fecisset.*

Et quia nihilominus pro hisce benefactis, supra pessimos rumores, quibus existimationem suam ledi caussabatur, Belgicas contra se Ditiones armasset, magno equidem fortunarum & nominis damno; æquum esse contendebat, ut totius Belgij Ordinum consensu factâ Pace, eosq; inter Gandensium, quibus obligasset fidem olim suam; integritati & innocentie publicè restitueretur.

Quæ sanè, cùm præter duriciem, superba viderentur; speratam hæctenus Pacem everterunt.

Gandenses interim, cùm sublato Coppenollio, aliisque turbinibus ac facibus, pristinorum
malo-

malorum tædium hausissent : attritis opibus, quas priùs luculentas habuerant, meliora consilia capere cœperunt.

Ad Archiducem Philippum Mechliniam profecti, ubi tum pariter Saxo, subactis paullò antè Borealibus Hollandis, qui se contra legitimos Præfectos extulerant, versabatur; Pacem impetrarunt hisce primùm legibus: *Vt sicuti Maximilianum Philippi tutorem; ita Philippum Flandriæ Comitem agnoscerent: cui & impense bellicæ nomine, statis temporibus, magnam pecuniæ summam numerarent.*

Factâ Pace, cui *Casantia* nomen inditum; bello Clivium aggredi decretum est. Is se Slusæ, uti hæctenus continuerat: quam porrò arte & ingenio munitam, tam valido præsidio & comœatu defendebat accedentibus præsertim Oceano suppetiis Gallicis; ut diu frustraturus videretur Belgarum duce Saxone obsidionem, nisi fortuitus ignis, nitratum omnem qui Slusæ erat pulverem, maximo cum fragore consumsisset. Eo enim infortunio magis, quàm Patris Adolphi precibus, (qui aditum in Urbem flectendi filij causâ obtinuerat) commotus Clivius, Pacem denique fecit.

Conditiones fuere tales, quales Austriaci Heroës pro innata clementia, reconciliatis hostibus, atque etiam rebellibus indulgere solent, utiles aliis, sibi

damnosas. Tanti civium quietem & tranquillitatem faciunt, oderuntque detrimenta bellorum.

Histor.
lib. 1.

Paullò post Atrebatum Galli amiserunt, astu, à Maximiliani ducibus interceptum. Scribit Ferronus, auctorem conjurationis intùs fuisse, vilissimum quemdam fabrum ferrarium, qui secundùm mœnia Urbis habitabat, ac solus ibi relictus fuerat, dum Ludovicus XI. vertere solum Atrebates coëgit, in Galliamque, veluti Coloniam migrare. Non infitior: dummodò sua laus & fides aliis, atque in primis Grisardo constet, sponte Atrebatum vel reductis vel revocatis. Historiam itaque ex vero descriptam, Heuterus dabit.

L. 4. Rer.
Austr.

Eodem Anno pulsi Hispaniâ, à Ferdinando & Isabella Arragoniæ & Castellæ Regibus Iudæi, tanto numero, ut centum viginti quatuor millia familiarum, inde emigrasse, Onuphrius scribat: alij centum septuaginta.

In Chron.

Idem, olim à Sisebuto Wisigothorum Rege factum: quo tempore, cùm in Galliam sese recepissent, Dagobertus Primus (cui turpe videbatur Franco, à Wisigothis, ejectos religionis nostræ hostes, finibus suis receptos detinere, sicque Wisigothis religione cedere) diem Iudæis præstituit, intra quam, quidquid mortalium, religionem Christianam amplecti nollent; & pro hostibus ha-

Emil.

be-

beretur , & comprehensum , capite lueret.

Porro quod Ferdinandus fecerat , idem socerum secutus in Lusitania præstitit Rex Emanuel: qui videlicet Iudæis & Mauris omnibus , fidem Christianam profiteri recusantibus , è Regni finibus excedendi diem pariter dixit: secùs agentibus, libertate multatis.

Et quoniam hoc accidit , postquam Constantinopolis à Mahumete capta , Græcorumque Imperium funditùs eversum esset , adeoque ditio Orientalis tota ferè desolata ; ut rursus assurgeret Camens ac frequentaretur , Legem , Turcarum Imperator tulit , *Quà libertatem unicuique Religionis suæ, sub annuo tributo permisit.*

Commoti hâc immunitate Iudæi , quâ frui apud Christianos non licebat, eò catervatim, cum familiis , rebusque quas exportare poterant, convolarunt : magnoque Christianæ Reipublicæ damno , attulerunt ad Turcas tum varia artificia, tum perfectiorem usum machinarum bellicarum rerumque aliarum , quibus hæctenus gens ista Barbara caruerat.

Ex quo sanè , Imperatorem Turcicum , subiit haud levis admiratio Christianæ imprudentiæ , quòd tantam multitudinem , cùm interficere nollent ; mancipiorum attamen loco , ad utilia &

idonea servitia non adegerint potiùs , secuti Horatianum istud ,

Horat.

Vendere cum possis captivum, occidere noli,

Serviet utiliter ;

quàm in perniciem propriam, & hostium emolumentum expulerint. Sanè enim ad octies centena millia , migrantium Iudæorum , capita recensâ sunt.

Detexit & hoc Anno (centesimo nimirum & primo , postquam Insulæ Fortunatæ adiri cœperant) novum Orbem , sive Indiam Occidentalem , Ferdinandi Catholici auspiciis , & cum veteris Orbis admiratione Christophorus Columbus Genuensis : quod aliquando futurum , Seneca præfagisse videtur , ante mille quadringentos annos , hisce versibus in Medea :

Seneca.

Venient annis secula seris ,

Quibus Oceanus vincula rerum

Laxet , & ingens pateat tellus ,

Tiphysq; novos detegat orbes ,

Nec sit terris ultima Thule.

Eâdem enim tempestate Hollandi Zelandique , qui navibus plerumque Angliam Scotiamque dumtaxat attigerant ; in Occidentem pariter & Septemtrionem latè evagati , post se ultimâ Thule relictâ , novas adiêre terras : unde

mox

mox adeo ditati sunt frequentiam commerciorum, ut Oppida sua, lutea nuper & lateritia, sine vallo mœnibusque, aurea propè ferreaque reddiderint: neque aliter Anglorum invidiam hoc nomine subierint, atque Hispani Francorum, Indiarum opibus ditati.

Postremò Ferdinandus ipse, Granatam Urbem totumque Granatæ Regnum, incredibili felicitate, à Maurorum nuper crudelitate liberavit, & cum Castella conjunxit: quo circiter tempore Sanctæ Crucis Titulus, à Petro Mendozio Cardinali repertus: & subindè Sacræ Inquisitionis Onuph. Officium institutum. Ob eas res Ferdinando Regi, ab Innocentio Octavo *Catholici* nomen datum: quod jam pridem duobus Hispaniæ Regibus, Recaredo & Alfonso, Ecclesia attribuerat, & posteris sollemne permanet.

Redituræ interim Belgarum felicitati, sola obstabat formido longi funestique belli: quod ideo atrocius videbatur futurum, quòd ejus causa nihilo minus opprobrij conjunctum haberet: Annæ videlicet Britonum Ducis & Maximiliani conjugis raptus. Implacabilis esse poterat, omnemque Pacis mentionem aspernari Maximilianus, nisi filix Margaritæ, adhuc in potestate Gallorum constitutæ, animum subeunte curâ,

paternus affectus admissum jam vindictæ impetum, ad mitiora consilia detorsisset.

An. 1493. Igitur de Pace actum, quæ Silvanecti decima-
 tertiâ Maij in certas leges convênit: Valencenis
 primùm, & Silvanecti deinde publicatas. Exstant
 Heuter. apud Pontum Heuterum, uti & aliæ præterito-
 rum Federum.

Factâ promulgatione, deducta est Margarita,
 jam tredecim annos nata, per Regis Franciæ Le-
 gatos ad fanum S. Quintini, inde Cameracum
 & Valencenas, ac denique Mechliniam ad fra-
 trem suum Philippum, & Margaritam Eboracensem Caroli Audacis viduam, Philippi educa-
 tricem.

Exauctoratus itaque miles, in Geldriam re-
 pentè traductus est, ubi Dux Carolus, bellum
 Gallorum nuper auspiciis adortus; nondum præ-
 teritâ Pace conquiescebat.

LIBER OCTAVVS.

BREVIARIUM.

MAXIMILIANVS Patri Frederico Tertio, succedit in Impe-
 rio. Fredericus, Longævus dictus. Ejus Symbolum A E I O. V.
 Maximilianus uxorem ducit, Blancam Mariam, Galeati Mediola-
 nensis filiam, ob venustatem potius, quàm opulentiam dotem:
 qua tandem Maria Burgundiæ instar equo lapsa, obit. Sententia
 perductionis in Civium, Antverpiæ revocata. Creveccurij mors,
 dum

dum Caroli Regis expeditionem Neapolitanam sequitur. Hujus Expeditionis causa: & ante eam, transactio cum Ferdinando Arragonio, super Ruscinone. Caroli in Italiam adventu (qui Florentinorum & Pisanorum Rempublicam immunat) Alphonsus territus, Regnum Neapolitanum, in Ferdinandum filium transfert: qui & ipse metu Francorum fugiens, apertum solium Gallis relinquat. Maximilianus, Philippum filium emancipat, & Maternis Ditionibus, inaugurari jubet: quo tempore Clivius, utriquelicet reconciliatus, Belgio valedicit. Brevissimo tempore, uti Regnum Neapolitanum Galli invadunt; ita brevi tempore eodem potiti, ob inertiam & insolentiam, cum in eos, Italix Principes, invito federe conspirassent, excedunt. Philippus interea Archidux, Belgium ordinat: & Maximilianus Ludovicum Sfortiam, Ducem Mediolanensem creat. Philippi & Margaritæ Austriacorum, cum Ioanna & Ioanne Arragoniis, connubia. Caroli Regis, è Neapoli, per Italiam reditus, validus tum quidem & felix, sed amissâ mox Neapoli, infelix. Hieronymus Savanarola.

EODEM Anno, defuncti apud Lintzium tertio Calendas Septembris Frederici III. Imperatoris, ex asse heres evasit Maximilianus, eidemque in Imperio successor. Id enim jam tum receptum erat, ut electus in Regem Romanorum, qui nudus dumtaxat est titulus, etiam futurus Imperator aut Cæsar diceretur, statimque ab Imperatoris morte, ei in Imperio succederet. Videnda Aurea Bulla Caroli IV.

Artic. 2.

Ceterum nemo mitiùs Romanum Imperium Frederico tenuit, nemo diutiùs: ut ab annis quinquaginta tribus, mensibus quatuor & diebus totidem, quibus præfuit: & annis septuaginta septem, mensibus undecim diebus tribus, quibus vixit; non immeritò Longævus sit dictus: quemadmodum

482 RERVM FRANCICARVM
dum & à bonitate, Pacificus.

Inter Heroica Symbola, hoc veluti fatidico
delectabatur A. E. I. O. V. AVSTRIA ERIT
IN ORBE VLTIMA: quæ videlicet octavum
ab eo hodie, non interruptâ stirpe & serie, Orbi
Christiano Imperatorem dedit.

Iam & è filio Philippo, Maximilianus Nepotes
duos, Imperatores habuit: Reginas, Neptes
quatuor: harum unam Daniæ videlicet, prius-
quàm moreretur, prole fecundam: ut & alterum
interpretamentum Vocalium fatidicarum Frede-
rici locum habuerit: AVSTRIA EXTENDETUR
IN ORBEM VNIVERSVM: cùm hi omnes,
populos omnes Christianos, in suam ditionem
redegerint.

Ad coërcendam militarem licentiam, Frederi-
cus, de sententia Ordinum Imperij, legem ali-
quando tulit Francofurti: *Ne Villicos, impedirent
milites, ex agris atq; vineis, fructus natos carpere sine metu:
& in villas, atq; domos suas condehere. Ne milites igni va-
starent villas & regiones: néve Clericos, mulieres gravidas
& homines morbis gradibus affectos: Peregrinos, Merca-
tores & Aurigas, si qui merces deportarent, laderent.
Néve Tempia & Ecclesias violarent, atq; diriperent, &
res earum sacras ad se transferrent. Quæ Lex, utinam
câ constantiâ servaretur, quâ pietate lata est.*

Proxi-

Proximo Anno Imperator Maximilianus, Anno
Turcis, qui in Croatiam irruerant, fugatis, 1494.
Oeniponte uxorem duxit, Mariam cognomento
Blancham, Galeatij Mediolanensis filiam, Ioan-
nis sororem, quem Ludovicus patruus, Medio-
lano dejecit.

Hanc, sibi copulasse ob formæ venustatem, &
mirificam totius corporis animique elegantiam,
magis credidero, quàm quod alij dixere ob lucu- Heuter,
lentam dotem Quadringentorum millium Au-
reorum, cùm propter continua bella, & immen-
sam liberalitatem, vix pecuniâ Maximilianus
abundaret.

Exstat Iasonis Maynij Oratio habita ad Cæ- Tom. 2.
sarem, in hisce nuptiis: quibus non ultra bien- Frch.
nium gavisus, eodem inter venandum infortu-
nio, quo primam, secundam, sed absque edita
prole, conjugem amisit, ut testatur Epitaphium:

Inclytus à propria cùm sede Maritus abesset,
Imperij rebus non sine laude vacans,
Finitimis & bella movens; Ego plena pericli,
Pregrandi infelix corpore labor equo. And. Ro-
sett.

Cæsaris exinde jussu, revocata Antuerpiæ est,
perduellionis in Clivium lata antè à Frederico
sententia: ipseque, pristinis juribus & honoribus
restitutus.

Obit & Philippus Creveceurius, Esquardij Toparcha, Carolum Regem comitatus, longinqua bella sectantem, ad recuperandum Neapolitanum Regnum, quod ab Renato Andegavensium Duce, Ludovici Tertij fratre, in nepotem Carolum, ab eo in Ludovicum XI. translatum, Ferdinandus habebat, Alphonfi Magni filius notus, Alphonfi pater alterius, cujus gener erat Ioannes Galeatius, quem sub tutelæ obtentu, Ludovicus patruus, principatu exuerat. Ægrè id scilicet Alphonfus ferebat, ac pro genero parabat bellum.

Hoc, ut Ludovicus averteret Carolum Regem, spe Apuliæ potiundæ, in Italiam excivit. Favebat nimirum Iuris species, quòd extinctâ Andegavensium familiâ, ultimi ex ea stirpe Regis, per Ludovicum uti dixi, heres esset. Incitabant & Neapolitani exules, odiúmque Alphonfi, nihilo gravioris Italis, quàm Ferdinandus fuerat, cujus facinora sequebatur.

Carolus itaque, ut hostile nihil, Belgicâ Pace compositâ à tergo relinqueret, (jam enim Maximilianus exuerat offensam, quam ex intercepta Britannica Sponsa, conceperat) de Rufcinone & Perpiniano, quæ Ioannes Arragonius Ludovico XI. oppigneraverat, cum Ferdinando Castellæ
& Ar-

DECADIS QUARTÆ LIB. VIII. 485
& Arragoniæ Rege, transegit: ac superatis hoc
Anno Alpibus, in Italiam descendit.

Hanc, cùm repentino terrore compleisset, de-
dentibus se Florentinis, qui Petrum Medicum
fugarant, eorúmque, uti & Pisanorum, mutatâ
Republicâ, expeditum per Tusciam Romam
usque, & Neapolin deinceps, iter habuit.

Caroli adventu, perterrefactus Alphonsus, Guicciard.
paullo antea mortuo Ferdinando Patre Rex, in
Siciliam trajecit: ac Regno se abdicans, id Ferdi-
nando filio reliquit. Iovianus Pontanus abdicâ-
tionis formulam conscripserat.

Ferdinandus metu Francorum, in Ischiam
Insulam sese recepit, & vacuam eis aulam, aper-
túmque Solium præbuit. Diceres Dei nutu, adul-
tos Reges & senes, per adolescentem castigari.

Interea Maximilianus in Belgas, unde sexen-
nio propè abfuerat, cum conjugè Maria venit:
commissaque arbitris de Geldriæ Ducatu con-
troverfâ; Philippum filium decimum-septimum
ætatis annum agentem emancipat, festisque cæri-
moniis per Vrbes & Provincias inauguratum,
Maternis Ditionibus imponit.

Hâc oecasiõne Clivins, cujus pater Adolphus,
per Slusanam nuper obsidionem obierat, Philip-
po clientelare sacramentum, de bonis eam servi-

tutem debentibus Lovanij dixit, postquam ad alloquium Maximiliani admissus, præteritorum quæ protervè gesserat, veniam petens; magis eam sincerè quàm rogaverat, à magnanimo Imperatore tulisset. Ipse enim minùs de Maximiliano securus, paullò post ad Ludovicum Francorum Regem se contulit, & ab eo Genuæ præfectus: ac pulsus inde Francis reversus in Franciam; nihil laude dignum gessit, hoc unum si excipias, quod Commentarium post se reliquit. *De bello terrâ mariq; gerendo*, typis editum non uno loco, cùm aliquin ingloriùs ipse, absque munere & liberis posteà obierit.

Atrebat.
Parisiis.

An. 1495.

Ceterùm dies haud totos quindecim, Neapolitanum regnum Francos occupatos habuit. Postquam enim Capua & Nola, captis Præfectis Vrsino & Petiliano cessissent; omnia repente ad Francos inclinarunt. Ipsa Vrbs Regni caput, nemine obsistere auso, imò incredibili levissimi populi, & in omnem dominatorem facilis & pròni, plausu & affectu, Carolum intra portas admisit, ad octavum Kalendas Martij. Validas Arces, Germani duces ad custodiam deputati, pretio prodiderunt. Pauca in Brutiis Oppida, quæ in fide remanserant, cùm nulla ab Ferdinando Rege, qui ab Insula Ænaria spectator erat & testis igno-
mi-

DECDAYS QUARTÆ LIB. VIII. 487
minia, auxilia sperarentur; fortunam victoris
secuta sunt.

Nulla umquam major rerum conversio, in
tam exiguo tempore visa: Turcis ipsis in Epiro
& Macedonia consternatis, ubi in maritimis Ca-
labrorum & Salentinorum urbibus, Gallica arma
& vexilla conspexerunt.

Vt enim majoribus viribus, & communi ^{Belcar.}
Christiani orbis voto Galli niterentur; transma-
rinae expeditionis famam, ac religionis caussam,
consiliis suis adjunxerant: adeò ut montani Epi-
rotæ, qui Chimæram in Acrocerauniis incolunt,
quòd antea dum rupibus confisi suis, libertatem
obstinatè tuerentur, à Mahumete & Baiazerthe,
non unam cladem accepissent; ejusdem recupe-
randæ spe erecti, equos, arma, commeatus expe-
dirent: deque recipiendis Gallis & trucidandis
Turcis, uno edicto consulere.

Idem totà Ætoliâ & Peloponeso factum, ubi
libertatis desiderio Græci, à Baiazerthe descive-
runt: Caroloque per amicos gratulantes, nün-
tiarunt, *Nil sibi reliquum ad defectionem exequendam,*
præter occasionem deesse.

Ipse Alexander Pontifex, Caroli fidem & pro-
missum tenens, de educendis in Turcam copiis,
mox ubi recepta Neapolis foret; Imperij eum
Con-

Milites Gallos & Germanos, vini præstantia, & feminarum comitas enervavit. Mox secuta ex corporum contactu, feda scabies, & in vulgo crebræ mortes: morbum Gallicum dixere Itali, Galli Neapolitanum, Afri Hispanicum, incertâ origine mali. Sunt qui ab India, ubi Gaiaco, aliisque desiccantibus, haud difficile curetur, à militibus Columbi allatum scribant: qui id Neapolitanis mulieribus infuderint, hæ, Gallis affricuerint.

Renod.

Eâ itaque vitæ licentiâ, tum Rex tum duces ac milites, omnes penitus transmarini belli cogitationes abjecerunt.

Iam & deliciarum studio evênit, ut nonnulla Regni loca ad se traducere Galli neglexerint, quæ Arragoniorum nomine eâtenus tenebantur. Inde existimatio eorum, elanguit. Etsi enim populis ac civitatibus, benignum sese, atque in concedendis privilegiis & immunitatibus prolixum Carolus exhiberet; non tamen omnia Regni negotia moderabatur, eâ quâ par erat prudentiâ & ordine.

A querimoniis & postulatis hominum audientis alienus, momenta negotiorum transfuderat in suos: qui partim imperitiâ, partim avaritiâ, omnia corruperunt.

Bzou.

Nobiles, neque humanitate, neque præmiis deliniti: præsertim qui suapte indole ab Arragoniis averfi, & ob id seniori Ferdinando invisi, bonis olim suis depulsi fuerant. Omnia perinde totius ferè Regni munia, Magistratus, fortunæque multorum, Gallis attributæ. Atque hinc Civium dolor & gemitus, qui cùm nemini antea quàm Regi paruisent; Gallos plerumque dominos habebant. Neque id solum; sed arrogantia & fastu magis, quàm victoriæ felicitate inflatos.

Adde in capiendis hospitibus, impetum atque insolentiam, tam Neapoli quàm aliis Regni partibus, in quas milites erant distributi: qui ubique suos hospites, malè multabant.

Gallorum itaque desiderium, quo cuncti paullò antè flagraverant, in maximum odium repentè mutatum est: & Arragonum res gestæ, quæ displicuerant, pro virtutibus laudatæ. Ea mortalium inconstantia est, sed in primis populi Neapolitani, uti nuper vidimus, rebus innovandis, præ reliqua Italia, addicti.

Sed erant graviora præteritis, quæque aliud quàm vel repetendi Regni veteris, vel in Turcas cundi studium arguebant. Asta præsidio firmata: Ludovicus Aurelianensis interceptâ Novariâ, ad omnem ditionem Mediolanensem occupandam

DECADIS QUARTÆ LIB. VIII. 49^r
excubans : Caroli classis ad Genuam subigendam
parata : consilium invadendi Siciliam auctore
Principe Salernitano , nomini Arragonio maxi-
mè infenso : nihil denique quod vel Pontifici, vel
Sfortiæ, aliisque promissum erat , præstitum ;
monstrum aliquot cupiditatis Francicæ , in inte-
riore Gallia ali , non obscure prodebant.

Quid igitur ? *Aliorum detrimenta , propria esse peri-
cula Principes duxerunt* : & federe inter se Pontifex,
Imperator , Ferdinandus Hispanus , Ludovicus
Sfortia , Veneti que confecto ; expendere cœpe-
runt quanti momenti res foret , si diu in Italia
Galli veterascerent.

Id ubi Carolus accepit ; ne copiarum numero
quæ cogebantur , reditus ei in Galliam præclu-
deretur (neque enim antea potentior ulla socie-
ras coaluerat) expeditionis vestigia relegere , sed
in primis ad abstrahendum à federe, aut deterren-
dum Pontificem , tentatis frustra omnibus , sta-
tuit.

Placuit tamen legitimis antea cærimoniis &
pompâ , more etiam pristinorum Regum , quod
eatenus factum haud fuerat, Regno Neapolitano,
publicè in Ecclesia inaugurari.

Quod, dum fit ; alius adhuc sese Carolus ex-
tulit , sive jure, fretus , quod ab Andrea Despote
Qqq 2 obti-

Supplem.
Monstre-
let.

obtinuerat , uti antea dixi : sive animis Gallicis, fastuque sublatus. Etenim duodecimâ Maij, utriusque Regni, Gallici & Neapolitani Primoribus & Nobilitate stipatus, Urbem ingreditur, dexterâ Imperij globum, sinistrâ Sceptrum, humerisque Paludamentum gestans, Cæsaris denique Augusti titulo, quem mox Romæ, veluti loco maximè legitimo, erectis tribunalibus, fontibusque diversimodè plexis exercuit : nec non Francici Regis, Siculi & Hierosolymitani, appellatus.

In ea panegyri, nomine totius populi verba fecit Ioannes Iovianus Pontanus, non absque existimationis suæ labe. Pridem enim Regum ex Arragoniis Scriba princeps, atque à secretis : imò etiam Alphonsi in litteris Præceptor fuerat. Quapropter decorum parùm, decensque videbatur, hominem doctum, & Arragoniæ domui tot nominibus obstrictum, in gratiam recentium Gallorum, ad explendum Oratoris munus, in eorum Regum vituperationem inferri, à quibus tantis erat honoribus affectus. Animum, quem scribendo excoluerat, fortunâ mutavit.

Atqui Carolus vigesimâ die Maij discessit, tribus mensibus postquam Neapolin appulerat.

Dum hæc in Italia aguntur, Philippus Archidux

DECADIS QUARTÆ LIB. VIII. 493
dux Ordines Belgarum Mechliniam contraxit, ^{Heuter.}
è quorum consilio Rempubicam, civilibus ha-
ctenus seditionibus & bellis laxatam luxatamque
restaurat, uti maximè tum Principi, tum popu-
lo convenire videbatur.

Sed & Maximilianus Comitibus Wormatiæ ha-
bitis, Ludovicum Sfortiam, federis Italici so-
cium, post Ioannis Galeatij mortem, quem len-
to toxico sustulisse Ludovicus ferebatur, Ducem
Mediolanensem, edito diplomate renuntiavit.

At Belgio priusquam Maximilianus excede-
ret, Filio Philippo & Margaritæ filia, quod per
Legatos antea connubium procurarat, asseruit:
illi cum Ioanna, huic cum Ioanne, Regum Ca-
stellæ & Arragoniæ filia, & filio unico. Contra-
ctum utrumque est, Maximiliano præsentem, Li-
berisque nomine & personâ propriâ intervenien-
tibus: pro Ioanna verò & Ioanne, agente Fran-
cisco de Rojas, Ferdinandi & Elisabethæ, nec ^{Vred,}
non Ioannis & Ioannæ legitimo procuratore:
coram Henrico Bergio Episcopo Cameracense.

Româ Urbem-veterem, atque inde Perusiam
Alexander Pontifex concesserat, cum istuc Ca-
rolus Neapoli advenit: ad quem etsi misisset, qui ^{Ferron.}
ad colloquium eum allicerent, id obtinere nihilo-
minus haud potuit. Alitè reposuerat Pontifex,

vim sibi nuper Romæ tantum non factam : imò decretam adeo Simonix quæstionem , quâ Pontificatum esset adeptus ; ut de eo abdicando consilia haberentur , & alia plerâque : ob quæ iniquis legibus , Pacem cum Carolo statuere coactus sit.

Româ Senas , Carolus adductus , expugnatis aliquot Oppidis , quæ in gratiam Pontificis Gallos aditu prohibere nitebantur ; Cominæ litteris , qui apud Venetos Legatum agebat , redditus certior est , de federatorum numeris.

Habito consilio , Pisas inde applicuit : quibus , cum quam nuper Florentinis indignantibus , libertatem indulserat , confirmasset ; ultrâ profectus pervenit ad vicum Foronovanum. Ibi commissio haud procul Parmâ prælio , pridie Nonas Iulij , ab exigua Francorum manu (septem vel octo millia fuisse produntur) sed optimâ fortunâ , perrupta sunt hostium , maxime Venetorum , millia quadraginta.

Hanc Italiæ cladem adventumque Caroli , imò & reditum ad suos , tametsi difficilem , non semel prædixisse dicitur Hieronymus Savanarola Dominicanus , celebris , ac Florentinis mirificè gratus Orator.

Idem , sed frustra , conatus fuit inducere Carolum , ut quæ Oppida antea Florentinis abstulerat , resti-

restitueret, quæque tantâ religione, manibus videlicet Euangelij Codice contacto promiserat, servaret: brevi alioquin Deo vindici, gravissimas pœnas daturum. Guicciar

At variè pro inconstantia sua, Carolus Hieronymo respondit: nunc se satisfacturum Florentinis, ubi Pisas venisset, pollicitus: nunc datam fidem retorquens, priusquam Florentiæ jurasset, promississe Pisanis suam ipsis libertatem se servaturum caussatus: aliâque perplexa: donec illis Florentinis, per Venetorum exercitum, uti dixi, evadens, sed Astâ, Novariâque amissis, (unde nihilominus Ludovicum Aurelianensem, qui à Sfortia circumfessus, in summas angustias venerat, recepit) victo quàm victori similior, prædâ omni atque impedimentis exutus, aditoque non semel vitæ periculo, sub finem Octobris in Galliam rediit, evanescentibus mox omnibus, quæ animo agitaverat, & perditis, quæ vicerat.

Carolo etenim vix digresso, Neapolitani, ac reliqui omnes, ad Ferdinandum redièrunt, cum videlicet decreta subsidia non mitterentur: Alexander autem Pontifex & Ferdinandus Hispanus, eò destinatis, tum idoneis viribus, tum præclaris Imperatoribus eosque inter Magna Consalvo, depellendis Gallis strenuè insisterent. Fame enim

Ritius.

domitâ Atellâ (hodie Aversâ) & mortuo denique Gilberto Borbonio Mompenserij Duce Regni Præfecto, paullò post omnes excessère: Nullâ re In Chron. è Neapoli, præter scabiem retentâ, ut Massæus ait.

LIBER NONVS.

BREVIARIVM.

PHILIPPVS Archidux, missis Legatis ad Carolum Regem, per quos Pacem Silvanectensem, servari postulabat; iter in Germaniam, ad Patrem Imperatorem ingreditur. Eum, postquam Viennæ convénit, in Belgium reductus, Ioannam Arragoniam, festis sibi nuptiis copulat, Liræ Brabantix Oppido: è quo connubio, duo Imperatores prodierunt; & Regina quatuor. Mortuo Ferdinando Rege Neapolitano, absque prole; succedit patruus Fredericus: habuitque Neapolis, intra triennium, quinque Reges. Fredericum regnaturum, viginti antea annis, prædixit Angelus Catthus. Margarita Austriaca, Zelandiâ in Hispaniam solvens, sedâ tempestate, dum mortis periculum adit; lepidum sibi Epitaphium scribit. In Hispaniam demum appulsa; nubit Ioanni Arragonio: qui eodem anno defunctus, tam lætos hymenæos, luctu & mœrore confudit. Principatus itaque Hispaniæ, per Ioannam ad Philippum pervenit. Philippo Archiduci, Burgundiæ Ducatum, juxta pacta conventa reperenti; frigide Carolus respondet: qui iteratam expeditionem Neapolitanam moliens, subitâ paralyfi tactus, obiit apud Ambosiam: & postredie Hieronymus Savanarola. Carolo succedit, Ludovicus Aurelianensis, Pater populi dictus. Ejus animi magnitudo, probata. Maximiliani in Burgundiam expeditio, ab Helvetiis sufflaminata, atque à Carolo Egmondano, per Geldricum bellum, à Gallis reaccensum. Ioanna Arragonia, Lovanij Eleonoram parit. Ludovicus Rex, Ioannam Francicam repudiat, & Annam Britannicam ducit: quâ super re corripitur à Ioanne Standonco Mechliniense. Ioanna repudiata, Ordinem Virginum fundat, in honorem Annuntiationis Deiparæ: & Academiam Bituricensis restaurat. Maximilianus & Philippus, Alberto Saxoni, in militiæ laborumque stipendium & præmium, utramque Frisiam, certis legibus donant.

AD Carolum in Galliam reversum, postquam Philippus Archidux Legatos misisset, qui Pacem Silvanectensem servari Heur. postularent: idque, non solum se facturum Carolus respondisset; sed & ipse mox vicissim per An. 1496. Legatos, restitui sibi petiisset Mortaniam Hannoniæ Oppidum, si juxta dictæ Pacis formulam, Archidux ante tempus recipere Aëriam, Hesdinium ac Bethuniam vellet; iter in Germaniam, quò à Maximiliano Patre evocatus erat, ingressus est.

Mosæ-Trajecti Avem lineam (quando id inter festa lætæque Principum exercitia haberi solet) Civium collegio immistus, è summa pertica jaculando dejecit. Inde per Coloniam Agrippinam, in Ferretanos profectus, eâ Ditione inauguratus, postquam magnis ubique honoribus esset excultus, Viennam ad Cæsarem secundo Kalendas Julij venit.

Pluribus ibi diebus, & secretis sermonibus, cum Maximiliano egit, *De asserenda Geldria, quam nuper pactis aliquot mensium induciis, Carolo Duci permiserat, Patre haud probante: De recuperandis Ditionibus, quas Burgundicæ familiæ, per summam injuriam, Franci eripuerant: De recipienda deniq; Sponsa, quæ nunc instructis per Oceanum navibus, vela in Belgium faciebat.*

His itaque peractis, vix in Belgium redierat, cum Sponsam interea appulsam, Liræ Brabantix Oppido excipit, festoque sibi connubio jungit, duodecimo Kalendas Novembris: quod pompâ deinde majore Bruxellæ instauratum est.

Vti verò Philippus, omnibus animi corporisque dotibus ornatissimus erat, ut ei propterea *Pulchri* cognomentum, ætas illa meritò dederit; ita & Ioanna, adeo formosâ facie, venustoque corpore fuit, ut qui eam conspicerentur, verè dignam Imperio judicarent.

Fanius.

Neque defuit animi cultura. Absque laudibus enim & admiratione haud refertur, Ioannam ex tempore Latinis Orationibus, quæ de more apud novos Principes habentur Oppidatim, Latinè respondisse: quod & aliæ tres ejus sorores, quarum duæ Elizabetha & Maria, Emmanueli Regi Portugallix nupserunt, Catharina Henrico Angliæ, adeo facere poterant; ut quatuor hisce sororibus, nullâ hominum memoriâ, mulieres eruditione majore & sinceriore pudicitia, nullæ populis suis gratiores, neque amabiliores Reginae extiterint.

Vives.

Materna videlicet Elizabethæ vestigia premebant, quam delectatam semper constat (nescio quâ inclinatione animi) ipso Latinæ linguæ pronuntiatu & sono, nihil ut libentiùs audiret. Et

mox

mox respirans paullisper à gravissimis curis & bellis (revera enim particeps & thori & sceptri erat) respirans, inquam, statim se ad Grammaticum demisit, eique annum ita assiduam operam ^{Lipf.} dedit, ut Latina non solum capere, sed vertere ipsa in suum sermonem posset. Sacris etiam & Divinis officiis cùm interesset, lapsantes, aut vel in syllaba peccantes Sacrificos advertebat, sed & sæpe admonebat.

Ex his perinde Conjugibus, Philippo & Ioanna, nati sunt Imperatores duo, Carolus & Ferdinandus: Reginæ quatuor, Isabella, Leonora, Maria & Catharina: etsi ad duodetrigesimum annum, Philippus obierit, Hispaniæ, per uxorem, Rex.

Ad diem septimum Octobris Anni ejusdem, obiit Ferdinandus Rex Neapolis: gloriæ suæ & felicitati ab ejectis Gallis, assertoque Regno, exiguo tempore superstes. Cùm ex conjugē, quam tum primùm duxerat, nullam prolem suscepisset; Fredericum patrum successorem habuit: adeoque Neapolitani Regni solium, raro & inaudito fortassis exemplo, biennij spatio, à quinque Regibus inessum fuit, Ferdinando videlicet leniore: Alphonso: hujus filio Ferdinando: Carolo Gallo, & Frederico, cui Valentinus Cardinalis à Ponti-

500 RERVM FRANCICARVM
fice Alexandro Neapolin missus, Diadema im-
posuit.

Comin. Memorabile in primis est, quod Cominæus
refert, Frederico, dum propè adolescens in Gal-
lia educaretur; Angelum Catthum Ludovici XI.
Regis Astrologum, prædixisse, Regno Neapolitano
aliquando potiturum: viginti nimirum annis, prius-
quam eveniret. Deinde cum Ferdinandus Ami-
tam nuper suam, sibi Matrimonio copulasset, è
cujus intemperantia morbum contraxerat; dicat
idem Cominæus: *Horrere sibi animum ejuscemodi Ma-
trimonia referenti, notantique haud pauca, Ferdinandi majo-
ribus contracta.*

An. 1497. Classis navium quinque supra triginta, quæ
expositâ in Belgio Ioannâ, Margaritam in Ze-
landia præstolabatur, ad Sponsum Ioannem
transmittendam; eadem, post anni sequentis
initium, Margaritam accepit: deducente Philip-
po Archiduce, & Middelburgi obhærente, donec
flante vento, è portu solvisset.

Provectas in altum naves, imò Angliam in
conspectu habentes, tam feda tempestas excepit;
ut in summum capitis discrimen, vectores omnes
adducerentur. Dum itaque, præter certissimum
naufragium, nihil expectatur; fertur generosa
Heroïna, insigni virilis constantiæ indicio, hoc sibi

DECADIS QUARTÆ LIB. IX. 501
sibi interim, lepidissimo acutissimoque disticho,
Epitaphium Gallicè lusisse:

*Cy gist Margole noble Damoiselle,
Deux fois mariée, & morte Pucelle.*

id est:

*Hic Margarita conditur,
Domicella nobilis:
Quæ bis Marito tradita,
Et Virgo mortua est.*

Superatis difficultatibus, cum in Hispaniam
appulisset, à Rege & Regina Burgos deducta,
Hispaniarum Principi Ioanni, dubium, majori
splendore, an omnium popularium congratula-
tione, nupsit.

Verùm, quæ est rerum etiam Regiarum misera
conditio! Ioanne, eodem nuptiarum anno, vivis
erepto, tam lætos hymenæos, funus longè mœ-
stissimum secutum est. Neque hic stetit infor-
tunium.

Sed adhæc Margarita, jam tum imprægnata,
ex animi dolore fetum masculinum, immaturo
partu enixa; alterum toti Hispaniæ gemitum,
ex novo luctu expressit: gemini Principis jactu-
ram, ad unius casus invidiam exaggeranti.

Defuncto itaque Ioanne, ejusque semine in
herba, quod aiunt, intercepto: defunctâ pariter

Elisabethâ, Emmanuelis Lusitani conjuge, filiôque ipsius Michaële; Hispaniæ Principatus, ad Ioannam, Ferdinandi & Elizabethæ, majorem natu filiam superstitem, Philippi uxorem devênit.

Osor.

Eodem navigandi studio, quo Christophorus Columbus nuper incensus, hoc Anno Vascus Gama Lusitanus, Emmanuelis jussu, septimo Idus Julias, profectus in Orientem; Anno sequente 13. Kalend. Junias Calechutum appulit: Indicisque commerciis, ac Lusitanorum ad ea navigationibus, iter ostendit.

Per Legatum Lanoyum Molembaisij Toparcham, rogatus Rex Carolus, de restituenda, juxta nuperæ Pacis articulos, Philippo Burgundia, aliisque Ditionibus atque Urbibus, quas Ludovicus XI. Mariæ Burgundicæ post Patris obitum, eripuerat; ita demum respondit, ut citra vim & arma, nihil se præstiturum ostenderet.

Ferron.

Cùm autem repetendæ Neapolis, nova consilia federâque iniret, Florentinis adjunctis, & Alexandro Pontifice ad partes vocato, imò & Venetorum accessorum spe: jamque Carolus, qui quâ parte erraverat, secundâ, ut aiebat, perfectione, correcturus errorem erat: alia deinde plura, ad Regni utilitatem facturus: & præsertim
quia

quia sæpè circumventus ab Aulicis, qui pecuniam inde extorquebant, *Ad Senatorium gradum neminem admissurus, qui non ab ipso Senatu, nominatus lectusq; esset;* apud Ambosiam in Arce, quam conquestis undiq; Architectis sollertibus, ædificabat, morte sublatu est.

Septimo quippe Idus Aprilis, ex cubiculo uxoris prodiens, unaque cum ea pilâ ludentes de ambulacro prospectans, mox aversus corruit: atque in vicinum cubiculum, quo nullum toto Castro sordidius erat, delatus: ubi neque thorus, An. 1498. neque culcitra erat, at palearium dumtaxat, sordidis linteis stratum: ab hora diei post meridiem secunda, ad noctis undecimam jacens, exspiravit: annum agens vigesimum-octavum, Regni decimum-quartum: nullaque ex conjugè prole relictâ.

Postridie mortis Caroli, Hieronymus Savanarola, extremum quoque supplicium apud suos luit, ob contumaciam & seditiosas Conciones.

Defuncto Regi, Ludovicus successit, Dux Aurelianensis, Caroli filius, quem Anglicâ captivitate Philippus Burgundus redemit, & Ludovici nepos, quem Ioannes Intrepidus, vitæ suæ insidiantem occidi iussit, uti antea meminimus.

Is quinto Kalendas Iunij, Remis inunctus est:

rantóque deinceps in honore & æstimo, ob prudentiam animique moderationem habitus à Gallis; ut & *Populi Pater* sit dictus, & nulli cujuscúmque stirpis præcedentium Regum postponendus, uti Commentario de Vita ipsius & gestis, executus est Claudius Seyfellius.

Seyff.

Tantâ sanè aditi Regni initio, animi magnitudine fuit, ut quamquàm à Carolo, cui nulla proles diu vitalis extitit, veluti propinquus heres, & ob id mortis suæ avidus, magis quàm par erat, pressus; publicè edixerit: *Habiturum se eosdem Consiliarios cum defuncto Rege, ministros, stipatores, eodemq; honore & salario.*

Lipfius.

Iam & eorum unus, qui constantes antea, cum adhuc Aurelianorum Dux esset, in ipsius cultu & obsequio remanserant; magnâ Regem fiduciâ accedens, cum bona civis cujusdam Aurelianensis, qui tristi illo tempore, inter acerrimos Ludovici hostes fuerat, petiisset, animo planè Regio effatus est: *Tu verò aliud à me pete, & meritis tuis gratia erit. De isto, omitte. Nam Rex Gallia (verba ejus erant) non exsequitur injurias Ducis Aurelianensis.*

Memor interea Maximilianus, frigidè responsi, quod Lanoyo Philippi Archiducis Legato, Burgundiam juxta parta conventa repetenti, Carolus dederat; justû ex Helvetiis exercitum contraxit.

Præ-

Præerat Burgundis Tremulius : qui cùm famâ
 metûque adventantis Maximiliani , intra Divio-^{Heur.}
 nem cum copiis quas habebat , sese recepisset ;
 facilè fuisset ad deditionem compulsus : nisi Hel-
 vetiorum Gallicâ pecuniâ corruptorum , & ob id
 ex improvîso stipendia exigentium tergiversatio,
 Maximilianum ab incepto desistere fecisset.

Quapropter ut tantò pacatiùs , novi Regis au-
 spicia firmarentur ; Carolum Egmondanum , ad
 reparandum , spretâ Septem-virùm Germaniæ
 sententiâ , in Geldria bellum , magnis pollicita-
 tionibus Galli incitarunt.

Eâ de causâ , minimè omnium invito Ludo-
 vico , imò summopere expetente , mensium ali-
 quot inducias , Maximilianus facit : Geldri-
 cùmque ob bellum dum Lovanij moratur ; Ioan-
 na ibidem , Archiduci filiam parit , cui ab avia
 paterna , Leonoræ nomen inditum est.

Erant & aliæ curæ , quæ ab armis & expeditio-
 nibus , Ludovicum avocabant. Anna siquidem
 Carolo priùs nupta , Britannorum Principatum
 ablatura secum erat , rei & quietis Gallicæ , maxi-
 mo detrimento.

Adhibito itaque intimorum consilio , de repu-
 dianda Ioanna Valesia , Caroli nuper Regis soro-
 re , agere cœpit : id efficere si possit , & Annam in

506 RERVM FRANCICARVM
thalamum suum, & Britanniam, in Gallia
gremium traduceret.

Scyffel.

Nam etsi deformi adeo, & distorto corpore
Ioanna à teneris erat; ut eam pallio suo custos
puellaris tegere debuerit, ne Ludovici patris, fortè
pertransuentis oculos offenderet; animum nihilo-
minus erectum habebat, & non unâ virtute op-
pidò illustrem. Iam & viginti anni ierant, quòd
Ludovico tradita fuisset: imò quòd per trien-
nium integrum capto, quia Francisci Britanni
contra Carolum, partes tenuerat; lacrymis &
precibus, gratiam libertatémque impetrasset.

Maff.

Et hæc quidem pro Ioanna faciebant, uti &
quorundam auctoritas, eosque inter Ioannis
Standonci, Viri tum pietate atque eruditione
Parisiis conspicui, sed Mechliniæ apud Belgas
nati. Hic enim dum Regem divortium molien-
tem, constanter arguere non veretur; Galliâ pul-
sus, in patriam venit: ubi erecto apud populares
suos, atque etiam Lovanij pauperum Studentium
contubernio, quod optimis legibus communi-
vit: aliisque præclaris pietatis operibus, celebris
admodùm evasit.

Ludovicus, invito sibi, Ioannam inductam
aiebat, ita scilicet jubente Patre puellæ Rege:
adeò ut præter contestationes quas adhibebat;

nc-

negaret à se Ioannæ corpus attactum, ne quidem cum in carcere ei ministraret, aut libertatis adeptæ beneficio, sepultos vel sopitos conjugis amores, si aliàs umquàm, suscitare ipsa potuisset.

Scribit Seyffellius, Regem Patrem, cum sciret Seyff. Ioannam sterilem fore: & Regiam stirpem posterorum numero augeri nollet: ob quam causam neque Mariam Burgundicam, jungi voluerat Carolo Comiti Engolismensi (qui post Francisci Primi Pater fuit) filiam Ludovico Aurelianensi obtrusisse.

Ad Pontificem itaque Alexandrum VI. causa delata est: qui cum extollendi filij cupidissimus Ferron. esset, hacque in re Ludovici amicitiam plurimum valituram putaret; decretis, positisque qui rogabantur iudicibus, separati sunt Ludovicus & Ioanna: atque in illius manum, cum Aremoricis, Anna concessit.

Ne ingratus attamen in Ioannam Ludovicus videretur; ultrò ei Biturigum Principatum, jure fraternæ successionis debitum, detulit. Et ipsa humanas cogitationes & pompas aversata, cum repudium ægrè haud ferret; cæleste vitæ genus sectata in terris, sacrarum Virginum Ordinem instituit, in honorem Annuntiationis Deiparæ: cumque bonarum Artium studio vehemèter esset

affecta ; Academiam Bituricensem instauravit, in qua deinde viri toto orbe famigerati, Duarenus, Contius, Balduinus, atque in primis Alciatus & Cuiacius, Iurisprudentiam professi sunt.

Heuter. Frisij interea in partes populares secti, quarum una Groeninganos sequebatur, altera oppugnabat, Vercoperij & Sciringani dicti; cum diu tumultuati, neque sine caede & sanguine fuissent; Principem aliquem validum & potentem respicere coeperunt, cui regiminis sui jura permitterent. Is Albertus Saxo fuit, in Turcas olim & Hungaros strenuus; sed nuper apud Belgas, palmis innumeris & victoriis illustris, ob eaque *Hector Teutonicus* dictus.

Frisiorum desiderium ad Maximilianum & Philippum, detulit Albertus: qui cum ei stipendiorum nomine, supra trecenta florenorum milia deberent, finitisque jam bellis opimum redhostimentum; tradito Diplomate Albertum, legitimisque ipsius heredes, perpetuos & proprios Orientalis & Occidentalis Frisiae Gubernatores dixerunt: eam lege ut hanc dignitatem, pro stipendiis eatenus debitis, gratuitoque munere acciperet: seque Caesaris & Hollandiae Comitis, cum posteris omnibus Clientem profiteretur: donec ab Hollandiae Comite, tum praeterita
pe-

DECADIS QUARTÆ LIB. IX. 509
pecuniæ summa, tum quæ in perdomandos Fri-
sios, ultrà impenderetur; repræsentata foret.

Ita laborum & curarum suarum, præmium
Albertus accepit: ac biennio post, domitis Fri-
siis, compulsisque ad Pacem Groeninganis; me-
dio excessit, gloriæ & annorum plenus.

LIBER DECIMVS.

BREVIARIVM.

LUDOVICVS, peractis cum Anna Britannica nuptiis, sicque
Aremoricis sibi vindicatis; ad Insubriæ Ducatum (quem inter
titulos nuper adsciverat) cupiditatem suam extendit, Avix Valen-
tinæ nomine, quæ Ioannis Galeatij filia, Ludovico Aurelianensi
nupsit, Ludovici Regis Avo: eâ lege, ut ad Valentinæ posteros
Insubria veniret, cum Galeatio mares defecissent: quam Bonifa-
cius Nonus probavit. Id cum Galeatius facere haud posset, neque
Bonifacius approbare: Philippus autem Valentinæ frater, Alphon-
sum Neapolitanum, Insubriæ heredem fecisset; Insubres spreto
Philippi testamento, ad libertatem, redierunt: donec occasione
Belli Veneti, Franciscum Sfortiam Duce[m] sibi rursus esse passi
sunt. Hic successit Ludovicus, Ioanne nepote sublato: quem quia
Maximilianus Duce[m] crearat; ejus ita partes tenuit, ut ab eisdem
arcuerit, Philippum Archiducem, ob Gallicam Pacem. Ludovicus
itaque Rex, ad expeditionem Mediolanensem se parans, ut Archi-
ducem firmiter devinciret, admisit eum ad hominum de Artesia:
idemque ipse Archiduci præstat de Bolo[n]ia: ita tamen ut hostem
ei rursus Carolum Egmondanum suscitaret: & Maximiliano
Suevos atque Helvetios: ob quod evenit, ut Ludovico Sfortiæ,
Maximilianus auxilio adesse, non potuerit: quem porrò Ludovi-
cus Rex, Insubriâ dejecit, ad Maximilianum fugientem. Occupa-
vit & Genuam, cui præficit Clivium. Cum interim Galli, Medio-
lani insolerent: revocatus Sfortia, ast iterum à Ludovico pul-
sus; abducitur in Galliam, cum fratre Ascanio Cardinali, qui bre-
vi licet dimissus, non desit Gallorum hostis esse, uti post erga
Georgium Cardinalem Rotomagensem ostendit, quem summo
Sff 5. Pon-

Pontificatu exclusit: virum aliàs præclarum, & Præfectum Mediolanensem. Caroli Austriaci Natalis: quem Philippus in Baptismo, Ducem Luxemburgensem nuncupat. Eum inter & Claudiam filiam, Ludovicus Rex Sponsalia procurat, ut tantò facilius Diploma Ducatus Insubriæ, à Maximiliano obtineat: quod tamen non à iter Maximilianus dedit; quàm si hæc Sponsalia, in nuptias transirent. Ludovicus, Insubriæ compos, Regnum Neapolitanum, cum Ferdinando Tarraconensi partitur, incio Frederico Rege: qui impar resistere, in Galliam venit. Galli, partitionem, quam fecerant, iniquam caussati, cum ad arma venissent; toto demum Neapolitano Regno, depulsi sunt; à Consalvo Cordubensi Ferdinandi duce: cui demum Pontifex id Regnum asseruit, & utriusque Siciliae, ac Hierosolymorum Regem dixit: quique factâ cum Ludovico Pace; id cum ceteris Monarchiis, ad Philippum Austria-cum generum transmisit. Ludovicus Rex, Imperio frustra insidiatur, ruptis inter Carolum Austriacum & Claudiam Sponsalibus.

An. 1499.

NOVIS Nuptiis, cum spe prolis habendæ, quam trinam Carolo defuncto, etsi staturâ & corpore pusillo atque imbecillo, Anna pepererat, Regiâ magnificentiam peractis: atque ita Aremoricis, licet non satis æquâ Nobilitate, ad Galliæ Sceptrum iterum reductis; ad alia Regni incrementa, cupiditatem suam Ludovicus extendit.

Nuper, dum Regalibus infulis ornaretur, Ducis Mediolanensis inter alios titulos adsciverat, Valentiniæ Avix nomine: quæ Ioannis Galeatij Primi Insubriæ Ducis filia, Carolum genuerat, Ludovici Regis Patrem.

Verumtamen in eo nomine, non satis Ludovico juris, ad Insubriæ Principatum fuisse, vel ex eo constare poterat; quod Philippus Maria Valen-

lentinae frater, & Insubriae post Ioannem germanum Dux, praeteritis Valentinae sororis posteris, absque liberis moriens, Alphonsum Siciliae Regem testamento, Mediolani Ducem fecisset: haud sanè commissurus, si in Valentinae stirpem, cadere Mediolanum potuisset.

Licet enim Galeatius, Valentinae Pater iussisset, ut deficientibus è sua stirpe maribus, Valentinae posteris, Mediolanensis Ditio hereditaria redderetur, idque Bonifacius IX. Pontifex approbasset; eam tamen substitutionem, numquam Imperatores, qui Ducatus Mediolanensis patroni erant, ratam habuerunt. Nam quamvis dum substitutio fieret, Imperium Caesare careret; eam nihilominus secutus Imperator, approbare debuisset: quia ad Pontificem Romanum non pertinet, ut vacante Imperio, Feuda ipsius concedere, aut factas de eorum jure donationes, quacumque ratione Imperatoribus insciis, aut Vicariis ipsorum in Germania, Imperiique Ordinibus, firmare possit.

Quid igitur? Alphonso mortuo; Mediolanenses cum in libertatem vindicare se vellent, Philippi testamentum rejecerunt: moxque in bellum cum Venetis adducti; Franciscum Sfortiam, qui Blancham Philippi Ducis filiam notham duxerat,

rat, eidem præfecerunt.

Belcar.

Fateor nullis Majorum ceris, Franciscum illustrem fuisse, (Avo videlicet cerdone natum) sed cum propriâ se virtute extulisset, re optimè pro Mediolanensibus gestâ: adnitente Cosmo Mediceo, ab eisdem Dux renuntiatus, Principatum in posteros transmisit: nisi quòd eum nepoti Ioanni, tutelæ nomine Ludovicus patruus præripuerit, Mediolanensibus haud invitis, ipsòque post Cæsare auctorante.

Ab hoc itaque Ludovico, Ludovicus Rex Insubriam repetere statuit, jure sibi hereditario, uti volebat, debitam.

In Alcxand. VI.

Vtrimque federa & arma expedita. E federibus, Ludovici Regis unicum fuit, quod *Execrabile, atq; Italiae funestum*, Onuphrius appellat, cum Pontifice (quem variis artibus sibi devinxerat) Florentinis, Venetis & Ferdinando Hispaniæ Rege, hisce legibus initum. *Vt Principatu Mediolani acquisito, Cremona Venetis dederetur: & Cæsar Borgia Papæ filius, qui Sacram Purpuram, ductâ uxore Carolotta de Alebreto Regis Navarrae filiâ, & Ludovici propinquâ, deposuerat; sociorum auxilio Æmiliam, Flaminiam, Picenum, & Umbriam, veteribus Dominis ejeçtis obtineret: Reges verò Hispaniæ & Francorum, Regnum Neapolitanum inter se dividerent.*

Et

Et quemadmodum Maximilianus Imperator, in Ludovici Ducis à se instituti, partes venit; ita ab eis Philippum Archiducem, exclusum esse voluit, vel postremæ Pacis causâ, quæ Silvane-cti coaluerat.

Iam & Archiducem, Ludovicus sibi concilian- Henter.
dum ratus; misso ad Atrebates Guidone Rupi-
fortio Franciæ Cancellario, unaque cum eo Ami-
tino suo Philippo Clivio (qui ad nuntium Regni
Ludovici in Galliam profectus, in ejus consecra-
tione, Comitum Flandriæ, unius è Paribus, ut ap-
pellant, vices suppleverat) sacramentum ab eo
clientelare, de Artesia Flandriæque, cærimoniis
sollemnibus accepit: & vicissim Philippo Archi-
duci reddidit de Bologna, quod pietatis, uti dixi-
mus, strophâ, obliterare Ludovicus XI. antea
voluerat.

Iussit & Ludovicus Archiduci, juxta Silva-
nectensem formulam, restitui Aëriam, Bethu-
niam, & Hersedinium, datis ad Præfectos eorum
Oppidorum Litteris: restabatque sola Burgun- Belcar.
dia, cujus tum controversia, ad Parisiensem Se-
natum rejecta est.

Sed ne interim totâ Pace Belgas, Ludovicus
bearet, quam Ludovicus nuper Vndecimus fun-
ditus abstulerat, adeoque Duodecimus ipse, Gal-
lici

lici penitus instituti oblivisceretur; dum per se haud potuit, per Carolum Egmondanum vexavit: cui ut latrocinia melius procederent; notum Borbonium, & Robertum Marcanum, redintegrandi belli caupones adjunxit.

Henter. Atqui in eos illicò profectus Maximilianus, & expugnatâ Arkelâ, facilè domuisset; ni propter Suevos & Helvetios, iterum contra se Gallicis artibus suscitatos; redire tantisper in Germaniam debuisset: quæ causa fuit, ut neque Sfortiæ, promissas suppetias ferre potuerit.

Gallis itaque ad expeditionem accinctis, Idibus Augusti ad Aratum Arcem, secundum Tanarum amnem sitam, castra posuerunt.

Arce captâ, idemque mox fatum subeuntibus aliis Oppidis, ipsâque intra triduum Alexandria: quæ nihilominus valido infessa præsidio, hostem diutiùs remorari potuisset, donec videlicet Maximilianus & Helvetij, qui jam propè convenerant, promissa Sfortiæ auxilia misissent; reliquam Mediolanensium Ditionem, trepidatione compleverunt.

Trajecto igitur Galli Pado, Mortariam circumsedentes; per Legatos in deditionem Ticinum acceperunt. Cùmque ab alia parte Veneti, Caravagio in potestatem redacti, & Abduâ trans-

mis-

misso, ad Laudem usque Pompei penetrassent; omnibus passim Oppidis à Sfortia deficientibus, Mediolano se proripuit: præmissosque in Germaniam Liberos & thesauros, cum Ascanio fratre Cardinali secutus, Oenipontem ad Maximilianum evasit.

Ita Gallis Mediolanum ingressis, cum sola restaret Arx; ejus pariter deditionem Curtius Præfectus, auro pactus, duodecimo, post discessum Sfortiæ die, tradidit: omnisque Mediolanensis Principatus, malè partus, intra quindecim dies, malè periit. Belcar.

Ludovicus qui belli fortunam, Lugduni operiebatur; celeri victoriâ admonitus, Mediolanum venit. Cumque mox Genua, in Gallorum etiam potestatem concessisset; huic Philippum Clivium, & Mediolano Trivultium præfecit, quòd indigena esset, acceptiorem foro ratus.

Sed contrà accidit. Nam cum Guelficæ factionis Trivultius esset, quam Mediolanenses ode- rant: Gallorum adhuc insolentiam, ferre diutius haud possent; Sfortiam revocarunt. Heuter.

Verùm is ocyùs iterum, operâ Helvetiorum, ex consilio Maximiliani neglecto, Insubriâ deturbatus; ad Arcem Lochiensem (id Oppidum in Turonibus situm est) in custodiam mittitur: in

qua decem annos vixit, tam stricto plerumque carcere; ut ne legere quidem aut scribere posset.

Haud multò post, Ascanius in fugam conjectus, incidit in præsidium Venetorum: ductusque Venetias, intra paucos dies à Venetis belli sociis, ad Regem mittitur. Captivitatem tantilli temporis, explevit in Turri Bituricensi (cujus antea inquilinus quoque fuerat Ludovicus ipse, ad fanum Albinus captus) sed unde mox eum Purpuræ dignitas exemit, totâ Galliâ ambulare permissum: donec Alexandro VI. mortuo, Romam cum Georgio Cardinali Rothomagensi, qui Præfectus Insubriæ erat, allatus, spem Pontificiæ dignitatis quam fecerat, (cùm versutissimi ingenij esset) incidit ei potius, quàm dedit.

Ferron.

Etenim Mediolano occupato, Georgium Ludovicus imposuerat: qui Anni sæcularis mense An. 1500. Aprili, perorantibus, pro Mediolanensibus quidem Michaële Tonso, contraque eos Michaële Ricio: hoc accusante perfidiam, illo deprecante culpam & multam, moderatè se gesserat: & Ludovici potiùs, ad Insubriam ei firmandam, & aperiendam Neapolin, quàm sui causâ, summum Pontificatum ambiebat.

Belcar.

Exin Americus Vesputius Florentinus, Emanuelis Lusitani Regis missu, Brasiliam novi Orbis

DECADIS QUARTÆ LIB. X. 517
bis partem lustravit: quæ deinde à Lusitanis paul-
latim occupata est. Ab hoc, Americæ nomen
factum.

Carolus, postea Quintum Imperatorem,
Sæcularis etiam hic Annus, mensisque Februarij
lux supra vigesimam quinta, hora post noctis me-
ridiem tertia, Gandavi Vrbe Flandriæ primariâ, ^{Fanius.}
mundo dedit: quem deinde Martij septimâ, in
æde D. Ioannis ibidem Principe, per salutarem ^{Vred.}
fontis lustrici expiationem, sacris Christianis
prius initiatum, Aureo Phryxæi Velleris torque,
unâ cum Luxemburgici Ducis titulo; Philippus
Archidux exornavit.

Hoc quippe insignitur, in diplomate Ludovici
Regis & Annæ Reginae, quod ratione Sponsa-
lium, inter ipsum Carolus & Claudiam Ludo-
vici filiam, quarto antè mense natam, conclu-
sorum, expeditum est, dum Carolus & Claudia,
ambo adhuc in cunis vagirent.

Connubium illud Ludovicus affectaverat, ut
per id devincto sibi Maximiliano (quem metue-
bat) ad recuperandum Neapolitanum Regnum,
securiùs niteretur: & habito diplomate, faciliùs
admitteretur, ad præstandum Imperatori, de
Principatu Mediolanensi, clientelare sacra-
mentum.

Verúmtamen rescisso priùs Diplomate, quod Ludovicus Sfortia obtinuerat; ad postremum hoc Maximilianus, non aliter Ludovicum Regem, ejúsque mares liberos admittere voluit; quàm si Claudia Ludovici filia, Carolo Austriaco nuberet: ita videlicet ut si nuptiæ, Regis Ludovici culpâ (quod evênit) successu caruissent; mox evanesceret facta Principatus Mediolanensis concessio: imò omnis actio, quam Imperij jure in Mediolanum Cæsar haberet, reditura ad Carolum Austriacum, fratresque & posteros ipsius esset.

Haræus.

An. 1501. Eo, qui secutus est, Anno primo ejus Sæculi, Cruces variæ, interque eas cruentæ admodum, in vestibus, indusiis, etiam quæ scriniis clauderantur, mulierum peplis, ipsaque adeò cute mul-
 Carr. torum: imò & alia Passionis Dominicæ instrumenta & symbola, per Germaniam & Belgium apparuere, magno cum spectantium horrore: quia latius terrent portenta, quàm emendant. Exstat de his, Ioannis Franc. Pici Mirandulæ & Concordiæ Comitæ, Carmen Staurostichon ad Maximilianum Augustum, & Trithemij Liber.

Ceterum Cremonâ ex federe Venetis attributâ, Insubriæ Ludovicus compos, vastâ spe Neapolin cum Ferdinando devorabat: qui Patris sui

sui Ioannis jure fretus, quem in Regno Neapolitano Alphonfus Avus præterierat, idque in Ferdinandum nothum suum transtulerat, cujus filius Fredericus Rex erat, & Ferdinandi nuper defuncti scriptus heres. Frederico itaque inscio, sed assentiente Pontifice Alexandro, Ludovicus Gallus & Ferdinandus Tarraconensis, partiuntur Regnum Neapolitanum: eâ lege, ut quàm partem Ludovicus obtinuisset; Regnorum Neapolis & Hierosolymæ titulus sequeretur.

Consalvus Ferdinandi dux, qui tum in Sicilia erat, mox ad occupandam Calabriam & Apuliam contendit, quæ Ferdinando decisa fuerant: Ludovicus instructo exercitu, cui Aubignius, alii-que præerant, rectâ Neapolin eduxit.

Quid ageret Fredericus? Impar utriq̃ne resistere, cum præsertim partitionem quam inter se fecerant, Alexander probasset; ad Ænariam confugit: unde cum ducibus Gallorum dum pacisci mavult, quàm cum Ferdinando propinquo suo, in Galliam navigans; & calamitosam Regni memoriam ibidem decoxit, & cupiditati Gallicæ Diadema transfudit.

Verùm:

Nec Regna socium ferre, nec tædæ sunt,
non diu in itæ pactionis inter ambos Reges, con-
cor-

Seneca.

cordia duravit. Illius enim iniquitatem cauffati Galli, etfi novam Ferdinandus obtuliffet, imò feciffent ultrò citróque delecti; cùm tamen recentem è Gallia militem, & ad explenda ftipendia pecuniam accepiffent, animis elati, divifionem omnem fpreverunt, moxque Apuliam armis adorti funt.

An. 1503.

Eo perinde classico, recrudit utrimque bellum: fed in quo continuis propè victoriis, admirabili diligentia, confilio & fortitudine Confalvus (ob id Magnus dictus) Regnum Neapolitanum omne, Ferdinando intra biennium acquifivit, aut potiùs quod habebat jus ei priftinum afferuit.

Per id tempus, dum Arcem, quæ Ovi dicitur, quam L. Lucullus à continenti, ut Euripũ immitteret, magno labore sumtùque deduxerat, Hispani apud Neapolin oppugnant; primùm de agendis cuniculis, & nitrato pulvere replendis: eoque accenso in aëra ejiciendis, cum superincumbente terra, muris turribusque, sumtum experimentum est, auctore Petro Navarro Ordinum ductore.

Belcar.

Hujus quippe machinamenti specimen viderat, ab annis circiter fedecim, dum Serazanellam Florentinis defendentibus, Genuenses oppugnant

rent, quibus tum Navarrus gregarius miles stipendia faciebat; ita tamen ut quod Genuenses, non satis muri fundamenta penetrassent, rimas quidem ab impetu egerit, sed funditus eversus haud fuerit: ob quod evenerit, ut res nullo in pretio habita, & tantum non neglecta sit: donec Navarrus ingenio acer, quid obfuisset perspicuus, & quid defuisset addens; insigne hoc Cuniculorum Poliorcetes exemplum & documentum dedit.

Nam cum tectis, vinearum instar, navibus, ad murum obsessæ Arcis, Gallis insciis, & rem novam inauditamque minimè advertentibus, Navarrus cuniculos egisset; immisso in pulverem tormentarium igne, muri non exiguam partem ejectam in cælum diruit, militesque qui superstabant, eadem pariter ruinâ oppressit. Quamobrem ceteris attonitis, Arx, tantâ omnium admiratione capta est, ut nulli muri, nullæ munitiones, Navarri Cuniculis resistere posse viderentur.

Ferdinandum itaque, Iulius Secundus Pontifex deinde Maximus, Siculum, Neapolitanum & Hierosolymorum Regem, agnovit & dixit: isque ad Austriacos Hispaniarum Reges, in quos mirâ Numinis benignitate, familiarum Burgundicæ, Tarraconensis & Castellanae jura conflue-

rant, approbantibus in hodiernum usque diem
 An. 1505. Pontificibus, transmisit. Pauculos quippe post
 annos, Ludovicus cum Ferdinando Pace factâ,
 totum-integrum ei Neapolitanum Regnum, ti-
 tulúmque cessit, neptémque ex sorore Germa-
 nam Foxeam, matrimonio copulavit.

Brugarum intereà deficiente splendore, ob re-
 bellionem, & captum præteritis annis Maximi-
 lianum Austriacum, Lusitani, Scaldis, Antuer-
 piani fluminis, altitudine & amplitudine allecti,
 Aromata aliásque merces, ex India Orientali,
 Antuerpiam, transactione cum Senatu Urbis
 inítâ, advehere cœperunt. Secuti mox Fuggeri &
 Velferi, Germani: Galteroti, Florentini: Spi-
 nulæ, Genuenses: Bonvisi Lucenses, aliæque
 Marchan. Mercatorum diversæ nationes, dotium Antuer-
 piæ uxoriarum prærogativis invitati, quibus fe-
 minæ, ubi maritis res mercatoria malè cesserit,
 aut etiam decoxerint, mensâsve verterint, dotem
 recuperant, & creditoribus anteferuntur.

Secundùm hæc, cùm Ludovicus Rex, ruptis
 inter Carolum Austriacum & Claudiam Sponsa-
 libus, paratum militem apud Insubres haberet;
 cœpit ex nonnullorum emunctæ naris hominum
 sententia, Romæ rumor increbescere, Ludovi-
 cum, eoquod Maximilianus Imperator, nec-
 dum

dum esset coronatus ; à Cardinale Rothomagenſe , ſive vi , ſive per fraudem in Pontificatum intrudendo , Auream Coronam adepturum : Heuter. eamque dignitatem , à Germanis ad Francos tranſlaturum. Eam ob rem Iulius Pontifex , Maximilianum admonuit , *Vt dignitati Imperiali mox conſuleret.*

Maximilianus igitur , ad decimum-ſeptimum An. 1507. Aprilis , Imperij Comitia Conſtantiaë indicit : unde acceptis ingentibus auxiliis , rectâ in Italiam eſt progreſſus.

Iam tum Genuam rebellantem , Ludovicus domuerat : Veneti autem Ludovico fæderati ; Maximiliano per ditiones ſuas , aditum in Italiam denegabant.

Hunc , vi armatâ patefacturus , maximis copiis Tridentum venit , evaſtatôque fede agro Vicentino , imò Veronâ captâ , cùm vereretur Iulius Pontifex , ne ſi altiùs in Italiam penetraret ; vetus in eam Imperij jus , arrogare ſibi conaretur : aut ſaltem aliquid ab eo detrimenti caperet , avita Italiaë libertas ; Diploma Pontificium , quod quia Aureo charactere fuit exaratum , *Bullam Auream* placuit appellare , ad Maximilianum Tridenti ſubſiſtentem miſit , quo eum Cæſaris titulo condecoravit , ſanxitque , *Vt exinde æquè Imperator*

haberetur, ac si Auream ab ipso Coronam reportasset.

Hoc itaque Diplomate Cæsar accepto, in Germaniam reversus, Coloniae confedit, res tum Imperij tum Belgij tractaturus: quas mortuo nuper Philippo Castellæ Rege, per Carolum Egmondanum, Galli rursus, à Geldria, turbarant.

Atq̄ ita res Francicas Gallicāsque, exhibuimus hæc-
 nus, cum perpetua inquiete domi forisq̄ conjunctas: quæ
 quia sequente mox sæculo, incrementum potius quàm finem
 modumq̄ accepit: nullamq̄ Fæderum quantumcūque jurato-
 rum sanctitatem reverita est; proximo eam proprioq̄ volu-
 mine, prosequemur. Interim, Maneat quæso durætque
 gentibus, (Gallis) si non amor nostri, at certè
 odium sui: quando urgentibus Imperij (Hispaniæ
 & Belgij) fatis, NIHIL IAM PRÆSTARE
 FORTVNA MAIUS POTEST, QUAM
 HOSTIVM DISCORDIAM.

Tacit.

IN-

INDEX:

Idemq; totius operis Breviarium, in quo ejusdem nominis Pontifices, Imperatores, Reges & Principes, ab invicem distinximus, per ordinem, quoti-quique in dignitate sua fuerint, aut aliud indicium, si quod erat antea omiffum.

A.

A BDIRAMA Saracenorum
 Rex. Pag. 60.
 Abotriti. 38.
 Academia Parisiensis: Bononiensis:
 Ticinensis. 45. Pragensis. 228. Co-
 loniensis. 241. Lovaniensis. 269.
 Trevirensis. 293. Basileensis: Fri-
 burgenfis Brisgoiæ: Tubingensis:
 Ingolstadiensis: Moguntina: Vien-
 nensis: Heydelbergensis: Erfor-
 diensis. 306. Bituricensis. 508.
 Academiæ Parisiensis turbatio. 143.
 pro Pragmatica sanctione stu-
 dium. 311.
 Acrena Arx, incensa. 461.
 A&io in Duacum, Insulam & Orchia-
 cum, Regibus Gallorum perem-
 pta. 472.
 Adamas Caroli Burgundi, vendi-
 tur. 380.
 Adamas Coronæ Margaritæ Eborac-
 ensis. 380.
 Adamus Fumeus, Caroli Regis Me-
 dicus, captus. 307.
 Adelhartus Abbas. 71.
 Adolphus Comes Montensis, jus in
 Ducatum Limburgensem, cedit

Ioanni Brabantæ Duci. 166.
 Adolphus Egmondanus erga Patrem
 crudelis. 360. & seqq. Ad perpetuos
 carceres damnatus. 365. à patre ex-
 heredatus. 364. Ad Tornacum oc-
 cisus. 396. Tornaci sepultus & ab
 Iconomachis refoffus. 397.
 Adolphi Egmondani liberi, Gandavi
 educati. 360. & 397.
 Adolphus Nassovius Imperator, à
 Gallis pecunia corruptus. 168.
 Adolphus Raveftenius, Philippi Au-
 striaci Regens. 438. ad filium pla-
 candum Slufam profectus, nihil
 proficit. 474. 475. Mortuus. 485.
 Adrianus Liekerequius, Rasseghe-
 mium liberat. 444. Gandensium
 dux, Cortracum capit. 445. Arcem
 item Genapiam. 459.
 Adrianus Rasseghemius, post Ro-
 montium Gandensium turbo, ca-
 pitur & Vilvordix clauditur. 443.
 Liberatus, Maximilianum odiosè
 traducit. 444. Pacem amplexus, à
 Clivio jubetur interfici: quare. 469.
 Ædes D. Petri Lovanij fundata. 112.
 Combusta & restaurata. 300.
 Ægidius Columnius, Philippum Pul-
 chrum Academiæ Parisiensis no-
 mine

I N D E X.

mine salutat. 165. Ægidius Romanus, post Childericum Francis imperans, à Childerico pellitur. 25. Ægyptia Gallorum clades. 147. Ælij Adriani Imp. dictum. 425. Ænaria Insula. 486. Agathæ Historici, de Francis locus. 53. Falsi convincitur. 54. Agapitus II. Papa, Hugonem anathemate percutit. 106. Agilfridus Leodiensis Episcopus. 43. Agobardus Lugdunensis Episcopus, depositus. 79. Agrippina Civitas. 10. Aistulphus Longobardorum Rex, Romanam Ecclesiam vexat. 39. & 40. Alaricus Visigothorum in Gallia Rex, vincitur & occiditur à Clodoveo. 30. Albertus I. Imperator. 174. à Ioanne nepote interfectus. 177. Albertus II. Imperator, Sigismundi gener & heres. 288. Albertus Archidux Frederici III. Imper. germanus. 294. Albertus Saxo, rei bellicæ peritissimus, in Belgio relictus. 459. Clivium placare satagit. 460. Arscho-tum capit & incendit. 463. Genapiam Arcem occupat. 465. Thenas capit & vastat. 466. Montfortium, deditioe suam facit. 470. Ziric-seam occupat, & oppidanos multat. 470. Hollandos Boreales domat. 475. A Frisiis, Princeps expetitur: Hector Teuthonicus dictus. 508.	Vtramque Frisiam à Maximiliano & Philippo, accipit certis legibus. 508. Domitis Frisiis, & Groeninganis, moritur. 509. Albigenses, è Manichæi secta hæretici. 142. Albis & Amisia Germaniæ fluvij. 2. Alboinus Longobardorum Dux. 43. Alborum pileorum, factio Parisiis & Gandavi. 257. Aldenarda, à Maximiliano occupata. 431. Alenzonius Comes, prælio Azincuriano captus. 260. Alexander II. Papa, confirmat Collegium Canonicorum Harlebecæ. 123. Alexander VI. Papa Carolum VIII. Francorum Regem, Imperatorem Constantinopolitanum appellat. 487. Recusat Carolum, in reditu Neapolitano convenire. 493. Quare. 494. Desiderio evahendi filij, disjungit à Ludovico Rege, Ioannam Valentiam. 507. Approbat divisionem Ludovici & Ferdinandi de Regno Neapolitano. 519. Alexandri Galli Grammatica. 355. Alexandria, à Gallis capta. 514. Alostani Brabantos vexant. 432. Alpais pellex. 59. Alphonfus frater Ludovici IX. Ioannam Tholosanam ducit. 142. Pi-ctavorum Dux creatus à fratre. 143. Moritur. 153. Alphonfus Rex Castellæ, electus Cæsar, in Germaniam numquam venit.

I N D E X.

- nit. 156. Ad Imperium rursus, at frustra aspirat. 157.
- Alphonfus Rex Neapolis. 294.
- Alphonfus Rex Neapolis Ioannis Sfortiæ socer. 484. Regno se abdicat. 485.
- Amadeus Dux Sabaudix, creatus Papa. 289.
- Ambiani in Belgica secunda. 10. Concilium Gallix erectum. 261.
- Ambosius Burgundix à Ludovico XI. præfectus. 406. Comitatum Burgundix occupat. 406. Virtonium expugnat. 412.
- Americus Vesputius novi Orbis reperi- tor. 517.
- Ammianus Marcell. de Gallorum origine. 7.
- Ampulla sacra. 426.
- Anastasius Imp. Clodoveum Patri- cium & Consulem pronuntiat, ei- que donat auream Regni coronam. 30.
- Andreas Despotes, jus Imperij Con- stantinopolitani in Carolum VIII. transfert. 488. 491.
- Andræ Medici & Astronomi, de Carolo Burgundo, prædictio. 387.
- Angelus Carthus Astronomus, Caro- lo Burgundo & Adolpho Egmon- dano, fata sua prædixit. 386. Fre- derico Tarentino, Regnum Neapo- litanum. 500.
- Angli, Ludovicum Philippi Gallo- rum Regis filium, Regem postu- lant faciuntque. 138. 139. Citerio- re Aquitaniâ pulsi. 140. Norman- niam vexant. 167. Aquitaniâ pel- luntur. 167. Tornacum obsident. 200. Arcem Guinensem capiunt. 211. Supremum jus in Galliam am- buunt. 218. Normanniam occupant. 263. Gallos cædunt. 269. Pace Atrebatensi, iniurè offensi. 282. 300. In Normannia & Campania plerâ- que Oppida, in dè & Lucetiam amit- tunt. 284. Flandriam depopulantur. 284. Normanniâ & Aquitaniâ exuti. 291. Quæ ditiones, Pace Atreba- tensi oblatae eis fuerint. 292. In Pa- ce faciendâ, æquò duriores. 271. 280.
- Anglorum sub Eduardo, copiosus exercitus. 196.
- Anglorum Rex, Franciæ titulum & insignia assumit. 199.
- Anglorum felicitas, apud Aureliam fracta. 270.
- Angrivarij, Ansivarij populi Germa- niæ. 2.
- Animarum immortalitas, à Druidis adstructa. 8.
- Anna Ludovici XI. filia, apud Gena- piam nata. 302. Petro Borbonio nupta. 426.
- Anna Britannica, Maximiliano nubit. 472. Ei, à Carolo VIII. subduci- tur. 472. Carolo mortuo, propter Britanniam à Ludovico XII. expe- titur. 505. Nubit Ludovico. 507. Trinam prole Carolo peperit. 510.
- Annus Iubileus. v. *Iubileum*.
- Anselmus Mediolanensis Episcopus. 71.

I N D E X.

- Ansvarij, Franci ultra Rhenum. 21.
 Antistites, qui Bernardo Italix Regi
 adhæferant, dignitate moti. 72.
 Antonius Burgundus, fit Brabantix
 Dux. 247. Pacem inter Aurelianos
 & Intrepidum facit. 258. Prælio
 Azincuriano cæsus. 259.
 Antonius & Balduinus Burgundi No-
 thi, ex Africa reversi. 317. Dio-
 nantensi obsidione interfunt. 321.
 Antonius Burgundus, Beringanos pun-
 nit: quare. 330.
 Apollinaris, Arvernorum Præfectus, à
 Clodoveo vincitur & perimitur. 30.
 Aquitani primi Gallorum à Romanis
 subacti. 9.
 Aquitani, ab Anglis deficiunt. 223.
 225. 227. Eam ob rem, instaura-
 tum Anglicum bellum, 225. Anglos
 deserere recusant. 245.
 Aquitania, Regno Francorum à Ca-
 rolo Magno adjecta. 38. Pro Aquit-
 ania, inter Anglos & Gallos bel-
 lum, compositum. 131. A Francis,
 iterum vexata. 186.
 Aratum Arcem, Galli expugnant. 154.
 Arausionensis Princeps, Mariæ Bur-
 gund. haud fidus. 389. Ad fidem
 redit. 405. Annæ Britannicæ, Ma-
 ximiliani nomine concumbit. 472.
 Arce Lochiensi, Ludovicus Sfortia
 arctè conclusus. 515.
 Archiducatus Austriæ origo. 398.
 Aremorici inviti, Gallicæ Coronæ ac-
 cedunt. 510.
 Arenbergius Gallorum in Eburoni-
 bus emissarius. 411. Borbonium
 Leodiensem Antistitem, trucidat:
 ac filium suum, trucidato furroga-
 re, frustra conatur. 421. Prælio
 cæditur. 421. In Brabantos bellum
 moliens, capitur: & Mosæ. Trajecti
 capite plectitur. 437.
 Argenti, in Gallia inopia. 408.
 Argentoratus. 10.
 Armenia à Turcis occupata. 354.
 Armenij, Ecclesiæ Rom. additi. 289.
 Armeniacus Comes. 355. Virâ exutus:
 quare. 367.
 Arnoldus Geldriæ Dux, Adolphi pa-
 ter. 360. Adolpho expuncto, Ca-
 rolum Burg. heredem facit. 364.
 Arnulphus Carolomani filius Nothus,
 Imperator. 91. Per Formosum Pa-
 pam, Italix Rex. 92. Normannos
 apud Lovanium, occidione delet.
 92. 93. Moritur Pthiriasi. 93.
 Arnulphus Comes Flandriæ, recusat
 interesse Hugonis coronationi. 117.
 Arnulphus Comes Valentinianensis,
 Longicollij filios fugat. 112.
 Arnulphus Episcopus Remensis, Hu-
 goni Capeto contrarius. 117. Amo-
 tus à Cathedra & restitutus. 120.
 Arragoniæ Regnum, in Carolum Va-
 lelium translatum. 163.
 Ars Typographica reperta: ubi. 296.
 Arschorum, captum & incensum. 463.
 Arteliæ Comitatus erectus. 134. Quot
 annis inter Gallos fuerit. 134. Ad
 Flandros reductus, quando. 134.
 Mathildi assignatus. 174. Quare.
 190. Ad Margaritam Ludovici
 Cressiaci viduam devolutus. 219.
 Pri-

I N D E X.

- Primus Artesiæ Comes. 134. Comes Secundus. 140.
- Arthaldus Episcopus Remensis. 102. Cathedrâ depellitur & restituitur. 104. Lotharium Regem inungit. 108.
- Archemenis & Xerxis controversia, quomodo decisa. 102.
- Arthurus, Regni Angliæ heres. 135.
- Arx Neapolitana, Ovum dicta, Cuniculis eversa. 520. 521.
- Asca municipium combustum. 460.
- Ascanius Card. captus & liberatus, Cardinali Rotomagensi Pontificatum intervertit. 516.
- Asiatici, Velix in Lucania: & Massiliæ in Viennensi, conditores. 8.
- Ataxerxis & Cyri, de Regno controversia, quomodo decisa. 102.
- Atepomarus, veterum Gallorum Rex. 18.
- Atrebatensis Pacis capita. 281. Vbi exsistent. 282. Atrebatensis Pax nuntiare visa, adventu Ludovici Delphini in Belgium. 299.
- Atrebatenses Cives in Gallia transferti. 397.
- Atrebatensis terra. 140.
- Atrebatum, Galli occupant. 392. Francisia dictum à Ludovico XI. 397. Frustrâ ab Hannonibus tentatum, 462. A Belgis astu receptum, operâ potissimum Grisardi. 476.
- Atuz Ciceroni, qui. 3.
- Atulphus Rex Britannix, erga Ecclesiam beneficus. 42.
- Attella, hodie Averfa. 496.
- Attila Hunnorum Rex, Gallias devastat. 50.
- Avaricum in Gallia, à Julio Cæsare occupatum & deletum. 17.
- Aubignius, Neapolin pro Ludovico vi occupat. 519.
- Audomarum captum à Gallis. 441. Recuperatum à Belgis. 460.
- Avenionem, Pontifex Rom. emit. 207.
- D. Augustini libri de Civitate Dei, Carolo Mag. in pretio. 45. Augustino pares duodecim Sacerdotes, optat Carolus Magn. 45.
- Augustulus, ultimus in Occidente Imperator. 27. 295.
- S. Avitus Abbas Micianensis. 52.
- Aulæ apud Francos Præfecti, Majores domus, omnia Regni numera obeunt. 34. Inertix Francorum Regum, causâ, 64. Quamdiu dominant. 67.
- Aurelianus Imperator, Francos reprimat. 49.
- Aureliani & Andegavi subacti. 26.
- Aureliani, Ioanni Intrepido infesti. 253. Pacem rumpunt. 253. Intrepidus per litteras bellum indicunt. 254. Hostes Regni declarantur, & ab Episcopo Parisiensi excommunicantur. 255. Ad Anglorum auxilia convolant. 255. Regem, in ordinem redigere volunt. 256. Pax inter Aurelianos & Intrepidum. 257. Armeniacus, Aurelianorum princeps. 261. Occiditur. 262. v. Ludovicus Aurelianus.

I N D E X.

- Austrasia**, ejusque populi. 36. Dicta Lotharingia. 36. Regnum Lotharicense: Media Francia. *ibid.*
Austria, ad Maximilianum reversa. 468.
Austriaca familia, ab Alberto II. hucusque Imperium Romanorum tenet. 289.
Austriaci Principes, pace potius quam bello, aucti. 159. Familiarum, Burgundicæ, Tarraconensis, & Castellanae, heredes. 521. In pace concedenda, aliis utiles, sibi damnosi. 475.
Austriæ Archiducatus, origo. 398.
Azincurianum prælium. 259.
- B.
- B A I A Z E T H E S**, Constantino-
 polin obsidet. 243. Victor ad
 Nicopolin. 243. Devictus à
 Thamerlane, & caveæ ferreae
 inclusus, seipsum occidit. 245.
Bajazethes Mahumeti filius, Byzan-
 tium occupat. 416. Zizimum bello
 superat. 417. Ferrum hastæ Domi-
 ni, Innocentio VIII. mittit. 417.
 Fratrem Zizimum, liberaliter Ro-
 mæ sustentat. 417.
Balduinus Ferreus, Flandriæ Comes.
 88. 133.
Balduinus V. Flandriæ Comes Philippi
 Registor: & fundator Collegij
 Canonicorum Harlebecæ. 123.
Balduinus Comes Hannoniæ, Phi-
 lippi Regis socer. 133.
- Balduinus VIII. Flandriæ Comes**, post
 Philippum Alfatum. 133.
Balduino IV. Barbato Flandriæ Co-
miti, Otho Imp. partem Flandriæ
 attribuit. 457.
Balduinus Burg. ad Ludovicum XI.
 transfugit: quare. 351.
Bardi Gallorum: Studia eorum.
 Balna Card. carceri à Ludovico XI.
 traditus. 336. 342.
Bascius Vicus Gallo-Brabantia. 126.
Basilense Concilium, Eugenium de-
 ponit, & Amadæum Pontificem
 creat. 289.
Basina, Childerici uxor, Mater Clo-
 dovei: fatidica. 26.
Beaurevoirium, à Belgis captum & de-
 sertum. 419.
Belgica prima & secunda: earum po-
puli. 10.
Bellefontius decollatus. 469.
Bellefontium in Hannonia, à Maxi-
 miliano & Francis, ultrò citroque
 captum. 413.
Bellovacum, à Carolo Burg. frustra
 obsessum. 358.
Benedictus IX. Papa, Philippum Pul-
 chrum absolvit. 176.
Benedictus Pseudo-Papa, recusat
 concordiaæ causâ Pontificatu ce-
 dere. 243.
Benno Cardinalis. 121.
Berengarius hæresiarcha Gallus. 122.
Beringani, ab Antonio Burg. puniti:
 quare. 330.
Bernardus Pipino patri, in Italiae Re-
 gno successit. 69. Ludovico Imp.
 patruo.

I N D E X.

<p>patruo bellum movet. 71. Submit-
tit se hosti: & oculis orbatus, mo-
ritur, sepultus Mediolani 72.</p> <p>Bernardus Comes Barcinonensis. 73.</p> <p>Bernardi soror Sanctimonialis, do-
lio clausa, in Ararim præcipitata. 78.</p> <p>Bernardus, alius. 77.</p> <p>Berlemontius, legatos Gandensium
capit. 429. Occiditur. 429.</p> <p>Bertholdus Niger, Bombardæ inven-
tor. 229.</p> <p>Bertha, Caroli Magni mater. 43.</p> <p>Bessarion Card. ad Carolum Burg.
pritis, quàm ad Ludovicum XI.
Pacis causâ, adit. 354. A Ludovi-
co, ludibrio habitus. 355.</p> <p>Betasij, apud Ciceronem. 3.</p> <p>Bertrandus Burdegalensis Antistes, in
Papam electus. 176.</p> <p>Bisontij in Sequanis. 10.</p> <p>Bituricensis Academia instaurata. 508.</p> <p>Blancha Ludovici Regis vidua, Hu-
goni Capeto nubit. 115.</p> <p>Blancha Ioannis Regis Angliæ neptis,
Ludovici Galli uxor. 138.</p> <p>Blancha Ludovici IX. mater, bellum
cum Albigenis feliciter conficit.
142. Hispana, & ob id Gallis in-
visa. 142. Petrum Britannum, &c.
coërcet. 143.</p> <p>Bliithildis Clotarij filia, Clodovei
neptis. 34.</p> <p>Bochagius, Ludovicum XI. offendit:
quarc. 423.</p> <p>Boëmami. 38.</p> <p>Bolonix Comitatus, Flandriæ bene-
ficium. 235. à Ludovico XI, Ma-</p> | <p>riæ Burg. ereptus. 409.</p> <p>Bombardæ inventæ. 229.</p> <p>Bonifacius Archiepiscopus Mogunti-
nus, Papæ Legatus, Pipinum in-
ungit. 35.</p> <p>Bonifacius Papa VIII. primus Iubi-
leum instituit. 170. S. Ludovicum
in Divos retulit. 171. Philippum
Pulchrum, execratur. 171. Galliæ
Regnum, Imperio adscribit. 174.
Per litteras, Philippum incescit. 175.
Philippi iussu, captus. 175. Romam
reductus, moritur. 175. Pontifi-
ciam Thiaram, altero aureo circu-
lo decoravit. 175.</p> <p>Bonifacius Papa IX. Romanos coër-
cuit. Annatarum usum introduxit.
246.</p> <p>Boni publici, fedus. 315. 316.</p> <p>Bononiensis schola, à Carolo Mag.
erecta. 45. Bononia in libertatem
asserta. 207.</p> <p>Borhonius, Ludovici XI. cupiditatem
increpat. 390.</p> <p>Bos integrè assus, in coronatione
Maximiliani. 438.</p> <p>Bosnia, à Turcis occupata. 354.</p> <p>Boso Rex Burgundiæ, Regno ejici-
tur. 90.</p> <p>Bovinæ, Vicus haud procul Tornaco.
Prælium ad Bovinas. 138.</p> <p>Bovinenses, vicinos Dionantenses
admonent. 322.</p> <p>Bouchinium, à Gallis captum & de-
sertum. 419.</p> <p>Brabantia, olim Austrasiæ pars. 36. 57.</p> <p>Brabantix Ducatus, initia. 128.</p> |
|---|---|

INDEX.

- Brabantia ab Imperio liberata. 290.
 Brabantiz pars, à Gallis & eorum
 federatis vastata. 192.
 Brabanti & Hannones, litteras ad se,
 à Rege Francorum datas, ad Maxi-
 milianum mittunt. 433. Pro libe-
 rando Maximiliano, apud Ganden-
 ses instant. 451. Pacem factam, am-
 plectuntur. 466.
 Brederodius, in prælio occisus. 469.
 Bronchorstij & Hecherij, apud Gel-
 dros. 365.
 Bruçteri, Germaniz populi. 2.
 Brugz, in Philippi Gallorum Regis
 fidem concedunt. 168.
 Brugis, Gallorum quinque millia cæsi.
 169. agitatz Induciz inter Anglos
 & Gallos. 226.
 Brugeses puniti. 286. Urbano VI.
 Papæ, contra Clementem VII. ad-
 hærent. 272. Ministrorum Maximili-
 aniani ædes expilant. 445. Brugen-
 sium adversus Maximilianum furor.
 445. Maximilianum custodiâ clau-
 dunt. 446. Eum Gandensibus tra-
 dere recusant. 446. Brugesium, in
 Nobiles & Militem Maximiliani,
 insolentia. 447. Middelburgum
 Brugeses recuperant. 450. E
 Maximiliani Nobilibus, plures ple-
 ãunt. 450. Inter hos, Petrum
 Lanckhalsium. 454. Forum, quod
 armati diu infederant, deserunt.
 454. Pacem à Maximiliano ruptam,
 spargunt. 455. A Nassovio casti-
 gantur. 470. Mediante collatione,
 Pacem faciunt. 471.
- Brugarum opes diminutz, Mercato-
 rum emigratione. 522.
 Bruno Archiepiscopus Colonienfis,
 Otthonis Imp. frater. 106. Fit Lo-
 thariensium Dux. 110. Raginerium
 Longicollium comprehendit. 110.
 Cedit Ducatu Lotharingiz. 110.
 III.
 Bufones, Francorum insignia. 4. Li-
 lis, in baptismo Clodovei, com-
 mutatos fuisse, figmento proxi-
 mum. 4.
 Burchatus, Wirtzburgensis Episco-
 pus. 34.
 Burgundiam, Childebertus & Clota-
 rius acquirunt. 33.
 Burgundia, Hugoni Mag. tradita.
 109. Mox Otthoni ejus filio. 111.
 Fit Roberti Regis. 119. Eam Ro-
 bertus, filio suo Roberto tradit. 119.
 Burgundiz excidium, pecuniâ redem-
 tum. 217.
 Burgundiz Transjuranzæ Rex & Re-
 gnans. 121.
 Burgundia Imperij beneficium. 121.
 Burgundiam utramque Ludovicus XI.
 occupat. 389.
 Burgundiz Comitatus, ad Mariam
 Burg. redit. 405. Rursus à Francis
 occupatur, donec nato è Maria
 Philippo, restitutus est. 406.
 Burgundica Maximiliani expeditio,
 turbata. 505.
 Burgundiz, inter Francos & Philip-
 pum Austriacum controversia, re-
 lata ad Senatum Parisiensem. 513.
 Busilaus Sarmatarum Princeps. 110.
 Buxude.

I N D E X.

Baxude, Castellum Hannoniæ, hodie Bouffoy. 112.

C.

CABILLONENSIS Civitas, combusta. 78.
 Calabriæ Dux, voti causâ Romam profectus, 377.
 Calapinus Amurathi filius, Mahumeti frater, baptizatus. 370.
 Calcearij cujusdam, Gandensium Præfecti, barbarum facinus. 452.
 Idem, à repetita barbarie, per Clivium prohibitus. 457.
 Caletum ab Anglis expugnatum. 204.
 Flandriæ feudum. 234.
 Callistus Ottomanus, Turcæ filius. 370.
 Cambresiacum captum à Gallis. 417.
 Cameracum, ab Eduardo Angliæ Rege obsessum. 195. Vrbs Imperialis. 195.
 Campus mendacij, inter Argentinam & Basileam. 75.
 Cantuariensis Archiepiscopus, litigiosus. 136.
 Cappa Domini, è terra Promissionis, in Franciam allata. 109. Hinc forte Capeti didici. 109.
 Carcella. 286.
 Cardinales, Gallici & Italici generis, dissident in eligendo Papa. 176.
 Cariala. 286.
 Carolomanus Martelli filius, 63. Monachus factus. 64.
 Carolomanus Pipini filius, moritur. 67.

Carolomanus Rex Italiæ. 90. Ejus defuncti hereditatem, fratres invadunt.

91.
 Carolus Martellus, Pipini ex Alpaide filius. 59. A Plectrude, carcere clausus Coloniz. 59. Radbodum Frisonem fugat. 60. Saxones, aliisque subigit. 60. Saracenorum trecenta septuaginta quinque millia, uno prælio cædit. 61. Burgundiam, Lugdunum, Aquitaniam invadit. 61. De Saracenis, Avenionem & Galliam Narbonensem capit. 61. Inter-regni tempore, recusat Rex esse. 61. Dux Brabantiz appellatus. 61. Primus, à Papa *Christianissimi* titulo donatus. 62. Luithprandum flestr. 63. Mortuus, Regum sepulchris infertur. 63.

Carolus Magnus, Ingelhemij natus, matre Berthâ. 43. Armis & litteris instructus. 43. 44. Desiderium Longobardorum Regem superat, & Leodium in exilium mittit. 43. Romanæ Ecclesiæ exaltator. 29. Patris Pipini donationem confirmat & auget. 43. Gentes varias domat. 44. Saracenos debellat. 44. Saxones, in Brabantiam & Flandriam transfert. 44. Ordinem Patrium, quibusdam instituisse putatur. 44. Sedes Episcopales erigit. 44. Libris, D. Augustini de Civitate Dei, deletatus. 45. Fit Romanorum Imperator. 46. Causas audire solitus. 347. 348. Germaniam, in Orientalem & Occidentalem divi-

I N D E X.

- fit. 393. Mortuus & sepultus Aquil-
 grani. 69.
 Caroli Magni statura, procera non
 vasta. 45. Cupiditas, propriis ejus
 litteris prodita. 68. Filius Carolus,
 Alemanniæ Rex. 69. Posterii, Re-
 gnũ agrè tuentur, quare. 99.
 Masculina stirps, in Othone Lo-
 tharingiæ Duce extincta. 119.
 Carolus Calvus, *Primus*, Ludovici &
 Iudithæ filius, Aquitaniæ Rex. 74.
 80. 84. Mortuo, sine liberis Ludo-
 vico Imp. nepote, frustra obsistente
 Ludovico fratre, fit Imperator. 86.
 Miraculo, à Ludovico nepote devi-
 ctus. 87. ab altero nepote Carolo-
 mano, validè fugatus, demum ve-
 neno moritur. 87. Græcicæ levi-
 tatis in vestitu sectator, sed litte-
 rarum amator. 88.
 Carolus Crassus, *Secundus*, Imperator,
 Rex Italiæ, & totius Franciæ. 91.
 Desertus à suis, omnibusque exu-
 tus, moritur. 91. 92. *Primus*, Liliis
 in Armis usus. 4.
 Carolus Simplex, *Tertius*, Balbi filius.
 93. Francorum Rex. 95. Cum Odo-
 ne, de Regno certat. 95. Lotharin-
 giã cedit. 99. Destitutus à suis, su-
 stentatur ab Heriveo Episcopo Re-
 mense. 100. Captus moritur 102.
 338.
 Carolus Pulcher, *Quartus*, Philippo
 fratri succedit 189. Moritur. 189.
 Carolus Delphinus, *Quintus*, Ioannis
 Regis capti filius. 215. Confluen-
 tes Matrônæ & Sequanæ occupat,
 226. Pacem cum Navarro facit. 217.
 Cum Anglis etiam. 218. Patri, Lõ-
 dini defuncto succedit. 220. Etsi
 dictus *Sapiens*; non fuit in ducen-
 da uxore. 221. Piælia cum Anglis
 inire prohibet, quare. 225. Navarri
 Regis filiis, partem Normanniæ
 ad se spectantem, tollit. 227. Mon-
 tem-Pessulum Regi Navarro eri-
 pit. 227. Moritur. 228. Ejus Sigil-
 lum, Iusticiæ manus 229.
 Carolus *Sextus*, Patri Quinto suc-
 cedit. 231. Ejus Regnum Procercs
 gubernant, donec adoleverit. 232.
 Flandros bello cædit. 233. Contra-
 cum incendit: quare. 233. Parisien-
 ses, cur ab eo multari. 234. Interest
 Cameraci, nuptiis Liberorum
 Flandriæ & Hannoniæ Comitum.
 236. Ducit & ipse uxorem è Ger-
 mania. 236. Dammum, frustra obsi-
 det. 236. Slusam proficiscitur. 238.
 Profusissimus auri & largitionum.
 238. In amentiam incidit. 240.
 Schisma Ecclesiæ tollere satagit. 243.
 Phrenesin quã laborat, fratri impu-
 tat. 254. Obtestatur Procercs, ne
 se deponi sinant. 256. Occupat
 Compendium, & Atrebatum obsi-
 det. 257. Regni habenas, Intre-
 pido permittit. 263. Pacem cum
 Anglis facere, cupit. 264. Moritur.
 268. Liliorum numerum ad ternar-
 ium redigit. 5.
 Carolus Delphinus, *Septimus*, Intre-
 pido infensus. 263. Pacem cum eo
 facit. 264. Eum fedè interfici jubet.
 265.

I N D E X.

265. Citatur ad Marmoream mensam. 267. Dicitur Rex Biturigum. 267. Remis sacratur. 271. Ejus Legati à Philippo Burg. Pacem petunt & obtinent. 279. 280. Ejus nomine, Pax Atrebatensis juramento firmata. 282. Ludovico filio, Matrimonium conciliat. 285. Luceriam cum filio & Proceribus repetit. 286. Filiam Catharinam, Carolo Charolesio desponder. 286. Ludovico Delphino infensus, quare. 297. Filij Delphinatum occupat, de quo eo, fatidica Caroli vox. 298. Animi mœrore, infirmus & mortuus. 307. Carolus Delphinus, *Octavus*, ab infantia, infirmus. 303. Inter feminas educatus, quare. 422. Duodecim annorum, cum Margaritam Austriacam duceret. 422. Quibusdam illegitimus, aut suppositivus existimatur. 426. Annæ sororij, à Ludovico patre commendatus. 426. Rex coronatus. 429. Annam Britannicam, Maximiliano subducit. 472. Ad Regnum Neapolitanum recuperandum, movet. 484. De Ruscinone & Perpiniano, cum Ferdinando Catholico transigit. 484. Florentinorum & Pisanorum Rempubliacam mutat. 485. Spatio dierum quindecim, Regnum Neapolis occupat. 486. Dicitur Imperator Constantinopolitanus. 488. In Peloponesum, Legatum mittit. 488. Expeditionis ipsius Italicæ, vanitas. 488. Evanescit etiam bellum Trans-

marinum. 489. Regnum Neapolitanum, imprudenter administrat. 489. Ad Genuam occupandam, intentus. 491. Siciliam invadere cogitat. 491. Metu fœderis Italici, in Galliam festinat. 491. Regno Neapolitano inauguratur. 491. Cæsaris Augusti titulum, usurpat & exercet. 492. Neapoli discedit. 492. Romæ, Pontificem convenire frustra sagit. 493. Senas venit: & docetur de federatorum numeris. 494. Federatorum exercitum perfringit. 494. Quid Hieronymo Sivanarolæ responderit. 495. Astâ & Novariâ amissis, sed liberato hinc Aurelianiensi, in Galliam redit. 495. Pacem Silvanectensem servare promittit, & Mortaniam repetit. 497. Burgundiam restituere tantum non recusat. 502. Alteram expeditionem Italicam moliens, &c. moritur, improlis. 503. v. *Rex Francorum.*

Carolus Andium Dux, Rex Siciliæ. 146. Rex Hierosolymorum. 146. 160. Manfredum prælio vincit. 146. Conradinum deinde: quem comprehensum, cum Frederico Austriaco, capite truncat. 148. 149. Ejus severitas, damnata. 149. Africanam expeditionem, Ludovico Regi consulit: quare. 151. Domitis Barbaris tributum imponit. 152. Imperij Vicarius à Papa factus. 157. Ad Imperium Constantinopolitanum, animum extendit. 160. Ea ex-

pe.

I N D E X.

- peditio, frænata. 162. Siculis, in-
 visus redditus. 160. Siciliam annis
 septemdecim tenuit. 162. Moritur.
 163.
- Carolus Princeps Salernitanus, captus.**
 162. Animi moderatione, capitis
 supplicium evadit. 163. Pacem facit,
 cum Iacobo Siciliae Rege. 164. Co-
 gnomento Claudus, Rex Neapo-
 lis, Comitem Flandriae, cum filiis,
 in captivitatem abducit. 169.
- Carolus Valefius, jure in Arragoniam**
 cedit. 164. Orientalis & Occiden-
 talis Imperij, quondam cupidus.
 175. Enguerranum Marigniacum,
 ad mortem persequitur. 183.
- Carolus Lotharj Regis frater, Lotha-**
 ringiae inferioris Dux. 113. 114.
 Bruxellae Palatium habet: & Re-
 liquias S. Gudilae eo transfert, aut
 certe Lambertus Caroli gener. 114.
 Regnum, à Capeto sibi ereptum,
 armis repetit. 117. Circumventus,
 carcerisque traditus, moritur. 118.
 Caroli filia Gerberga, Lamberto
 Comiti Lovaniensi nupta. 110.
- Carolus II. Navarrae Rex, memora-**
 bili morte extinctus. 240. v. *Navar-*
rae Rex.
- Carolus Dyrrachinus, Rex Neapoli-**
 tanus. 229.
- Carolus IV. Imperator moritur, succe-**
 dente Wencislao filio. Pragensem
 Academiam, & Bullam Auream
 condidit. Comitatum Luxembur-
 gensem, Ducatum fecit. 228.
- Carolus Charolefij Comes, Divione**
 natus. 327. Ejus fortuna, patri Phi-
 lippo praenuntiata. 387. Vnicus patris
 heres: ejusque indoles. 327. Cathari-
 nae Francicam ducit, mox defuncta.
 286. Ludovicum Delphinum, inter
 venandum aberrantem, sollicitè
 quaerit & reducit. 298. Nascitur ei
 Maria Bruxellae, ex Isabella Bor-
 bonia. 299. Post Ludovici conse-
 crationem, in Burgundiam tendit.
 308. Normanniae Praefectus, à Lu-
 dovico XI. factus. 312. Duos Ve-
 nenarios, vitae suae insidiantes, ple-
 ctit. 313. Gorichemium secedit. 313.
 Ludovico Regi, per Legatum mi-
 natur. 316. Aliquos sibi suspectos,
 bonis & exilio multat. 317. In Gal-
 liam, cum exercitu pergit. 317. Ad
 Montem-Hericium, saucius & vi-
 ctor. 318. Recipit Oppida ad So-
 mona. 319. A Dionantensibus gra-
 viter offensus, vindictam sumit. 322.
 Contra Leodienses movet. 328.
 Trudonopolin obsidet. 329. Leo-
 dium ingreditur, & Antistitem pul-
 sum reducit. 331. Moenia Leodiens-
 ia, diruit. 332. Tertiam uxorem
 ducit. 332. Apud Batavos, cum uxore
 inauguratur. 335. Contra Ludo-
 vicum Regem, pro sociis educit.
 336. A sociis deseritur. 337. Regem
 Ludovicum, arce Peronenſi clau-
 dit. 338. In Leodienses, iterum
 movet. 339. Leodium evertit. 341.
 342. Franci-montanos punit. 343.
 Severitatis & justitiae ejus, memo-
 rabile exemplum. 343. & seqq.
- Cam

I N D E X.

Campaniam Carolo Ludovici Regis fratri, tradi cupit. 348. Ludovico Conestabili inferfus, ad Somonam movens, Picquiniacum evertit. 352. Ambianum educit, pro Carolo Regis fratre. 357. Dolis Ludovici Regis, expeditionem frænânat. 357. Hinc offensus, Veromandos & Normannos evastat. Geldriam & Zutfaniam acquirit. 360. Occupat. 367. Oppida ad Somonam, restitui postulat: aut immunis declarari à Clientela Gallica. 368. Concilium Mechliniæ erigit. 369. Toparcham Chimacensem, Comitem creat. 369. Treviris, à Frederico, Regni Burgundici restorationem petit. 369. 371. Geldriæ nomine, Imperatori sacramentum dicit. 371. Petit & Legatus Imperij fieri. 372. Votorum, ab Inapereatore frustratur. 373. Roberti Bavari, contra Hermanum Hassum, patrocinium suscipit. 373. Novesium obsidet. 374. Obsidionem tollit. 374. Inducias, cum Ludovico Rege, ad novennium facit. 377. Ducem Lotharingiæ depellit. 377. In Helvetios movet. 378. Gransonam capit, & fidem fallit. 378. Ab Helvetiis cæditur, tormentis & impedimentis amissis. 379. A Federatis suis describitur. 380. A traditione Ludovici Conestabilis, excusatus. 381. Bellum contra Helvetios, instaurat. 382. Morathum obsidet. 382. Cæso Burgundo, obsidio tol-

litur. 383. Nanciæcum obsidens, prodicione Legati sui Campobassi, strenuè pugnans confoditur. 384. & seqq. Nanciæ sepultus primum, post Brugas translatus. 386. Carolus Hispanus, à Rege Navarræ occisus. 211. Carolus Aurelianensis, Prælio Azincuriano captus. 259. Liberatus à Philippo Burgundo, & Aureo Vellere donatus. 290. Ludovici Aurelianensis filius, & Ludovici XII. pater. 290. 503. Carolus Ludovici XI. frater, Campaniam Pace Peronensi accipit. 339. Eâ denegatâ, Aquitanix Dux factus. 349. Ad Normanniam respicit, quam ei pater dederat. Armeniacum ad se evocat. Filiam Burgundi uxorem ambit. 355. Intoxicatur. 356. Moritur. 357. Carolus Alebretus, capite multatus. 370. Carolus, Renati Neapolitani nepos, jus Regni in Ludovicum XI. transfert. 484. Carolus Egmondanus, Dux Geldriæ proclamatus. 397. Ad Bethuniam capitur à Francis. 441. E Gallia redit, Maximiliani præfectos peltit. 472. Pace Silvanectensi, nondum quiescit. 480. Bellum in Belgio restaurat. 505. 514. 524. Carolus Austriacus, Gandavi nascitur, baptizatur, Aureo Vellere, & Ducatu Luxemburgensi donatur. 517. Sponsalia, eum inter & Claudiam
Fran-

I N D E X.

Franciam contracta. 517. Rupta. 522. Caroli V. Imp. de Manu Iustitiæ, è Cornu Monocerotis facta, iudicium. 229. Carondeletus, Burgundiæ Cancellarius, Hugoneto successit. 438. Cassanus Schyta. 170. Castrucius, Principatum Lucensem arripit. 207. Catalauni. 10. Catharina Caroli VI. filia, Henrico V. Angliæ Regi desponsa. 266. Coronatur. 267. Mater Henrici VI. 268. Catharina Francica, Carolo Charolesio nubit. 286. Catharina Egmondana, Mariæ Burg. Præfectos, Geldriâ Zutfaniâque pellit. 397. Catharina Arragonia, Henrici VIII. Angliæ Regis conjux. 498. Celtarum pæderastia. 19. Chamavi, Germaniæ populus. 2. Charibertus Clotarij filius, Rex Parisiorum. 34. Charolesij Comitatus. 286. Chatti, Germaniæ populus. 2. Childbertus, Clodovei filius, regnat Parisiis. 33. Cum Clotario, Burgundiam & Provinciâ acquirit. 33. Childericus Primus Rex, Francisinvisus, ad Thoringos fugit. Redit, atque Ægidium Romanorum ducem superat. 25. Clodovei pater ex Basina. 26. Aurelianos & Andegavos vincit. 26. Childericus Tertius, ultimus stemma-	tis Clotarij, & Merovingorum Rex. 34. Regno Francorum præficitur. 35. 63. Cedere cogitur à Zacharia Papa. 35. 66. Fit Monachus in Monasterio Bertinensi. 35. Chilpericus Clotarij filius, Rex Suctionis. 34. Chilpericus & Sigebertus, hostes. 53. 54. Chilpericus, Dagoberti in Regno successor. 60. Pellitur à Martello: ad Eudonem Aquitanum fugit: moritur. 60. Chimacensis Toparcha, Comes creatus. 369. Princeps, à Maximiliano: Arcem Lumæam capit. 463. Chimacensis Toparchæ, liberum ad Ludovicum XI. responsum. 314. Christiani cladem Constantinopolitanam, ad Taurinum ulciscuntur. 295. Christophorus Columbus, novum Orbem detegit. 478. Christophorus Brandeburgensis, ad Gandavum interemptus. 458. Ciceronis de Francoonibus locus, institutus. 2. Cifronius captus, capitique damnatus. 384. Cimbri & Teutones, castra Marij oppugnant. 19. Civilis apud Belgas belli, sub Maximiliano, origo. 429: 430. Claudia Francica, Carolo Austriaco desponsa. 517. Claudiani Poëtæ, de Francis locus. 50. Clemens IV. Papa, Carolum Andium

I N D E X.

- Ducem, ad Regnum Siciliae evocat, contra Manfredum. 146. quare. 147.
- Clemens V. Papa, Curiam in Gallia detinet. 177. Hinc Italiae, damna complura. 207. Henricum Caesarem, coronari jubet. 178. Sardiniam, Frederico Siculo attribuit. 178. Philippum Pulchrum, in Templarios instigat. 179. Contra eos, in Germania, agi jubet. 181. In toto Orbe. 181. Ordinem abrogat. 181. Moritur. 182.
- Clemens VI. Papa, Iubileum, ad quinquagesimum annum revocat. 208.
- Clemens VII. Pseudo-Papa, Ludovicum Andegavensem, facit Regem Neapolitanum. 234.
- Clementia Hutini uxor, Ioannem Posthumum parit. 184.
- Cliffonius Equitum magister. 239.
- Clodemirus, Clodovei filius, Rex Aurelianensis. 33. Ei, tres fratres superstites succedunt. 33. Occiditur. 52.
- Clodius Faramondi filius, dictus Cappillatus, Francorum Regnum prorogat. 24.
- Clodoveus, contra Alemanos pugnans, promittit se Christianum fore, si vicerit. 28. Vincit, & baptizatur à S. Remigio. 29. Alaricum superat & obtruncat. 30. Tholosam, Francorum Regno adjicit. 30. Apollinarem debellat. 30. Fit Patricius & Consul, ab Anastasio Imp. 30. Accipit & ab eo Coronam Regni, sibi que ipsi imponit. 31. Amplificato Regno, & diademate Romanum misso, moritur. Parisiis sepultus. 32.
- Ampliandi Regni cupidus, & tyrannidis infamatus. 51. A S. Remigio, oleo caelitus misso, confirmatus potius, quam inunctus. 35.
- Clodovei quatuor filij, Patri succedentes, Francorum Regnum quadripartiantur. 33.
- Clodoveus II. Neustriae Rex, filium Childericum, praeter jus fidemque, Austrasiae Regem facit. 58.
- Clotarius Sueffione regnat. 33. Totam Francorum Monarchiam potitur. 33.
- Collinetus, plexus. 351.
- Concilij Basileensis decreta, circa Sacerdotia Ecclesiastica. 301.
- Concilium Claromontanum, pro sacra expeditione. 126.
- Concilij Constantiensis, auctor. 287.
- Condatum à Ludovico XI. occupatum. 403. Deseritur, & comburitur. 404.
- Conradus I. Imperator, Carolini sanguinis ultimus. 98. Bellum cum Henrico Saxone gerit. 98. Henricum ad Imperium commendat. 98.
- Conradus Othoni Imperatori fidelis. 103.
- Conradus Lotharingiae Dux, Hungaros in Lotharingiam & Germaniam evocat. 109.
- Conradus II. Salicus Imperator, fit Burgundiae Transjuranæ Rex. 121. Coronatur Genevæ. 121. Spiram

I N D E X.

- extulit, & sepulturam Imperatorum fecit. 122.
 Conradus, Henrici IV. Imperatoris filius, Italiae Rex. 126.
 Conradus IV. patri Frederico, in Regno Siciliae, & Imperio succedit. 145. Neapolin expugnat. 146. Venenotollitur. 146. 156. Ad Francosurtum devictus. 155. Victor, contra Guilielmum Caesarem. 155.
 Conradinus Conradi filius & heres. 146. Ejus ad repetenda avita Regna expeditio. 147. Praelium cum Carolo. 147. Fugam cepit. 148. Comprehenditur. 148. Anno integro carcere detentus. 148. Petrum Arragonium heredem nuncupat, & capite plectitur. 149. Ejus supplicium, mater spectat. 150. Locus ubi decollatus est, etiamnum mader. 150. Mortis ipsius ultio. 163.
 Consalvus Magnus, Gallos Neapoli depellit. 495. Calabriam & Apuliam, pro Ferdinando occupat. 519. Regnum omne Neapolitanum, Ferdinando, acquirit. Magnus dicitur. 520.
 Constantia Guilielmi Boni filia, Siciliae Regina. 145.
 Constantia Manfredi filia, Petro Arragonio nupta. 161. Carolo supplicium remittit. 163.
 Constantia Petri Tyranni filia. 226.
 Constantia Roberti Regis uxor, Roberto filio minori, ad Regnum favet. 122.
 Constantinus Copronyus. 41.
 Constantinus Palaeologus occisus. 294. Graecorum Imperatorum ultimus. 295. Haeresin in Spiritum Sanctum reduxit. 295.
 Constantinopolis everfae, causa. 294. 295.
 Cornelius Philippi Burg. Nothus, Luxemburgo Praefectus. 293.
 Corona Caroli Magni, Norimbergae servatur. 438.
 Contracense Praelium, Francis funestum. 171.
 Contracum combustum. 233. Cum Arce, à Gandensibus captum. 445.
 Craonius. 239.
 Cremona, Venetis ex federe cedit. 518.
 Crescentij Tyranni uxor, Otthonena III. Imp. venenatis chirothetis interficit. 119.
 Cressiacum Praelium, Francis exitiale. 203.
 Greveccurius Gallis Atrebatum tradit. 392. Ad Guinegatam à Maximiliano superatus. 410. A Ludovico increpatus ob amissum praelium. 411. Aureo Vellere privatus. 414. Turciae magis, quam Christianae Religionis. 414. Flandris auxilio veniens, tentato frustra Tornaco, Gandavum se recipit. 432. Pacis, inter Maximilianum & Flandros, proxenera. 433. Philippum Austriacum equo Gandavi impositum, militi spectandum circumducit. 434. Militem Francum, Gandavo rogatus educit. 434. E Flandria discedens, Heldinium petit. 435.
Ter-

I N D E X.

Teroanam frustra tentat. 439.
 Teroanam premit. 440. Teroanam
 iterum obsidet. 440. Repellitur. 440.
 Audomarum capit. 441. Teroanam
 denique. 441. Quinquaginta Nobi-
 les, cum Carolo Egmundano ad
 Bethuniam, capit. 441. Castella in-
 firmiora, in Artelia diruit: quare.
 445. Pace Belgicâ comprehensus.
 Moritur. 484.
 Crothildis Clodovei conjux Christiana.
 28. Filios, in Sigismundum &
 Gundemarum incitat. 52.
 Cruces cruentæ, in vestibus appa-
 rent. 518.
 Crux Carolo Magno cælitus ostensa.
 426.
 Cuniculorum agendorum inventum
 Petri Navari. 520.
 Curia Civica, Bruxellensis & Lovan-
 niensis, constructæ, quando. 297.
 Curforum diversoria primum institu-
 ta, à quo. 389.
 Custodiæ Maximiliani; inscriptio.
 449.

D.

D A E I A, à Carolo M. domita.
 38.
 Dagobertus I. Brudolphum & Chil-
 pericum, jubet interfici. 55. Occu-
 pat Regnum Ariberti. 55. Judæos,
 Gallia pellit. 476.
 Dalmatia à Carolo M. domita. 38.
 Damasus, Stephani Papæ Legatus in
 Franciam. 204.

Dammum à Francis frustra obsessum;
 incensum tamen. 236.
 Daniæ, Sueciæ, Norwegiæ & Gotho-
 rum Rex, voti causâ, Romam
 profectus. 376.
 Daniel, Clericus, dictus Chilperi-
 cus II: Dagoberto II. succedit. 60.
 David Comnenus Trapezuntius Im-
 perator, capite plexus. 312.
 David II. Scotorum Rex, ab Anglis
 captus, restituitur. 218.
 Decimæ Ecclesiasticæ, ad bellum Tur-
 cicum concessæ. 243.
 Deinsa occupata à Germanis: quid
 ibi factum. 457.
 Delphinatus, Imperij beneficium, à
 Rege Galliæ emtus. 208.
 Desiderius Longobardorum Rex, à
 Carolo Magno devictus, Leodij
 exulat. 43.
 Dionantenses, pacem cum Leodien-
 sibus initam, violant. 321. Sacro-
 rum communione privantur. 321.
 Obsidentur à Philippo Burgundo.
 321. Eorundem erga Comitem
 Quadrilegium, insolentia. 321. In-
 humanum factum. 322. Expugnan-
 tur, diripiuntur, igne delentur. 323.
 Dionysij Fanum, ope Burgundionum,
 à Gallis expugnatum. 283.
 Dionysius Moerbecanus, Joannem
 Regem Galliæ capit. 213.
 Divico Helvetiorum Dux. 16.
 Dodo, Alpaidis frater. 59.
 Dominicus Trivisanus Legatus Ve-
 netus. 449.
 Donderbussen. 237.

I N D E X.

- Drogo, Caroli M. nothus.** 71. Ejus mater. 115.
Druidæ & Duhages Gallorum, cõrũmque studia. 8.
Duacum, Infula & Orchiacum, Gal-
 lis oppignerata. 173. Redeunt ad
 Flandros. 224.
Duacum, à Francis frustrà tentatum.
 409.
Ducatus Limburgensis, Brabantiaẽ
 sociatur. 166.
Ducis Bedfordiensis uxor, defuncta.
 278.
Dux Bedfordiensis, Regni Gallici
 procurator. 268. Moritur. 284.
Dux Biturigum, Arvernos, Lemovi-
 ces, & Pictones domat. 237. Clas-
 sem Gallicam retardat. 238. Regni
 administrator. 240.
Dux Brabantiaẽ, Robertum Atreba-
 rem ad se retractum, Philippo Va-
 lesio Regi, tradere recusat. 192.
 Protector Leodiensium. 422.
Dux Britanniaẽ, ad suos reversus. 228.
 Cum Richemontij Comite, ab An-
 glis deficit. 269.
Dux Glocestriaẽ, Gallorum fines in-
 festat. 212.
Dux Lancastriaẽ, belli Anglici con-
 tra Gallos Legatus. 225. Con-
 stantiam Petri tyranni filiam, con-
 jugem habuit. 226. Regis Richardi
 tutor, at Anglis invisus. 227. Ejus
 in Hispaniam expeditio, inutilis.
 239.
Dux Lotharingiaẽ, à Burgundo de-
 pulsus, ad Ludovicum XI. con-
 fugit. 377.
Dux Nemorensis, reus capitis per-
 actus. 382.
- E.
- E A D G I N A, Caroli Simplicis**
 uxor. 102.
Ebbo Remensis Episcopus, Ludovici
 Imp. adversarius, Ab Episcopatu de-
 positus. 79.
Eberhardus Dux Franconiaẽ. 98. In
 Otthonem conspirat. 102. Occi-
 ditur. 103.
Ebroinus Major domus in Neustria,
 occiditur. 58.
Eccelinus, Tyrannus Veronensis. 207.
Ecclesia S. Sophiaẽ Constantinopoli,
 frequentia Cleri celebris. 294.
Ecclesia olim, adjuta potius à Ger-
 manis quàm Gallis. 41.
Ecclesia à Carolo M. instaurata &
 erecta. 44.
Edmundus Eduardi I. frater. 167.
Eduardus I. Rex Angliaẽ, à Francis
 citatus. 167. Condemnatus. 167.
 Flandriaẽ Comitis auxilium & fi-
 liam poscit. 168. Gandavum re-
 tractus. 168. Flandrorum eversio-
 nem impedit. 170.
Eduardus II. Angliaẽ Rex, Isabellam
 Francicam ducit. 177. Parisios cita-
 tur. 186. Vxorem & filium in Gal-
 liam mittit, ad præstandum jusju-
 randum de Aquitania. 187.
Eduardus III. Rex Angliaẽ, Galliaẽ
 Regnum sibi deberi contendit. 189.
 Ius

I N D E X.

- Ius ejus, ad Gallia Regnum, ex-
positum. 193. Antuerpiam appellit.
194. Fit Vicarius Imperij. 194. Ca-
meracum obsidet. 195. Lovanij
agit. 195. Regni Franciæ titulum
& insignia assumit. 199. In prælio
vulneratus. 200. Bellum Britanni-
cum, per se gerit. 202. Bellum in
Francos adortur. 203. Prælio ad
Cressiacum victor. 209. Caletum
obsidet & capit. 204. Ordinem Pe-
riscelidis instituit. 214. In Campa-
niam & Burgundiam, movet. 217.
Pacem Caleti, cum Gallis facit. 218.
Aquitanos contra se erectos, placare
fatagit. 225. Moritur, Richardo
nepote, herede nuncupato. 227.
Eduardus Eduardi III. filius. 203. Pi-
stavos & Bituriges depopulatur. 212.
Captum in prælio Francorum Re-
gem, Burdegala in Angliam abdu-
cit. 213. Aquitanis tributum impo-
nit. 223. Citatur à Rege Franciæ.
224. Infirmus, redit in Angliam,
translato in Fratrem belli imperio.
225. Moritur. 227.
- Eduardus IV. Angliæ Rex, post Hen-
ricum VI. 336. Regno pulsus, in
Hollandiam & Flandriam venit.
351. Regnum, prostrato Henrico,
recuperat. 353. In Galliam movet.
377. Pecuniâ à Ludovico XI. pacatus,
redit in Angliam. 375. 377. A
Ludovico, simulatis iterum nuptiis,
delinitus. 397. Fratrem, in dolio
Vini Cretici, submergi jubet, quare.
401. & seqq. Moritur. 423.
- Eduardus V. patri succedit. 423. Oc-
cidiur. 423.
- Eduardus Barri Dux, Lovaniensibus,
bellum indicit, quare. 192.
- Eduardus Barri Dux, prælio Azincur-
riano occisus. 259.
- Eduardus Geldriæ Dux, Reinaldum
fratrem, decennio carcere con-
strinxit. 365. Prælio Iuliacensi mor-
tuus. 365.
- Eggebardus Francus Comes. 77.
- Eginhartus de forma & statura Ca-
roli Magni. 45.
- Egmondus Hollandiæ præfectus,
Houckios reprimat. 464.
- Eleonora, Gulielmi Aquitanæ Ducis
filia, Ludovici junioris uxor. 130.
Repudiata, nubit Henrico Nor-
manniæ Duci. 131. Animi mœrore
extincta. 135.
- Eleonora, Frederici Imp. conjux. 294.
- Elicurtum Arx, capta à Belgis. 419.
- Elizabetha, Rudolphi Comitis Vero-
manduorum filia, uxor Philippi,
Alsatiæ Flandriæ Comitis. 132.
Absque prole mortua. 132.
- Elizabetha Goritia, Luxemburgensis
Ducissa, Philippum Burgundum
invocat. 192.
- Elizabetha, Castellæ & Arragoniæ
Regina, latine docta. 498.
- Emma, Rodulphi Regis uxor, Hu-
gonis soror. 101.
- Emmanuel Rex Lusitanæ, Indas &
Mauros, pellit. 477. Elizabetham
& Mariam sorores, duxit. 498.
- Engelbertus Nassovius, militiæ Belgi-
cæ.

I N D E X.

cæ præfectus. 438. v. *Nassovius.*
 Enguerranus Couciaci Dominus, Regno Gallie destinatur. 142.
 Enguerranus Marigniacus, suspensus. 183.
 Episcopatus à Carolo M. fundati. 44.
 Equites Christi in Lusitania, à Rege Dionysio instituti. 180.
 Equites Calatravæ in Valentia, à Iacobo II. 180.
 Eremita quidam, Carolum Burgundum se mentitur. 387.
 Ermingardis, Ludovici Imp. uxor, Lotharij, Pipini, & Ludovici mater, mortua. 73.
 Ermingardis, Caroli Lotharingæ Ducis filia, Comitissa Namurcensis. 119. Alberti conjux. 133. Ex Carolo M. sanguine. 133.
 Ermingardis, Walerami Limburgensis filia, Reinaldi Geldricæ Comitissæ uxor. 165.
 Estenses, Ferrariam occupant. 207.
 Ecturia Nicol. Gabrimum sequitur. 205.
 Eudo Aquitanus, Sarracenos ex Hispania in Galliam evocat. 60.
 Eugenius IV. Papa, permittit Lovanii Theologiam doceri. 270. Galliam pacare studet. 278. A Concilio Basileense depositus. 289. Convantum Basileensem dissipat. 289.
 Evmenius Rhetor. 49.
 Euvus Munimolis. 52.
 Exarchæ in Italia, Imperatoris Constantinop. Vicarij, Ravennæ sedem habebant. 40. A quo instituti? 40.

Expeditio contra Albigenfes, 140.

F.

FARAMONDVS Francorum Rex, quando, & an omnibus Francis imperarit. 3. In ejus familia, sceperum permansit. 4. Ejus & Francorum scutum, tres Bufones. 4.
 Fedus Italiæ Principum, contra Gallos, Neapolin tenentes. 491.
 Ferdinandus Comes Flandriæ. 136. indignatur ob Flandriæ diminutionem, & fit Philippo Regi hostis. 137. Compellit eum Flandriâ egredi. 137. Tornacum occupat. 137. Capitur. 138.
 Ferdinandus Hispanus, vir scientissimus, Carolo Burgundo interitum prædixit. 386.
 Ferdinandus Rex Neapolitanus, Alphonsi Magni filius nothus. 484.
 Ferdinandus II. Alphonsi filius Rex Neapolitanus. 485. Gallorum, Neapolin adventu, fugit. 485. Abitu, redit. 495. Moritur. 499. Ex intemperantia conjugij. 500.
 Ferdinandus & Isabella, Iudæos Hispaniâ pellunt. 476. Mauros, Granatâ: ipsûmque Regnum, Castellæ conjungunt. 479. *Catholici* dicti ab Innocentio VIII. 479.
 Ferdinandi jus ad Regnum Neapolitanum. 519. Regnum Neapolitanum, cum Ludovico partitus. 519. Novam partitionem, Gallis offert. 520.

I N D E X.

520. Regnum omne Neapolitanum occupat. 520. A Iulio II. Siculus, Neapolitanus, & Hierosolym. Rex appellatus & agnitus. 521. Titulum Regni Neapolitani, neptémque in conjugem et dat Ludovicus. 522. Flammula Gallorum, quid? 190. Discrpta. 173. Rursus erecta. 204. Flandriæ Comitatus erectus. 88. 133. Flandriæ divortium, ominosè prædictum. 133. Ejus ad Occidentem termini antiqui. 133. Flandria à Curia Parisiensi exenta. 339. Flandria Imperialis, quæ? 457. Flandri, contra Comitem Hannoniæ egrediuntur. 172. Univerſim, ad bellum Gallicum accincti. 172. 173. Gallos cædunt. 190. In Anglos, quàm Gallos proniores. 194. Contra Gallos aliquid moliri prohibiti. 198. Contra Comitem suum erecti. 232. Ad Rosæbecam cæsi. 232. Cum Comite, reconciliati. 235. Intrepidum deserunt. 254. Maximiliano tutelam liberorum suorum, committere recusant: quam ad se spectare contendunt. 419. Quare. 429. Zelandis infesti. 432. Francorum auxilia implorant. 432. A Germanis vexati. 432. Belli tædio afficiuntur. 434. Pacem Gallicam suapte auctoritate renovant. 449. Pacem Brugensem primi violare visi. 456. Cum Brabantis, Maximiliano pecuniam offerunt, ut è Belgio discedat. 459. Comteum Bruxellam inferunt. 461. Occupatione Lessinæ, depulsi.

467. Ad veteres Dominos, pacem amplexi redeunt. 485. Florentini, se Carolo VIII. dedunt. 485. Folradus Pipini Capellanus. 34. Foronovanus Vicus. 494. Francia propriè, ubi? 3. Franci & Galli, diversa gens, diversas sedes habuerunt. 1. Franci, Germaniæ populi, à libertate dicti. 1. Perjuri, mendaces, ad prodendam fidem prompti. 4. Salij, cis Rhenum, Ansvarij, ultra. 21. Ab Aërio repressi. 24. Baptismum suscipiunt. 29. Germaniam in Galliam tranſtulunt, quando? 49. Totâ Galliâ vagantes, coercentur: ac denique in Gallia collocantur. 49. Deditio-ne à Iuliano Apost. suscipiuntur. 50. A Valentiniano domiti: à Stilicone, sub Honorio. 50. Aliorum detrimentis aucti. 51. In sumtus mensarum profusi. 94. Lepore terrii, prælium cum Anglis inire non audent. 196. Pacem violant. 439. Helveticos, ad tradendum sibi Maximilianum, corrumpunt. 440. Occupatione Lessinæ, depulsi. 465. Francorum sedes in Germania, ubi? 2. Francorum non unus ab initio, sed plures Principes. 3. Insignia. 4. 5. Species, Cultus, Agilitas, Constantia in præliis. 5. Sedes. 21. Reges primi, Leones: post Vrsi: denique Canes. 26. 27. Reges qui Ecclesiam extulerunt, Germani & Belgæ, non Galli. 30. Reges eorum ignavi, & exosi suis. 34. 35.

I N D E X.

- Potentia**, Græcis Imperatoribus suspecta. 47. Vicinitas, noxia. 48. Clades ad Fontiniacum, notabilis. 82. Perjuria, cladis Normannicæ causa. 105. Ad Peronam, numerus. 195. Temeritas, Regi Ioanni exitium attulit. 213. Atrogantia, victoriam apud Nicopolin prodegit. 243. Vexillum, juxta Caroli Regis varicinium depictum. 403. Cupiditas ad Neapolin erecta. 466.
- Francorum Regnum**, Imperij beneficium. 31. 94. 106. 174. 260. In familiam Majorum domus, illatum. 67. In tria divisum. 83. Quando cœperit majoris natu filiorum esse. 108. Ad Valesios devolutum. 189. Virorum non feminarum esse, quando dici cœptum. 185.
- Francorum Regnum**, à Pipino & Carolo, mirifice auctum. 37. 38.
- Francorum Procerum**, pro Ludovico Imp. conventus. 77.
- Francorum Principes**, à Carolo Simplicite desciscunt. 100.
- Francimontani**, à Carolo Burgundo, excisi. 343.
- Franciscus Ordclaphus**, Forolivij Dominus. 207.
- Franciscus Paulanus** à Ludovico XI. evocatus. 424.
- Franciscus Rojas**, procurator Ferdinandi & Isabellæ Regum: ac Ioannis & Ioannæ, ad matrimonium cum Philip. & Margarita Austriac. 493.
- Franciscus Sfortia**, propriâ magis virtute, quam genere clarus, fit
- Dux Mediolanensis**. 512. Dat consilium Ludovico XI. 318.
- Franco Borsalius**, Ripelmondæ inclusus: quare. 276. Comes Ostrebadiæ, & Eques Aurei Velleris. 277.
- Franconia ad Moenû**, à Francis dicta. 3.
- Franconiæ Principum**, origo. 93.
- Fredericus frater Adelbetonis Episcopi**, Hugonis gener, Munitionem in Gallia excitare prohibitus. 106. Fit Dux Lotharingiæ III. Mortuus absque prole. 120.
- Fredericus I. Imp. Marchionem Austriæ**, Ducem facit. 399.
- Fredericus II. Imp. & Siciliæ Rex**, cum Pontificibus dissidet. 154. Filium contra se erectum, carcere claudit. 154. Anathemate sæpius percussus, Imperio privatur. 155. Austriæ Ducem, Regio titulo donat & privatur. 399. Eundem, Archiducem appellat. 393. Quando & ubi, defunctus. 145. 156.
- Fredericus Austriacus**, Ludovici Bavari æmulus. 206.
- Fredericus III. Imp. Aquisgrani coronatus**, Vefontionem abit. 290. Romæ, uxorem duxit, & coronatus est. 294. Neapolin ad Alphonsum profectus. 294. Favet Gerardo Iuliacensi. 368. Treveris, Burgundum convenit. 370. Filio suo Maximiliano, Mariam Burg. poscit. 372. Burgundum frustratus, subitò Treveris discedit. 373. Contra Burgundum educit. 374. Ludovici XI. petacitati, facete respondet. 375.
- Ma-

I N D E X.

Mariam Burg. Maximiliano ab Ordinibus Brabantiae, dari conjugem petit. 398. Visendi nepotis causa in Belgium venit. 439. Legatos ad Philippum Austriacum mittit, pro Maximiliano liberando. 451. Eidem scribit, & Hannonibus. 452. Cum exercitu, in Belgium venit. 455. Gandavum obsidet: quo titulo? 456. Iubet Nobiles, qui Gandavi detinebantur, dimitti. 457. Obsidionem solvit, & Antuerpiae Clivium proscribit. 458. In Germaniam redit. 459. Ius in Bohemiam, Hungariam, &c. Maximiliano cedit. 468. Vita defunctus, Longævus & Pacificus dictus. 481. Ejus symbolum fatidicum. 482. Lex Frederici militaris, hoc tempore optanda. 482.

Fredericus II. Austriae Dux, Regio titulo donatus & privatus. 399. Archidux dictus. 398.

Fredericus Austrius, cum Conradino, captus & plexus capite. 148.

Fredericus Hispanus, pro Conradino Siciliam invadit. 147. Iacobo cedente, Siciliam occupat. 164. Sardiniam, concedente Pontifice, acquirit. 178. Roberto Neapolitano, bellum movet. 178.

Fredericus Tarentinus, à Burgundo, ad Ludovicum XI. deficit. 380. Ferdinando nepoti, in Regno Neapolitano, succedit. 499. Coronatur à Cardinali Valentino. 499. Viginti annis priusquam eveniret, praedictum ei Regnum Neapolitanum.

500. Eo inscio, Ludovicus Galliae, & Ferdinandus Arragoniae Reges, Regnum Neapolitanum partiuntur. 519. Impar duobus resistere, in Galliam denique se recipit. 519.

Frisia, Orientalis & Occidentalis. 2. A jure Imperij, libera. 290.

Frisij, Germaniae populi. 2. Principem quaerunt, cui se submittant. 508.

Furnae Flandrorum, in Philippi Pulchri fidem concedunt. 168.

G.

G A I L L A R D V S Francorum Praefectus, caesus. 421.

Galeatius Mediolanensis, à Burgundo ad Ludovicum XI. deficit. 380.

Galeottus Malatesta, Arimini Dominus. 207.

Galliae termini. 9. Galliae à Romanis, primo per Fulvium tentatae: qualitatae per Sextium: domitatae per Fab. Maximum. 11. Gallia Romani Imperij pars, in Consulares & Praesidiales Provincias divisa. 12. Galliae Belgicae, Prima & Secunda, Consulares. 12. Gallia, Imperij Romani beneficium: & Rex Galliae, Imperatori subiectus. 32. v. *Francorum Regnum.* Galliae Rex, mavult inops Regnum possidere quam nullum. 225. Galliae Principum Fedus, contra Ludovicum XI. 315.

Galli, Galatae olim & Celtae nominati 7. Militares, Pugnaces, Bibaces, Ingenio simplici: Germanis vitae

I N D E X.

- infirmitate similes: Molles ad calamitates ferendas: initio fervidi, post non item, 11. 12. 13. 14. 15. Inquieti, Inconfusi, 15. In Sicilia trucidati: quor. 161. 162. Scotis invisi. 237. Cambresiacum occupant, & Condatum usque grassantur. 417. Capiunt, & deserunt Bouchinium. 419. Civilis belli, tempore Maximiliani, in Belgio, incentores. 429. Pacem Belgicam violant. 432. Belgis, novum prociidunt bellum. 471. Neapolitanis populis, invisi redditi. 490. Carolum Egmondanum, ad revocandum bellum incitant. 505. Aratum Arcem & Alexandriam capiunt. 514. Ticinum etiam. 514. Denique Mediolanum, ejusque mox Arcem. 515. Neapolitani Regni factam divisionem, turbant. 520. Belgium rursus, per Carolum Egmondanum. 524. Gallicæ Præfecturæ, Narbonensis, Aquitanica, Superior Belgica, & Inferior Germania. 10. Gallica mansio, Pontificibus damnosa. 207. Ad Gallicam Coronam, quâ viâ Belgicæ Provinciæ, pervenire poterint. 221. Gallica Classis, apud Slufam potens, sed otiosa. 238. Gallici morbi, ortus & remedium. 489. Gallorum, alij Celta, alij Aquitani, alij Belgæ: horum termini: fortissimi Belgæ, quare. 9. Figura, & mores. 10. Loquendi argutia, & jactantia: aviditas jurgiorum: vaniloquentia, 15. Ostentatio, 16. Præfidentia: Libido. 18. Vestis, Coma. 19. Gallorum Italicorum habitus. 20. Gallorum in Sicilia, insolentia. 160. Duo millia Gandavi, quinque, Brugis cæsi. 169. Ad Contractum, strages. 171. Existimatio, in Regno Neapolitano, perit. 489. Studia, sub expeditionis Neapolitanæ pallio, patefcunt. 490. Gallienus Imperator, ignavus. 49. Gandavi, duo millia Gallorum cæsi. 169. Gandavum retractus Guido Comes, & Eduardus Rex. 168. Gandavi celebratæ nuptiæ, Maximiliani & Mariæ. 400. Gandenses, totam ferè Flandriam occupant. 232. Dammum capiunt, quod frustra à Francis obsidetur. 236. In fidem, à Philippo Comite accepti, 237. Urbano VI. constanter adherent. 242. Apud Caletum, in seditionem versi, Philippum deserunt. 284. Ad Ludovicum Regem proficiscuntur. 393. Imbercurtium & Hugonetum, capiunt & plectunt. 394. 395. Adolphum Egmondanum carcere educunt, & suis præficiunt. 395. Maximiliano leges sumtuarias, dare cupiunt. 412. Ei contrarij, in tutela liberorum concedenda. 419. Carolo VIII. Regi, gratulatum Legatos mittunt: quos Berlemontius, in reditu capit. 429. Pacem inter Maximilianum & Flandros, turbant. 431. Philippum Austriacum, ut in Franciam abducatur, timent: haud frustra. 434.

I. N. D. E. X.

In grāiam , à Maximiliano recipiuntur. 436. Pacem initiam, rumpere conantur. 443. Arma rursus induunt. 444. Maximilianum custodia claudi petunt , & obinent à Brugenſibus. 445. Eundem in Galliam miti, aut ſibi tradi, cupiunt. 446. Magistratus ubique reſoyant, & Maximiliano, filij tutelam abdicunt. 446. Proceres Maximiliani, in carceres conjiciunt. 446. 447. Apud ſe, Belgij Ordines congregari volunt. 451. Quod demum obtinent. 453. Arma & bellum reſumunt. 473. Gerardi-montem capiunt & amittunt. 473. Pacem denique petunt, & obtinent. 475. Gandenſium porvicacia. 237. Tumultus, compoſiti. 275. Mortuo Carolo Burg. audacia. 390. 393. Proccacia, atque in primis Syndici eorū. 394. Ferocia. 436. Gandenſium & Brugenſium Legati, Maximiliano pecuniam offerunt. 447. Decem à Maximiliani Nobilibus, captos ſecum abducunt. 449. Garterij Equites : quot ? Eorum inſigne ſive teſſera : Leges : Patronus. 214. Cauſſa institutionis. 215. Gelder, Ludoyico Aurelianenſi federatus. 247. Geldria & Zutſania, ad Burgundum venit. 360. 367. 368. Mariæ Burgund. erepta. 397. Redir ad Maximilianum. 414. Genapia olim Lotharia, domicilium Ludoyici Delphini. 298. Ioachi-

mus & Anna Francica , nati ibidem. 301. 302. S. Georgij ædícula, in medio igne, immunis incendiij. 78. S. Georgius patronus Equitum Garterij. 214. Georgius Podebradius , Bohemiæ Rex. 468. Georgius Rotomagenſis Card. Præſectus Mediolanenſis. 516. Pontificatum ambit : quare. 516. Gerardi-montem, Gandenſes capiunt & amittunt. 475. Gerardus Iuliacenſis, jus quod in Geldriam habebat, redimi patitur. 368. Gerberga , Ludoyici Transmarini uxor, mater Lotharij & Caroli. 107. Ejus prudentia, in non partiendo Regno. 103. Recipit, quæ à Giſſeberto antea acceperat. 110. Gerberga , Caroli Lotharingi filia, Comitiffa Lovanienſis & Bruxellenſis. 119. Gerbertus , è Monacho Floriacenſi, primum Remenſis Epicoſopus, poſt Ravennas, denique Papa Romanus. 120. Ob ſcientiam Aſtronomi- cam, falſo Magiæ accuſatus. 121. Gerlandus Senonenſis Archiepiſcopus, Cathedra pellitur. 194. Germaniæ populi. 2. Germania Prima & Secunda. 10. Orientalis & Occidentalis. 398. Germania Inferior, à Franciſ occupata. 49. Germani ſive Franci, Matſilium, Juſtiniani Imp. permiſſu tenuerunt. 32. Germanorum habitus. 6. Gerdavi eorumdem tumultus. 436. Z z z 3 Ger-

I N D E X.

- Germani, Deinsam occupant.** 457.
Bruxellenses è Vilvordia vexant. 459.
Geryon, Hispaniæ tyrannus, ab Hercule domitus. 8.
Gilbertus Borbonius, Regni Neapolitani, pro Gallis, Præfectus. 496.
Gislebertus, Primus Lotharingiæ Dux, Henrici Imp. gener. 99. In Ortho-
 nem conspirat. 102. Rheno sub-
 mersus. 103.
Godefridus, Normannorum Dux, apud Lovanium sternitur. 92.
Godefridus Dux Virduensis, Longicollij filios pellit. 112. Capitur à
 Lothario Rege; & relaxatur. 114.
 Post Otthonem, Lotharingiæ Dux.
 120. Sine prole mortuus. 120.
Godefridus Bullionius, quâ stirpe natus, ubi? 126. Lotharingiæ Inferioris Dux, & Marchio Antuerpiensis. 126. Pro expeditione sacra, Ducatum Bullionij, vendit. 127.
 Primus Rex Hierosolymorum. 127.
Godefridus Barbatus, Comes Lovaniensis, Lotharingiæ Inferioris Dux. 128.
Godefridus Gibbosus, Lotharingiæ Dux. 128.
Gotfredus Andegavensis Comes. 122.
Gothi Germanica gens, Græciam invadunt. 49.
Gothis, à Clodoveo subactis, sola Narbonensis prima remanet, dicta ab illis Languedocia. 30.
Gothilo Marchio Antuerpiensis, Lotharingiæ Dux, Magni cognomen adeptus, quare? 120.
Gotofredus Haricuria, ad Anglos transit. 202. In gratiam à Philippo Valefio receptus, iterum se Anglis applicat. 212.
Græci, in Florentino Concilio, ad Ecclesiam Romanam accessere, certis legibus. 289. Græcæ literæ, eversa Constantinopoli, in Occidente restituta: per quos? 296.
Græci à Baiazethe deficiunt, ad Gallicos apud Neapolin successus. 487.
Granatæ Regnum, Castellæ conjunctum. 479.
Graviones. 348.
Gregorij II. Papæ, cum Francis fedus. 62.
Gregorius III. Papa, cōtra Luithprandum Longobardorum Regem, Carolum Martellum implorat. 62. Mittit Martello sacra munera: & appellat *Christianissimum*. 62.
Gregorius IV. Papa, Pacem inter Ludovicum Imp. & filios facere, frustra conatur. 74.
Gregorius X. Papa, mandat eligi Imperatorem. 157.
Gregorius XI. Papa, inducias inter Anglos & Gallos, frustra agit. 226. Relicta Avenione, redit Romanam: ejus reditus, causa. 226.
Grimoaldus, Maior domus in Austria. 57. Dagoberto, Sigeberti Regis filio, infidus. 58. Leodij, ad Altare S. Lamberti peremptus. 59.
Grypho, Martelli filius junior, à fratribus, Principatu exclusus: bello su-

I N D E X.

Superatus, &c. interficitur. 63.
 Guelfi & Gibellini. 154. Eorum origo. *Epist. Deditat.*
 Guetriæus, Clivij Legatus, agrum Thenensem populatur. 465.
 Guido Flandriæ Comes, Gallorum hostis, quare. 168. Gandavum cum Eduardo Anglo retractus. 168.
 Captus & dimissus, moritur. 172.
 Guidonis filiorum liberatio pacta. 173.
 Guido, frater nothus Flandriæ Comitit, captus. 194.
 Guido Rupifortius, Galliæ Cancellarius. 513.
 Guilielmus Normannus, Anglorum postea Rex. 122.
 Guilielmus Episcopus Ultrajectinus, Hierosolymam profectus. 126.
 Guilielmus Aquitanicæ Dux, Schilma inter Anacletum & Innocentium II. fovens, à S. Bernardo ad meliora reductus; obiit Compostellæ, Sugerio: Theobaldo, secus. 130.
 Guilielmus à S. Amore, Regularium antagonistâ, damnatur. 143.
 Guilielmus Hollandiæ Comes, designatus Cæsar. 155. A Frisiis occisus. 156.
 Guilielmus Hannoniæ Comes. 199.
 Guinegatense Prælium. 410.
 Gundebaldus Burgundionum Rex, patruus Crothildis. 52.
 Gundemarus Burgundiæ Rex, Regno à Francis exiit. 52.
 Ganderus Episcopus Bambergensis, Hierosolymam profectus. 126.

Guntramnus Clotarij filius, Rex Burgundiæ. 34.
 Gyges Rex. 118.

H.

HAGANO, Caroli Simplicis Consiliarius. 100.
 Hallæ, à Clivio tentatæ, frustra. 463. 464.
 Hannonum tarditate, Nivellæ obfidio omiffa. 465.
 Hannonnes, Maximiliano fidi. 451. 452. 454. 455.
 Harpalus, Phocæ Tyrannus, sub Cyro Rege. 8.
 Hassia. 2.
 Helvetij Legatos ad Iulium Cæsarem mittunt. 16. Eorumdem Oratio. 16. Arrogantia & præfidentia. 17. Petrum Haghenbachium, capite plectunt. 376. Pacem à Burgundopetunt. 377. Burgundum aggrediuntur, & cædunt. 379. Contra Burgundum, rursus se parant. 382. A Ludovico Rege juvantur. 378. Reste & aquis, ad Gransenam suffocati. 378. Burgundum fundunt fugântque. 379. Ejus pretiosam supellestem, partiuntur. 379. Captivos Burgundis, suspendio necant. 380. Contra Burgundum, rursus accinguntur. 382. Renatum Lotharingum, exercitus sui Imperatorem faciunt. 382. Burgundos ad triginta millia, cædunt. 383. Egre ferunt, Comitatum Burgundiæ, Fran-

I N D E X.

- Francorum esse. 405. Cum eis, Rex Ludovicus & Ambosius, paciscuntur. 406. Eorundem causâ, Ludovicus inducias, cum Maximiliano facit. 406. Ad Francos, à Maximiliano deficiunt. 440. Maximiliani expeditionem Burgundicam turbant. 505. Geldricam pariter. 514.
- Henricus I.** Imperator Dux Saxoniz. 98. Auceps dictus. 102. Lotharingiam, suam facit: eamque cedit Gisleberto, genero mex suo. 99. Ejus filij, de Imperio decertant. 102.
- S. Henricus II.** Imp. Dux Bavariz, succedit Otthoni. 111. 119. Feminas, à Ducatu Lotharingiz, vult exclusas. 120.
- Henricus IV.** Imp. Godefrido Bullionio, Lotharingiz Ducatum dedit. 126. Schismaticus. 127. Romani Pontificis hostis. 129.
- Henricus V.** Imp. patri adversarius. 127.
- Henricus VII.** Imp. Alberto succedit. 177. Romz coronatur. 178. Gibelinorum fautor. 178. Roberto Neapolitano Regnum abrogat: veneno per Eucharistiam exhibito, extinctus. 178.
- Henricus I.** Roberti filius, Galliz Rex 122. Carnotensis Comitibus rebelles, domat: & Normanos coercet. 122. Moritur. 123.
- Henricus, Frederico II.** Imp. ab Italis oppositus, moritur in carcere. 154.
- Henricus Thuringiz, Lantgravius,** *Sacerdotum Rex* appellatus, defungitur. 155.
- Henricus Nothus,** à Pontifice Rex Hispaniz factus. 223. Petrum Tyrannum, manu suâ obtruncat, & Regno potitur. 224. Cum Gallis fedus inir. 226. Cum Navarro, Pacem facit. 228.
- Henricus II.** Angliz Rex, Pacem cum Ludovico Iuniore facit. 132.
- Henricus III.** Ioannis filius, Angliz Rex. 139. Frustrâ à Philippo Rege Galliz repetit, quz abstulciat. 139. In Gallos, à matre Isabella incitatus. 143.
- Henricus IV.** Angliz Rex, Richardo succedit. 245. Cur Intrepido infensus. 255.
- Henricus V.** Angliz Rex, Harflem in Normannia expugnat. 258. Delphino, singulare certamen offert. 258. Per mediam Galliam, exercitum transfert. 259. Prælio Azincuriano, victor. 259. Aremoricis provincias, doti Catharinæ postit. 264. Despondetur ei Catharina, cum dote Francici Regni. 266. De filio ad Vindesorium nato, malè ominatus: Moritur. 268.
- Henricus VI.** Angliz & Franciz Rex proclamatus. 268. In Galliam adducitur. 272. Lutetiam pompâ Regali ingreditur. 272. Coronatur. 273. Redit in Angliam. 278. Margaritam Andegavensem duxit, rupiâ fide, quam dederat filiz Armeniaci. 291. Variè in Regno jactatus,

I N D E X.

tandem cum filio occiditur. 292.
 Ejus morte, impletum patris Henrici
 V. vaticinium. 292. Pax ei Gallica
 exitio fuit. 300.
Henricus VII. Richmondensis, Ri-
 chardum Angliæ Regem, vincit &
 occidit: Eduardi IV. filiam ducit:
 Lancastriorum & Eboracensium
 factiones, extinguit. 423.
Henricus, Otthonis Imp. frater, Lo-
tharingiæ Dux, pellitur. 103.
Henricus, Gisleberti Lothariensis fi-
lius. 103.
Henricus à Lyon, captus ab Anglis,
absque lytro dimittitur. 203.
Henricus Borsalius, Warvicensem
coërcet. 350.
Henricus Bergius Episcopus Camera-
centis. 493.
Hercules, Gallorum & Hispanorum
pater. 8.
Heribertus Veromanduorum Comes.
 100. Ex stirpe Pipini Italiæ Regis.
 105. Necatur. 105.
Heribertus & Hugo, Ludovicum
Transmarinum infestant. 103. Pel-
 lit Episcopum Remensem. 104.
Heriberti filij, ingrati & turbulenti,
 105.
Heribertus Archiepiscopus Mediola-
nenfis. 121.
Heriveus Episcopus Remensis, fidei
violatæ, dat pœnas. 100.
Hermenfridus Francus. 58.
Hermolaus Barbarus, Legatus Vene-
tus. 439.
Heruli, extincto Imperio, Romam &

Italiam tenuerunt. 27.
Hieronymus Savanarola, Italiæ cla-
dem, aliâque prædixit. 494. Sup-
 plicio affectus, quare. 503.
S. Hilarij Basilica, Pictavis incensa. 60.
Hildegardis Caroli Magni uxor, mor-
tua. 47.
Historiis oblectatur Carolus Magnus.
 44.
Hispaniæ Principatus, ad Ioannam
Philippi Austriaci conjugem devo-
lutus. 502.
Hollandia, ab Imperio liberata. 290.
Hollandi & Zelandi, ad remotas oras
navigare cœperunt. 478.
Holonia Arx, à Maximiliano expu-
gnata. 421.
Honorius Imp. Hispaniæ Galliæque
partem, Gothis tradidit. 31.
Hospitalarij D. Ioannis, iidem Rho-
dij & Melitenses. 180.
Houckij & Cabelliavi in Hollandia.
 413. Houckij, seditiosi. 469.
Hugo, Caroli Magni nothus. 71.
 Ejus mater. 115. Idem qui Hugo
 Abbas. 77.
Hugo Comes, Roberti Regis filius.
 101. 102. Hugoni filio, ad occupan-
 dum Regnum præludit. 103. Pellit
 Archiepiscopum Senonensem. 104.
 Ludovicum Regem, carcere deti-
 net. 105. Anathemate percussus.
 106. A Lothario, donatur Bur-
 undiâ & Aquitaniâ: Lotharium &
 Gerbergam Parisiis, magnificè ha-
 bet. 109. Ejus in Aquitaniam ex-
 peditio. 109. Magnus, Albus, &

I N D E X.

- Cappatus dictus: unde? Moritur. 109.
- Hugo Heriberti filius, quinquennis creatus Episcopus, intruditur à Patre, in Cathedram Remensem: & ejicitur. 104.
- Hugo Capetus, cujus filius, & unde dictus. 109. Regibus Francorum, diadema ablaturum, omine præsignificatum. 134. Fit Franciæ Dux, addito Piclavienfi pago. 111. De functo fratre Otthone, potentiâ augetur. 111. Regnum à Ludovico accipit. 115. Extraneus à Carolina stirpe, quoad lineam masculinam, & femininam legitimam. 115. Neomagi coronatur. 117. Dignitates, quæ temporariæ fuerant, perpetuas facit, ut sibi Regnum confirmet. 118. Ecclesiasticis favet: Moritur. 118.
- Hugo Veromandiæ Comes, Henrici Regis filius. 123.
- Hugo Marchiæ Comes, in Ludovicum Regem, ab uxore incitatus, Regiæ denique fidei se committit. 143.
- Hugo Oysiacus. 132.
- Hugo Quartus, Dux Burgundiæ. 286.
- Hugo Francorum Navarchus, suspensus. 200.
- Hulstanum præsidium, Maximiliano fidum. 450.
- Hunfredus Glocestriæ Dux, Jacobam, Ioannis Brabantæ Ducis conjugem, sibi jungit. 268. Strangulatus ab æmulis, magno Angliæ damno. 291.
- Hunaldus Aquitanæ Dux, à Carolo Magno superatus. 67.
- Hungari, Germaniam & Lotharingiam vastant. 109. Interneccione delati. 110.
- Hunibaldi de Francis, locus. 51.
- Hunni in Galliis. 50.
- Huyense Oppidum, à Leodiensibus, direptum & incensum. 328.
- Hydruntinus Episcopus, ferrâ sectus. 415.
- Hydruntum, de Turcis recuperatum. 416.
- I.
- I** A C O B A Hannoniæ, Ioanni Delphino nupta. 261. Ioanni, Brabantæ Duci. 268. Humfredo, Glocestriæ Duci. 268. Franconi Borsalio. 276. Mortua sine prole. 277.
- Iacobi Molæ, Templariorum Præfeti, ante supplicium Oratio. 179. Supplicium. 180.
- Iacobus Harteveldius. 194. Flandros in fedus Anglicum, astute adducit. 199. Comiti Hannoniæ, auxilio venit. 199.
- Iacobus Archiepiscopus Trevirensis, cum Episcopo Metensi, ad Iubileum Romanum profectus, fundator Academiæ Trevirensis. 293.
- Iacobus, Ludovici XI. Medicus, supra decem millium Aureorum stipendio, in menses singulos donatus. 425. Carolo VIII. mutuo dat. quin-

I N D E X.

- quinquaginta millia. 425.
 Iafon Maynus, Maximiliano con-
 nubium gratulatur. 483.
 Ida, Matthæi Alfatij & Mariæ Bolo-
 niensis filia, Comitiffa Bolonienfis,
 Reginaldi conjux. 136.
 Illyricus, à Turcis occupata. 354.
 Imbercurtius & Hugonetus, arguendi,
 in traditione Ludovici Conftabi-
 lis. 381. Ad Ludovicum Regem,
 Peronam à Maria Burg. miffi. 392.
 Conftantes in fide Mariæ perma-
 nent. 392. Carceri ambo, manci-
 pantur. 394. Capite plectuntur. 396.
 Immo Comes, confiliarius Brunonis
 Ducis Lotharingiæ, ab eo deficit.
 110.
 Imperatores non coronati à Papa. 99.
 Imperium Romanum, in Germanis
 renatum. 46. A Caroli Magni fir-
 pe, ad Saxones translatum. 98.
 Imperiorum Orientalis & Occidenta-
 lis, inter Nicephorum & Carolum
 Magnum divifio. 69.
 Imperij interregnum. 156. In Occi-
 dente finis. 27.
 Imperium contentum, ob Pontificum
 & Imperatorum odia. 157. Pro-
 vinciæ & Oppida, ab eo fubducta.
 157. Ad Francos, in Rudolpho
 reverfum. 158.
 Inas, Rex Saxonum in Britannia, Re-
 gnum fuum Pontifici veftigale fe-
 cit. 42.
 Indi, ad Ecclefiam Romanam ad-
 miffi. 289.
 Induciæ inter Anglos & Gallos. 200.
 215.
 Ingelhemij natus Carolus Magnus. 43.
 Ingelhemij Synodo interfunt, Ottho
 & Ludovicus, Franciæ & Germa-
 niæ Reges. 106.
 Iniquitatis Fedus, quod? 174.
 Innocentius III. Papa, Ioannem An-
 glum, Regno privat. 136.
 Innocentius IV. Papa, Concilio Lug-
 dunenfi, contra Fredericum Imp.
 indicto, eum excommunicat. 155.
 Innocentius VI. Papa, inter Anglos
 & Francos, Pacem agit. 213.
 Innocentius VIII. Zizimum Turcæ
 filium, ad bellum facrum refervat.
 417. Accipit à Bajazerthe ferrum
 hafiæ Domini. 417. Præcipit Bru-
 gëfibus fub Anathemate, ut Maxi-
 milianum relaxent. 454. Ferdinan-
 dum Castellæ Regem, *Catholicum*
 appellat. 479.
 Inquisitionis officium institutum. 479.
 Insignia Francorum, Bufones, Leo,
 Lilia. 4. 5.
 Infula Cadfandia. 194.
 Infula Duacum & Orchiacum, Gallis
 oppignerata. 173. Redeunt ad
 Flandros. 224.
 Interregnum feptem Annorum in
 Gallia. 61.
 Ioanna Constantinopolitana, Ferdi-
 nandi Lufitani conjux. 136.
 Ioanna Hutini filia, Regni Galliæ
 heres, à Philippo, per Salicam
 fupplantata. 185.
 Ioanna Neapolitana, Avenionem &
 Comitatum Venuxinum vendit.
 207. Schifma in Ecclefia, fufeitat.
 A a a a 2 234.

I N D E X.

234. Ludovicum Andegavensem adoptavit. 261.
- Ioanna Brabantiae Ducissa, Philippi Audacis liberis, matrimonia conciliat. 236. Pro Gandensibus, Philippum placat. 237. Antonium Burgundum adoptavit. 247.
- Ioanna Darcquia (Puella Aurelianensis) Anglos obsidione Aurelianensi pellit. 270. Carolum ad sacra Regni, Remos perducit. 271. Capitur, & supplicio afficitur. 271.
- Ioanna Arragonia, Philippi Austriaci conjux, formosa. 496. Latinis Orationibus, latinè respondet. 498. Filiam Leonoram, Lovanij parit. 505.
- Ioanna Valesia, Ludovici XII. conjux, turpis & distorta. 506. Ludovico capto, gratiam impetravit. 506. Marito, intacta. 507. Disiungitur à Ludovico, qui ei Principatum Bituricensem desert. 507. Ordinem Annuntiationis instituit. 507. Academiam Bituricensem, instaurat. 508.
- Ioannes VIII. Papa, Bosonem adoptat, & Regem facit. 90.
- Ioannes XXII. Papa, Annatarum auctor. 246.
- Ioannes Palæologus Imperator Græcus, Ferrariam venit. 289.
- Ioannes Angliæ Rex, ignavus. 135. Innocentium III. Papam offendit. 136. Anathemate percussus, Regno privatur. 136. Resipiscit. 136. Normanniam recuperare frustra satagit. 138. Ab Anglis deseritur, qua-
- re. 138. Moritur. 139.
- Ioannes Valesius Normanniæ Dux, Hannoniam vastat. 199. Nannetes capit. 201. Ejus perfida crudelitas. 201. Patri Philippo succedit in Regno. 210. Rodolphum Equitum Magistrum, capite plectit. 210. Navarræ Regem, capi jubet. 212. Comitatum Ebroicensem occupat. 212. Contra Glocestrium movet. 212. Capitur ab Anglis cum filio Philippo. 213. In Angliam avehitur. 213. Redit Parisios. 219. Ducatum Burgundiæ, adeptus. 219. Eundem Philippo filio donat. 220. In Angliam redit, ac moritur. 220.
- Ioannes Bohemiæ Rex, cæcus, ad Cressiacum cæsus. 203.
- Ioannes Ludovici Regis filius, in Africa moritur. 152.
- Ioannes Posthumus Hutini filius, octavo à nativitate die, haud (ut vulgò creditum) mortuus. 184.
- Ioannes Hispaniæ Princeps, Margaritam Austriacam ducit. 501. Moritur. 501.
- Ioannes I. Brabantiae Dux, & Reinaldus Geldriæ Comes, contendunt de Ducatu Limburgensi. 165.
- Ioannes III. Brabantiae Dux, Robertum Atrebatem ad se retractum, Regi Galliæ tradere recusat. 192. Gallos, Brabantiam expellit: & Pacem cum eis facit. 192. Anglis federatus, prælium cum Gallis committendum censet. 169.
- Ioannes IV. Brabantiae Dux, consilio

I N D E X.

- Io Engleb. Nassovij, erigit Academi-
 am Lovanienfem. 269. 270.
 Ioannes Philippi Burg. filius, uxorem
 ducit. 236. Gallis, in Bulgariam
 moventibus, præficitur. 243. Ca-
 pitur, amiffo prælio. 244. Redimi
 permiffus, quare. 244. Patri Phi-
 lippo fuccedit. 249. Vetat in ditio-
 nibus fuis, pecuniam colligi. 250.
 Parisios proficifcitur, quare. 250.
 Pax eum inter & Aurelianum fa-
 cta. 250. Sicarium in vitam fuam
 conductum, in eum à quo condu-
 ctus erat, vertit. 251. Cauffam red-
 dit, cur Aurelianum percuti juffe-
 rit. 252. Ob domitos Leodienses,
 dictus, *Intrepidus*. 152. Pace cum
 Aurelianis factâ, Regnum admi-
 niftrat. 253. Redditus fuos oppigne-
 rare cepit: quare 254. Ei Parisien-
 fes favent. 254. A Flandris deferi-
 tur ad Mondiderium. 254. Hæc
 cauffa eft, cur externum militem
 adfciverit. 254. Lutetia, festivè ex-
 cipitur. 255. Bicurigas obfider. 256.
 Pax eum inter & Delphinum fan-
 cita: fruſtrâ. 256. 257. Ei in Flan-
 driam reverfo, Rex, hoſtis effici-
 tur. 257. Prælio Azincuriano haud
 interfuit. 260. E Turonibus, Regi-
 nam liberat. 261. Parisios cum Re-
 gina ingreditur. 263. Contra Ca-
 rolum Delphinum, fe armat. 263.
 Pace cum Delphino factâ & firma-
 tâ, perfidè interficitur. 265.
 Ioannes Comes à Monteforti, occupat
 Britanniam. 200. In Angliam, ad
 Eduardum trajicit. 201. Citatur
 Parisios. 201. Capitur. 201. Ejus
 uxor Bellum continuat. 201. Id
 bellum, recrudefcit. 223. Redit
 Comes in Britanniam. 228. Recon-
 ciliatus Regi, eum iterum offen-
 dit. 239.
 Ioannes Haricuria, capitur & decol-
 latur. 212.
 Ioannes Bavarus Epifcopus Leodien-
 fis. 250. Pulſus, reſtituitur. 252.
 Elizabetham Goritiam, uxorem
 habuit. 292.
 Ioannes Engoleſmæ Comes, Prælio
 Azincuriano captus. 259.
 Ioannes Andegavenſis, Dux Lotha-
 ringiæ & Calabriæ, à Ludovico XI.
 veneno extinctus, quare. 351.
 Ioannes Alenzonij Comes, capite
 multatus. 367.
 Ioannes Sfortia, à patruo Ludovico,
 Mediolano dejectus. 483. Gener
 Alphonſi Regis Neapolis 484.
 Toxicò ſublatus. 493.
 Ioannis Galeatij Teſtamentum inoffi-
 cioſum. 511.
 Ioannes Procula, de Procyda. 160.
 Imperatorem C. P. in Gallos inci-
 tat. 161. Regnum Siciliae, Petro
 Arragonio offert: & obrinet, à Ni-
 colao Papa. 161.
 Ioannes Ziſca, Huſſitarum Dux, om-
 ni prælio indomitus. 288. Thabo-
 ris Oppidi conditor: ex cute ſua,
 tympanum fieri jubet. 288.
 Ioannes Wildius Concionator Gan-
 denſis. 242.

I N D E X.

- Ioannes Wytcleffus, ab Ecclesia deficit, quare. 222. Erroribus suis, Angliam & Bohemiam corrumpit. 222. Ioannes Hussus & Hieronymus Pragensis, ejus sequaces, combusti. 223.
- Ioannes Coppenollus, Gandensium turbo. 443. Brugis festivè exceptus, Auream & Argenteam monetam spargit. 449. Maximiliano addictus, munitis suis privat. 450. Præsidium à Creveceurio, pro Gandensibus obtinet. 455. Iterum grassari incipit. 473. Capitur, & cum fratre decollatur. 473.
- Ioannes Standonkus, Galliâ pulsus, Lovanij & alibi, Collegia erigit. 506.
- Iolenthis, Ioannis Brëni Hierosolymorum Regis filia. 160.
- Iovianus Pontanus, formulâ abdicationis Alphonso scribit. 485. In gratiam Gallorum, Arragonios vituperat. 492.
- Irenen, Imperatricem Orientis, Carolus Magnus uxorem ambit. 47.
- Isabella Hannoniæ, Philippi Augusti, conjux. 133. Ex Caroli Magni stirpe, per Ermengardim. 133.
- Isabella, Comitis Marchiæ uxor, quondam Angliæ Regina. 143. Mariti causâ, Ludovico Regi insidiatur. 143. Henricum filium, Angliæ Regem, in Gallos evocat. 143.
- Isabella Philippi Pulchri filia, Eduino II. Angliæ Regi desponsa. 177. Multorum inter Gallos & Anglos, malorum, occasio. 177.
- Isabella Borbonia, Comitis Quadrilegij uxor, Bruxellæ Mariam parit. 229. v. *Elisabetha*.
- Isala, Germaniæ fluvius. 2.
- Isca Municipium, combustum. 460.
- Ischya Insula. 485.
- Istria, à Carolo Magno domita. 38.
- Iubileum primum, sub Bonifacio VIII. 170. Secundum, sub Clemente VI. 208. Tertium, sub Bonifacio IX. 245. Quartum, sub Nicolao V. 293. Quintum, sub Xisto IV. 376.
- Iudæi, magno numero ex Hispania depulsi. 476. Ad Turcas convolant. 477.
- Iuditha, Ludovici Imp. uxor, mater Caroli & Rodulphi. 73. Pacis causâ, in Monasterio collocata. 74. Ludovico reducta & reddita. 79.
- Iuditha, Caroli Calvi filia, Balduini, Flandriæ Comitis uxor. 88. 133.
- Iuliani Cæsaris in Francos Salios & Ansivarios, expeditio. 21. Adventus, Tungros. 21.
- Iulij Cæsaris, in Helvetios expeditio. 16. Altera in Gallos. 17.
- Iulius II. Papa, Ferdinandum Catholicum, Regem Neapolis dixit. 524. Maximilianum monet ut Imperio consulat. 523. Bullam Auream, Maximiliano mittit. 523.
- Ivodium, Gallorum effectum. 412.
- Ivonis Carnotensis, Apologia. 129.
- Iustinianus Imperator Galliarum partem, Germanis seu Francis permittit. 32.
- L.

I N D E X.

L.

L A C V S Fucinus. 147.
 Ladislaus Hungariæ & Bohemiæ
 Rex, Romam profectus. 294. Phi-
 lippo Burgundo, infensus. 300. In-
 toxicatus moritur. 300. Gener Ca-
 roli VII. Galliæ Regis futurus, si
 vixisset. 307.
 S. Lambertus Episcopus Leodiensis,
 Martyrio affectus. 59.
 Lambertus, Vidonis Imperatoris filius.
 92.
 Lambertus, Longicollij filius, ducit
 Gerbergam Caroli Ducis Lotha-
 ringiæ filiam. 110. In patriam cum
 fratre reversus, pacificè demum
 regnat. 112. Comes Lovaniensis &
 Bruxellensis, Fundator Ecclesiarū
 S. Petri & S. Gaugerici. 112. Caro-
 lini sanguinis, per Gerbergam, in
 Burgundiæ, Brabantiæ Ducibus,
 ac Regibus Hispaniæ, tradux. 112.
 Lancastrij & Eboracenses, Angliæ
 factiones. 423.
 Lensum, Belgæ expugnant. 440.
 Leo Francorum insigne. 5.
 Leo Isaurus, à Gregorio II. Anathe-
 mate percussus. 40. Hæresiarcha.
 62.
 Leo III. Papa, à Carolo Magno de-
 fensus & restitutus. 46. Carolum
 Magnum Romanorum Imperato-
 rem facit. 46.
 Leodienses, Joanni Bavaro, surrogant
 Henricum Pervesum. 252. Bur-
 gund. Principum hostes, quare.

252. Pacem cum Philippo Burgun-
 do faciunt. 274. 275. A Ludovico
 Rege, in Philippum incitati, supe-
 rantur. 318. Ad Montenacum cæsi.
 320. Pacem, à Philippo Burgundo
 petunt, & obtinent. 323. Eam vio-
 lant, à Ludovico instigati. 328.
 Huyense Oppidum incendunt. 328.
 Fusi & fugati, à Carolo Burgundo.
 330. Pacem rursus petunt, & impe-
 trant. 331. Recepto Antistite, sol-
 vuntur anathemate Pontificio. 332.
 Contra Carolum, rursus erecti. 338.
 Carolum & Ludovicum, occidere
 conantur. 340. Rebellionis eorum,
 causæ. 342. Contra Imbercurtium,
 Gandensæ aciunt. 395. Eos, Ma-
 ximilianus, premit & cædit. 421.
 Pacem ab eo petunt, impetrantque.
 422. Flandris, contra Maximilia-
 num, suffragantur. 430. Arenbergij
 morte irritati, sæviunt. 438. Bra-
 bantis, contra Maximilianum re-
 bellibus, accedunt. 459.
 Leodium, captum & eversum. 340.
 Leonellus Clarentiæ Dux, Antuerpiæ
 natus. 199.
 Leonora, Philippi Austriaci filia, Lo-
 vanij nata. 505.
 Lex Salica, quando, ubi, per quos
 condita? 22. Solos obligat Francos
 Salios. 23. De privatis rebus, non
 de Regni successione agit. 23. Fun-
 damentalis, Regni Gallici, facta.
 185. v. *Salica*.
 Liburnia, à Carolo Magno domita. 38.
 Lilia, sub quibus Regibus, esse cape-
 runt

I N D E X.

- rint Francorum insignia. 4. Eorum, Gregorius Turon. haud meminit. 4. Sunt Irides aquaticæ flavi coloris. 5. Olim sine numero Clypeum Francorum, nunc terna occupant, à tempore Caroli VI. 5.
- Limburgici Ducatus initia. 128. Brabantia, adjungitur. 166.
- Lintheum, in quo S. Petrus Apost. Eucharistiam confecit. 426.
- Longobardi, extincto Occidentali Imperio, Romam & Italiam tenuerunt. 27. Eorum in Italia Regni, finis. 43.
- Lothariense Regnum. 36.
- Lotharienses, Henricum pellunt. 103.
- Lotharienses populi nonnulli, à fluminibus dicti. 22.
- Lotharingia, à Lothario nominata. 36. Bipartita. 90. 98. Ripuaria, sive Inferior. 119. Mosellana, sive Superior. 120. Ab ea, feminæ exclusæ. 120. Henrico, ab Otthone Imp. tradita. 103. Occupata, à Carolo Burgundo. 377.
- Lotharius, à Ludovico patre, consors Imperij factus. 71. Italia, post Bernardum Rex, coronatus Imperator à Paschali I. Papa. 73. Cum fratribus, in patrem conspirat. 73. Quare? 73. Pacem cum patre facit. 74. 79. Impietas ab eo, per Galliam commissa. 78. Pontifici infestus. 79. Ad Fontinacum, magnâ clade affectus. 82. Monasticen amplexurus, inter filios Regnum dividit. 85.
- Lotharius Lotharij filius, Lotharingæ nomen fecit, primus ejus Rex. 85. Adulterio & perjurio infamis, Placentiæ moritur. 85. Ejus Regnum patruï dividunt, Ludovico nepote excluso. 86.
- Lotharius Ludovici Transmarini, & Gerbergæ filius, Patri succedit. 108. Hugoni Burgundiam & Aquitaniã donat. 109. Cum matre, Parisiis ab Hugone exceptus. 109. In Aquitaniã movet. 109. Hugonem Franciæ Ducem facit, addito Pictaviensi pago. 111. Otthone II. Imp. tantumnon oppressum, persequitur. 113. Lotharingiam Otthoni remittit. 113. Hinc Francis invisus factus, Lotharingiam recuperare conatur. 114. Pace cum Otthone factâ, Ludovicum filium Hugoni Capeto commendat, & moritur. 114.
- Lovaniæ Comites & Duces. 128.
- Lovaniensium Encœniorum, origo. 93.
- Lovanienses ante alios, Bombardis usi. 230.
- Lovaniensis Academia fundata. 269.
- Ludovicus I. Rex Francorum, Caroli Magni filius, consors Imperij factus. 69. Imperator, coronatus. 71. Lotharium ad Imperium adsciscit. 71. Ludovicum Bajoariæ Regem facit. 71. Britannos Aremoricos, vincit. 72. Pacem cum filiis facit. 74. Aquitaniã Pipino ablatam, Carolo filio attribuit. 74. In Monasterium, detrusus. 75. Multiplex ejus mansuetudo. 75. 76. 77. 78. 79. 80. Apud S. Dionysium, dignitati pri-

I N D E X.

- pristinae restituitur. 78. Moritur, ac
 Metis sepelitur. 81.
 Ludovicus II. Lotharij filius, Italiae
 Rex & Imperator, à Sergio II. Pa-
 pa coronatus. 83. Ditionem Eccle-
 siasticam vastat, Pontifice nihil con-
 trà proficiente. 83. Lotharingiâ, à
 patruis privatus. 86. Absque mari-
 bus liberis, mortuus. 86.
 Ludovicus III. Arnulphi filius, Impe-
 rator, Germaniæ & Lotharingiæ
 Rex. 96. Animi mœrore extinctus.
 97.
 Ludovicus IV. Bavarus Imperator. 194.
 Successit Henrico VII. Luxembur-
 gensi. 206. Variè ab æmulo Frede-
 rico, & Romanis Pontificibus agi-
 tatus. 207. Schismatis auctor. 207.
 Geldriæ Comitem Ducem fecit.
 365. Mortuus apoplexiâ. 206.
 Ludovicus Rex Bajoriæ, contra Pa-
 trem Ludovicum mover: quare. 80.
 Non ausus conflagere. 81. Cum Ca-
 rolo fratre, in fratrem Lotharium
 conspirat. 82.
 Ludovicus Ludovici filius, Carolum
 patrum, miraculo vincit, cum ar-
 mis non potest. 86. 87.
 Ludovicus Balbus II. Rex Francorum,
 non Imperator. 90. Ei, Boso, Bur-
 gundiam subtraxit. 90.
 Ludovicus III. & Carolomanus Balbi
 filij, in Regnum Paris, bipartitum
 succedunt. 90. Super Regni Lotha-
 riensis portione, cum Ludovico
 Imp. paciscuntur. 90.
 Ludovicus IV. Caroli Simplicis filius
 Rex Francorum, quare dictus
 Transmarinus. 102. Ad Regnum
 revocatus, & coronatus Lauduni.
 102. Ducit viduam Gisleberti. 103.
 Infestatur ab Heriberto & Hugone.
 103. Ab Hugone detinetur ac di-
 mittitur. 105. Elephantiacus mori-
 tur. 107.
 Ludovicus V. Rex Francorum, Lo-
 thario patri succedit. 114. Nihil fe-
 cit. 114. Regnum uxori, aut Hugo-
 ni Capeto legat. 115.
 Ludovicus VI. Crassus, Rex Franco-
 rum, Philippo patri succedit. 129.
 Aureliani sacratus, quare. 129.
 Bellis, domi forisque exercitus. 130.
 Ludovicus VII. Junior, Rex Franco-
 rum. 130. Eleonoram Aquitanicam
 ducit. 130. Eâ repudiatâ, filiam
 Alphonsi, Hispaniæ Regis. 131.
 Principes, sibi rebelles habet. 131.
 Generi factionem sequitur. Mori-
 tur. 132.
 Ludovicus VIII. Philippi Gallorum
 Regis filius, pater S. Ludovici,
 Primus Artesiæ Comes. 134. Fit Rex
 Angliæ. 139. Ab Anglis desertus,
 redit in Galliam. 139. Philippo Pa-
 tri succedit. 140. Citeriore Aquita-
 niâ, Anglos expulit. 140. Roberto
 filio, Artesiam, testamento assignat.
 140. Moritur in expeditione Albi-
 genti. 140.
 Ludovicus IX. Patri succedit. 142.
 A puero, Sanctus. 143. Adversus
 eum, Gallorum Principum, con-
 spiratio. 142 Sub eo, turbatio Aca-
 demie

I N D E X.

- demæ Parisiensis*, sopita. 144. Tra-
 jicit in Africam. 151. 152. Opum
 novarum, haud cupidus. 158. Pro-
 fluvio in Africa mortuus. 152.
 Ludovicus X. Patri Pulchro succedit,
 dictus *Hutinus*. 183. Maleficio per
 simulachrum cereum, petitus, ut
 aiunt. 183. Ejus uxor, probri con-
 victa. 184.
 Ludovicus Delphinus, (post XI.)
 Caroli VII. filius, Margaritam
 Stuartam ducit. 285. Ejus, in Pa-
 trem, conspiratio. 285. Fugit in
 Burgundiam, & Brabantiam. 297.
 298. Dubitatum, an non exploran-
 di causâ? 299. Comitissæ Quadri-
 legij filiam, è Baptismo Bruxellæ sus-
 cipit. 299. Ducit Carolinam Sabau-
 dicam. 299. Filium Ioachimum,
 Britannicæ Regulum dixit. 301. Ejus
 filia Anna, apud Genapiam nata.
 302. Litteras an coluerit, an ode-
 rit, quæsitum. 302. Morte Patris,
 lætus. 307. Tenuis ei Exsequias,
 Avennæ facit. 308. Remis inungi-
 tur. 308.
 Ludovicus XI. erga Remenses, &
 Philippum Burgundum, fictè comis.
 309. 310. Præclaros ministros, of-
 ficiis movet. 311. Oppida ad Somo-
 nam, redimit, & suppeditandis
 Burgundis, studet. 313. Repetit à
 Philippo Burg. Insulam, Duacum
 & Orchiacum. 314. Nobilibus, ve-
 natione interdicit. 314. Summis &
 imis, odiosus. 315. Comiti Quadri-
 legio insidiatur. 316. Philippo etiam.
 316. Fraudes ejus, patefcunt. 317.
 Prælio Montishericij fugit. 318.
 Cum Quadrilegio, aliisque Princi-
 pibus, Pacem facit. 319. Quadri-
 legium, odit præ reliquis. 327. Vetat
 Leodienses, bello peti. 328. Nupe-
 ram Pacem, suffodere incipit. 335.
 Britanniam aggreditur. 336. Caro-
 lo Burgundo, novam Pacem, Pe-
 ronæ offert. 337. Cominatum ibi,
 pecuniâ corrumpit. 339. In Leo-
 dienses, cum Burgundo profectus.
 339. Ejus, super Leodij everfione,
 sententia. 341. Litteræ Leodij re-
 pertæ. 341. Vetat de Pace Peronæsi,
 & expeditione Leodiensi, sermo-
 nes fieri. 342. Fratrem, negatâ
 Campaniâ, ad Aquitaniam trans-
 fert. 349. Carolo Burgundo infen-
 sus. 349. Pacem procurat inter
 Warvicensem & Margaritam, Hen-
 ricij VI. conjugem, ut Burgundo
 noceat. 350. Burgundum, veneno
 tollere conatur. 351. Inducias, cum
 Burgundo facit. 353. Comitissæ Vgel-
 lensis, Dynastias invadit. 353. Bes-
 sationem Card. sublannat. 355.
 Carolum fratrem, intoxicari jubet.
 & Deiparam in meridie salvari.
 356. Burgundo, insigniter imponit.
 357. Occupat Aquitaniam. 358. Præ-
 lium, cum Burgundo committere,
 non audet. 359. Arminiacum Co-
 mitem, tolli jubet. 367. Carolum
 item Alebretum, & Ioannem Alen-
 zonij Comitem. 367. Nicolaum,
 Lotharingæ & Calabriæ Ducem.

I N D E X.

367. Omnem Pacem, in super habet. 368. Conventus Trevirensis, inter Fredericum Imp & Carolum Burg. successum turbat. 372. Ditiones Burgundi, cum Imperatore, dividere cupit. 374. Ducem Lotharingæ, Burgundo hostem facit. 375. Eduardum Angliæ Regem, pecuniâ pacat. 375. Ludovicum Constabilem, supplicio subjicit. 381. Ducem etiam Nemorenses. 383. Helverios, sociis & pecuniâ juvat. 382. Hostibus Burgundi, stipendium solvit. 385. Carolo Burgundo defuncto, inhiat omnibus Belgij Provinciis. 389. Hinc, Mariam Carolo filio suo, uxorem poscit. 389. Cur eam, dari noluerit Carolo Engolismensi. 507. Diversoria Curforû ordinat. 389. Vtramque Burgundiam occupat. 389. 502. Oppida item ad Somonam. 390. Gandenses, per Oliverium Tonso-rem captat. 391. Pacis leges iniquissimas, Mariæ proponit. 392. Mariæ litteras, Gandensibus præbet. 393. Omnem Flandriam, obtinere sperat. 397. Atrebatenses cives transfert in Galliam, & Civitatis nomen immutat. 397. Plura Hannoniæ oppida, expugnat. 393. Condatum, obsidet & capit. 403. Aurei Velleris Comitia negligit: malè. 403. Condatum, deferi & incendi jubet. 404. Aquilam, Cameraci, positis Liliis, refigit. 405. Helvetios, à Burgundis abstrahit, & sibi sociat.

406. Restituit quæ in Hannonia occupaverat, & inducias cum Maximiliano facit. 406. Galliam reperit. 407. Ejus, ad loca quædam peregrinatio. 407. Superstitiosus magis, quàm pius. 407. Prodigus magis, quàm liberalis. 407. Pileo, gerit plumbeos & stanneos Divorum nummos. 408. Fictè pius. 409. Præsertim in Homagio Boloniensi. 409. Inducias servare negligit. 409. Guinegatensi clade, percutus. 411. Zizimum, Turcæ filium, Innocentio VIII. transmittit. 417. Filiam Ioannam, Ludovico Aurelianensi, quare collocarit? 507. Bochagio infensus. 423. Mortem horret. 424. Evocat ad se, Franciscum Paulanum, quare. 424. Pro Corpore, non pro Animo, orari cupit. 424. Supplicationem, pro arcendo Borea, indicit. 425. In Medicos profusus. 425. Ad infirmum, ne moretur, Reliquiæ allatæ: quæ? 426. Moritur. 426. Vxorem à se, moriens, procul amandat. 427. Ejus morte, populus lætus: quare. 427. Pleraque ab eo decreta, rescissa. 427. Cleriaci sepulti ossa, ab hæreticis refossa, & cremata. 427. Ludovicus XII. Aurelianensis, Ducatum Mediolanensem, tentare incipit. 490. Ex obsessa Novaria, à Carolo VIII. liberatus. 495. Carolo VIII. succedit, & Remis inungitur. 503. Pater Populi dictus. 504. Ejus animi magnitudo. 504. Inducias, cum

I N D E X.

- cum Maximiliano facit, 505. Ioannam uxorem, repudiat, 506. Annam Britannicam ducit, quare? 507. Ioannæ, Principatum Bituricensem defert, 507. Cupiditatem suam, ad Mediolanum extendit, quo titulo? 510. 512. Ejus, in hoc, federa, 512. Iuramentum de Artesia, à Philippo Archiduce accipit, & præstat de Bologna, 513. Restituit Philippo Aëriam, Bethuniam, Hefdinium, 513. Mediolano Trivultium præficit, & Genuæ Clivium, 515. Connubium, inter Claudiam filiam, & Carolum Austriacum affectat, quare? 517. Quibus legibus Diploma Ducatus Mediolanensis, obtinuerit, 518. Ad Neapolin, anhelat, 518. Cum Ferdinando, Pacem facit, totumque ei Regnum Neapolitanum cedit, neptemque ex sorore tradit, 523. Ad Imperium, aspirat, 523. Genuam domat, 523.
- Ludovicus I. Flandriæ Comes, cum Flandris in controversiam adductus: quare? 189. Prælio captus, 190. Ad Francorum Regem confugit, 190. Reducitur in Flandriam, 190. Rursus in Galliam se recipit, 194. Prælio Cressiaco cæsus, ac ductus Cressiacus, 203.
- Ludovicus II. Maleanus Flandriæ Comes, Insulas fugiens, Francorum auxilia poscit, 232. Urbanum VI, verum Pontificem, habuit, 241. Mater ipsius, 134. Moritur, 235.
- Ludovicus I. Andegavensis, adoptatus à Ioanna Neapolitana, fratris thesauros diripit, 228. 229. Fit Rex Neapolitanus à Clemente VII, 234. Moritur, 235.
- Ludovicus II. Andegavensis, mortis, duorum Delphinorum, auctor creditus, 261. Adoptatus à Ioanna Secunda, Neapoli Regina, 261. Hostis, Ioanni Burgundo effectus, 261.
- Ludovicus Aurelianensis Caroli VI. frater, Philippum Burgundum infestare incipit, 246. Pax inter utrumque facta, 247. Fit Regni, Vicarius, 247. Submovetur, 247. Collationem totâ Galliâ, & per ditiones beneficiarias indicit, 250. Pax, cum inter, & Ioannem Burg, facta, 250. Sicarium conducit, ad necem Burgundo inferendam, sed ab eo, ipse interficitur, 251. Iure cæsus pronuntiat, 252.
- Ludovicus Sinpolij Comes, Franciæ Conestabilis, 328. Augustam Veromanduorum occupat, 352. Carolum Burg. ad Mariam, Carolo Franco tradendam, inducere conatur, 352. A Burgundo, ad quem confugerat, Ludovico Regi traditus, decollatur, 381.
- Ludovicus Borbonius Leodiensis Antistes, Caroli Burgundi sororius, 342. Adolphi item Egmondani, 397. Trucidatus, 421. Ejus mors, à Maximiliano vindicata, 437.
- Ludovicus Sfortia, Ioannem nepotem, Ducatu Mediolanensi exiit, 483. 484. Carolum VIII, in Italiam, advo-

I N D E X:

advocat. 484. Ioannem nepotem
 toxico sustulisse creditus. 493. Fit
 Dux Mediolanensis. 493. 512. Pul-
 sus à Gallis, ad Maximilianum
 Oeniponte evadit. 515. Revocatus
 à Mediolanensibus, iterum dejici-
 tur, & custodiâ clauditur. 515. Du-
 catu Mediolanensi, exauctoratur.
 518.
 L. Lucullus, Arcem Neapolitanam,
 Ovi dictam, à continente dedu-
 xit. 502.
 Lugdunensis Primæ & Secundæ, po-
 puli. 10.
 Lupus Vasconix Dynasta, Hunaldum
 tradit. 67. Exilio multatus. 72.
 Lutetia, muris & fossis, cingi cœpta.
 216.
 Luxemburgensis ditio, in Ducatum
 crecta. 228.

M.

MACHINÆ inventor, cui
 Bombarda nomen, quis? 229.
 Magistri Parisienses, Regularibus se
 opponunt, quorum patrocini-
 um, Papa suscipit. 144.
 Mahumetus II. Constantinopolin ca-
 pit. 294. Imperium Trapezuntis
 evertit. 312. Decimus è familia Or-
 tomanica Imperator: Christianâ
 matre natus, sed Religionis omnis
 expers. 414. Disciplinis variis in-
 structus. 414. Summus belli Dux,
 sed crudelis. 415. Imperia, Regna,
 & Provinciæ Christianorum, quæ

ab illo expugnatæ. 414. Italix for-
 midabilis. 415. Severitatis ipsius &
 justitiæ exemplum. 415. Moritur.
 414. Ejus filij, de Imperio decer-
 tant. 416.
 Majores Domus, Regni in Francia,
 munia obeunt. 34. Reges ipsos, ex-
 pugnare incipiunt. 57. Inertix Fran-
 corum Regum, causa. 64. Quot
 annis in Francia dominati. 67.
 Mallus, Admallare, quid? 23.
 Manfredus, Conradum fratrem, ve-
 neno tollit. 146. utriusque Siciliæ,
 Regnum invadit. 146. Prælio vi-
 ctus, occiditur. 146.
 Manfredus, Faventix Dominus. 207.
 Marchiones, unde dicti. 399.
 Marcus Barbadicus, Venetorum Dux
 439.
 Marcus Ephesinus, in Spiritum San-
 ctum hæreticus. 295.
 Margarita Hurini filia, Regni heres
 credita. 184.
 Margarita, Philippi Audacis uxor,
 mortua. 249.
 Margarita Stuarta, Ludovico Delphi-
 no nupta. 285.
 Margarita Andegavensis, Henricum
 VI. Angliæ Regem maritum, Re-
 gno restituit. 292.
 Margarita Eboracensis, tertia Caroli
 Burgundi, uxor. 332. Ad stuporem
 formosa. 335. Adamas in corona
 ipsius nuptiali. 380. Mechliniæ
 commoratur. 480.
 Margarita Austriaca, nascitur. 412.
 Despondetur Carolo Delphino.
 Bbbb 3. 420.

I N D E X.

420. Id Ambrosij factum. 422. A Carolo, post rejecta. 472. E Gallia, in Belgium reducitur. 480. Nubit Ioanni Arragonio. 493. Middelburgo, in Hispaniam solvit. 500. Tempestate jactata, Epitaphium sibi componit. 501. Ioanni Hispaniæ Principi, nubit. 501. Imminaturum fetum enixa. 501.
- Maria, Antiochiæ Principis filia, jus Regni Hierosolymorum, Carolo Siciliæ Regi, cedit. 160.
- Maria Burgundica, Mechliniense Concilium, frænat. 369. Carolo Delphino, uxor deposcitur. 389. Ad Ludovicum Regem, mittit Imbercurtium & Hugonetum. 392. Ab ea, Gandenses, amissa privilegia extorquent. 393. Ejus tutelam, ambiunt, ut tantisper regant. 391. 394. Increpat Gandensium fiduciam. 394. Imbercurtio & Hugoneto, supplicium, frustra deprecatur. 395. Maximiliano Austriaco, traditur. 398. Philippum parit. 406. Margaritam. 412. Franciscum. 414. Equo lapsa, & læsa, moritur 418.
- Maria Blanca Mediolanensis, secunda Maximiliani uxor: equo lapsa, moritur improlis. 483.
- Martellus, Romanæ Ecclesiæ fautor. 29. Septennio, vacuum Francorum solium tenet 35. vide *Carolus Martellus*.
- S. Martini oculus, cancellis argenteis, à Ludovico XI. septus. 408. Vndè corrogatum id argentum. 408.
- Martini, Major Domus in Austrasia: occiditur. 58.
- Martinus V. Papi, extrinsecus schismate, lectus Pontifex, Galliæ pacandæ studet. 262. Lovaniensem Academiam confirmat. 270.
- Massilia à quibus condita. 2.
- Martinus & Albertus Scaligeri, Veronensem tyrannidem ad se trahunt. 207.
- Mathildis Italiæ Marchionissa, Pontificem Romanum defendit, & Ecclesiæ beneficit. 129.
- Mathildis, Artesiæ Comitissa. 174. 190. Loco Ioannis, Hutini filij, Mariæ Cressiacæ filiolum enecat. 184.
- Matthæus Vicecomes, Mediolanum occupat. 207.
- Matthias Hungariæ Rex, belli facri socius 312. Mortuus. 468.
- Maximilianus, unicus Frederici Imp. filius. 372. Archidux Austriæ. 398. Ei, Maria Burg. Treviris desponsa. 372. Nubit 398. Ditionibus Belgicis inauguratus, contra Francos movet. 401. Aureo Vellere cingitur, aliosque cingit. 403. Leodiensibus, Peronam suam restituit. 332. Francos, terrere incipit. 404. 405. Exercitum contra Ludovicum XI. colligit, inducias violantem. 409. Teroanam obsidet. 410. Ad Guinegatam, Creveceurium prælio vincit. 410. Quanti momenti, ea victoria? 411. Cur à prælio, Teroanam aut Atrebatum, haud obsederit. 411.
- Ar-

I N D E X.

Arces & Oppida de Gallis capit. 413. Gandenses deserit. 412. In Hollandia, infirmatur. 412. Luxemburgi inauguratus, à Trevirensi Electore salutatur, & Warneburgium in gratiam recipit. 413. Aureo Velere, filium Philippum cingit, & Creveceurium discingit. 413. 414. Neomagi, cum Maria, Geldriâ inauguratur. 414. Ei, Liberos tutelâ, à Brabantis, Hollandis & Zelandis, commissa. 419. Iniquam Pacem, cum Ludovico facere compulsus, quare. 420. Ob trucidatum Anistitem, contra Leodienses movet. 421. Pacem Gallicam, juramento firmat. 422. Legatos Flandrorum captos, libertati restituit. 429. Flandros, reprimit. 432. Gandavum, tantum non occupat. 432. Regis Francorum minas contemnit. 433. Pacem Flandris, certis legibus impertit. 435. Pajartum, Equitem creat. 436. Parum abest, quin Gandavum everti jubeat. 436. Gandenses increpitos, in gratiam recipit. 436. Ad Imperatorem profectus, filium Raveltenio committit. 438. Clivio & Nassavio, militiam Belgicam commendat. 438. Carondeleto, Politicam. 438. Francofurti, Rex Romanorum eligitur. 438. Aquisgrani coronatur. 438. In Belgium redit. 439. Teroanæ, succurrit. 440. Ordines Flandriæ, Brugas contrahit. 445. Brugis, captivus efficitur. 446. Oblatam à

Gandensibus, & Brugensibus pecuniam rejicit. 447. Gravibus verbis, Brugenses castigat. 448. De una in aliam custodiam migrat. 448. Datis obsidibus, dimittitur. 454. Ad Arcem Malcanam venit. 455. Negat jussu suo factum, quo visa rumpi Pax. 455. Apud Meninas, se munit. 456. Clivium, ad se traducere, frustra, conatur. 458. Vilvordiam occupari, & muniri jubet. 459. Pecuniam, deserendi Belgij causâ oblatam, recusat. 460. Patrem, in Germaniam, sequitur. 460. Fit Comes Tyroli. 466. Goritiæ. 467. Rex Bohemiæ, Hugaricæ, Dalmaticæ & Croatiae. 468. Albam Regalem capit, & cum Vladislao transigit. 468. Austriam recipit. 468. Ducit Annam Britannicam. 472. Patri in Imperio succedit. 481. Turcas fugat, & Mariam Mediolanensem ducit. 483. Sententiam perduellionis, contra Clivium, revocari jubet. 483. Philippum emancipat, & Belgio præficit. 485. Ludovicum Sfortiam, Mediolani Ducem facit. 493. Liberis connubia conciliat. 493. Filio Philippo, agenda decernit. 497. Exercitum ad recuperandam Burgundiam contrahit. 504. Inducias cum Ludovico XII. facit. 505. Albertum Saxonem, perpetuum Frisiæ Governatorem dicit. 508. Lud. Sfortiæ federatus. 513. Arce lam expugnat. 514. Sfortiæ, supplicias ferre non potest, quare. 514. Lu-

I N D E X.

<p>Ludovico XII. Diploma Ducatus
Mediolanensis concedit, quibus le-
gibus, 518. In Italiam contendit.
523. Vicentinum agrum populatur,
& Veronam capit, 523. Per litteras,
à Pontifice coronatus. 523. Coloniz
residet. 524.   Mechliniense Concilium, erectum,
frænatum, restitutum. 369.   Media Francia. 36.   Mediolanenses, Philippi Mariæ Te-
stamentum rejiciunt, 511. Francif-
cum Sfortiam bello præficiunt, &
Ducem renuntiant, 512. Lud. Sfor-
tiam revocant. 515.   Mediolanum, cum Arce, captum.
515.   Mediomatrici. 10.   Melita, unde Melitenses, à Carolo V.
Rhodiis data. 180.   Mensium nomina Germanica, à Ca-
rolo Magno. 45.   Mercatores Brugis, Antuerpiam com-
migrant, quare. 522.   Meroveus Francorum Rex (à quo
Merovingi) non fuit Clodij filius.
25.   Merovingi Reges, olim Brabantiz
Domini. 36.   Merovingorum Regum inertia. 34.   Cur eos, Deus depresserit. 67.   Michaël Palæologus Imperator. C. P.
169.   Missi, qui? 348.   Moguntiacus. 10.   Momyllus, ultimus in Occidente Ro-
manorum Imp. 27.</p>	<p>Mondiderium. 254. 358.</p> <p>Montensis Ducatus. 2.</p> <p>Monterigolum Oppidum. 264.</p> <p>Montfortij Regulus, in Oppido suo
captus. 470.   Montignius. 433. Arenbergium in in-
sidias pertractum, capit. 437.   Morea, à Turcis occupata. 354.   Mortefella, Pagus Agri Alostani. 114.   Murci, qui? 11.   Mustapha Mahumeti filius, strangu-
latus, quare. 416.</p>
N.	
<p>NANNETES expugnati. 201.</p> <p>Narfes, Longobardos in Italiam ac-
cessit. 43.   Nassovius, Ioanni Brabantiz Duci,
auctor erigendæ Lovanij Acade-
miæ. 269. 270.   Nassovius Flandriæ Præfectus. 467.   Veterem Brugenfium audaciam,
arreptâ occasione, vindicat. 470.   Bruxellæ, Prætorium gentis ex-
truxit. 471.   Navarræ Rex, citatus Parisios, &
condemnatus. 211. Regem Galliz,
rursus offendit. 212. Capitur. 212.   E carcere eductus, Lutetiam venit.
215. Ad Ordines Galliz, Oratio-
nem Latinam habet. 216. Galliz
Regnum ad se pertinere contendit.
216. Delphino Bellum indicit. 216.   Pacem cum eo init. In Delphinum
rursus concitatus, Galliam vastat.
217.</p>	

I N D E X.

217. Fedus cum Anglo facit. 227.
 Pax inter eum & Hispanum. 228.
 Memorabilis mortis casus. 240.
 Navarræ Reginæ, mors. 227.
 Neapolis, cum Arcibus suis, Francis
 cedit. 486. Ejus populus, levis. 486.
 490. Carolo Rege profecto, ad
 Ferdinandum redit. 495.
 Nemetes. 10.
 Neomagenfes, Burgundo aufi refitte-
 re, multantur. 368.
 Neoporto, Gandenfes & Galli de-
 pulsi. 464.
 Neuftria. 37.
 Nicephorus Imperator Orientis, im-
 pedit matrimonium Caroli Magni
 cum Irene. 47. Fert indignè, Ca-
 rolum, Imperatorem factum: me-
 tuuit nihilominus eundem. 47. Ejus
 dictum: *Francum Amicum habeas,
 Vicinum non habeas*; veriffimum. 48.
 Nicolaus I. Papa, Balduinum Fer-
 reum, Carolo Calvo, reconciliat. 88.
 Nicolaus V. Papa, Iubileum celebrat:
 Academiam Trevirenfem erigit:
 Urbem munit. 293. Frederici Imp.
 nuptiis benedicit, ambofque con-
 juges coronat. 294.
 Nicolaus Albergatus Card. S. Crucis,
 inducias sexennales facit, inter Gal-
 los & Anglos. 278. Philippum Bur-
 gundum, juramenti vinculo folvit.
 280.
 Nicolaus Gabrinus, tyrannidem Ro-
 mæ invadit. 204. Imperium, Populi
 Romani effe, afferit. 205. Apertâ
 tyrannide graffatur, 205. Etruria,
 illi adhæret. 205. Pontifici, Impe-
 ratoribus, & Septemviris, diem di-
 cit: 206. Fugiens, capitur, & ad
 Pontificem perducitur. 206.
 Nicolaus Calabriae & Lotharingæ
 Dux, fublatus. 367.
 Nicolaus Campobaffus, Burgundi
 Legatus & proditor. 378. 379. Sup-
 plicium Citronij, urget & accele-
 rat. 384. Belgarum Ordinibus scri-
 bit non effe opus auxiliis ad Nan-
 ciacum. 385. Burgundum, in prælio
 deferit. 386. Ejus vivi, Ludovico XI.
 tradendi, fperem, fi non promiffum
 fecit. 388.
 Nigella expugnata. 358.
 Normannia, malè Neuftria appellata,
 Neuftriæ pars eff. 37. A populis
 Septemtrionalibus, dicta. 37.
 Normanni in Gallia, Guilielmi prin-
 cipatum, fubire detrectant. 122.
 Memorabili prælio, cœrciti, in
 Apuliam migrant. 122.
 Nummarius valor, ad priftinum redu-
 ctus. 470.
 Nuptiarum, Caroli Burgundi, splen-
 dor. 332.
 Nuptiis Ifabellæ Hannonienfis cum
 Philippo Rege, gloriati Galli,
 Caroli Magni fanguinem, ad fe
 rediiffe. 133.
 O.
OBSIDES, pro Maximiliano.
 454. Gandavum profecti. 455.
 Dimittuntur ex confilio Pro-
 cerum. 456.
 Cccc Odio.

I N D E X.

- Odiorum inter Burgundum, & Aurelianensem Duces, causa. 240.
 Odo, Francorum Rex, præter Salicam. 93. 94. Moriens, Carolo Simplici, Regnum defert. 96.
 Odo Ricuini filius, Dux Lotharingæ. 103. Pacem, inter Francorum Principes procurat. 105.
 Odo Rudolphi nepos, Burgundiæ Regnum invadens, à Conrado Imp. pellitur. 121.
 Odo Carnotensis Comes. 122.
 Odoacer sive Ottocarus, Rex Bohemiz. 148. Ad Imperium, quod contemserat, aspirat. 158.
 Offa, Rex Merciorum, Pontifici Regnum suum tributarium fecit. 42.
 Oliverius tonfor, Ludovici Regis, ad Gandenses & Mariam Legatus. 391. Gandavi exploditur. 391. Tornacum, præsidium Gallicum, introduci curat. 392. Ludovico Regi, instantem mortem denuntiat. 426. Supplicio affectus, post obitum Ludovici. 427.
 Orchiacum, Insula & Duacum, Gallis oppignerata. 173. Redeunt ad Flandros. 224.
 Ordo Parium Franciæ, à quo institutus? 44.
 Ordo Garterij, sive Periscelidis à Rege Angliæ institutus, quando. 214.
 Ordinis Aurei Velleris institutio: Procerum numerus: Insignia: finis: 274. Toga Coccinea, in holosericam mutata. 367. Comitibus. 403. 413.
 Ordinum Belgij, pro liberando Maximiliano, cura. 453. Rogant Gandenses, ut se Bruxellæ sistant. 453.
 Ordinum Mendicantium Monachi, Academiam Colonicensem excitant. 241.
 Osnaburgi, Græcæ Litteræ, à Carolo Magno justæ doceri. 44.
 Ostrogothi, extincto Imperio, Romanam & Italiam tenuerunt. 27.
 Ostroviandæ vel Osterbandiæ Comitatus in Hannonia. 277.
 Ottho I. Imp. patri Henrico succedit. 102. Henrico fratri Lotharingiam donat. 103. Contra Hugonem movet. 106. Prohibet citra Regis consensum, munitionem in Gallia excitari. 106. Moritur. 112.
 Ottho II. Imp. filiis Longicollij, & Lothario Regi infensus. 113. Carolo, Lotharij fratri, Lotharingiam donat. 113. A Lothario Rege, Aquisgranitantum non opprimitur. 113. Talionem à Lothario reposcit, sed & accipit. 113. Meridionalem Lotharingiam Carolo permittit, Aquilonarem retinet. 113. Moritur. 114.
 Ottho III. Imp. Pacem cum Lothario facit. 114. Ius creandi Imperatoris, Principibus committit. 118. Balduino Barbato Flandriæ Comiti, partem Flandriæ donat: Hæc Imperialis Flandria. 457. Appellatus *Mirabilis mundi*. 119. Intoxicatus moritur. 119.
 Ottho IV. Imp. Reginaldo Bolonicensi, & Ferdinando Flandrensi Comitibus.

I N D E X.

bus, suppetias veniens, memorabili clade proffernitur. 138.
 Ottho Hugonis Magni filius, Burgundiam à Lothario accipit: moritur. 111.
 Ottho, Carolo patri, in Lotharingia succedit: absque prole moritur. 119.
 Ottho Burgundiæ Dux; Ioannæ, Hutiini filia, avunculus. 185. Ioannam deserit. 185. Ex capite uxoris, ad Regnum Gallia aspirat. 186.
 Ottho Episcopus Ratisponensis, Hierosolymam profectus. 126.
 Othbertus Episcopus Leodiensis, Ducatum Bullionij emit. 127
 Oxonium, Scholastici Parisienses, emigrant. 144.

P.

PAIARTVS, Opificum Gandavi Decanus, suadet iniri Pacem cum Maximiliano. 434. Eques, à Maximiliano creatus. 436. A Gandensibus capite plexus, quare? 452.
 Paludanus Gandensis, Coppenollij afflecla, decollatus. 473.
 Pannonia utraq; à Carolo Magno domita. 38.
 Parisiensis Academia, à Carolo Magno erecta. 45.
 Parisiensium tumultus, ex magnitudine exactio num. 233. Parisienses, à Rege Carolo puniti. 234. Carolo VII, contra Anglos favent. 269.
 Parisiensis Episcopus, subito mor-

tuus. 356.
 Paschalis I. Papa, Lotharium, Imperatorem coronat. 73.
 Passerinus Bonocossus, Mantuam occupat. 207.
 Patrimonium S. Petri. 129.
 Pavotus Magus, strangulatus. 183.
 Paullus II. Papa, Dionantenses excommunicat. 321. Carolum Burgundiam hortatur, ut Leodienses, pridem anathemate percussos, ad obedientiam compellat. 331. Leodienses, anathemate solvit: 332. Scribit Adolpho Egrondano, ut patrem Arnoldum, carcere liberet. 362. Moritur. 353.
 Pax Anglos inter & Gallos, frustra tentata. 217. Denum facta. 218.
 Rupta, quare. 223. Pax inter Philippum Burg. & Leodienses. 275.
 Atrebatensis. 281. Confluentina. 319. Peronensis. 339. Gallica, inter Maximilianum & Ludovicum XI. 420. Mortuo Ludovico, sponte eversa. 431. Pax inter Maximilianum & Flandros, tentata. 431. 434.
 Ejus, turbatores plexi. 435. Pax Gandensis, inter Maximilianum & Flandros. 436. Brugensis, inter eisdem. 454. Aliis Provinciis accepta, aliis non. 456. Pax inter Maximilianum & Leodienses. 422.
 Pax inter Maximilianum & rebelles. 466. Pax Casantia, inter Philippum Austriacum & Gandenses. 475. Silvanectensis, inter Maximilianum & Carolum VIII. 480.

I N D E X.

Peloponesus à Turcis occupata. 354.
 Peregrinatio ad loca Sancta, cœpta. 126.
 Perona, sive Columna ænea Leodien-
 sis, Brugas allata & restituta. 332.
 Perona, Hannoniæ vicus. 112.
 Peronensis, super Ludovico Rege,
 consultatio. 338.
 Pestilentia memorabilis per Europam.
 208. in Brabantia. 464.
 Petilianus Nolæ Præfectus, cedit
 Francis. 486.
 Petrus Arragonius, Regni Siciliæ he-
 res nuncupatus. 149. Ejus imprope-
 ria, ad Carolum Siciliæ Regem.
 149. 150. Siciliam occupat. 162.
 Caroli Siculi duellum eludit. 162.
 Regno privatur. 163. Moritur.
 163.
 Petrus Hispaniæ Rex, Tyrannus, Re-
 gno privatus. 223. Ab Henrico No-
 tho occisus. 224.
 Petrus Dux Britanniæ, &c. *Maledo-*
ctus. 143.
 Petrus Luxemburgius, decollati Co-
 nestabilis filius, contra Imbercur-
 tium & Hugonetum, Gandenses
 acuit. 395.
 Petrus Auria, Venetos domat. 229.
 Petrus Eremita, Sacræ expeditionis
 auctor. 126.
 Petrus Bruerius, domitus. 237.
 Petrus Haghenbachius, decollatus.
 376.
 Petrus Navarrus, Cuniculorum in-
 ventor. 520.
 Philippus I, Henrici filius, Rex Fran-

corum. 123. Ejus frater, Hugo Ve-
 romandiæ Comes. 123. Tutor, Bal-
 duinus Flandriæ Comes. 123. Con-
 firmat Collegium Canonicorum
 Harlebecanum. 123. Vxorem quam
 repudiarat, cogitur reducere. 123.
 Principum suorum, rebellionem ex-
 ercitus. 123. Ludovicum filium, in
 partem Regni assumit. 124. Mori-
 tur. 128.
 Philippus II, Rex Francorum, patri
 succedit. 132. Eum, è Sacro fonte,
 suscepit Philippus Alsatius, Comes
 Flandriæ. 132. Dicitur etiam Adco-
 datus, quare. 139. Conquisitor &
 Augustus. 140. Prodigiosa ejus lo-
 quela. 133. Comitatum Veroman-
 diæ, Philippo Alsatio tollit. 132.
 133. Ducit Isabellam Hannonien-
 sem, cum dote Flandriæ Occiden-
 talis. 133. Erigit Comitatum Arte-
 siæ. 134. Normanniam arrodit. 134.
 Ejus partem, Galliæ adjungit: de-
 nique totam. 135. Joannem Angliæ
 Regem, ad causam dicendam citat.
 135. Pictones, Turones, Andes, &
 Aquitanos, Regno adjungit. 135.
 Angliæ Regnum, invadere studet.
 136. Flandriam subjicit. 137. Descen-
 dere cogitur. 137. Tornacum recu-
 perat. 138. Otthonem IV. Imp. ad
 Bovinas prosternit. 138. Monaste-
 rium Victoris erigit. 138. Angliæ,
 cupiditate flagrat. 138. Negat An-
 glis restituere, quæ bello abstulerat
 139. Conjugem, recipere cogitur.
 139. Elæmosynas Ecclesiis iacit.
 Mo-

I N D E X.

- Moritur. 139.
- Philippus III. Rex Francorum, Sancti Ludovici filius, dictus Audax, patri succedit. 152. Coronatur, Remis. 152. Fit Tholosatum & Picavorum, Comes. 153. Vascones domat, moritur. 153.
- Philippus IV. Pulcher, Rex Francorum, patri succedit: Remis coronatus. 165. Pro Ioanne Brabantiae Duce, arbitratur in controversia Limburgensi. 166. Anglos laceffit. 167. Comitem Flandriae, cum filia, captivitate claudit. 168. Hanc, alioque, necat. 168. Inducias, cum Flandris facit. 168. Margaritam sororem, Eduardo collocat, & restituit Aquitaniam. 169. In Flandriam venit. 169. Eam evertere statuit. 170. Bonifacium Papam offendit. 170. Vetat suos Romam proficisci. 171. Excommunicatur. 171. Flandriam, Roberto Atrebatii attribuit. 171. Flandros, Oceano infestat. 172. Ad Montem Pabulatum, propè captus. 173. Flandros, sibi relinquit. 173. Artesiam, Mathildi assignat. 174. Litteris, Bonifacium Papam, incessit. 175. A Bonifacio, ad Sedem Apostolicam provocat. 175. Bonifacium, capi jubet. 175. A Benedicto Papa absolvitur. 176. Filiam, Eduardo II. despondet. 177. Ad Imperium, aspirat. 177. Iudæorum & Templariorum bonis, inhiat. 178. Moritur Leprosus. 182.
- Philippus V. Hutini frater, Marchiae Comes. 184. Regnum Galliae sibi asserit, contra Ioannam neptem. 185. Longus, dictus: moritur absque prole mascula. 186.
- Philippus VI. Valesius, Rex Galliae salutatur. 189. In Flandros movet. 190. Ludovicum Comitem, reducit. 190. Roberto Atrebatii, infensus. 191. Auctor belli, Duci Brabantiae inferendi. 192. Cum Brabantio, inducias facit. 192. Britanniam, defuncti Ducis nepri adjudicat. 200. Majestatis quaestiones, exercet. 202. E prælio Cressiaco, fugit. 204. Delphinatum acquirit. 208. Moritur, dictus *Catholicus*. 208.
- Philippus Alfatus Flandriae Comes, Philippi II. Regis patrinus. 132. Duxit Elisabetham, Veromanducorum Comitii filiam. 132. Super Comitatu Veromanducorum, cum Philippo transigit. 132. 133. Margaritam Neptem, Philippo despondet, cum dote Flandriae Occidentalis. 133. Gallis, nimium addictus. 133. Apud Aconem Palaestinae, mortuus. 133.
- Philippus, Navarri Regis capri frater, Normanniam vexat. 215. Pacem cum Delphino initam, reprobat. 217.
- Philippus II. Purgundiae Dux, & Artesiae Comes, moritur. 219. Decimo-quarto ætatis anno. 224. Habuit in Matrimonium, Margaritam

I N D E X.

Malcanam. 224.
 Philippus III. Ioannis Francorum Regis filius, *Audax* dictus. 213. Fit Burgundiæ Dux. 220. Imperij Belgici, fundator. 221. Margaritam, Flandriæ heredem duxit. 220. 224. Ejus nomine, Flandriæ & Artesiæ Comes. 235. Liberis, Matrimonia conciliat. 236. Gandenses, in gratiam accipit. 237. Regni Gallici administrator. 240. Suos, Clementinarum partium, facere satagit. 241. 242. Ioannem filium, Gallis præficit, in Bulgariam educentibus. 243. Fit Regni Vicarius, iterumque deponitur. 247. Antonium filium, Brabantiae Ducem efficit. 248. Moritur. 247.
 Philippus, Audacis filius, Niverniæ Comes, Prælio Azincuriano occisus. 259. Ejus posteros, Ludovicus XI. hereditate frustravit. 353.
 Philippus Ioannis Intrepidi filius, non interfuit Prælio Azincuriano. 260. Ad paternam cædem, vindicandam se parat. 266. Glocestriæ Duci, ob Iacobam infensus. 268. Dux Brabantiae inauguratus. 271. Aurei Velleris Comitibus prima celebrat 274. Cum Leodiensibus pacem facit. 274. Apud Wiringam, Iacobam vincit. 275. Homo, minimè cruentus. 276. Imperij Belgici auctor. 277. Simultates cum Bedfordensi gerit. 278. Vindictam à Bourbonio sumit. 278. Ei petenti, pacem dat. 279. Carolo pariter Gallorum

Regi. 280. Pacem Atrebatensem jurat. 282. Lutetiam in deditiorem accipit. 284. Caletum obsidet: ubi cum Flandrideseruerunt. 284. Bruggenses contra se erectos, punit. 286. Fredericum Imp. Vesontione excipit. 290. Fidei præstitæ Carolum Regem monet, ob belli periculum, quod videbat occultè foveri. 291. Ducatum Luxemburgensem, & Casseranam ditionem, acquirit. 293. *Boni*, cognomen adeptus. 279. Propter eversam Constantinopolin, ad Imperatorem Fredericum proficiscitur. 295. Ludovicum Delphinum, honorificè excipit & alit. 298. Liberalis & magnanimus. 302. Capillitium deponere iussus, idem à Nobilibus mandat fieri. 306. Ludovico Regi sacramentum dicit, & Parisiis obhæret. 308. Ad bellum sacrum, à Pio II. expetitus. 312. Ludovico satisfacit. Insulam, Ducum & Orchiacum repetenti. 314. Infirmus, filium Belgij Præfectum nominat. 317. Dionantum obsidet. 321. Expugnat & delet. 323. Moritur, 323. Ejus opes & fortuna. 323. Amœnitatis ipsius exemplum. 324.
 Philippus Austriacus, Gandavi natus. 406. Aureo vellere cinctus. 413. In potestate Gandensium 431. 433. Maximiliano Patri, redditur. 435. Mechliniam traductus. 438. Mechliniense Concilium restituit. 369. Fontanum Comitum, ad visendum Maximilianum captivum, mittit Bru-

I N D E X.

Brugas. 451. Provinciarum Ordines Mechliniam contrahit, quare. 451. Mandat in Flandros, excursiones fieri. 456. Gandenses, ad pacem admittit. 475. Inauguratur Ditionibus Belgicis. 485. Recipit à Clivio, Lovanij sacramentum. 486. Ducit Ioannam Arragoniam. 493. Pacem Silvanectensem, servari postulat. 497. Mosæ-trajecti, Avem ligneam jaculando dejecit. 497. Ferrettanâ Ditione inauguratus. 497. Ioannam Sponsam, Liræ suscipit. 498. *Pulcher*, dictus 498. Imperatores duos, & quatuor Reginas procreavit. 499. Iuramentum de Artasia, Ludovico XII. præstat, & accipit de Bolonia. 513. Moritur Rex Castellæ. 524. Philip. Clivius, Militiæ Belgicæ præfectus. 438. Pro Maximiliano, Slusam occupat. 450. Middelburgum etiam. 450. Purgare se satagit. 451. Ex obsidibus, solus Gandavi remansit. 456. Quid præexuerit? 458. A Frederico Imp. proscibitur. 458. Bruxellam intromittitur. 458. Partem Brabantiae, à Maximiliano abducit. 406. Trudonopolin obsidet & deserit. 461. Hallas frustra tentat. 463. Iterum, non absque Numine depellitur. 464. Pace factâ, comprehensus. 466. Rasseghemium jubet, interfici. 469. Brugenibus Picquavetum Ducem præficit, 471, Brugenibus succurrit. 471. In Pace admittenda, durus & arrogans. 474. Contra eum, bellum decretum. 475.

Pacem denique facit. 475. Sententia perduellionis, in eum lata, revocatur. 483. Philippo Austriaco, clientelam jurat. 485. Ad Ludovicum XII, Francorum Regem se confert. 486. Comitibus Flandriæ locum, supplet in coronatione Ludovici XII. 512. Genuæ præfectus. 486. 515. Demto Libro, quem composuit, inglorius, atque impolis obiit. 486. Philippus Guidonis Flandriæ Comitibus filius, suis auxilio venit. 171. Philippus Maria, Dux Mediolanensis, Alphonsum Siciliæ Regem, heredem facit, 511. Philippus Cominæus, à Carolo ad Ludovicum deficit. 359. Octo annis, cum Carolo fuit. 359. Luit transfugij pœnas, sub Carolo VIII. 359. Octo mensibus captus. 359. Cujus rogatu, Historiam, scripserit. 386. Non semper fidus scriptor. 411. Pace factâ, comprehensus. 466. Carolum Regem Venetiis, de Federatorum viribus instruit. 494. Philippus Lanoyus, Molembasij Toparcha. 502. 504. Philip. Harteveeld. Gandens. dux. 232. Physiognomi, de Ioanne Burgundo, prædictio. 244. Pipinus Landensis, in Austrasia primus Major domus. 57. Quomodo Brabantiae Principibus annumeretur. 57. Pipinus Herstallius, Major domus in Austrasia. 58. Iterque in Neustria. 59. Alpaidem Pleétrudi, superindu-

I N D E X.

- ducit, ex qua Carolus Martellus. 59.
- Pipinus Caroli Martelli filius, 63. Cognomento *Brevis*, Clodovei pronepos, 34. Sed per lineam femininam. 36. Solus dominatur. 64. Ecclesiæ Romanæ addictus, 29. Patris exemplo, erga Ecclesiam munificus, 41. Zachariam Papam consulit, Quis Rex esse debeat? 34. 65. Ejus in hoc consilio, astutia, 65. Ambitus, 66. 67. Childericum, regno dejecit, 66. Rex instituitur, 35. A Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, consecratur, 35. Pro Pontifice & Ecclesia, contra Aistulphum movet, 41. Ejus ad Imperatoris Constantino-politani Legatos, responsum, 41. Donatio Ecclesiæ facta, pluris apud Gallos, quàm Donatio Constantini 41. Moriens, Carolum & Carolomanum filios, heredes relinquit, 42. Liliis ipse, aut Carolus Crassus, primus pro armis usus, 4.
- Pipinus Caroli Magni filius, Rex Italiæ, 69.
- Pipinus Ludovici Imp. filius, Rex Aquitaniæ, 71. Vascones domat, 72. In patrem conspirat, 73.
- Pipinus, Pipini Aquitaniæ Regis filius, cum fratre Carolo, à Carolo Calvo patruo, in Monasteria detruduntur, 86.
- Picquavetus, Brugenfium ductor, decollatus, 471.
- Pisani, se Carolo VIII. dedunt, 485. Idem eis, Libertatè confirmat, 494.
- Pius II. Papa, Pragmaticam sanctionem, abolere conatur, 301. Dissuasit Carolo, Carolum filium, Regem nuncupare, 307. Iterum conatus Pragmaticam sanctionem tollere, 311. Bellum sacrum adornat, 312. Moritur, 317.
- Pluvia diuturna & noxia, 182.
- Polentanus, Ravennæ Dominus, 207.
- Pontifex Romanus, Avenionem & Comitatum Venuxinum, emit, 207.
- Pontifices Romani, cur in Carolum Regna Siciliæ transtulerint, 147.
- Pontivensis Comitatus, doti Isabellæ datus, 203.
- Pragmatica sanctio, 301. Eam Gallis abrogare, Pius II. conatur, 301. 311.
- Prælium Montis-hericij, 318.
- Primogenitus Regis Franciæ, Delphinus, 308.
- Probæ Aquæ, Calidæ, Frigidæ, Ferri candentis, 87.
- Puella Aurelianensis, V. Ioanna Darcquia, 118.
- Pythij consilium, 118.
- Q
- Q** VADRILA, Quadrilegium, 286.
- Quelnoium propè combustum, 405.
- S. Quintini Oppidum, 101.
- R
- R** ACHIS, Rex Longobardorum, Monachus factus, 39. Radbo-

I N D E X.

- Radbodus Dux Frisonum, à Pipino
 superatus. 60.
 Raginerius I. Hannoniæ Comes, cum
 aliis, Swendeboldum vincit. 95.
 Raginerius II. dictus Longicollis,
 comprehenditur. 110.
 Raginerius III. Longicollij filius, du-
 cit Hathuidem, Hugonis Capeti
 filiam. 110. Ipse & Lambertus fra-
 ter, in patriam reversi, pacificè de-
 mum regnant. 112.
 Raginfridus, Major domus. 60.
 Ragnacharius, à Clodoveo superatus,
 occiditur. 29.
 Raimondus Tholosanus, hæresi Al-
 bigensi ejuratâ, filiâ, Alphonso, Re-
 gis Ludovici fratij, despondet. 142.
 Raingarius, Radbodi satelles. 59.
 Rauraci, in Sequanis. 10.
 Regina, Caroli Magni Concubina,
 Drogonis & Hugonis mater. 115.
 Reginaldus, Comes Dommartini &
 Boloniensis, Comitatu exutus, vici-
 norum auxilia implorat. 136. Capi-
 tur in prælio. 138.
 Regni Galliæ, inopia argentaria. 225.
 Regnum Aurelianense, cum populis:
 Parisiense: Sueslionense. 37.
 Regnum Francorum, ejusque termi-
 ni. 37.
 Regnum Neapolitanum, à Francis
 occupatum. 486. Biennij spatio,
 quinque, Reges habet. 499.
 Regulares, in Gradus & Cathedras
 Academicas, irreperere incipiunt. 144.
 Rainaldus I. Geldriæ Comes, & Ioan-
 nes I. Brabantæ Dux, certant de
 Ducatu Limburgensi. 165.
 Reinaldus I. Prælio Woeringano,
 captus. 166. A filio, per octennium,
 carcere clausus. 365.
 Reinaldus II. Reinaldi filius, Geldriæ
 Comes, Patrem cæto annis, captum
 tenet. 365. Primus Geldriæ Dux,
 factus. 365.
 Reinaldus III. Reinaldi filius Dux
 Geldriæ, à fratre Eduardo decen-
 nio captus, ad Principatum redit.
 365. Arnoldi Egmondani Abavus:
 Adolphi, Atavus. 365.
 Reliquiæ S. Gudilæ, Bruxellam tran-
 slatæ. 114.
 Remi, in Belgica secunda. 10.
 S. Remigius, Clodoveum, Francos-
 que baptizat. 29. Clodoveum, ap-
 pellat *Sicambrium*. 30. Magnitudi-
 nem Regni Francorum in Gallia,
 prædicat. 29.
 Renatus Andegavensis, Philippo Bur-
 gundo, Caslerum cedit. 293. Rex
 Neapolis, Ludovici III. frater. 484.
 A Burgundo, ad Ludovicum defi-
 cit. 380. Regnum, Carolo nepoti
 relinquit. 484.
 Renatus II. Lotharingiæ Dux, Hel-
 vetiorum exercitibus, Imperator. 382.
 Lotharingiam repetit, & Nancia-
 cum capit. 383. Caroli Burgundi
 victor. 385. 386.
 Representatio, in Artesia, non habet
 locum. 190. Habet in Britannia. 200.
 Repudium, Francorum Regum, pro-
 prium. 131.
 Retanæ Ancillæ, consilium. 19.
D d d d
Rex

I N D E X.

- Rex Francorum , Principum Belgarum hostibus favet. 420. Brabantos & Hannones , à Maximiliano , per litteras abducere conatur. 433. Romontij Comiti defuncto , ad turbandos Flandros , surrogat Adrianum Rasseghemium. 443. Maximiliano , quem offendere parat , favet. 467.
- Rhenus , Germaniæ fluvius. 2.
- Rhodij Equites. 180.
- Rhodiorum Præfectus , factus Cardinalis , quare. 417.
- Richardus Cornubiæ Comes , electus Cæsar. 156. Aquisgrani coronatus. 156. In Angliam reversus. 157.
- Richardus I. Rex Angliæ , Ptolemaidam obsidet. 134. In Angliam , è carcere redit. 134.
- Richardus II. Angliæ Rex , Eduardi Principis filius. 227. Ducit Isabelam Francicam. 243. Coactus regno cedere. 245.
- Richardus Eboracensis , Henrici VI. æmulus , interentus. 292.
- Richardus Dux Glocestriæ , Regnum Angliæ invadit , & occiditur. 423.
- Richardus Dux Normannorum , Hugoni Capeto , in adeundo Regno favet. 117.
- Richardus Vicarius Leodiensis , ab Arenbergio occisus. 437.
- Robertus Comes Palatinus , Imperator. 246.
- Robertus Rex Francorum , Capeti filius. 118. Ejus virtutes : Magister , Gerbertus. 120. Elogium. 121.
- Robertus , Roberti Regis filius , Burgundiæ Dux. 119. 122.
- Robertus , Odonis Regis frater. 99. Eligitur & sacratum Francorum Rex. 100. Occisus in acie. 100.
- Robertus Rex Neapolitanus , Regno privatus. 178. Mathematicæ peritus. 197.
- Robertus III. Flandriæ Comes , 146. 148. Eum ense confodit , qui sententiam mortis in Conradinum tulit. 150. Caroli Siculi , gener. 149.
- Roberto Flandriæ Comiti , Nivernium & Registetum , à Gallis adentum. 174.
- Robertus , S. Ludovici frater , primus Artesiæ Comes . 140.
- Robertus , secundus Artesiæ Comes , in Flandriam irrumpit. 163. Ad Cortracum cæsus. 171.
- Robertus Atrebas , Philippi filius. 174. In lite , de Artesia , contra Mathildim succumbit. 174. Philippo Valensio , ad Regnum , favet. 189. Disceptationem de Artesia , repetit : frustra. 191. Namurcum fugit , & Lovanij commoratur. 191. In Angliam , ad Eduardum transmittit. 192. Matronarum , ad Regnum Galliæ jus , defendit. 194. Cameraensem obsidionem omitti suadet. 195. Cum Gallis , prælio navali , certat & vincit. 200. Moritur , ex vulnere. 202.
- Robertus , Regulus Sedanensis , Arenbergij frater. 438.
- Rodemachera , ad Luxemburgensem ditionem.

I N D E X.

- ditionem redit. 403.
 Rodolphus Viridis Remensis Episcopus, Ludovico Crasso inuisus. 129.
 Rogerius Loria. 162. Gallorum pro Arragoniis, domitor. 163.
 Romani, à Francis, è Gallia depulsi. 24.
 Romontius Comes, à Maximiliano deficit. 431. Agrum Brabantiae vastat. 431. E Flandria discedit. 435.
 Roya. 358.
 Rosæ, nivei & rubei coloris, in Anglia. 424.
 Rubempreus nothus, captus. 316.
 Rubempreus, Nanciã dedidit. 383.
 Rudolphus Hapsburgicus, electus Imperator. 158. Aquisgrani coronatus: induci non potuit, ut in Asiam transmitteret. 158.
 Rudolphus, Francorum Rex. 100. 101.
 Rudolphus I. Burgundiae Iuranæ, Rex. 94.
 Rudolphus III. Burgundiae Iuranæ, Rex, *Ignavus*, Regnum legat Conrado Imp. 121.
 Rudolphus, Comes Veromanducorum. 132.
 Rudolphus, Lotharingiae Dux, ad Cressiacum cæsus. 203.
 Rudolphus Equitum Magister, securi percussus. 210.
 Rupella, ab Anglis expugnata. 226.

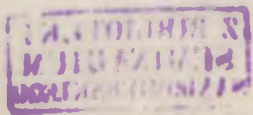
 S.
SALERNITANVS Princeps, Arragoniis infensus. 491.
 Salezarus, Teroanam occupat. 439. Fugam è Flandria capessit. 446.
 Salia flumen Mediomatricorum, unde Salij dicti. 22. Ejus fluminis, fons. 22.
 Salij, Germaniae populi. 2.
 Salij, Franci, cis Rhenum. 21.
 Salica Lex. 22. 23. Ad solos Salios spectat, qui sunt Franci Ortivi. 185. In Artesia, locum non habet. 190. Neque in Burgundia. 390. Quando produci coepta in Francia Occidua? 185. Fundamentalis Regni, facta. 186. Ejus Ecclipsis, in Meroveo. 25. In Aegidio Romano. 25. In Martello. 63. In Pipino. 35. In Vidone & Odone. 93. 94. In Roberto & Rudolpho. 101. In Hugone Capeto. 115. 117. In Balduino Flandriae Comite. 123. In Enguerrano Couciaci Domino. 142. In Henrico VI. Anglorum Rege. 268. 273.
 Saraceni, à Carolo Magno in Hispania debellati. 44. Gallias vastant: Ecclesias comburunt. 60. Eorum clades memorabilis. 61. Italiam infestant. 80. 84. Captum Ludovicum Regem, regie tractant. 149.
 Sardinia, Saracenis, à Frederico Siculo erepta. 178.
 Saxonia, à Carolo Magno domita. 38. Saxonia Inferior. 2.
 Saxones, à Carolo Magno in Brabantiam & Flandriam translati. 44.
 Saxoniae Dux, voti causâ, Romam profectus. 377.
 Schisma inter Anacletum & Innocentium. D d d d 2

I N D E X.

<p>tium II. 130. Inter Vrbanum VI.
& Clementem VII. 234. Concilio
Constantiensi, finitum. 235.</p> <p>Scholastici Parisienses, à Civibus pul-
sati, disfluunt. 144. A Ludovico
Rege revocantur. 144.</p> <p>Scoti, à Galliis, in Anglos excitati. 227.</p> <p>Sedecias, Medicus & Magus. 88.</p> <p>Sedes Apostolica, post Benedictum XI.
altero anno vacua. 176. E Galliis,
Romam relata: quare? quamdiu
in Gallia fuerit. 226.</p> <p>Seligerus, Diadema Burgundiæ, ad-
fert Conrardo Salico. 121.</p> <p>Septa, in Africa, obsidione soluta. 317.</p> <p>Sergius II. Papa, Ludovicum Lotha-
rij filium, Imperatorem coronat. 83.</p> <p>Sicamber, Clodoveus I. 30.</p> <p>Sicambria, palustris: Sicambri palu-
dosi. 5.</p> <p>Siciliæ Regnum, qui tenuerint. 145.
Siciliæ Reges, unde Reges Hiero-
solymorum? 160.</p> <p>Sicilia, Carolo crepta: ejus magnitu-
do. 162.</p> <p>Siculi Reges, quantam summam, Ro-
mano Pontifici debuerint. 207.</p> <p>Sidonij Appollinaris, de Francis, lo-
cus. 5. 51.</p> <p>Sigebertus I. Clotarij filius, Rex Au-
strasiæ. 34. Eum inter & Chilperi-
cum, fratrem, perpetua hostilitas.
53. 54. Apud Tornacum, dolo Fre-
degundis, occisus. 54.</p> <p>Sigebertus II. Austrasiæ Rex, Child-
bertum, Grimoaldi filium adoptat.
57. Dagobertum gignit. 57.</p> | <p>Sigefridus, Dux Normannorum, ab
Arnulpho Imperatore superatus,
ubi? 92.</p> <p>Sigefridus Episcopus Moguntinus,
Hierosolymam profectus. 126.</p> <p>Sigismundus, Burgundiæ Rex, in
puteum Aureliæ præcipitatus. 52.
Clarus miraculis, & Sanctis ad-
scriptus. 52.</p> <p>Sigismundus Rex Hungariæ, Bulga-
riam, recuperare studet. 243. Con-
stantinopolim fugit amisso prælio.
244. Roberto, in Imperio successit.
260. In Angliam trajicit, quare. 260.
Eum inter & Angliæ Regem, ami-
citia. 260. Parisiis, Regalia exercet.
260. E familia Luxemburgica,
quartus Imperator. 287. Pacis &
concordiæ amator: Auctor Concilij
Constantiensis: Evangelium in eo,
Diaconus cecinit: Orationem Lati-
nam habuit. 287. Sessionibus ejus-
dem Concilij, & Basileensis inter-
fuit, cum ornamentis Regalibus,
&c. 288. Bohemiæ, post Wen-
cesslaum Rex. 288. Moritur. 287.</p> <p>Sigismundus Austriacus, contra Bur-
gundum incitatus, quare? 376.
Contra eundem proficiscitur. 382.
Comitatum Tyrolensem, &c. Ma-
ximiliano cedit. 466. Ius quoque in
Bohemiæ, Hungariam, Dalma-
tiam & Croatiam. 466.</p> <p>Signetus Gallus, à Sigismundo Imp.
Eques factus Parisiis. 260.</p> <p>Signum salutandi Deiparam in Meri-
dic, dari jubet Ludovicus XI, 356.
Si</p> |
|--|--|

I N D E X.

- Simon Papiensis, Ludovici Regis Medicus, Campobassum corrumpit. 378
 Simulachrum cerei, ad maleficiu. 383.
 Sisebutus Wisigothorum Rex, Iudæos Hispaniâ pellit. 476.
 Slusa, Anglicarum partium, Oppidum. 197. Flandriæ annexa, commutatione Bethuniæ. 237. Ab Anglis, oppugnatur. 250. A Clivio, egregie munita. 473. 475.
 Sophia Imperatrix, Narsete irritat. 43.
 Sorabi. 38.
 Sperlinga, Arx. 162.
 Sponsalia, inter Carolum Austriacum & Claudiam Francicam, facta. 517. Rupta. 522.
 Statua Equestris, Philippi Pulchri. 173.
 Stephanus III. Papa, opem Pipini, contra Aistulphum implorat. 39. 51.
 Stephanus V. Papa, Ludovicum Imperatorem coronat. 71.
 Stephanus IX. Papa, Franciæ & Burgundiæ Principes, admonet per litteras. 104.
 Stephanus, Card. S. Chryfogoni, in disceptatione, creatus à Papa Archiepiscopus Cantuariensis. 136.
 Studia, in Monasteriis & Episcopis, à Carolo Magno instituta. 44.
 Suevi. 3.
 Sugerius, S. Guilielmo æqualis. 130.
 Swendeboldus, Arnulphi Imp. filius notus, Lotharingiæ Rex. 95. Ecclesiarum benefactor. 95. bello cadit. 95.
 Syndicus Gandensis, Mariam Burg. rubore confundit. 394.
 Syndici Gandensis consilium; ad belli Flandrici impensas. 434.
 Synodus, apud Theodonisvillam, tempore Ludovici Imp. 79.
 Syria, à Turcis occupata. 354.
- T.
- T**ALBOTVS, Cenomanos recuperat. 269. Capitur. 271. Dimittitur. 278.
 Taneguyus, Intrepidum fedè mactat. 265.
 Tauriscus, Galliæ tyrannus, ab Hercule domitus. 8.
 Tempestate aëris, commotus Rex Anglus, Pacem cum Gallis facit. 218.
 Templarij; Templariorum opes, supplicium. 179. Bona, quibus collata. 180. In Germania absoluti. 181. Ordo abrogatus. 181. Quando in eos inquiri cœprum. 181.
 Teneræmonda, à Maximiliano, astu occupata. 431.
 Teroanâ, à Belgis capta. 439. Sæpe petita & defensa. 440.
 Teutones & Cimbri, Castra Marij oppugnant, & Romanis insultât. 19.
 Thamerlanes. 244.
 Thenæ, expugnata & igne vastata. 466.
 Theobaldus Archiepiscopus Cantuariensis. 131.
 Theobassi. 3.
 Theodebertus, Theodebaldum genuit. 33.
 Theodericus Ostrogothorum Rex, pro
 D d d d 3. Ale.

I N D E X.

Alemannis apud Clodoveum intercedit. 29. Theodericus Clodovei filius, Rex Metensis. 33. Theodericus pater Theodeberti, Thoringiam Francorum Regno adjicit. 33. Theodericus & Theodebertus, hostes. 55. Theodericus Austrasiæ & Burgundiæ dominatur, ac Metis extinguitur. 55. Theodericus, Chilperico Regi suffectus. 60. Theodericus, Caroli M. nothus. 71. Theodoaldus, Ple&trudis ex Drogone nepos. 60. Theodonis-villæ, Synodus. 79. Theoduinus Leodiensis Episcopus, contra Berengarium scribit. 123. Ticinensis Schola, à Carolo Magno inchoata. 45. Timagenes Græcus Historicus. 7. Tin&theri, Germaniæ populi. 2. Tituli, <i>Christianissimus</i>, origo. 62. Titulus S. Crucis, repertus. 479. Tonsura, nonnumquam ritus adoptio- nis. 62. Tornacenses, Gallicum præsidium, suscipere compulsi. 391. Id Gandenses reprimere conati. 395. Tornacû, pristinæ libertati restitutum. 406. Tentatur à Creveceurio. 432. Toxiandria locus <i>Cessenderloo</i>. 21. Transisalaniam. 2. Tremulius Comes, utramque Burgundiam, pro Ludovico Rege, occupat. 389. Præfecturâ Burgundiæ	privatus, quare? 405. Burgundiæ Præfectus. 505. Treviri. 10. Trevirensis splendor & magnificentia, dum ibidem Fredericus Imp. & Carolus Burg. adsunt. 370. Trichorachati Francorum Reges. 34. Trivultius, Mediolanensibus invisus, quare. 515. Troiani, quibusdam, primi Galliæ cultores. 7. Trudonenses & Tungri, se, Carolo Burg. dedunt. 330. Trudonopolis obsessa. 461. Tunetum, à Gallis expugnatum. 152. Tungrorum Civitas. 10. Turcarum, crudele factum. 244. Turcarum Imperator, omnibus ad se venientibus, libertatem Religionis permisit, quare? 477. Miratur, Christianos pellere Iudæos, cum propria pernicie, qui ad utilia opera, servari poterant. 488. Turcæ consternati, ad Gallorum Neapoli successus. 487. Turonorum Civitas. 122.

V.

- V** A L E N T I N A Ludovici Aurelianensis uxor. 246. Ioannis Galeatii filia. 510. Moritur. 253.
- Vallachiæ & Bosniæ Rex, Romani voti causâ profectus. 377.
- Vangiones. 3. 10.
- Vascones, Navarræi. 153.
- Vasconia, Regno Francorum à Carolo

I N D E X.

Io Magno addita.	38.	nis id est Francis tradidit.	31.
Vasvus Gama, in Orientē navigat.	502.	Vladislaus, Hungariæ Rex.	468.
Vdo, Othoni Imp. fidelis.	103.	Volfoldus, Cremonensis Episcopus.	71.
Velia, in Lucania, à quibus condita.	8.	Urbanus II. Papa, pro sacra Expeditione Synodum indicit.	126.
Veneta Resp. Fredericum & Maximilianum, Brugas salutatum mittit.	439.	Urbanus IV. Papa, Carolum Andium Ducem, ad Siciliæ Regnum, contra Manfredum evocat.	146. quare 147.
Veneti, Bombardis usi, ad Fossam Clodiam.	229.	Urbanus V. Papa, thiam Pontificiam, tertio Aureo circulo decoravit.	175.
Ludovico XII. federati, Caravagium occupant.	514.	Urbanus VI. Carolum Dyrrachinum, Regem Neapolis fecit.	229.
Cremonam, ex federe accipiunt.	518.	Cur legitimus Pontifex habitus.	241.
Venorum Orator, damna Christianæ Reip. apud Xystum IV. aperit.	354.	Urbanistæ & Clementini.	241.
Venlona, à Maximiliano ad officium reducta.	414.	Vrna S. Fiacrij, laminis argenteis, à Ludovico XI. incrustata.	407.
Ventorum nomina Germanica, à Carolo Magno.	45.	Vrsinus Capuæ Præfectus, cedit Francis.	486.
Vercingetorix, Gallorum dux.	17.	Vulfoaldus, Major domus in Austria.	58.
Vespertinis horis, Galli in Sicilia truncati.	161.	Waleramus, Dux Limburgensis.	165.
Vetcopperij & Sciringani, apud Frisios.	508.	Warinus.	77.
Venuxinum Comitatum, Pontifex Romanus emit.	207.	Warneburgius Comes, Maximiliano reconciliatus.	413.
Vguitio, Lucensium tyrannus.	207.	Warvicensis Comes, Eduardum Regem Angliæ, facit.	336.
Vido, contra Berengarium, Imperator electus.	92.	A Ludovico XI. corruptus.	336.
Vido, à Francis rejectus, quare?	94.	Intra portus Normanniæ, à Borsalio conclusus.	350.
Vidua Ducis Sabaudia, à Burgundo ad Ludovicum deficit.	380.	Eduardum pellit, & Henricum Regno restituit.	351.
Vilvordia, à Maximiliano occupata & munita.	459.	Ludovicum XI. perfidiæ accersit.	353.
Vindesorium Castrum, Sacerdotum Collegio ornatum.	214.	Wavria, combusta.	461.
Virgæ Aaron & Moysi.	426.	Welatabi.	38.
Virtonium, à Gallis captum.	412.	Welphus Comes, Iudithæ pater.	73.
Visurgis, fluvius Germaniæ.	2.	Wenceslaus Imperator iners, Baptismi fontem conspurcavit.	228.
Vitiges, Galliarum partem, Germani			

I N D E X.

Imperio deponitur. 246.
Wenceslaus, primus Dux Luxembur-
 genfis. 228. Westrasia, unde di-
 cta. 37.
 Wido, Sueffionensis Episcopus. 104.
 Wilhelmus, Comes Stabuli. 77.
 Witichindus à Carolo Magno ad fi-
 dem perductus. 98.
 Woeringanum Prælium. 166. Woe-
 ringanæ Victoriæ memoria, En-
 cœnia Bruxellensia. 166.

X.

XYSTVS IV. Papa. 354. Bessario-
 nem Card. Pacis causâ, ad Lu-
 dovicum XI. & Carolum
 Burg. destinat. 354. Iubileum,
 ad vigesimum quintum An-
 num, revocat & celebrat. 376.
 Mittit Ludovico XI. linteam,

in quo S. Petrus Apost. Eucl'a-
 ristiam confecit. 426.

Z.

ZACHARIAS Papa; Childe-
 ricum III. Regem deponit,
 & Pipinum instituit. 35. Pipi-
 no consulenti, respondet. 65.
 Quid cum moverit, ad Pipi-
 no favendum. 66.
 Zelandia, ab Imperio liberata. 290.
 Ziriczea, à Saxone capta. 470.
 Zizimus, Mahumethi II. filius, Pru-
 siam occupat. 416. Devictus, Sultani
 Ægyptij fidem implorat. 417. E
 Rhodo, in Galliam transvectus,
 datus est Innocentio VIII. 417. A
 Bajazethe, Romæ liberaliter su-
 stentatus. 417. Capuz mortuus. 488.
 Zutphania, Caroli Burgundi facta. 360.

F I N I S.

E R R A T A.

P Ag. 19. consensâ. lege: consensâ. 80. Caroli. l. Carolo. 101. Rodulphi.
 l. Rudolphi. 139. contemmandâ. l. contemnendâ. 148. repererentur. l. re-
 pererentur. 151. incolumni. l. incolumi. 158. 1234. l. 1273. 171. capiti. l. capti-
 182. obruentur. l. obruerentur. 251. lugubrum. l. lugubrem. 260. quingenta-
 rum. l. quingentorum. 292. avunculis. l. patruis. 294. Angustalibus. l. Augu-
 stalibus. 315. partier. l. pariter. 355. patris. l. fratris. 378. fulcerunt. l. fulse-
 runt. 387. certim. l. certum. 426. discessit. l. decessit. 429. libertatati l. liber-
 tati. 438. Su. l. Sue. 504. parta. l. pacta.

